بِسْــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيم

Hz.Muaviyyə ibn Əbu Sufyan (radiyallahu anh)

Mohammad Aras

<u>2016/1438</u>

MÜNDƏRİCAT

I HİSSƏ

Hz.Muaviyyə'nin Bioqrafiyası......................................2

Qur'an və Sünnət'də Səhabənin üstünlüyü.................3

Əhl'i beyt və Hz.Muaviyyə arasında olan münasibət-lərin xarakteri..10

Hz.Əlinin (r.a) xilafəti dövründə Hz.Muaviyyənin (r.a) ona suallar verdiyini bu fakt təsdiq etməkdədir.. 23

Hz.Əlinin (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) haqqında görüşü nə idi? Həmçinin bu, Əlinin (r.a) və Muaviyyənin (r.a) imanda qardaşlığını göstərməkdədir.................24

Əhl'i beyt'in (r.a) onlarla savaşanlar barədə mövqeyi 29

Əhl'i beyt'in Hz.Muaviyyənin (r.a) ölümündən son-rakı reksiyası..32

Hz.Əli (r.a) Hz.Muaviyyənin (r.a) tərəfdarlarının lə-nətlənməsinə icazə verməmişdir...............................34

Hz.Həsənin (r.a) və Muaviyyənin (r.a) beyəti..........37

İmam Həsənin (r.a) tərəfdarlarından bəziləri İmam Həsən Muaviyyəyə (r.a) beyət etməsindən sonra ne-cə reaksiya verdilər..49

Sülh etmək istəyən Muaviyyə (r.a) idi və Hz.Həsən (r.a) bunu rədd etmə gücünə sahib olsada bunu bütün qəlbiylə qəbul etdi..57

Sülh Müqaviləsinin şərtləri Hz.Həsən (r.a) tərəfindən müəyyən edildi və müqavilənin pozulmaması Hz.Muaviyyənin (r.a) bu şərtlərlə əməl etdiyini göstərməkdədir..62

Bu səbəbdəndir ki, Əhl'i beyt (r.a) Muaviyyənin (r.a) əmrlərinə itaət etmişdir..64

Hz.Muaviyyənin (r.a) xilafəti zamanında Əhl'i beyt' lə (r.a) necə rəftar edilirdi?..64

Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Əli (r.a) və Hz.Həsənin (r.a) ölümünə reaksiyası...66

Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Hüseyn (r.a) üçün qayğısı və narahatlığı...74

Hz.Muaviyyənin (r.a) Əhl'i beytə (r.a) olan sevgisi. 76

Əhl'i beyt'in (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) haqqındakı görüşləri...77

Əhl'i beyt'in (r.a) Hz.Muaviyyədən (r.a) qəbul etdiyi maddi dəstək və hədiyyələr..83

Əhl'i beyt (r.a) tərəfindən Hz.Muaviyyənin (r.a) fəzilətlərinə dair edilən nəqllər..87

Hz.Muaviyyənin (r.a) ilklərdən olduğunun dəlili...90

Əhl'i beyt (r.a) uşaqlarına Muaviyyə adını vermişdir və onun qohumlarıyla evlilik əlaqəsi saxlamışdırlar 91

Bəzi şübhələrin dəf edilməsi

Şübhə-1: Muaviyənin və Bəni Umeyyənin Peyğəmbər (s.a.s) tərəfindən lənətləndiyini bildirən bir neçə rəvayətin olduğu doğrudurmu?................................95

Bəs Hz.Muaviyyə və Bəni Umeyyə (Əməvi) əleyhdarlığı nə zamandan formalaşmağa başlamışdır?...97

Şübhə-2: Hz.Muaviyyə və Hz.Əlini sevdiyini deyən adama Hz.Əli: “Məni sevən gözün görür, Muaviyyəni sevən gözün isə kordur” deyibmi?......................100

Şübhə-3,4,5,6,7: Hz.Muaviyyə Hz.Əlini söyüb və ya Hz.Əliyə lənət edibmi?.......................................101-104

Şübhə-8: Hz.Həsən (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) tərəfindənmi zəhərləndirilmişdir?......................................104

Şübhə-9: Hz.Muaviyyə Hz.Həsənin ölümünə sevindimi?..116

Şübhə-10: Hz.Əli Hz.Muaviyyə haqqında münafiq və münafiqin oğlu dedimi?.......................................119

Şübhə-11: Hz.Aişə Hz.Muaviyyə tərəfindənmi öldürülmüşdür?..122

Şübhə-12,13: Hz.Muaviyyə (Bəni Umeyyə) Əmir olmaq üçünmü savaşdı?..124-129

Şübhə-14: İbn Abbas Hz.Osmanın ölümünə görə Hz. Muaviyyəni və Hz.Amr bin As'ı tənqid edibmi?.........
....129

Şübhə-15: "Kim Əlini söyərsə, Məni (Peyğəmbəri) söymüş olar" hədisi haqqında..................................130

Şübhə-16: Hz.Aişə (r.a) , Muaviyyə və Amr ibn As'a, qardaşı Muhəmməd ibn Əbu Bəkri öldürdükləri üçün lənət edibmi?...131

Şübhə-17: İmam Əhməd b.Hənbəl "Muaviyyə kafir kimi ölmüşdür" dedimi?..133

Şübhə-18: Bəni Umeyyənin idarəçiləri minbərlərdə Hz.Əliyə lənət etmişdirlərmi?..................................136

Şübhə-19: Rasulullah (s.a.v) "Muaviyyəni mənim minbərimdə görsəniz öldürün" deyibmi?...............136

Şübhə-20: Həsən əl-Bəsrinin Hz.Muaviyyə haqqında "Qiyamət günü həlakına səbəb olacaq" xislətlər irəli sürdüyü xəbəri doğrumu?.......................................141

Şübhə-21: Hz.Muaviyyə Səsə ibn Suhana, Əhnəfə, Aqil ibn Əbu Talibə Hz.Əlini minbərdə lənətləmələri üçün əmr veribmi?..143

Şübhə-22: Hz.Muaviyyənin "Xəlifəlik məsələsi barədə söz demək istəyən varsa üzə çıxsın, gizlənməsin. Şübhəsiz ki, biz xəlifə olmağa ondan da, atasından da daha layiqik" xitabına qarşı İbn Ömərin susması rəvayəti...145

Hz.Muaviyyə kimi nəzərdə tutaraq bu sözləri demişdir?...148

Şübhə-23: “Hz. Muaviyyənin son arzusu ölmədən öncə isti bir gündə şərab içib övladlarını seyr etməkdi" rəvayəti..152

II HİSSƏ

Qur'anın Səhabələrə verilən mükafatlar haqqında bəyanı (hansı ki, Hz.Muaviyyə (r.a) də daxildir).......158

Əhl'i Sünnənin Səhabə düşmənləri haqqında əqidəsi 159

Səhabənin arasında çıxan ixtilaflara görə onlar üçün mənfi danışılmaması haqqında icmanın olması.....160

<u>Hədis və Əsarlarda Hz.Muaviyyənin (r.a) fəziləti</u>

Dəlil-1: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin əzabdan qorunması üçün dua etmişdir..................................162

Dəlil-2: İmam Əhməddən gələn digər bir nəql: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) əzabdan qorunması üçün dua etmişdir..164

Dəlil-3: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) hidayət olunması, hidayətçi və onun vasitəsilədə insanların hidayətə çatması üçün dua etmişdir...............169

Dəlil-4: Muaviyyə (r.a) fəqih idi...............................173

Dəlil-5: Muaviyyə (r.a) Vəhy katibi idi....................175

Dəlil-6: Muaviyyə (r.a) Rasulullahı (s.a.s) sevmiş və onun hədisiylə əməl etmişdir..................................177

Dəlil-7: İbn Abbas (r.a) Muaviyyənin (r.a) 4 xəlifədən sonra xilafət üçün ən uyğun kimsə olduğunu söyləmişdir...181

Dəlil-8: İbn Ömər (r.a) Muaviyyənin (r.a) Peyğəmbərdən (s.a.s) sonra ən səxavətli kimsə olduğunu söyləmişdir...181

Dəlil-9: Muaviyyə (r.a) möminlərin dayısıdır.........182

Dəlil-10: Aişə (r.a) Allahdan Muaviyyənin (r.a) ömrünün onun ömrünə çatmasını təmənni etmişdir........
....184

Dəlil-11: Sad ibn Əbu Vəqqas (r.a) Osmandan (r.a) sonra Muaviyyədən (r.a) daha yaxşı idarəçi olmadığını söyləmişdir...185

Dəlil-12: Əbu Dərda (r.a) Muaviyyənin (r.a) namazda Rasulullaha (s.a.s) ən çox bənzəyən şəxs olduğunu söyləmişdir...185

Dəlil-13: İbn Abbas İsra surəsi 33-ün Muaviyyənin (r.a) idarəçiliyi ələ alması kimi anlamışdır, çünki O, Osmanın (r.a) varisi idi...186

Dəlil-14: Hz.Muaviyyənin (r.a) və Aişənin (r.a) Nəbəvi Hədisə olan sevgisi..186

Dəlil-15: Rasulullahın (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) ailəsinə olan sevgisi...187

Dəlil-16: Muaviyyə (ra) Rasulullahın (s.a.s) bərbəri idi...188

Dəlil-17: Muaviyyə (r.a) suallarına Hz.Əlidən (r.a) və digər səhabədən cavab alardı..................................188

Dəlil-18: Muaviyyə (r.a) Hz.Əlinin (r.a) özündən üstün olduğunu bilirdi və bu məsələdə cahil deyildi...190

Dəlil-19: Muaviyyənin (r.a) cənnətlik olduğu söylənmişdir...193

Dəlil-20: Muaviyyə (r.a) Əbdul Rahmən ibn Şibala (r. a) insanlara hədis öyrətməsini əmr etmişdir...........195

Dəlil-21: Muaviyyənin (r.a) olduqca gözəl sirəsi vardı...195

Dəlil-22: Ümmül Möminin Ümmü Həbibənin Muaviyyə (r.a) üçün dua etməsi.....................................196

Dəlil-23: Tabeindən Əbu İshaq əs-Səbi Muaviyyədən (r.a) sonra onun kimisini görməmiş olmasını söyləməsi...197

Dəlil-24: Rasulullahın (s.a.s) Hz.Muaviyyəyə (r.a) nəsihəti...197

Dəlil-25: Cəfər əs-Sadiqin (r.a) Muaviyyənin (r.a) tərifləndiyi hədisləri qəbul etməsi..............................199

Dəlil-26: Muaviyyənin (r.a) fəziləti haqqında kitab yazan alimlər..200

Muaviyyə (r.a) əleyhinə olan bəzi iddialara cavab

Əmmar ibni Yasirin qatilinin cəhənnəmə gedəcəyi iddiasına cavab..202

İshaq ibn Rəhaveyh dedi: Rasulullahdan (s.a.s) Muaviyyənin (r.a) fəzilətinə dair heç bir səhih hədis yoxdur" iddiasina cavab...213

Hz.Muaviyyənin (r.a) fəzilətinə dair bir çox səhih hədis gəlmişdir ki, alimlər də öz kitablarında bunları iqrar etməkdədir..215

Rasulullah (s.a.s) dedi: ″Allah onun (Muaviyyənin) qarnını doyurmasın″ hədisinin izahı.......................218

İmam Nəsainin Muaviyyə (r.a) əleyhdarı olması səbəbindən qətlə yetirildiyi şübhəsi............................222

İmam Nəsainin özü kitablarında Muaviyyədən gələn hədisləri zikr etmişdir...227

Sad'ın (r.a) Əli'ni (r.a) zikr etməsi və Muaviyyənin (r.a) onu (Əli'ni) söyməsi rəvayəti................................228

Səni (Sad) Əbu Turabı (r.a) lənətləməyə nə əngəl olur?...232

Əbdurrahmən ibn Əbdurəbb əl-Kə'bin (Tabein) Muaviyyəni (r.a) tənqid etməsi.....................................240

Əl-Miqdamın Muaviyyəyə (r.a) nə deyə qızıla, ipəyə və Həsənin (r.a) ölümünə icazə verdiyini soruşması 245

a) Muaviyyə (r.a): ″Əzab, Həsən ibni Əliyə (r.a) toxunmaz″..249

b) Muaviyyənin (r.a) Əhl'i beytə (r.a) olan hörməti..... 249

c) Muaviyyə (r.a) insanlara qızıl və ipək geyinməyi qadağan edir...251

d) Hz.Muaviyyənin (r.a) geyimini onu görənlər bu cür ifadə etməkdədir...252

İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (r.a) lənətləmişdirmi?... 253

İbni Abbas (r.a) Muaviyyəyə (r.a) eşşək demişdirmi? 255

a) İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (a.a) səhabə kimi görmüşdür..262

b) İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (r.a) tərifləmişdir..263

c) İbni Abbas (r.a) Muaviyyə (r.a) ilə təvaf etmiş və onun təvafında heç bir yanlış görməmişdir............264

Muaviyyə (r.a) əleyhində edilən propagandalara özünün verdiyi cavab..265

Ömər ibni Əbduləziz (r.a) Muaviyyə (r.a) haqqında pis danışanları şallaqlamışdır..................................267

Əbu Bəkr əl Xəllalın "Sünnə"sində Hz.Muaviyyə ilə bağlı bölüm..268

Siffin döyüşünə qısa bir baxış..................................276

Siffin savaşı zamanı fitnəyə daxil olmayan səhabələr 276

Əbu Meysərənin yuxusu..285

Ömər ibn Əbduləzizin yuxusu.................................286

Qur'andan Səhabə düşmənlərinə bəzi nəsihətlər...286

Giriş

Şübhəsiz həmd Allahadır. Ona həmd edər və ondan yardım dilərik. Ondan məğrifət dilər və ona tövbə edərik. Nəfislərimizin şərrindən, əməllərimizin. pisliklərindən ona sığınarıq. Allah kimə hidayət verərsə onu kimsə sapdıramaz və Allah kimi sapdırarsa ona. kimsə hidayət edəməz.

Allahdan başqa ilah olmadığına, onun bir və tək olub, ortağı və şərikinin olmadığına şəhadət edirəm. Hz.Muhəmmədin (s.a.s) də onun qulu və Rəsulu olduğuna şəhadət edirəm. Allah, ona, ailəsinə, əshabına, qiyamət gününə qədər onun yolundan gedəcək olanların hamsına rəhmət buyursun. Amin.

İnşəallah bu mövzumuzda Rasulullahın (s.a.s) əshabından bir nəfər olan Muaviyyə ibn Əbu Sufyan (r.a) haqqında söz açmaq istərdim. İnşəallah bu məqalə iki hissədən ibarət olacaq və birinci hissədə Hz. Muaviyyənin biografiyası, Qur'an və Sünnət'də səhabə qavramı, Hz.Muaviyyə və Əhl'i-beyt arasında əlaqələr, onun fəzilətləri və bəzi şübhələrə cavablar ələ alınacaqdır. İkinci hissədə isə Hz.Muaviyyənin fəzilətləri, bəzi şübhələrin dəf edilməsi və Siffin müharibəsinə qısaca baxış olacaqdır, inşəallah.

I HİSSƏ

Hz.Muaviyyə'nin Bioqrafiyası

Hz.Muaviyyə (r.a), Peyğəmbərimizin (s.a.s) qayını olub, Onun (s.ə.s) həyat yoldaşı Ümmi Həbibənin (r. anha) qardaşıdır. Atası Əbu Sufyan, anası isə Hind-dir Qardaşı Yezid ibn Əbi Sufyan məşhur sərkərdə-lərdən biridir. (Allah hər birindən razı olsun, müsəl-man olduqdan sonra İslam uğrunda çox işlər gör-müşlər). Hz.Muaviyyə Məkkənin fəthi günü atası ilə birlikdə müsəlman olmuşdur. Hz.Muaviyyə vəhy katiblərindəndir. Xəttatlıq və natiqlik qabiliyyəti, hə-lim xasiyyətli və vüqarlı şəxsiyyəti vardı. Zeyd ibn Sabit onun haqqında deyir ki, ***"Muaviyyə, Cəbrayıl-ın (ə.s) gətirdiyi vəhyləri və Peyğəmbərimizin (s.a.s) məktublarını yazardı".*** Hz.Muaviyyə, Hüneyn qəz-vəsində Rasulullahın (s.ə.s) önündə atası ilə birlikdə qəhrəmanca döyüşmüş, Təbuk qəzvəsində də iştirak etmişdir. Hz.Əbu Bəkir (r.a) və Hz.Ömərin (r.a) xi-lafəti dövründə isə Suriya istiqamətində gedən dö-yüşlərdə iştirak etmişdir. Qardaşı Yezid vəba xəstə-liyindən vəfat edincə Şam əyalətinin valisi olmuş-dur. Hz.Ömərin xilafəti zamanı 4 il, Hz.Osmanın xi-lafəti zamanı 12 il, Hz.Əlinin xilafəti dövründə 5 il, Hz.Həsənin dövründə isə altı ay Şamda vali olmuş-dur. Təxminən 21 il valilik etmişdir. Hicri 41-ci ildə, Hz.Həsənin (r.a) xilafətdən çəkilməsi ilə Kufədə xəli-fə seçilmişdir. Xəlifəliyi 19 il, dörd aydır. Ərəb tari-

xinin 4 siyasi dahisindən biri hesab edilir.

Qur'an və Sünnət'də Səhabənin üstünlüyü

Allah-Təala Qur'ani-Kərim'in bir çox yerlərində səhabələri tərifləmişdir. Belə ki, buyurulur :
﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوباً عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾
- "Mənim rəhmətim hər bir şeyi əhatə etmişdir. Onu təqvalı olanlar, zəkat verənlər, Bizim ayələrimizə iman gətirənlər üçün müqəddər edəcəyəm! O kəslər ki , Allahın göndərdiyi ümmi Peyğəmbərə tabe olurlar. Bu Peyğəmbərin sifətlərini onların yanında olan Tövrat və İncil kitablarda tapırlar. (Bu Peyğəmbər) onları yaxşı işlərə dəvət edir, pis işlərdən çəkindirir, pak şeyləri onlara halal, nâpak şeyləri haram edir, onların üzərində olan ağır yükləri və zəncirləri (onların çiynindən və boyunlarından) götürür. Ona iman gətirən, kömək və himayə edənlər, ona nazil etdiyimiz nura tabe olanlar qurtuluşa çatanlardır."
Başqa bir ayədə buyurulur:
﴿الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ * الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ

﴿فَزَادَهُمْ إِيمَاناً وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

- "Yara aldıqdan sonra Allahın və Rəsulunun dəvətini qəbul edən şəxslərdən ehsan və yaxşılıq edib təqvalı olanlar üçün böyük savab vardır. O kəslər ki, camaat onlara "həqiqətən insanlar sizin qarşınızda cəm olublar, onlardan qorxun!" deyəndə onların imanı artır və deyirdilər: "Allah bizə kifayətdir və O, necə də yaxşı vəkildir!"

Yenə buyurur:

﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ * وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

- "Əgər sənə qarşı hiylə işlətmək istəsələr, Allah sənə kifayətdir. O Allah ki, səni Özünün və möminlərin köməyi ilə dəstəklədi, onların qəlbləri arasında ülfət yaratdı. Sən Yer üzündə olanların hamısını xərcləsəydin belə, onların qəlbləri arasında ülfət yarada bilməzdin. Lakin Allah onların arasında ülfət yaradır. Çünki O, qüdrətli və hikmətlidir."

Başqa bir ayədə buyurur:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

- "Ey Peyğəmbər! Allah və sənə tabe olan möminlər sənə kifayətdir."

Digər ayədə:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾

- "Siz insanlar üçün çıxarılan ən yaxşı ümmətsiniz ki, (camaatı) yaxşı işlərə dəvət edir, pis işlərdən çə-

kindirir və Allaha iman gətirmişsiniz."

Yenə buyurur:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعاً سُجَّداً يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَاناً سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً﴾

- "Muhəmməd (sallallahu aleyhi və alih) Allahın göndərdiyi Rəsuldur. Onunla birgə olanlar kafirlərin qarşısında sərt, şiddətli, öz aralarında mehribandırlar. Onları həmişə rüku-səcdə halında görərsən, halbuki daim Allahın mərhəmət və razılığını istəyirlər (ki, onları behiştə varid etsin). Onların Allaha itaət nişanələri üzlərindəki səcdə izlərindən (ibadətin təsirindən) aydın sezilir.

(Məqsəd budur ki, onlar Allah xatirinə və ixlas üzündən ibadət və islah etdiklərinə görə bunun izləri möminlərin üzlərindən görünür.) Bu onların Tövratda və İncildə olan vəsfləridir. Öz pöhrələrini verən əkinə bənzəyir. Sonra bunu gücləndirirlər ki, möhkəmlənərək öz ayağı üzərində dayansın. O qədər inkişaf edər ki, əkinçiləri heyrətə gətirər. Səbəbi də budur ki, kafirləri heyrətə gətirsin və onları qəzəbləndirsin. (Yəni Allah Təala müsəlmanları elə qüdrətli edəcəkdir ki, kafirlərin qəzəblənməsinə və hiddətlənməsinə səbəb olacaq.) Amma iman gətirib yaxşı iş görənlərə gəldikdə isə, Allah onlara bağışlanmaq və böyük

mükafat (behişt) vədəsi vermişdir."

Allahu Təala Səhabənin imanını mömünlər üçün.. bir ölçü qoymuşdur. Uca Allah belə buyurmaqdadır
{وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ } [البقرة: 13]

- Onlara: "Başqaları iman gətirdikləri kimi siz də.. iman gətirin!" - deyildiyi zaman (öz aralarında): ". Biz də səfehlər (ağılsızlar) kimi iman gətirək?" - deyə cavab verirlər. Agah olun ki, səfeh onların özləridir, lakin (bunu) bilmirlər." (*əl-Bəqərə, 13*)

Mufti Şafi Osmani bu ayətin təfsirinin aşağısında belə yazmaqdadır:

- "Təfsircilərin icmasına görə , Ayətdəki *"**Nəs**"* (insanlar) kəliməsi Allah Rəsulunun (sallalahu aleyhi. va səlləmin) mübarək Əshabına işarə etməkdədir...... Çünki bu inancı mənimsəmiş və Qur'ani Kərim'i... Allahın sözü olaraq qəbul edən sadəcə bu insanlar... idi". (*Məariful Qur'an, c 1, s 123*)

Başqa bir ayədə Uca Allah buyurur:
{كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ } [آل عمران: 110]

- "Siz insanlar üçün çıxarılan ən yaxşı ümmətsiniz ki, (camaatı) yaxşı işlərə dəvət edir, pis işlərdən çəkindirir və Allaha iman gətirmişsiniz."

Ömər bin Xəttab (r.a) bu ayə haqqında belə deməkdədir:

قال عمر بن الخطاب: لو شاء الله لقال:"أنتم"، فكنا كلنا، ولكن قال:"كنتم" في خاصة من أصحاب رسول الله ﷺ، ومن صنع مثل صنيعهم تفسير الطبري =

(7/ 101) جامع البيان ت شاكر
"Əgər Allah diləsəydi *"**əntum**"* deyərək bütün ümməti daxil edərdi, lakin o ***"kuntum"*** deyərək xüsusilə səhabələri və onları hərəkətlərində izləyənlərə işarə etmişdir". (*Təfsir Təbəri*)

Bu göstərir ki, Allahu Təala səhabələri insanların ən xeyirliləri olaraq görməktədir, necə ki, uca ayətində buyurmaqdadır:
- (İslamı) ilk əvvəl qəbul edib (bu işdə başqalarından) irəli düşən mühacirlərə və ənsara, həmçinin yaxşı işlər görməkdə onların ardınca gedən kimsələrə gəldikdə, Allah onlardan, onlar da Allahdan razıdırlar. (Allah) onlar üçün əbədi qalacaqları, (ağacları) altından çaylar axan cənnətlər hazırlamışdır. Bu, böyük qurtuluşdur (uğurdur)! (*Tövbə, 100*)

İbni Teymiyyə yazır:

والرضى من الله صفة قديمة، فلا يرضى إلا عن عبد علم أنه يوافيه على موجبات الرضى، ومن رضي الله عنه لم يسخط عليه أبدا (احكام القرآن لتهانوي، ج4، ص271).
- "Və Allahın rızası qədim bir sifəttir. Belə ki, Allah sadəcə rızasını gərəktirən şeylərə müvəffəq olacağını bildiyi qullardan razı olar. Və Allah kimdən razı olmuşsa ondan daha əbədiyyən narazı olmaz" (*Əhkəmul Qur'an*)

"Və öndə olanlar. Onlar (dünyada Allah yolunda,

imanda, əməldə, xeyirdə öndə olduqları kimi, axirətdə də) öndədirlər! (Nə xoşbəxtdir onlar!)
Onlar (Allah dərgahına, Allahın lütfünə) yaxınlaşdırılmış kimsələrdir. (*əl-Vaqiə, 10-11*)

"İnsanların ən xeyirliləri mənim əshabımdır" (*Muslim, Fədailüs Səhabə 216; Buxari, Fədailüs Əshab 9*)

İmam Buxari *(rəhimahullah)*'ın Əbu Səid əl-Xudridən *(radıyallahu anhu)*'dan təxric etdiyi hədisdə Rasulullah *(səllallahu aleyhi va alihi va səlləm)* belə buyurur:

لاَ تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ ، وَلاَ نَصِيفَهُ

- "Əshabıma dil uzatmayın! Çünki biriniz Uhud qədər qızıl infaq etsə, onların bir ölçəyinə vəya yarısına yetişməz."

İmam əl-Hâkim Uveym bin Səidə *(radıyallahu anhu)*'dan təxric etdiyi hədisdə Rasulullah *(sallallahu aleyhi va alihi va səlləm)* belə buyurur:

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى اخْتَارَنِي وَاخْتَارَ بِي أَصْحَابًا فَجَعَلَ لِي مِنْهُمْ وُزَرَاءَ وَأَنْصَارًا وَأَصْهَارًا ، فَمَنْ سَبَّهُمْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ

- "Əlbəttə ki Allah (Təbərakə və Təâlâ) məni seçmişdir və mənim üçün bir əshab seçmişdir. Və onlardan mənə vəzirlər, ənsarlar və qohumlar qılmışdır.
O halda kim onlara söyərsə Allah'ın və mələklərin və bütün insanların lənəti onun üzərinə olsun. Qiya-

mət günü Allah ondan heçbir şey qəbul etməyəcək." İmam əl-Hâkim (rəhimahullah) "isnadı səhihdir ancaq iki şeyx təxric etməmişlərdir" demişdir və əz-Zəhəbi (rahimahullah) "səhihdir" deməkdədir.

İmam Əhməd (rəhimahullah)'ın Abdullah bin Muğəffəl (radiyallahu anhu)'dan təxric etdiyi hədisdə Rasulullah (sallallahu aleyhi va alihi va səlləm) belə buyurur:

اللَّهَ اللَّهَ فِي أَصْحَابِي ، لاَ تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا بَعْدِي ، فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي أَبْغَضَهُمْ ، وَمَنْ آذَاهُمْ فَقَدْ آذَانِي ، وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللَّهَ ، وَمَنْ آذَى اللَّهَ فَيُوشِكُ أَنْ يَأْخُذَهُ

- "Əshabım haqqında Allah'dan qorxun! Məndən sonra onları hədəf alıb tənqid etməyin. Onları sevən məni sevdiyi üçün sevər. Onlara buğz edən də mənə buğz etdiyindən buğz edər. Onlara əziyyət edən mənə əziyyət etmiş olar. Mənə əziyyət edən də Allah'a əziyyət etmiş olar. Allah'a əziyyət edəni də Allah həmin an cəzalandıra bilər." Hədisi İmam ət-Tirmizi (rəhimahullah)'da təxric etmiş və sonra "Hədis həsən qəribdir. Sadəcə bu vəcihdən bilirik" deməkdədir. İmam Buxari (rəhimahullah) da *"Tarix"*ində rəvayət etmişdir və "təhqiq edilməsi lazımdır deməkdədir.

Bu cür misalların sayını artırmaq olar lakin bu qədərini zikretməyimiz kafidir.

Əhl'i beyt və Hz.Muaviyyə arasında olan münasibətlərin xarakteri

Muaviyyənin (r.a) Hz.Əlinin (r.a) üstünlüyündən xəbərdar olması, Hz.Həsən (r.a) və Hz.Hüseyn (r.a) barəsində fikirləri.

1. İmam Zəhəbi (r.a) *"Siyər Aləm Ən Nübəla"*da yazır:

قَالَ الجُعْفِيُّ: حَدَّثَنَا يَعْلَى بنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيْهِ، قَالَ:

جَاءَ أَبُو مُسْلِمٍ الخَوْلاَنِيُّ وَأُنَاسٌ إِلَى مُعَاوِيَةَ، وَقَالُوا: أَنْتَ تُنَازِعُ عَلِيّاً، أَمْ أَنْتَ مِثْلُهُ؟

فَقَالَ: لاَ وَاللهِ، إِنِّيْ لأَعْلَمُ أَنَّهُ أَفْضَلُ مِنِّي، وَأَحَقُّ بِالأَمْرِ مِنِّي، وَلَكِنْ أَلَسْتُم تَعْلَمُوْنَ أَنَّ عُثْمَانَ قُتِلَ مَظْلُوْماً، وَأَنَا ابْنُ عَمِّهِ، وَالطَّالِبُ بِدَمِهِ، فَائْتُوْهُ، فَقُوْلُوا لَهُ، فَلْيَدْفَعْ إِلَيَّ قَتَلَةَ عُثْمَانَ، وَأُسْلِمَ لَهُ.

فَأَتَوْا عَلِيّاً، فَكَلَّمُوْهُ، فَلَمْ يَدْفَعْهُم إِلَيْهِ

- “Əbu Muslim Xolvani və digərləri Muaviyyəyə gedərək ondan soruşdular: "Əliylə Mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən? Muaviyyə dedi: "Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm”. Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam.
Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osmanın qatillərini göndərməsini söylə, (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm”.
Onlar Əliyə getdilər və Onunla danışdılar, Lakin Əli (r.a) Osmanın (r.a) qatillərini təslim etməyi rədd etdi

*" (Siyər aləm Ən Nübəla, cild 3, səh 140. Kitabın Mühəqqiqi dedi:*رجاله ثقات *-ricalları siqədir, Həmçinin İmam İbni Kəsir bu rəvayəti Əl Bidayəsində 8/129-da zikr etmişdir)*

Rəy: Bu, Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Əli (r.a) haqqındakı rafizi şiələrin heç zaman zikr etmək istəmədikləri gerçək görüşüdür. Çünki, bu indiyə kimi Hz. Muaviyyə (r.a) haqqında apardıqları yanlış propaqandaların üzərini açmaqdadır. Görürük ki, Hz.Muaviyyə Hz.Əlini özündən üstün saymaqdadır və zikr etdiyimiz kimi, Hz.Osmanın şəhadətinin qisasını tələb etməkdədir ki, bu şəriətə görə Hz.Muaviyyənin (r.a) haqqı idi. Hətta o, Əgər Hz.Əli (r.a) Hz. Osmanın qatillərini təslim edərsə, Hz.Əliyə beyət edəcəyini söyləməkdədir.

2. Eyni rəvayətə şiə qaynaqlarında da rast gəlmək mümkündür. Şiə alimi Nəsir ibn Müzəhhim *"Vəqət Siffin"* kitabında yazır:

وإن أبا مسلم الخولانى قدم إلى معاوية في أناس من قراء أهل الشام،] قبل مسير أمير المؤمنين عليه السلام إلى صفين،] فقالوا [له]: يا معاوية علام تقاتل عليا، وليس لك مثل صحبته ولا هجرته ولا قرابته ولا سابقته ؟ قال لهم: ما أقاتل عليا وأنا أدعى أن لى في الإسلام مثل صحبته ولا هجرته ولا قرابته ولا سابقته، ولكن خبروني عنكم، ألستم تعلمون أن عثمان قتل مظلوما ؟ قالوا: بلى. قال: فليدع إلينا قتلته فنقتلهم به، ولا قتال بيننا وبينه.

- "Əbu Muslim Xolani, Əli Siffinə getməmişdən əvvəl Şamdan olan bir qrup qura'ayla Muaviyyəyə gəldi. Onlar dedilər: "Nə üçün Əli ilə savaşırsan?

Sən səhabəlikdə, hicrətdə, qohumluqda və (İslama) tez qəbul etməkdə onunla eyni səviyyədə deyilsən. O dedi: "Mən səhabəlikdə, hicrətdə, qohumluqda və (İslama) tez qəbul etməkdə onunla eyni olduğumu iddia etdiyim üçün savaşmıram. Lakin söyləyin mənə, Osmanın haqqsız olaraq öldürüldüyünün fərqində deyilmisiniz? Onlar dedilər: "Bəli". O dedi: "Əgər o bizə Osmanın qatillərini versə, onları öldürəcəyik və bizimlə onun (Əli) arasında heç bir şey (problem) qalmayacaq"

Məlumat üçün qeyd edək ki, İmam Zəhəbi Nəsr İbni Müzəhhimin rafizi olduğunu qeyd edər. Həmçinin Nəsr ibn Müzəhhim haqqında Şiə Alimi Ayətullah Seyyid Mürtəza Əl Əbtahi *"Əş-Şiə fi Əhədis əl fəriqeyn "* səh 162-də yazır:

هو أبو الفضل نصر بن مزاحم بن سيار المنقري المؤرخ الشيعي الثقة المعروف له كتب تاريخية روائية منها وقعة الصفين

- "O, Əbülfədl Nəsr ibn Müzəhhim ibn Səyyar Əl Minkəridir, Məhşur və mötəbər şiə tarixçisi. Vəqat siffinində daxil olduğu bir neçə tarixi və rəvayət kitablar yazmışdır".

Ayrıca,maraqlıdır ki, Təbəri bir yazısında Hz. Əlinin (r.a) ölümünə qədər Hz.Muaviyyənin (r.a) xəlifə olaraq görülmədiyini və heç kimin ona beyət etmədiyinə işarə etməkdədir.

وفى هذه السنة) بويع لمعاوية بالخلافة بايلياء حدثنى بذلك موسى بن عبد (الرحمن قال حدثنا عثمان بن عبد الرحمن قال أخبرنا اسماعيل بن راشد وكان قبل يدعى بالشأم أميرا وحدثت عن أبى مسهر عن سعيد بن عبد العزيز قال كان على عليه السلام يدعى بالعراق أمير المؤمنين وكان معاوية يدعى بالشأم الامير فلما قتل على عليه السلام دعى معاوية أمير المؤمنين

- "Bu ildə İlyədə Muaviyyəyə beyət edildi. Musa ibni Əbdurrahmən dedi ki, Osman ibni Əbdurrahmən dedi ki, İsmail ibni Raşid bizə dedi: "Muaviyyə Şamın Əmiri kimi çağrılırdı". Əbu Mushir mənə dedi ki, Səid ibni Əbdüləziz dedi: "Əli, İraqda Əmirəl Möminin kimi çağrılırdı və Muaviyyədə Şamda Əmir kimi çağırılırdı. Lakin Əli qətl edildiyi zaman, Muaviyyə sonra Əmirəl Möminin kimi çağrılmağa başlandı".

Həmçinin nəzərə alınmalıdır ki, Təbəri Muaviyyəyə bu ildən öncə beyət edildiyini söyləməməkdədir. Yəni, bu Muaviyyəyə Hz.Əlinin (r.a) ölümündən əvvəl xilafət üçün heç kimin beyət etmədiyini göstərməkdədir.

İbni Kəsir həmçinin yazmaqdadır: "Əlinin (r.a) vəfatından sonra şam Əhli Əmirəl Möminin kimi Muaviyəyə beyət etdi" (*Əl Bidayə vən Nihayə*)

3. Muaviyyə (radiyallahu anh) dedi: "Əli məndən üstün və fəzilətlidir və mən ona sadəcə Osmanın qisası məsələsində ixtilaf edirəm. Əgər o, Osmanın qanının qisasını alarsa, Suriya əhlindən ona ilk beyət edən mən olaram" (*əl-Bidayətu vən Nihayə cild 7, səh 129, 259*)

4. İbni Kəsir yazır:

قال ابن كثير: « وقد ورد من غير وجه: أن أبا مسلم الخولاني وجماعة معه دخلوا على معاوية فقالوا له: هل تنازع علياً أم أنت مثله؟ فقال: والله إني لأعلم أنه خير مني وأفضل، وأحق بالأمر مني...).(1) الخبر

- "Əbu Muslim əl Xovlani və bir qrup Muaviyyənin yanına daxil oldu və ona dedilər: "Əliylə rəqabət edir, yaxud (özünün) onun kimi mi olduğunu (düşünürsən)? O dedi: "Vallahi, onun məndən üstün və fəzilətli olduğunu bilirəm.."

5. Hişam ibni Əmmar nəql edir ki, Muaviyyə (r.a) Hz.Əlinin(r.a) fəzilətləri haqqında dedi:

مُعَاوِيَةَ يَقُوْلُ
لَوْ أَنَّ عَلِيّاً لَمْ يَفْعَلْ مَا فَعَلَ، ثُمَّ كَانَ فِي غَارٍ، لَذَهَبَ النَّاسُ إِلَيْهِ حَتَّى يَسْتَخْرِجُوْهُ مِنْهُ

- "Hətta Əli (r.a) bir mağarada inzivaya çəkilməyə qərar vermiş olsaydı belə, insanlar (ona duyduqları ehtiyacdan) onu axtarıb, aralarına geri gətirərlərdi". (*Siyər Aləm ən-Nübəla, 5/147*)

Rəy: Bu Hz.Muaviyyənin nəzərində Hz.Əlinin (r.a) varlığının ümmət üçün nə qədər vacib olduğunu göstərməkdədir. Əgər, Hz.Əli (r.a) fiqhi məsələlərin həllində insanlara kömək olmasaydı, həyat onlar üçün çox problemli olardı. (Çünki, o dövrdə yaşayan ən gözəl fəqih Hz.Əli (r.a) idi) Bu həmçinin Hz. Mu-

aviyyənin (r.a) fiqhi məsələlərdə çətinliyi aradan qaldırmaq üçün Əli (r.a)-yə sual yönəltməsində də məlumdur.

6. 1893 – وأنبأنا ابن ناجية ، أيضا ، قال : حدثنا حسين بن مهدي الأبلي قال : حدثنا عبد الرزاق قال : أنبأنا معمر ، عن الزهري قال : لما قتل علي بن أبي طالب رضي الله عنه وجاء الحسن بن علي رضي الله عنهما إلى معاوية فقال له معاوية : لو لم يكن لك فضل على يزيد إلا أن أمك امرأة من قريش وأمه امرأة من كلب لكان لك عليه فضل ، فكيف وأمك فاطمة بنت رسول الله ﷺ

- "Zühri dedi: "Əli ibn Əbu Talibin şəhadətindən sonra Həsən ibni Əli Muaviyyə ilə görüşdü və Muaviyyə ona dedi: "Əgər sənin Yezid üzərində təkcə fəzilətinin Sənin ananın Qüreyşdən və onun anasının Kalb (qəbiləsindən) olması olsaydı, bu belə sənin ondan üstün olman üçün yetərliydi. Lakin bundan əlavə sənin anan Fatimə (Qüreyşli olmasıyla birlikdə), Rasulullahın (s.a.s) qızıdır (Yəni, sən oğlum Yeziddən olduqca üstünsən)" *(Əş-Şəriə,Əl Əcurri(v.360 H), kitabın Mühəqqiqi dedi ki,isnadı Həsəndir*)

Rəy: Görüldüyü kimi, Hz.Muaviyyə (r.a) Hz.Həsənə (r.a) sayğı duymaqda və onun öz oğlu Yeziddən üstün olduğunu isbat etməkdədir. Həmçinin, Hz.Həsənin (r.a) anası Fatimənin (r.a) öz xanımından üstün olduğunu bəyan etməkdədir.

7. Muaviyyə Yezidə dedi:

- "Onun (Hz.Hüseynin) Peyğəmbərlə (s.a.s) qohum-

luğuna sayğı duy, bil ki, onun atası sənin atandan və anası da sənin anandan üstündür” (*Əbu Mixnəf, Məqatil, səh 19*)

8. Digər bir ravəyətdə görürük ki, Hz.Muaviyyə (r.a) Ka'b-a belə deməkdədir:
- "Ey Əbu İshaq, Hz.Muhəmmədin (s.a.s) səhabələri Əli (r.a) və Zubeyr (r.a) buradaykən mənim necə (xəlifə) ola biləcəyimi söyləyirsən?
قَالَ: أَخْبَرَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ، قَالا: حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: " كَانَ الْحَادِي يَحْدُو بِعُثْمَانَ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّ الأَمِيرَ بَعْدَهُ عَلِيٌّ وَفِي الزُّبَيْرِ خَلَفٌ رَضِيٌّ قَالَ: فَقَالَ كَعْبٌ: لا، بَلْ هُوَ صَاحِبُ الْبَغْلَةِ الشَّهْبَاءِ.
قَالَ. يَعْنِي مُعَاوِيَةَ
قَالَ: فَأُتِيَ مُعَاوِيَةُ فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ كَعْبًا يَقُولُ كَذَا وَكَذَا، فَأَتَى كَعْبًا فَقَالَ: يَا أَبَا إِسْحَاقَ، وَأَنَّى يَكُونُ هَذَا وَهَهُنَا أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ عَلِيٌّ وَالزُّبَيْرُ؟ قَالَ: أَنْتَ صَاحِبُهَا (*İbn Sa`d, Tabaqat Əl-Kubra*)

9.
و امّا الحسين فقد عرفت حظّه من رسول الله و هو من لحم رسول الله و دمه و قد علمت لا محالة انّ اءهل العراق سيخرجونه اليهم ثمّ يخذلونه و يضيّعونه ، فان ظفرت به فاعرف حقّه و منزلة من رسول الله و لا تواءخذه بفعله ، و مع ذلك فانّ لنا به خلطة و رحما و ايّاك ان تناله بسوء او. يرى منك مكروها
بحار ج 44 / ص 311-. حيات الامام الحسين ج 2، ص 236. كامل ابن اثير ج 4، ص 6. طبرى ج 7، ص 196 و 217. ينابيع الموده ص 333 –

- “Muaviyyə oğlu Yezidə dedi: "Hüseynin (radiallahu anh) Rasulullahla (s.a.s) olan qohumluğunu bilirsən. O, Rasulullahın (s.a.s) mübarək bədənindən bir

parçadır. O, Ən Şərəfli şəxsin (s.a.s) ətindən və qanındandır. Mən anlayıram ki, İraq sakinləri onu dəvət edərək oraya getməsini və onunla birlikdə olmağı istəyirlər. Lakin, onlar ona kömək etməyəcək və onu yalnız buraxacaqlar. O, sənin əlinə keçərsə, onun dəyərini təqdir edərək davran. Allah Rəsulu - sallalahu aleyhi va səlləmin ona olan yaxınlığını və sevgisini xatırla. Davranışına görə ondan intiqam almağa çalışma. Onunla bizim aramızda qurduğum sağlam əlaqələri qırma. Onu incitməmək və narahat etməmək üçün daha diqqətli ol”. (Hz.Muaviyyənin oğluna bu tövsiyyəsi şiə qaynaqlarında nəql edilmişdir,məsələn *Biharul Ənvar 44/311, Həyatul İmam Hüseyn 2/236* və s .)

10. Təbəri yazır:

ت قال أحمد قال على عن جويرية بن أسماء أن بسر بن أبى أرطاة نال من على عند معاوية وزيد بن عمر بن الخطاب جالس فعلاه بعصا فشجه فقال معاوية لزيد عمدت إلى شيخ من قريش سيد أهل الشأم فضربته وأقبل على بسر فقال تشتم عليا وهو جده وابن الفاروق على رءوس الناس أو كنت ترى أنه يصبر على ذلك ثم أرضاهما جميعا قال وقال معاوية إنى لارفع نفسي من أن يكون ذنب أعظم من عفوى وجهل أكثر من حلمي أو عورة لا أواريها بستري أو إساءة أكثر من إحساني قال وقال معاوية زين الشريف العفاف قال وقال معاوية ما من شئ أحب إلى من عين خرارة في أرض خوارة فقال عمرو بن العاص ما من شئ أحب إلى من أن أبيت عروسا بعقيلة من عقائل العرب فقال وردان مولى عمرو بن العاص ما من شئ أحب إلى من الافضال على الاخوان فقال معاوية أنا أحق بهذا منك قال ما تحب فافعل

- “Əhməd dedi ki, Əli ibn Cüveyriyə ibn Əsma dedi ki , Bişr ibn Əbi Ərta Muaviyyənin hüzurunda Hz.

Əli haqqında pis danışdı, Zeyd ibn Ömər ibn Xəttab oturmaqdaydı, qalxdı və (Hz.Əli haqqında pis danışdığı üçün) adamın başına vurdu. Muaviyyə Zeydə dedi: ″Sən Qüreyşin bir şeyxi və Şamın Seyyidi olduğun halda ona vurursan?″ Sonra Muaviyyə Bisrə getdi və dedi : ″Sən Əlini şətm edirsən və o (Əli) onun babasıdır və İbni Faruq (Ömər) insanların başının üzərindəndir. Onun buna səbr edəcəyinimi sandın? Sonra (Muaviyyə) onları barışdırdı və Muaviyyə dedi: ″Bir Xətanın bağışlamamdan, cəhalətin həlimliliyimdən, üzərini örtmədiyim bir övrətin (eybin),ya da pis niyyətin xeyirxahlığımdan daha böyük olması nəfsimə yaraşmaz.″ Muaviyyə həmçinin dedi: ″Ən Nəcib adam səxavətli olan kimsədir.″ Sonra o dedi: ″Bir səhrada bolluqla keçən bahardan mənə daha sevimli heçnə yoxdur″ və Amr ibn As dedi: ″Yeni evlənmiş ərəb ailələrindən biri ilə bir gecə keçirməkdən mənə daha sevimli heçnə yoxdur.″ Amrın xidmətçisi Virdan dedi: ″Qardaşlarıma nəzakətli olmaqdan mənə daha sevimli heçnə yoxdur.″ Sonra Muaviyyə dedi: ″Bunlara sizdən daha çox haqqım var. Sizə xidmət edə biləcəyim istədiyiniz birşey varmı?″(*Ət-Təbəri cild 4 səh 248*) & (*İbn Əsir cild 4 səh 5*)

Rəy: Hz.Muaviyyə (r.a) Hz.Əli (r.a) haqqında pis danışan adamı azarlamış və onu bunu etməyə təşviq etməmişdir. Qeyd edim ki, Zeyd ibni Ömər ibnul Xəttab Hz.Əlinin Hz.Ömərlə evləndirdiyi qızı Ümmü Gülsüm binti Əlinin (r.a) Hz.Ömərdən (r.a) olan

oğludur.

11. Şiə kitabında oxuyuruq: “Bir adam Hz.Əliylə görüşdükdən sonra Muaviyyəyə gəldi və dedi:
- ”Natiqlikdə insanların ən zəifinin yanından gəlirəm ”. Muaviyyə dedi: ”Onu belə adlandırdığın üçün acizsən. Allaha and olsun ki, Qüreyşə bəlağət yolunu açan ondan başqa biri deyildir və xitabət sənəti ondan başqa biri tərəfindən öyrədilməmişdir. Nəvazişkarlıq kimi bir xislətə sahib olmaq onun üçün bir aforizmdir, elə bir dərəcədə ki, onun düşmənləri bu səbəbdən onu hörmətdən salmağa çalışırlar”(*Haqqul Yəqin,Urdu dilinə tərcümə, cild 1, səh 160, Şeyx Muhəmməd Baqir Məclisi, kitabın skanı aşağıda verilmişdir*)

پر فتح پائی نہایت شفقت و مہربانی سے پیش آئے۔ اہلِ بصرہ نے اُن پر اور اُن کے فرزندوں پر
تلوار اٹھائی تھی اور لعنت و ناسزا کہا تھا جب حضرت نے اُن پر فتح پائی، تلوار اُن سے روک
لی اور سب کو امان دے دی اور اُن کی اولاد و اموال کو غارت نہ ہونے دیا اور جو کچھ جنگ صفین
میں معاویہ کے ساتھ کیا کہ پہلے اُس کے لشکر نے پانی پر قبضہ کر لیا اور حضرت کے لشکر کو پانی لینے
سے روک دیا۔ لیکن جب حضرت نے گھاٹ اُس سے بزورِ شمشیر چھین لیا اور اس کے لشکر کو صحرائے
بے آب کی طرف بھگا دیا تو آپ کے اصحاب نے کہا کہ آپ بھی ان کو پانی نہ لینے دیجئے تاکہ
پیاس سے ہلاک ہو جائیں اور جنگ کی حاجت نہ ہو۔ حضرت نے فرمایا نہیں واللہ میں ایسا نہ
کروں گا۔ اور تلوار بھی اس سے بے نیاز ہے اور حکم دیا کہ ایک طرف پانی کا گھاٹ کھول دیں تاکہ
وہ لوگ پانی لے جائیں۔ اور راہِ خدا میں جہاد ہر دوست و دشمن جانتا ہے کہ وہ مجاہدین کے سرگروہ
بلکہ جہاد انہی حضرت سے مخصوص ہے اور کسی دوسرے شخص کو آپ کے جہاد سے کوئی نسبت نہیں
اس بارے میں طول دینا بے فائدہ ہے کیونکہ آنحضرتؐ کا جہاد امورِ ضروریہ متواترہ سے ہے۔
اور فصاحت وہ فصحا کے امام خطبا کے اُستاد ہیں آپ کے کلام کو علما نے کلامِ خالق کے
سوا کلامِ مخلوق سے بلند کہا ہے۔ کوئی شخص حضرت کے پاس سے معاویہ کے پاس گیا اور کہا
کہ کلام میں عاجز ترین مردم کے پاس سے آ رہا ہوں۔ اُس نے کہا وائے ہو تجھ پر تو اس کو عاجز
کہتا ہے واللہ جس کے سوا فصاحت و بلاغت کا راستہ قریش پر کسی نے نہیں کھولا اور نحو کے
قانون کی تعلیم اس کے سوا کسی نے نہیں دی اور حسنِ خلق و شگفتہ روئی آپ کی ضرب المثل ہے
اس حد تک کہ آپ کے دشمن اس سے آپ پر عیب لگاتے تھے۔ عمرو عاص نے کہا کہ وہ بہت
مذاق و خوش طبعی کرتے ہیں۔ اس نے اس قول کو عمر سے لیا کیونکہ انھوں نے ... اس عذر کے سلسلہ خلافت
آنحضرتؐ کو نہیں دی اور [illegible] ... اور دوسرے شیعوں نے
آپ کی مدح میں کہا کہ ہما ... ہمارا تھا جیسے بلکہ ہم اس کو پکارتے
تھے وہ آتا تھا جو کچھ ہم کہ ... ے وہ سمجھتا تھا۔ باوجود اس کے
ہم اسیر دست بستہ کے ما ... ہوئی کھنچی تلوار لیے کھڑا ہوتا ہے
اور چاہتا ہے کہ اس کی گرد ... ن بن سعد سے کہا خدا رحمت کرے
ابوالحسن پر کہ نہایت خند ... یس نے کہا ہاں ایسے ہی تھے
اور رسولِ خدا بھی صحابہ ... اے معاویہ بظاہر تو ایسا معلوم
ہوتا ہے کہ تو اُن کی مدح کر ... ہوتا ہے۔ خدا کی قسم باوجود اس
شگفتگی و خوش مزاجی کے ... ق اور یہ تقویٰ کی ہیبت تھی جو

اردو ترجمہ

حق الیقین

جلد اول

مصنف

علامہ سید محمد باقر مجلسی علیہ الرحمہ

مترجم

جناب سید بشارت حسین صاحب

ناشر

مجلسِ علمی اسلامی

12. Şiə kitabında oxuyuruq: “Bir münafiq, Həzrətlə (Əliylə) görüşdükdən sonra ona hirsləndi və onun ən böyük düşməni olan Muaviyyəyə getdi. Onu çoxlu pisləməyə və qaralamağa çalışaraq dedi: ″Mən ən xəsis adamın yanından gəlirəm″. O (Muaviyyə) dedi: ″Sənə yazıqlar olsun ki, ona (Əliyə) xəsis deyirsən. O, elə bir kimsədir ki, bir otağı qızılla digəri samanla dolu olsa, ilk öncə qızılı orada heç bir şey qalmayacaq şəkildə sədəqə verər. Otaqlar sərvətlə dolu olsa, onu süpürərək eyni yerdə namaz qılar. O, dünya sərvətinə belə deyən kəsdir: ″ Başqasını aldat, dönməyəcək şəkildə səni boşadım. Sərvət sahibi olmasına baxmayaraq öldüyü zaman bir şey buraxmadı. Onun həlimliyi və mərhəməti elə idi ki, o bu dünyada ən həlim xasiyyətli və bağışlayan şəxs idi″.
(*Haqqul Yəqin,Urdu dilinə tərcümə, cild 1, səh 159, Şeyx Muhəmməd Baqir Məclisi, kitabın skanı aşağıda verilmişdir*)

اردو ترجمہ
حق الیقین
جلد اول
مصنف
علامہ سید محمد باقر مجلسی علیہ الرحمہ
مترجم
جناب سید بشارت حسین صاحب
ناشر
مجلس علمی اسلامی
پاکستان

اتفاق تو زمین ایک ہاتھ سے در خیبر کو اکھاڑا جس کو کئی اشخاص
اور سنگِ عظیم کو ایک کنوئیں کے دہانے سے ہٹا دیا جس کو تمام
۔ آپ کی سخاوت اور داد و دہش اس سے زیادہ مشہور ہے جس
نہ سے رہتے تھے ۔ اور راتوں کو بھوک میں گزار دیتے تھے ۔
ہ تھے ۔ سورۂ ہل اتیٰ اسی ذکر میں نازل ہوئی اور آیۂ والذین
والنہار سراً وعلانیۃً آپ ہی کی شان میں نازل ہوا ۔
نخلستانوں کو خود پانی سے سینچتے تھے اس قدر کہ حضرت کے دست
اور اس کی اجرت تصدق کر دیتے تھے اور بھوک سے شکم پر
پتھر باندھے رہتے ۔ کہتے ہیں کہ حضرت دنیا کے تمام لوگوں میں سب سے زیادہ سخی تھے اور جود و
سخا میں اس قدر بڑھے ہوئے تھے جس کو خدا نے چاہا اور پسند کیا ۔ کبھی کسی سائل نے نہیں نہ
کہا ۔ یہاں تک کہ ایک منافق حضرت کے پاس سے کبیدہ ہو کر معاویہ کے پاس گیا جو آپ
کا سب سے بڑا دشمن تھا اور آپ کو عیب و تہمت لگانے میں نہایت کوشش کرتا تھا ۔
اُس شخص نے کہا کہ میں بخیل ترین مردم کے پاس سے آیا ہوں ۔ معاویہ نے کہا وائے ہو تجھ پر تو اس
کو بخیل کہتا ہے جو اگر ایک مکان سونے سے بھرا اور ایک بھوسے سے بھرا ہوا رکھتا ہے تو
سونے کو پہلے تصدق کر دیتا ہے ۔ یہاں تک کہ ایک ذرہ اُس میں باقی نہیں رہتا ۔ وہ وہ ہے جو
دولت سے بھرے ہوئے مکانات تصدق کرتا ہے ۔ یہاں تک کہ جھاڑو دے کر اُس جگہ نماز ادا کرتا
ہے ۔ وہ وہ ہے جس نے دنیا کے اموال سے خطاب کیا اور کہا کہ دوسرے کو فریب دینا میں نے تم
کو ایسی طلاق دے دی ہے جس کے بعد ہرگز رجوع نہیں کیا جا سکتا ۔ باوجود اس کے کہ تمام دنیا
آپ کے تصرف میں تھی جب دنیا سے رخصت ہوئے تو کچھ میراث نہیں چھوڑی ۔ آپ کا حلم و
عفو وہ تھا کہ آپ دنیا میں سب سے زیادہ حلیم و بردبار اور سب سے زیادہ معاف کرنے والے
تھے ۔ اُس کو جو آپ کے ساتھ برائی کرتا تھا اور اس کی صحت ظاہر ہے ان سلوک و برتاؤ سے
جو آپ نے اپنے دشمنوں مروان بن الحکم ، عبداللہ بن زبیر اور سعید بن العاص کے ساتھ جنگ
جمل میں کیا جبکہ آپ ان پر غالب ہوئے اور وہ سب گرفتار کئے گئے ۔ حضرت نے سب کو
رہا کر دیا اور ان سے معترض نہ ہوئے ۔ اور انتقام نہ لیا باوجودیکہ عبداللہ بن زبیر لوگوں کے سامنے

Hz.Əlinin (r.a) xilafəti dövründə Hz.Muaviyyənin (r.a) ona suallar verdiyini bu fakt təsdiq etməkdədir

Malik mənə Yəhya ibni Səiddən, o da Səid ibni Əl Museyyəbdən nəql etdi ki, İbni Xeybəri adlı bir Suriyalı (başqa) bir adamı (özünün) xanımıyla tapıb öldürdü, yaxud hər ikisini öldürdü.
Muaviyyə ibni Əbu Sufyan bu məsələdə qərar verməkdə çətinlik çəkdi və Əbu Musa Əl Əşariyə yazaraq bu barədə Əli ibni Əbu Talibdən soruşmasını istədi. Musa bu barədə Əlidən soruşdu və Əli (r.a) dedi: "Bu hadisə mənim ərazimdəmi baş vermişdir? Səni and verirəm ki, bunu mənə söyləməlisən".
Əbu Musa, Muaviyyənin ona yazaraq bu məsələ barəsində Əlidən soruşmağını istədiyini izah etdi".
Əli (r.a) dedi: "Mən Əbul Həsənəm, Əgər o 4 şahid gətirəməzsə onu (öldürdüyü adamın qohumlarına) təslim edin" (*Muvatta İmam Malik kitab 36, Hədis 18*)

Rəy: Bu bizə, Hz.Əli ilə Hz.Muaviyyə arasındakı iman qardaşlığını göstərməkdədir. Onlar arasında siyasi fikirlərdə ayrılıq olsada, bu Hz.Muaviyyənin (r.a) fiqhi məsələlərdə Hz.Əliyə (r.a) sual verməsinə mane olmurdu. Hz.Muaviyyə Əbu Musadan xüsusilə Əlidən (r.a) soruşmasını istəmişdir. Rafizi dəccalların tez-tez təsvir etdiyi bir şərait vardısa, yəni Hz.Əli Hz. Muaviyyəyə düşmənçilik bəsləyirdisə, nə üçün Muaviyyə (r.a) Əlidən (r.a) sual soruşmaqdadır?

O, bu məsələ barəsində başqasından soruşa bilər yaxud da məsələni istədiyi kimi həll edə bilərdi. Ona bunu etməyə kim mane ola bilərdi ki? Bir çoxumuz həyat təcrübəsindən də görmüşük ki, nifrət etdiyimiz insanlardan sual soruşmur və onların yardımını qəbul etmək istəmirik. Çünki bizim eqolarımız (kibrimiz) bunu etməyə mane olur. Doğrudur, başqa çıxış yolu tapmadığımızda onlardan kömək istəyərik. Lakin, burada Hz.Muaviyyənin heçmi başqa çıxış yolu yox idi? O, asan bir şəkildə məsələni istədiyi kimi həll edə bilərdi. Ondan bu barədə kim soruşacaqdı? Lakin, bu böyük insanların İslam və Şəriət sevgisinə baxın. Bu böyük insanlara rafizi dəccallardan başqası nifrət edərmi?

<u>Hz.Əlinin (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) haqqında görüşü nə idi? Həmçinin bu, Əlinin (r.a) və Muaviyyənin (r.a) imanda qardaşlığını göstərməkdədir</u>

Hz.Muaviyyə (r.a) bir çox dəfə: "Mən Əliylə (r.a) Osmanın (r.a) qisasını axtarmaqdan başqa bir şey üçün savaşmıram" deyə vurğulamışdır. Hz.Əli də bu ifadəni təsdiq edəcək mahiyyətdə bu sözləri deməkdədir:

وَكَانَ بَدْءُ أَمْرِنَا أَنَّا الْتَقَيْنَا وَالْقَوْمُ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، وَالظَّاهِرُ أَنَّ رَبَّنَا وَاحِدٌ (1) ، وَنَبِيَّنَا وَاحِدٌ، وَدَعْوَتَنَا فِي الْإِسْلاَمِ وَاحِدَةٌ، لاَ نَسْتَزِيدُهُمْ (2) فِي الْإِيمَانِ بِاللهِ

وَالتَّصْدِيقِ بِرَسُولِهِ، وَلاَ يَسْتَزِيدُونَنَا: الْأَمْرُ وَاحِدٌ، إِلاَّ مَا اخْتَلَفْنَا فِيهِ مِنْ دَمِ عُثْمانَ، وَنَحْنُ مِنْهُ بَرَاءٌ! فَقُلْنَا: تَعَالَوْا نُدَاوِ مَا لاَ يُدْرَكُ الْيَوْمَ بِإِطْفَاءِ النَّائِرَةِ

(3) ، وَتَسْكِينِ الْعَامَّةِ، حَتَّى يَشْتَدَّ الأَمْرُ وَيَسْتَجْمِعَ، فَنَقْوَى عَلَى وَضْعِ الْحَقِّ مَوَاضِعَهُ. فَقَالُوا: بَلْ نُدَاوِيهِ بِالْمُكَابَرَةِ (4) ! فَأَبَوْا حَتَّى جَنَحَتِ (5) الْحَرْبُ وَرَكَدَتْ (6) ، وَوَقَدَتْ (7) نِيرَانُهَا وَحَمِشَتْ (8) . فَلَمَّا ضَرَّسَتْنَا (9) وَإِيَّاهُمْ، وَوَضَعَتْ مَخَالِبَهَا فِينَا وَفِيهِمْ، أَجَابُوا عِنْدَ ذلِكَ إِلَى الَّذِي دَعَوْنَاهُمْ إِلَيْهِ، فَأَجَبْنَاهُمْ إِلَى مَا دَعَوْا، وَسَارَعْنَاهُمْ (10) إِلَى مَا طَلَبُوا، حَتَّى اسْتَبَانَتْ عَلَيْهِمُ الْحُجَّةُ، وَانْقَطَعَتْ مِنْهُمُ الْمَعْذِرَةُ. فَمَنْ تَمَّ عَلَى ذلِكَ مِنْهُمْ فَهُوَ الَّذِي أَنْقَذَهُ اللهُ مِنَ الْهَلَكَةِ، وَمَنْ لَجَّ وَتَمَادَى فَهُوَ الرَّاكِسُ (11) الَّذِي رَانَ (12) اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَصَارَتْ دَائِرَةُ السَّوْءِ عَلَى رَأْسِهِ

1. ″İşimizin əvvəlində biz Şam əhli ilə Rəbbimiz bir, Peyğəmbərimiz bir və (camaatın hidayət və nicatı istiqamətində) İslamda təbliğ üsulumuz eyni imiş kimi qarşılaşdıq. Biz özümüzü onlardan Allaha, yaxud Onun Peyğəmbərinə qarşı daha imanlı görmürdük. Onlar da həmçinin. İş bərabər və yeksan idi və Osmanın qanı məsələsindən başqa, aramızda heç bir ixtilaf və fikir ayrılığı yox idi. Biz həmin işdən uzaq və kənar idik.″(*Nəhcul Bəlağa, cild 3, səh 648; Məktub 58*)

Rəy: Belə ki, Hz.Əlidə (r.a) Hz.Muaviyyənin (r.a) söylədiyini təsdiqləməkdə və aralarında baş verən ixtilafın Müsəlmanların idarəsini yaxud xilafəti ələ keçirmək üçün deyil də Hz.Osmanın qətl edilməsi məsələsi səbəbindən qaynaqlandığını təsdiq etməkdədir. Üstəlik, Hz.Əli (r.a) hər iki topluluğun imanının eyni olduğunu doğrulamışdır. Hansı ki bu, Əlinin (r.a) Muaviyyəni (r.a) imanda qardaşı olaraq qəbul etməsi deməkdir. Biz bilirik ki, Şam Əhli Hz.Əlinin imamətini qəbul etmirdi. Lakin dəccalın şiələri-

nin nəzərinin əksinə, Hz.Əli (r.a) Hz.Muaviyyənin (r .a) onun imamətini qəbul etməməsini küfr saymırdı. Hz.Əli (r.a) onlarla imanda fərqli olduqlarını söyləmirdi və nə də ki, rafizi dəccalların təsvir etdiyi kimi, Hz.Muaviyyə Allahın təyin etdiyi imama qarşı çıxmırdı.

2. İmam Əli dedi: "Biz Həzrət Peyğəmbərlə (sallallahu aleyhi və alih) birgə idik və (kafirlərlə, müşriklərlə döyüşürdük və) atalarla oğullar, qardaşlar və qohum-əqrabalar bir-birini qətlə yetirir, qanlarını axıdırdılar. (İslamın irəliləyişi üçün bunlara əhəmiyyət vermir, o böyük şəxsin əmrlərinə qarşı çıxmırdıq) (Üzləşdiyimiz) hər müsibət və çətinliyə (Allaha və Peyğəmbərə) imandan, haqq iş görməkdən, (o Həzrətin) əmr və fərmanlara təslim olmaq və yaraların yanğısına dözməkdən başqa bir şey artırmırdıq. Ancaq (indi biz kafir və müşriklərlə çəkişmirik ki, onlarla həmin yolla döyüşək, əksinə) bu gün küfrə meyl, əyrilik (haqqdan əl çəkmək), səhv salınma (haqqın batillə) və (səhv) tə'vil (yəni, haqq-ədalətin ziddinə. söz danışmaq) kimi İslama daxil edilənlərin nəticəsində öz müsəlman qardaşlarımızla döyüşürük. Hərgah, onun səbəbinə Allahın bizim dağınıqlığımızı bir yerə yığacağı, onun təsirindən aramızda qalanla (ülfət və dostluqla) bir-birimizə yaxınlaşacağımız vasitəni tapsaq (sülhə, mehribanlığa və İslamın güclənməsinə səbəb olan yol tapsaq), ona meyl, rəğbət gös-

tərib qeyrisindən (müharibədən) imtina edəcəyik”. (*Nəhcul Bəlağa 123-cü xütbə*)

Rəy: Belə ki, Hz.Əli (r.a) öz müsəlman qardaşlarıyla savaşmaqdan xoşnud olmadığı görünməkdədir.

Onların qardaşlığına dair başqa bir misal:

“Bir dəfəsində Əli (r.a) və Muaviyyə (r.a) ixtilafdaykən böyük bir xristiyan ordusu müsəlmanlar arasındakı bölünmədən istifadə edərək Əlinin (r.a) nəzarətində olan İranın şərq əyalətlərinə hücum etməyi planlayırdılar. Əli (r.a) xristiyanlar tərəfindən hədəf alınan bu yerləri qorumaqdan acizdi və əgər xristiyanlar hücum etsəydi İslam torpaqlarının bir qismi itiriləcəkdi. Əlinin (r.a) qarşılaşdığı zorluqların fərqində olan xristiyanlar, Əli və Muaviyyə arasındakı qarşılıqlı müxalifəti və onların bir-birlərinə qarşı qüvvədən istifadə etmələrini nəzərə alaraq Əmir Muaviyyə tərəfindən təhdid edilməyəcəklərini hiss etdilər. Onlar gözləyirdilər ki, Muaviyyə onların Əliyə hücum etməsini istəsin. Beləliklə, Muaviyyə (r.a) xəbəri eşidincə, xristiyan imperatorun gözləntilərinin əksinə imperatora yazdı: (Əliylə) savaşmamıza aldanma, əgər (savaşmaq) üçün Əliyə yönəlsən, Əlinin bayrağı altında sizi cəzalandırmaq üçün ilk irələyən komandir Muaviyyə olacaqdır”. Bu məktubun təsiri bir ordudan daha qüvvətli oldu və xristiyanlar fikirlərindən daşındılar”. (*Əkbər Şah Nəcibabadi, İslam*

Tarixi, cild 2 , səh 48-49)

Buna bənzər bir rəvayətə başqa bir yerdə də rast gəlməkdəyik:

"Bizans Kralı Muaviyyənin (r.a) Əliylə (r.a) savaşmaqla məşğul olduğunu gördüyündə, zəfər ümidiylə dolu bir şəkildə böyük bir orduyla (sərhəddəki). şəhərlərə yaxınlaşdı. Lakin, Muaviyyə ona yazaraq. belə dedi: "Allaha and olsun ki, əgər dayanmaz və öz torpaqlarına dönməzsən, ey lənətli kimsə, (yoxsa) Əmioğlumla uzlaşar və sənə qarşı ittifaq edib səni bütün torpaqlarından sürgün edərəm. Sənin ardınca gələrəm və ***"Yerüzü bütün genişliyinə baxmayaraq sizə dar gələr"*** (*Tövbə 25*). Kral bundan qorxuya düşdü və sülh müqaviləsi istəyən bir söz göndərdi. (*Əl-Bidayə vən-Nihayə*: 8/119)

Rəy: Bu iki səhabənin necə gözəl əlaqələrə sahib olduqlarını görürsünüzmü? Hz.Muaviyyə (r.a) Hz.Əlinin (r.a) çətin vəziyyətə düşməsinə razı deyildi və düşmənlərinin etdiyi kimi bu vəziyyətdən istifadə etməyə çalışmırdı. Çünki, Muaviyyə (r.a) Əlinin (r.a) imanda qardaşı idi, düşməni deyildi. Lakin onunla savaşmasının səbəbi Osmanın (r.a) qisasını tələb etmək üçün idi. Bu gözəl rəvayətlər üçün Qur'anın bir ayəti ağlıma gəldi:

- "Muhəmməd (əleyhissəlam) Allahın Peyğəmbəridir. Onunla birlikdə olanlar (mö´minlər) kafirlərə qarşı

sərt, bir-birinə (öz aralarında) isə mərhəmətlidirlər" *(əl-Fəth, 29)*

Əhl'i beyt'in (r.a) onlarla savaşanlar barədə mövqeyi

1. *"Sünən Beyhəqi"*dəki rəvayətdə Hz.Əliyə (r.a) müxalifləri haqqında sual edildiyində o belə cavab vermişdir: "Onlar müşrikmidirlər?
Əli (r.a) dedi:
"Onlar şirkdən qaçmış və İslama girmişlər".
Sonra ona sual edildi:
"Onlar (sizinlə savaşanlar) münafiqmidirlər?".
O (Əli) cavab verdi:
"Münafiqlər Allahı az xatırlarlar" (Lakin Hz.Muaviyyə və əshabı Allahı çox zikr etməkdədirlər)
Sonra ondan soruşuldu:
"Bəs onlar nədilər?".
O (Əli) dedi: "Onlar bizə üsyan edən qardaşlarımızdır" *(Sünən Beyhəqi, Darül Marif nəşr evi, cild 8, səh 173)*

2. İmam İbni Əbu Şeybə *"Musənnəf"*ində yazır:
وعن يزيد بن الأصم قال : لما وقع الصلح بين علي ومعاوية ، خرج علي فمشى في قتلاه فقال : هؤلاء في الجنة ثم خرج إلى قتلى معاوية فقال : هؤلاء في الجنة ، وليصير الأمر إلي وإلى معاوية

- Əli (r.a) öz tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi "Bunlar cənnətdədir" . Sonra O, Muaviyyənin (r.a) tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi: "Və bunlar da cənnətdədir".

3.

عن جعفر الصادق عن أبيه عليهما السلام أن عليا عليه السلام لم يكن ينسب أحداً من أهل حربة إلى الشرك ولا إلى النفاق، ولكنه كان يقول: هم إخواننا بغوا علينا

- "Cəfər Sadiq atasından (Əl Baqirdən) nəql etdi ki, Əli onunla savaşanları küfrlə və münafiqlə ittiham etmədi, əksinə o deyirdi. Onlar bizə qarşı üsyan etmiş qardaşlarımızdır" ((*Şiə kitabları*) *Vəsailuş Şiə, 15 /83 , həmçinin Qurbul Əsnad s. 45, Məclisi "Biharul Ənvarda" 32/324-nəql etmişdir*)

Rəy: Bu Əhl'i beyt'in onunla savaşanlar barəsində görüşləridir. Rafizi dəccalların əksinə Əhl'i beyt (r.a) onlarla savaşanları müsəlman saymışlardır.
Rafizi dəccalların onları təkfir etdiyini görmək mümkündür.

4. Bu oğlum seyyiddir, umid edilir ki, Allah onunla iki müəzzəm Müsəlman ordunu sülhə qovuşduracaq " deyirdi. (*Buxari kitab #49, Hədis #867*)

Rəy: Bu nəqldən anlayırıq ki, Hz.Muaviyyənin (r.a) tərəfdarları da Hz.Əlinin (r.a) tərəfdarları kimi müsəlman idilər. Hz.Peyğəmbər (s.a.s) sadəcə bir qrupu deyil hər iki topluluğuda müsəlman adlandırmışdır.

5.

فلقد كنا مع رسول الله صلى الله عليه وآله وإن القتل ليدور على الآباء والابناء والاخوان والقرابات ، فما نزداد على كل مصيبة وشدة إلا إيمانا ، ومضيا على الحق ، وتسليما

للامر ، وصبرا على مضض الجراح . ولكنا إنما أصبحنا نقاتل إخواننا في الاسلام على ما دخل فيه من الزيغ والاعوجاج والشبهة والتأويل

"Hz.Əli Əshabına və müxaliflərinə xitabən dedi:
- "Peyğəmbərlə (s.a.s) birlikdəyik, (elə) bir zaman idi ki, atalarımız və oğullarımız öldürüldü,yaxınlarımız və qardaşlarımız öldürüldü.
Lakin hər problem və fəlakətdən sonra imanımız artırdı. Biz haqq üzrə dayanır, (Peyğəmbərin (s.a.s)) əmrlərinə itaət edir, çətinliklər qarşısında səbr edirdik. Lakin indi biz öz müsəlman qardaşlarımızla savaşırıq". (*Nəhcul Bəlağa, Təhqiq Subhi Saleh, səh 179*)

6.

واوصيكم عباد الله بتقوى الله، فإنها خير ما تواصى به، وخير عواقب الأمور عند الله، وقد فتح باب الحرب بينكم وبين أهل القبلة

"Hz.Əli (r.a) dedi: " Ey Allahın bəndələri! Sizə təqvalı olmağı və Allahdan qorxmağı tövsiyə edirəm. Çünki təqva bəndələrin bir-birlərinə tövsiyə edərək tapşırdıqları ən yaxşı şeydir və o, Allah yanında, aqibətlərin ən yaxşısıdır (işlərin ən yaxşısı dünyada təqva ilə sona çatanıdır). Həqiqətən sizinlə qiblə əhli arasında müharibə qapısı açılıb."(*Nəhcul Bəlağa Təhqiq Subhi Saleh, səh 248, xütbə 172*)

7. İbni Əbu Şeybə yazır:

كفر أهل الشام ، : كنت إلى جنب عمار فقال رجل : زياد بن الحارث ، قال لا تقولوا ذلك نبينا و نبيهم واحد و قبلتنا و قبلتهم واحدة، لكنهم : فقال عمار قوم مفترون جاروا عن الحق ، علينا أن نقاتلهم حتى يرجعوا .

#38855 - Ziyad ibn Əl Haris dedi: Əmmar ibni Yasir-in yanında idim, bir adam dedi: "Şam Əhli küfr etmişdir!".
Əmmar ona dedi: "Belə söyləmə! Onların Peyğəmbəri və bizim Peyğəmbərimiz birdir, Bizim qibləmiz və onların qibləsi birdir, lakin onlar asi (Muftərun) qövmdür, Onlar haqqa qarşı gəlmişlərdir və onlarla (onlar haqqa dönənə) qədər savaşacağıq." (*Musənnəf ibn Əbi Şeybə #38855*)

Rəy: Əmmar ibni Yasirin sözlərindən görürük ki, onlar Şam Əhlini kafir gördükləri üçün savaşmırdılar, əksinə onları imanda qardaşları görürdülər. Onların sadəcə doğruya dönmələri üçün savaşırdılar.

Əhl'i beyt'in Hz.Muaviyyənin (r.a) ölümündən sonrakı reksiyası

صلح الله ذات بينكما فلم يجيباه في هذا بشئ ، وجاء حتى جلس ، فأقرأه الوليد الكتاب ونعى له معاوية ودعاه إلى البيعة ، فقال حسين : اناالله وانا إليه راجعون ورحم الله معاوية وعظم لك الاجر

"Vəlid ona (İmam Hüseynə) (Yezid'in) məktubunu oxudu və Muaviyyə'nin ölüm xəbərini verdikdən sonra onu beyət etməyə dəvət etdi. İmam Hüseyn a.s dedi ki: "İnnə lilləhi ve innə ileyhi râciun. Allah Mu-

aviyyəyə rəhmət etsin və ona böyük mükafat versin. "*(Əbu Mixnəf, Məqatil Hüseyn, səh 5, kitabın skanı aşağıda verilmişdir)*

Rəy: Kafirlər üçün tövbə surəsinin 113-cü ayətinə görə dua etmək yasaqdır. Lakin görürük ki, Hz.Hüseyn (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) üçün dua etməkdədir və əlbəttə ki, rafizi dəccalların əksinə Əhl'i beyt Hz.Muaviyyəni müsəlman olaraq görməkdədir

Hz.Əli (r.a) Hz.Muaviyyənin (r.a) tərəfdarlarının lənətlənməsinə icazə verməmişdir

1. Hz.Əli (r.a) Muaviyyə (r.a) və onun tərəfdarları haqqında pis danışanların (səbb edənlərin) bu hərəkətini rədd etmiş və demişdir:

نّي أكره لكم أن تكونوا سبّابين، ولكنّكم لو وصفتم أعمالهم، وذكرتم حالهم، كان أصوب في القول، وأبلغ في العذر، وقلتم مكان سبّكم إياهم: اللّهم احقن دماءنا ودماءهم، وأصلح ذات بيننا وبينهم" [نهج البلاغة: ص323

"Səbb edənlərdən (pis danışanlardan) olmanıza nifrət edirəm, lakin əksinə onların (yanlış) əməllərini (onlara) təsvir edin (açıqlayın)... və təhqir etmək əvəzinə: "Allahım, onların və bizim qanımızı qoru, bizimlə onların arasına sülh gətir" deyin. *(Nəhcul Bəlağa, səh 323)*

2.

خرج حجر بن عدي وعمرو إبن الحمق يظهر أن البراءة واللعن من أهل الشام، فأرسل اليهما علي إن كفا عما يبلغني عنكما. فأتياه فقالا: يا أمير المؤمنين السنا محقين ؟ قال: بلا. قالا: أو ليسوا مبطلين ؟: قال بلا. قالا: فلم

منعتنا من شتمهم ؟. قال (عليه السلام): كرهت لكم أن تكونوا لعانين شتامين تشتمون وتتبرؤن، ولكن لو وصفتم مساوي أعمالهم فقلتم: من سيرتهم كذا وكذا، ومن عملهم كذا وكذا، كان أصوب في القول، و (لو) قلتم مكان لعنكم أياهم وبراءتكم منهم: اللهم أحقن دماءنا ودماءهم، وأصلح ذات بيننا وبينهم

"Hicr ibn Adi və Amr ibn Əl Hamiq Şam Əhlindən bəri olduqlarını elan etdilər və onlara lənət etdilər. Bu səbəbdən Əli onlara (bu haqda) eşitdiklərini etdiklərindən çəkinmələri üçün (xəbər) göndərdi. Onlar ona (Əliyə) gəldilər və dedilər: "Ey, Əmirəlmöminin biz haqq üzrə deyilmiyik?".
O dedi: "Bəli".
Onlar dedilər: "Onlar (Muaviyyə və tərəfdarları) batil üzrə deyilmi?".
O dedi: "Bəli".
Onlar soruşdu: "Nə üçün onları pisləməyə bizə mane olursan?"
O (Əli əleyhissalam) dedi: "Sizin lənət edib, təhqir edənlər(dən) olmanıza nifrət edirəm. Lakin əksinə onların yanlış əməllərini təsvir edin və deyin: " Onların sirətindən falan və filan, əməllərindən isə falan və filandır, sizin lənətlərinizdən və onlardan bəri olduğunuzu söyləmənizdən bu danışıqda (bunu söyləməniz) daha doğru olar: "Allahım, onların və bizim qanımızı qoru, bizimlə onların arasına sülh gətir". *("Şiə tarixçisi Nəsr ibn Müzəhhim ,Vaqiət Siffin; Əl Əkbər əl Təvəl, səh 165, Siffin döyüşü başlığının altında)*

Rəy: Bu Hz.Əlinin (r.a) öz tərəfdarlarına əmri idi. O Şam Əhlinə (Hz.Muaviyyə və onun tərəfdarlarına) lənət edilməsinə nifrət edirdi. Lakin, günümüzdəki rafizi dəccalların Hz.Əli (r.a) tərəfdarlığı adı altında Hz.Əlinin (r.a) nifrət etdiyi şeylə əməl etdiklərini görməkdəyik. Əlbəttə ki, Hz.Əli (r.a) rafizi dəccalların etdiyi belə çirkin əməldən bəri idi. Bu barədə xəbərsiz olanlar tövbə etməli və Hz.Əlinin (r.a) gerçək yolunu izləməlidirlər.

Əhl'i beyt'in bu əmrini ağlımızda tutaraq, Dəccalın şiələrinin iç üzünü göstərən bir şiə hədisinə baxaq:

بحارالأنوار ج : 2 ص : 76 80- ني،]الغيبة للنعماني[بهذا الإسناد عن البطائني عن القاسم الصيرفي عن ابن مسكان عن أبي عبد الله ع قال قوم يزعمون أني إمامهم و الله ما أنا لهم بإمام لعنهم الله كلما سترت سترا هتكوه أقول كذا و كذا فيقولون إنما يعني كذا و كذا إنما أنا إمام من أطاعني

"Əbu Abdullah dedi: "Bir qrup iddia edir ki, mən onların imamıyam. Allaha and olsun ki, mən onlar üçün imam deyiləm. Allah onlara lənət etsin, nə zaman bir şeyin məhrəmiyyətini qorudumsa,onlar onu açığa vurdular. Mən (bu şey) budur və odur dediyimdə onlar (mənim haqqımda) o həqiqətdə onu və bunu deyir dedilər. Mən sadəcə mənə itaət edənlərin imamıyam". *(Bihərul Ənvar, cild 2)*

Rəy: Çəkilən misallardan gördük ki, Hz.Əli (r.a) tərəfindən Muaviyyəyə (r.a) lənət edən rafizi dəccallara nifrət edilmişdir. Əhl'i beyt'in onların imamları ol-

duğunu iddia edən rafizi dəccallardan Əhl'i beyt imamları (radiallahu anhum) özlərini bəri saymışlardır.

3.

قال أبو نصر هبة الله بن محمد: حدثني أبو الحسن بن كبرياء النوبختي (1) قال: بلغ الشيخ أبا القاسم رضي الله عنه أن بوابا كان له على الباب الاول قد لعن معاوية وشتمه، فأمر بطرده وصرفه عن خدمته، فبقي مدة طويلة يسأل في أمره فلا والله ما رده إلى خدمته، وأخذه بعض الاهل فشغله معه

"Əbu Nəsr Heybətullah ibn Muhəmməd Əbu Həsən ibn Kibriyə əl Nübəxtidən nəql etdi ki, o dedi: "Şeyx Əbu Qasıma xəbər verdilər ki, onun qapı mühafizəçisi diliylə Muaviyyəyə lənət oxumuş və təhqir etmişdir. Bu səbəbdən o (Şeyx Əbu Qasım) onun vəzifədən çıxarılmasını əmr etdi. O (mühafizəçi) bu məsələni soruşmaq üçün uzun müddət gözlədi.
Lakin Vallahi o (Əbu Qasım) onu (Mühafizəçini) xidmətə qaytarmadı. Ailədəki digərləri onu götürdülər və ona iş təklif etdilər". *(Şeyx Tusi "Əl-Qeybət" səh 385-386)*

Rəy: Görünür ki, İmam Mehdinin Elçisi Hz. Əlinin (r.a) yuxarıda zikr etdiyimiz sözlərini əsas alaraq, Hz. Muaviyyəyə söyən mühafizəçini işdən attırmışdır.

Hz.Həsənin (r.a) və Muaviyyənin (r.a) beyəti

Hz.Həsən (r.a) Hicri 40-cı il Ramazan ayında beyətləri qəbul etmiş və insanlar öz liderlərini seçmişlərdi.

O, atası tərəfindən təyin edilməmişdi.

قيل لعلي ألا تستخلف قال ما استخلف رسول الله ﷺ فأستخلف عليكم وإن يرد الله تبارك وتعالى بالناس خيرا فسيجمعهم على خيرهم كما جمعهم بعد نبيهم على خيرهم

"Onlar Əliyə (r.a) dedilər: "Xələf təyin etməyəcəkmisən?
O dedi: "Peyğəmbər (s.a.s) bir xələf təyin etməmişdir və məndə belə edəcəyəm. Əgər Allah sizə bir xeyir nəsib etmək istəsə Peyğəmbərdən (s.a.s) sonra sizi ən xeyirlininizin (Əbu Bəkrin) ətrafında topladığı kimi aranızdan ən xeyirli (kimsənin) ətrafında toplayar". *(Əl Heysəmi,Məcməuz Zəvaid, İsmail ibni Əbu Əl Haris xaricində bütün raviləri səhihin raviləridir ki, o da (İsmail da) siqədir)*

Bu insanlar Hz.Həsənə (r.a) gedib beyət etdiklərində Hz.Həsən (r.a) belə dedi:

عَنْ رِيَاحِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ : قَامَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيّ بَعْدَ وَفَاةِ عَلِي ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : إِنَّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ ، وَإِنَّ أَمْرَ اللهِ وَاقِعٌ وَإِنْ كَرِهَ النَّاسُ ، وَإِنِّي وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنْ إِلَيَّ مِنْ أَمْرِ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ مَا يَزِنُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ يُهْرَاقُ فِيهَا مِحْجَمَةٌ مِنْ دَمٍ مُنْذُ عَلِمْت مَا يَنْفَعُنِي مِمَّا يَضُرُّنِي ، فَالْحَقُوا بِمَطِيِّكُمْ .

"Hz.Həsən (r.a) Hz.Əlinin (r.a) ölümündən sonra insanlara dedi: "Olacaq olan yaxındır, hətta insanlar xoşlamasa belə Allahın əmri geçəkləşəcək. Vallahi, mənə nəyin fayda verdiyini və nəyin incitdiyini bil-

diyimdən bəri bir damla qan töküləcəksə belə Hz. Muhəmmədin (s.a.s) ümmətindən hər hansı bir qismi idarə etməyi sevmirəm, bu səbəbdən öz yolunuzu gedin". *(Əhməd ibn Hənbəl , Fədail əs-Səhabə, 2/773 #1364, Musənnəf ibn Əbi Şeybə 15/94 #3851, Hədis səhihdir)*

Hz.Həsən (r.a) atasının cənazə namazını qıldıqdan sonra onu Kufədə dəfn etdi. İnsanlar ondan öncə atasını təkid etdikləri kimi ona beyət etməkdə təkid etdilər. Lakin İmam Həsən (r.a) beyət üçün bu şərti qoydu:

و الله ما إبايعكم إلا على ما أقول لكم: فقالوا: ما هو؟ قال: تسالمون من سالمت و تحاربون من حاربت

"Əl Həsən (r.a) dedi: "Allaha and olsun mənim dediklərimi izləmədikcə sizin beyətinizi qəbul etməyəcəyəm.
Onlar dedilər: "O (Şərtin) nədir?".
O dedi: "Sülh etdiyimə sülh edib, Hərb etdiyimlə hərb etmək". *(Ət-Təbəqat, Təhqiq edən Dr. Muhamməd əs-Süleymi 1/286-287)*

Görürük ki, Hz.Həsən beyətlə razılaşıb qəbul etdiyi andan etibarən sülh yolunu açmağa çalışmışdır. Zikr etmək xoşdur ki, Hz.Həsən (r.a) başından bəri fitnəyə qarşı olmuş və bu barədə atasına demişdir:

يا أبت دع هذا فإن فيه سفك دماء المسلمين و وقوع الاختلاف بينهم

“Ey (əziz) Ata. Bu məsələni tərk et. Bu müsəlmanların qanını tökəcək və onların arasında ixtilaf meydana gətirəcək”. *(Əl-Bidayə vən-Nihayə 7/229-230)*

Hz.Həsən (r.a) savaşacaq gücə ,böyük ordulara və Məkkə ilə Mədinənin idarəsinə sahib olmasına baxmayaraq müsəlman qardaşları ilə savaşmağa hər zaman qarşı olmuşdur. Cubeyr ibni Nufeyr deyir:

جبير بن نفير قال: قلت للحسن بن علي إن الناس يزعمون أنك تريد الخلافة. فقال: كانت جماجم العرب بيدي يسالمون من سالمت و يحاربون من حاربت، فتركتها ابتغاء وجه الله، ثم أبتزها بأتياس أهل الحجاز؟! البلاذري في أنساب الأشراف (49/3)، و طبقات ابن سعد، الطبقة الخامسة (ص 258) بسند جيد

“Həsən ibni Əliyə dedim: ”İnsanlar iddia edirlər ki, sən xəlifəliyin ardına düşmüsən. O dedi: ”Ərəblərin kəllələri mənim əllərimdə idi. Onlar sülh etdiyimlə sülh hərb etdiyimlə hərb edəcəklərdi.
Lakin mən bunların hamısını Allah üçün tərk etdim” *(Əl-Bəlazuri, Ənsab Əl-Əşraf 3/49, Təbaqat ibn Sa’ad, beşinci təbəqə səh 258 ceyyid bir isnadla nəql edilmişdir)*

Bəzi insanlar Hz.Həsənin (r.a) sülh aradığını hiss etmişdi, lakin Kufədən bəzi bədbəxtlər namazdaykən ona suiqəst etməyə çalışdılar. Hz.Həsən (r.a) bıçaqlandı lakin qurtuldu.

Başlanğıcda, Hz.Həsən (r.a) bu məsələdə atasının yolunu getdiyini göstərirdi. Bir ordu hazırlayıb Şama

yönəldi. Bunu eşidincə Hz.Muaviyyə də (r.a) bir ordu toplayıb İraqa yönəldi. Hz.Muaviyyə (r.a) əvvəlki suiqəst girişimində ağır yaralanmışdı və Hz.Həsənə (r.a) də özünü onun tərəfdarları adlandıranlar tərəfindən başqa bir suiqəst girişimi edilmişdi.

Ardından iki ordu da hədisin bildirdiyi kimi, sülhü bərpa etmək və ümməti birləşdirmək üçün müzakirələrə başladılar.

Həsən əl Bəsri nəql edir:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ اسْتَقْبَلَ وَاللَّهِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ مُعَاوِيَةَ بِكَتَائِبَ أَمْثَالِ الْجِبَالِ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِنِّي لأَرَى كَتَائِبَ لاَ تُوَلِّي حَتَّى تَقْتُلَ أَقْرَانَهَا. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ ـ وَكَانَ وَاللَّهِ خَيْرَ الرَّجُلَيْنِ ـ أَىْ عَمْرُو إِنْ قَتَلَ هَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ وَهَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ مَنْ لِي بِأُمُورِ النَّاسِ مَنْ لِي بِنِسَائِهِمْ، مَنْ لِي بِضَيْعَتِهِمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِ رَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ، فَقَالَ اذْهَبَا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فَاعْرِضَا عَلَيْهِ، وَقُولاَ لَهُ، وَاطْلُبَا إِلَيْهِ. فَأَتَيَاهُ، فَدَخَلاَ عَلَيْهِ فَتَكَلَّمَا، وَقَالاَ لَهُ، فَطَلَبَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِنَّا بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَدْ أَصَبْنَا مِنْ هَذَا الْمَالِ، وَإِنَّ هَذِهِ الأُمَّةَ قَدْ عَاثَتْ فِي دِمَائِهَا. قَالاَ فَإِنَّهُ يَعْرِضُ عَلَيْكَ كَذَا وَكَذَا وَيَطْلُبُ إِلَيْكَ وَيَسْأَلُكَ. قَالَ فَمَنْ لِي بِهَذَا قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَمَا سَأَلَهُمَا شَيْئًا إِلاَّ قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَصَالَحَهُ، فَقَالَ الْحَسَنُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ، وَهْوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ " إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ". قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِنَّمَا ثَبَتَ لَنَا سَمَاعُ الْحَسَنِ مِنْ أَبِي بَكْرَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ

"Həsən ibni Əli (r.a) Vallahi, Hz.Muaviyyəni (r.a) dağlar kimi böyük bir orduyla qarşıladı. Bunun üzərinə Amr ibnul As Hz.Muaviyyəyə: "Mən, Vallahi elə əsgəri birliklər görürəm ki, bunlar özləri kimi (

sayca və keyfiyyətcə) eyni olan birlikləri öldürmədikcə geri dönməzlər". Hz.Muaviyyə də (r.a) Amra (r.a)-ki, Muaviyyə bu iki adamın xeyirlisidir - bu cavabı verdi: "Ey Amr. De görək, bunlar (bizimkilər) onları, onlarda bunları öldürsələr, müsəlmanların işlərini kim mənim adıma aparacaq, kim qadınlarının və yetimlərinin baxımlarını öz üzərinə alacaq?"

Hz.Muaviyyə Sülh etmək üçün, Qüreyşin Bəni Əbdüşşəms boyundan iki nəfəri, yəni Abdurrahmən ibni Səmura və Abdullah ibni Amrı, Hz.Həsənə (r.a) göndərdi. Bunlara: "O zata (Hz.Həsənə) gedin və ona (sülh bağlamaq) istədiyimizi söyləyin. (Xilafət arzusundan) əl çəkməsini söyləyin, (buna müqabil nə istərlərsə) verin. "Bunlar Hz.Həsənin (r.a) yanına gedib hüzuruna çıxdılar (Hz.Muaviyyənin sözlərinə uyğun şəkildə danışdılar. Xilafəti Hz.Muaviyyəyə buraxması halında nə istərsə verəcəyini söylədilər). Hz. Həsən (r.a) onlara: "Bizlər Əbdulmuttəlibin oğullarıyıq. Beytul maldan bir hissəmiz var. Bu ümmət (ehtiyac qarşısında) mal üçün qanını sərf etməyə başladı. (Beytul maldan bizə ayrılacaq hissə nədir?) dedi. Onlar: "Hz.Muaviyyə sizdən bunları tələb edir, xilafətdən əl çəkmənizi istəyir, müqabilində nə istədiyinizi soruşur" dedilər. Hz.Həsən (r.a): "Sizin bu vədlərinizi bizə kim təkəlluf edəcək ?" dedi. Elçilər: "Biz təkəlluf edirik, sizə bu təminatı veririk" dedilər. Hz. Həsən (r.a) hər nə tələb etdiysə hamısına: "təkəlluf edirik" deyərək təminat verdilər.

Beləcə, Hz.Həsən Hz.Muaviyyə ilə sülh etdi. Həsən Əl Bəsri demişdir ki: ″Mən Əbu Bəkrdən (r.a) eşitdim belə dedi: ″Rasulallahı (s.a.s) minbərdə gördüm, yanında Həsən ibni Əli vardı, bəzən xalqa yönəlir, bəzəndə Həsənə yönəlir və : ″Bu oğlum seyyiddir, umulur ki, Allah onunla iki müəzzəm müsəlman ordunu sülhə qovuşduracaq ″ deyirdi. *(Buxari kitab #49 , Hədis #867)*

“Həbib ibni Əbu Sabit nəql edir: ″Əbu Vailə getdim və (Hz.Əliyə qarşı üsyan edənlər) haqqında ondan soruşdum. O dedi: ″Siffeyndəydik. Bir adam dedi: ″(aralarında hökm vermək və ixtilafı həll etmək üçün) Allahın kitabına müraciət etməyə çağıranların tərəfindəmi olacaqsan?″. Əli (r.a) dedi: ″Bəli (razıyam ki, biz məsələni Qur'anın işığında həll etməliyik)″. Bəzi insanlar Əlinin (r.a) razılaşmasına müxalifət etdilər və savaşmaq istədilər″. *(Səhih Buxari 6/ 367)*

جعل علي على مقدمة أهل العراق قيس بن سعد بن عبادة وكانوا أربعين ألفا بايعوه على الموت فقتل علي فبايعوا الحسن بن علي بالخلافة وكان لا يحب القتال ولكن كان يريد أن يشترط على معاوية لنفسه فعرف ان قيس بن سعد لا يطاوعه على الصلح فنزعه وأمر عبد الله بن عباس فاشترط لنفسه كما اشترط الحسن.[فتح الباري ج13/ص67-68] وقال الحافظ ابن حجر العسقلاني :أخرجه الطبري بسند صحيح.

“Əli ibn Əbu Talib (r.a) İraq ordusunun başına Qeys ibn Sad ibn Ubadəni təyin etmişdi və onlar ölüncəyə qədər (Hz.Əliyə) itaət edəcəklərinə söz vermiş (beyət etmiş) 40 min nəfər idi.

Əli (r.a) ölüncə Həsən ibn Əliyə (r.a) beyət etdilər. O savaşmağı xoşlamırdı və özü üçün Muaviyyə üzərində bir şərt qoymaq istəyirdi. Qeysin bu uzlaşmanı qəbul etməyəcəyini bildiyindən onu uzaqlaşdırdı və özü üçün eyni şərti Hz.Həsən (r.a) kimi qəbul edən Abdullah ibn Abbası təyin etdi”. *(Fəthul Bari 13/ 67-68 İbn Həcər əl-‘Əsqalani dedi: Təbəridə səhih isnadla nəql edilib)*

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بنُ بَكْرٍ[ثقة]، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بنُ أَبِي صَغِيْرَةَ[ثقة]، عَنْ عَمْرِو بنِ دِيْنَارٍ[ثقة]:أَنَّ مُعَاوِيَةَ كَانَ يَعلَمُ أَنَّ الحَسَنَ أَكْرَهُ النَّاسِ لِلْفِتْنَةِ، فَلَمَّا تُوُفِّيَ عَلِيٌّ بَعثَ إِلَى الحَسَنِ، فَأَصْلَحَ مَا بَينَهُ وَبَينَهُ سِرّاً، وَأَعْطَاهُ مُعَاوِيَةُ عَهداً إِنْ حَدَثَ بِهِ حَدَثٌ وَالحَسَنُ حَيٌّ لَيُسَمِّيَنَّهُ، وَلَيَجْعَلَنَّ الأَمْرَ إِلَيْهِ.فلما توثق من الحسن،قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: وَاللهِ إِنِّيْ لَجَالِسٌ عِنْدَ الحَسَنِ، إِذْ أَخَذْتُ لأَقُوْمَ، فَجَذَبَ بِثَوْبِي، وَقَالَ: !اقعد يَا هنَاهُ اجلِسْ !فَجلَسْتُ، فَقَالَ: إِنِّيْ قَدْ رَأَيْتُ رَأْياً، وَإِنِّي أُحبُّ أَنْ تُتَابِعَنِي عَلَيْهِ قُلْتُ: مَا هُوَ؟ قَالَ: قَدْ رَأَيْتُ أَنْ أَعمَدَ إِلَى المَدِيْنَةِ، فَأَنْزِلَهَا، وَأُخَلِّيَ بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ هَذَا الحَدِيْثِ، فَقَدْ طَالتِ الفِتْنَةُ، وَسقطت فيها الدِّمَاءُ، وَقُطعَتِ فيها الأَرْحَامُ وَ قطعت السُّبُلُ، وَعُطِّلَتِ الفُرُوْجُ-يعني الثغور-،قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ: جَزَاكَ اللهُ خَيراً .عَنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ، فَأَنَا مَعَكَ على هذا الحديث فَقَالَ الحسن: ادْعُ لِي الحُسَيْنَ،فبعث الى حسين فأتاه، فَقَالَ: أَيْ أَخِي!اني قَدْ رَأَيْتُ رأيا واني أحب أن تتابعني عليه .قال:ما هو؟قال:فقص عليه الذي قال .لابن جعفر،قَالَ الحسين: أُعِيذُكَ بِاللهِ أَنْ تُكذِّبَ عَلِيّاً في قبره، وَتُصَدِّقَ مُعَاوِيَةَ فَقَالَ الحَسَنُ: وَاللهِ مَا أَردْتُ أَمراً قَطُّ إِلاَّ خَالَفْتَنِي الى غيره، وَاللهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ .أَقذِفَكَ فِي بَيْتٍ، فَأُطَيِّنَهُ عَلَيْكَ، حَتَّى أَقْضِيَ أَمْرِي فَلَمَّا رَأَى الحُسَيْنُ غَضَبَهُ، قَالَ: أَنْتَ أَكْبَرُ وَلَدِ عَلِيٍّ، وَأَنْتَ خَلِيفَتُهُ، وَأَمْرُنَا .لأَمْرِكَ تَبَعٌ،فافعل ما بدا لك فَقَامَ الحَسَنُ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّيْ كُنْتُ أَكْرَهُ النَّاسِ لأَوّلِ هَذَا الحديث، وَأَنَا أَصلَحْتُ آخِرَهُ لذي حق أديت اليه حقه أحق به مني،أو حق جدت به لصلاح

أمة محمد،إِنَّ اللهَ قَدْ وَلاَّكَ يَا مُعَاوِيَةُ هَذَا الحَدِيْثَ لِخيرٍ يَعْلَمُهُ عِنْدَكَ، أَوْ لِشَرٍّ يَعْلَمُهُ فِيكَ: {وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَى حِيْنٍ} [الأَنْبِيَاءُ: 111].ثُمَّ نَزَلَ.

طبقات ابن سعد[ج 6ص384-385] واسناده صحيح وعنه الذهبي في سير أعلام النبلاء (ج3 ص264-265) والمزي في تهذيب الكمال [ج6ص247] والطبراني في الكبير(ج 3ص26) و"أنساب الأشراف للبلاذري ج 1ص386" وتاريخ دمشق ج13 ص275.

"Amr ibn Dinar dedi: "Muaviyyə bilirdi ki, Həsən bu fitnəyə çox nifrət edir. Əli vəfat etdiyi zaman o, Həsənə bir məktub göndərdi, uzlaşdılar və gizlicə sülh bağladılar. Muaviyyə Həsənə and içdi ki, Həsən yaşarkən ona (Muaviyyəyə) bir şey olsa onun xələfi (Həsən) olacaqdır. Bu məsələdə razılığa gəldilər. İbn Cəfər dedi: "Vallahi, Bir dəfə Həsənlə birlikdəydim, getməyə qərar verdim, lakin o mənim paltarımdan tutdu və dedi: "Qısa bir müddət otur. Bir rəyə gəldim ki, sən bunda mənə tabe olsan sevinərəm".
Mən dedim: "o nədir?".
O dedi: "Mədinəyə dönməyə və bunu Muaviyyəyə buraxmağa qərar verdim. Çünki bu fitnə bitməlidir və olduqca uzun çəkmişdir, çoxlu qan tökülmüş, əlaqələr kəsilmiş və cihad dayanmışdır".
İbn Cəfər dedi: "Allah səni xeyirlə mükafatlandırsın. Sən Muhəmməd (s.a.s) ümmətinə xeyirli olanı etdin və məndə bu məsələdə sənə itaət edəcəyəm". Hz. Həsən (r.a) dedi: "Qardaşım Hüseyni mənim üçün çağır". O (Hüseyn) gəldi və o (Həsən) ona dedi:" Qardaşım, bir rəyə gəldim və bu məsələdə mənə ita-

ət etməni çox istəyirəm". O, İbni Cəfərə dediklərini Hüseynə təkrarladı lakin Hz.Hüseyn dedi: "Sənin üçün Allaha sığınıram. Sən məzarında Əlini yalanlayır və Muaviyyəyə inanırsan?".
Hz.Həsən (r.a) dedi: "Mənə qarşı çıxmadığın müddətcə heç bir şey istəmirdim. Bu məsələni bitirənə qədər sizi evdə buraxmaq kimi birşey hiss edirdim".
Hz.Hüseyn qardaşının qəzəbini gördükdə dedi: "Sən Əlinin (r.a) uşaqlarının ən böyüyüsən. Onun xəlәfisən, bizim məsələmiz sənin əllərindədir və sənə itaət edəcəyik, bu səbəbdən sənə doğru görünəni et".
Hz.Həsən daha sonra bunu xalqa duyurdu və dedi: "Ey İnsanlar, başından bəri bu məsələyə nifrət edirəm və bunu düzəltdim. Bunun hamısını Məhəmməd (s.a.s) ümməti üçün edirəm. Ey Muaviyyə, Allah bu məsələdə vəlayəti (idarəni) sənin içində gördüyü bir xeyir yaxud sənin içində bildiyi bir şər üçün vermişdir. (Mən isə bilmirəm, bəlkə də, bu sizi sınaqdan keçirtmək və müəyyən müddət ərzində bu (dünyada) faydalanmağınız üçündür"21:111)" *(Təbaqat İbn Sa'd 6/384-385 Səhih isnadla)*

Və bir hədisdə deyilir:

عن أنس بن سيرين قال: قال الحسن بن علي يوم كلم معاوية ما بين جابرس وجابلق : رجل جده نبي غيري وإني رأيت أن أصلح بين أمة محمد صلى الله عليه و سلم وكنت أحقهم بذاك ألا إنا قد بايعنا معاوية ولا أدري لعله فتنة لكم ومتاع إلى حين

"Ənəs ibni Sirindən: "Hz.Həsən Cabirlərlə Cəlbuq

arasında Muaviyyəylə danışdığı gün belə dedi: "Mən babası Peyğəmbər (s.a.s) olan biriyəm və Muhəmməd (s.a.s) ümmətini arasında islahı (birləşməni) lazım görürəm və mən bunu etməyə ən çox layiq olanam. Muaviyyəyə beyət verdik və bilmirəm, bəlkə də, bu sizi sınaqdan keçirtmək və müəyyən müddət ərzində bu (dünyada) faydalanmağınız üçündür". *(Əhməd ibn Hənbəl, Fədail əs-Səhabə, 2/769, hədis səhihdir)*

digər bir hədisdə deyilir:

عن ابن سيرين أن الحسن بن علي رضي الله عنه قال : لو نظرتم ما بين - جابرس إلى جابلق ما وجدتم رجلا جده نبي غيري وأخي وإني أرى أن تجتمعوا على معاوية { وإن أدري لعله فتنة لكم ومتاع إلى حين } .

“İbn Sirin dedi: "Həsən ibn Əli dedi: "Cabirlərin və Cəlbuqun arasına baxsan babası məndən və qardaşımdan başqa Peyğəmbər (s.a.s) olan bir kimsəni görəməzsiniz və hamınızın Muaviyyənin ətrafında birləşməniz gərəkdiyini görürəm (bilmirəm, bəlkə də, bu sizi sınaqdan keçirtmək və müəyyən müddət ərzində bu (dünyada) faydalanmağınız üçündür)".
(Musənnəf ‘Əbdul-Razzəq 11/452)

عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ ، قَالَ : أَتَيْتُ أَبَا وَائِلٍ فقال لي:اسْتَخْلَفَ النَّاسُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، فَبَعَثَ الْحَسَنُ بِالْبَيْعَةِ إِلَى مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَكَتَبَ بِذَلِكَ الْحَسَنُ إِلَى قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ، فَقَامَ قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ فِي أَصْحَابِهِ ، فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، أَتَاكُمْ أَمْرَانِ ، لاَبُدَّ لَكُمْ مِنْ أَحَدِهِمَا : دُخُولٌ فِي فِتْنَةٍ ، أَوْ قَتْلٌ مَعَ غَيْرِ إِمَامٍ ، فَقَالَ النَّاسُ : مَا هَذَا ؟ فَقَالَ : الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ

قَدْ أَعْطَى الْبَيْعَةَ مُعَاوِيَةَ ، فَرَجَعَ النَّاسُ ، فَبَايَعُوا مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، وَلَمْ يَكُنْ لِمُعَاوِيَةَ هَمٌّ إِلاَّ الَّذِينَ بِالنَّهْرَوَانِ ، فَجَعَلُوا يَتَسَاقَطُونَ عَلَيْهِ فَيُبَايِعُونَهُ ، حَتَّى بَقِيَ مِنْهُمْ ثَلاَثُمِائَةٍ وَنَيِّفٍ ، وَهُمْ أَصْحَابُ النَّخِيلَةِ .المطالب العالية بزوائد المسانيد الثمانية للحافظ احمد بن علي بن حجر العسقلاني[5/52]،قال ابن حجر العسقلاني: هَذَا الْإِسْنَادُ صَحِيحٌ،وقال البوصيري:رواه إسحاق بن راهويه بسند صحيح[اتحاف الخيرة المهرة بزوائد المسانيد العشرة 8/17].

“Həbib ibn Əbu Sabit dedi: ”Əbu Vailə gəldim o dedi: ”İnsanlar Həsən ibn Əli radiallahu anha beyət etdilər, sonra Həsən Muaviyyəyə radiallahu anha beyət göndərdi, sonra Həsən Qeys ibni Sad'a yazdı və o da Əshabının arasında duraraq dedi: ”Ey insanlar, sizə iki seçim verilmişdir.
Fitnəyə düşmək yaxud imamsız ölmək”. İnsanlar dedilər: ”O nədir?”. O dedi: ”Həsən ibn Əli öz beyətini Muaviyyəyə vermişdir”. Sonra insanlar döndülər və Muaviyyəyə radiallahu anha beyət etdilər və o Nəhrivan xalqı haqqında dərin qayğı keçirirdi. Onlardan çoxu gəldilər və beyət etdilər, üç yüz nəfər qaldı ki, onlar Nəxilənin əshabı (əhalisi) idi *(Əl-Mətalib əl-‘ Al-iyə bi Zəvaid əl-Məsanid əl Zamniyyə 5/52 və İbn Həcər dedi ki, SƏHİHdir, əl-Buseyri İthaf əl-Xirəh əl-Məharəh bi Zəvaid əl-Məsanid əl-‘Əşərə 8/17 “ İshaq ibn Rəhaveyhdən səhih isnadla nəql edilmişdir.”)*

Hz.Həsənin(r.a) qərarıyla əlaqədar şiə kitablarında oxuyuruq: “Əbu Cəfər (Məhəmməd Baqir) dedi: ” Allaha and olsun, Həsən ibn Əlinin əleyhissalamın etdiyi (beyət etməsi), günəşin doğmasından bu üm-

mətə daha xeyirlidir"(bu ümmətə olan ən xeyirli şeydir). *(Əl-Kafi 8 /330 və Biharül Ənvar 25 / 44)*

İmam Həsənin (r.a) tərəfdarlarından bəziləri İmam Həsən Muaviyyəyə (r.a) beyət etməsindən sonra necə reaksiya verdilər

Şiə kitabında oxuyuruq:

امام برای تشخصی میزان فرمانبری :شیخ مفید در این مورد میگوید اصحابش خطبه ای خواند و تصمیم خود به صلح را بیان داشت، زمزمه هایی بلند شد که این مرد کافر شده است از اینرو به خیمه امام هجوم آورده و آنرا غارت کردند و مرد تبهکاری به نام عبدالرحمان بن عبدالله بن جعال ازدی بر امام حمله کرد و عبا را از دوش ایشان برداشت، امام را از آنجا حرکت دادند، چون امام به مظلم ساباط رسید مردی از بنی اسد بنام جراح بن سنان دشنه ای بیرون کشید و افسار قاطر امام را گرفت، و فریاد زد: الله اکبر ای حسن تو هم مانند پدرت به خدا شرك آوردی، و با دشنه اش ران امام را درید

"Şeyx Mufid bu nöqtədə bunları deyir: "İmam bu nöqtədə mənim əshabım üçün itaətin meyarı nə olmalıdır deyə xütbə verməyə başlamışdı və sülh müqaviləsi barədə fikrindən bəhs etmişdi ki, hər yerdən bu adam kafir oldu deyə səslər yüksəldi. Bu səbəbdən onlar çadıra tərəf qaçdılar və oranı talan etdilər. İmamın xirqəsini çıxardılar və imamı ordan götürdülər. İmam Səbata çatdığında Bəni Əsəddən Cərah ibn Sənan adlı bir nəfər qılıncını çıxardı, onun qatırının cilovunu tutdu və dedi: "Allahu Əkbər, Ey Həsən, atan kimi səndə kafir oldun (Nəuzibilləh).

Sonra onun budunu bıçaqladı". *(Cavad Qəyyumi İsfəhani, Səhifə İmam Həsən, səh 20)*

Şiə kitabında oxuyuruq ki, İmam Həsən (r.a) dedi:

به خدا قسم من معاويه را از اينها بهتر مىدانم كه خود را شيعه من شمارند، و آهنگ جانم را دارند، و خيمه ام را غارت مىكنند و اموالم را مىبرند، بخدا اگر بتوانم از معاويه پيمانى بگيرم كه خون ريخته نشود و پيروانم و خاندانم در امان بمانند، برايم بهتر است كه بدست اين مردم كشته شوم، و خاندانم نابود گردد

"İmam Həsən (ə) buyurdu: And olsun Allaha! Muaviyə mənim üçün bu camaatdan daha yaxşıdır ki, zahirdə özünü mənim davamçım və şiəm kimi göstərirlər (əslində isə qorxaq, münafiq və dünya quludurlar), amma məni öldürmək, malımı qarət etmək istəyirlər.
And olsun Allaha! Muaviyyədən özüm və ailəm üçün aman istəmək zahirdə özünü "şiə" kimi göstərənlərin əli ilə ölməkdən, ailəmin, əhl-beytimin və həqiqi səhabələrimin (bu zahirdə şiəsifət görsənənlərin əli ilə) məhv edilməsindən daha yaxşıdır."
(Cavad Qəyyumi İsfəhani, Səhifə İmam Həsən, səh 21)

دون جسرها مما يلي ناحية الكوفة ، فخطب الناس فقال: إني أرجو أن أكون أنصح خلف لخلقه، وما أنا محتمل على أحد ضغينة ولا حقداً ولا مريدٌ به غائلة ولا سوءاً . ألا وإن ما تكرهون في الجماعة خير لكم مما تحبون في الفرقة ، ألا وإني ناظر لكم خيراً من نظركم لأنفسكم ، فلا تخالفوا أمري ، ولا تردوا عليَّ ، غفر الله لي ولكم . فنظر بعض الناس إلى بعض وقالوا: عزم والله على صلح معاوية وضعف وخار ، وشدوا على فسطاطه فدخلوه وانتزعوا مصلاهُ من تحته وانتهبوا ثيابه ! ثم شد عليه عبد الرحمن بن عبد

الله بن أبي جعال الأزدي ، فنزع مطرفه عن عاتقه فبقى متقلداً سيفه(فدهش

ثم رجع ذهنه) فركب فرسه وأطاف به الناس فبعضهم يعجِّزه ويضعِّفه ، وبعضهم ينجِّي أولئك عنه ويمنعهم منه !
وانطلق رجل من بني أسد بن خزيمة من بني نصر بن الهون بن الحارث بن ثعلبة بن دودان بن أسد ، ويقال له الجرَّاح بن سنان وكان يرى رأي الخوارج ، إلى مظلم ساباط فقعد فيه ينتظره ، فلما مرَّ الحسن به دنا من دابته فأخذ بلجامها ، ثم أخرج مغولاً كان معه وقال: أشركت يا حسن كما أشرك أبوك من قبل ! وطعنه بالمِغْوَل في أصل فخذه فشق في فخذه شقاً كاد يصل إلى العظم ، وضرب الحسن وجهه ثم اعتنقا وخرَّا إلى الأرض ووثب عبد كلام بن الحمل الطائي وبعضهم يقول عبد الله بن الحصل فنزع المغول من يد الجراح ، وأخذ ظبيان بن عمارة التميمي بأنفه فقطعه، وضرب بيده إلى قطعة آجرة فشدخ بها وجهه ورأسه حتى مات

"Hz.Həsən xütbəsində insanlara belə dedi: "Kaş ki, Allahın yaratdıqlarına tövsiyyə etməkdə Allahın yaratdıqlarından ən xeyirlisi ola bilsəydim, kimsəyə qarşı kin və nifrət daşımıram və kimsəyə zərər gəlməsini arzulamıram. Camaat haqqında nifrət etdiyiniz şey firqə barəsində sevdiyiniz şeydən daha xeyirlidir. Özünüz üçün xeyirli gördüyünüz şeydən sizin üçün nəyin daha xeyirli olduğunu görürəm. Bu səbəbdən mənə itaətsizlik etməyin və sözlərimi rədd etməyin. Allah hamımızı bağışlasın". İnsanlar bir-birinə baxdılar və dedilər: "Allaha and olsun, O, Muaviyyə ilə sülh etmək fikrinə gəlmiş, zəif və aciz olmuşdur". Belə ki, onların hamısı onun üzərinə atıldı və əşyalarını oğurladı və sonra Əbdurrahmən ibn Abdullah ibn Əbu Cə'l əl Əzdi onun paltarını yırtdı. O (Hz.Həsən) onun (Əbdurrahmənin) qılıncını tut-

mağı bacardı və öz atına mindi. Lakin onlar (insanlar) onun (Hz.Həsənin) ətrafını sardılar. Bəziləri onu aşağı çəkməyə çalışır, bəziləri isə onları itələyərək onu qorumağa çalışırdılar. Xəvaricin rəyini görmüş Əl Cərrah ibn Sinan adında bir adam orağını götürərək Hz.Həsənə pusqu qurdu və o (Həsən) onun yanından keçərkən adam (Əbdurrahmən) dedi: "Sən şirk etdin ey Həsən. Atanın daha öncə etdiyi kimi səndə şirk etdin". Onu bud nahiyəsindən oraqla bıçaqladı və demək olar ki, (oraq) haradaysa sümüyə qədər nüfuz etdi. Hz.Həsən onun üzündən vurdu və onu yaxaladı. Belə ki, onların ikisidə yerə düşdülər. Əbd Kəlam ibn Əl Həməl Ət-Təi adamın üzərinə atıldı və onun orağını götürdü və Səbiyən ibn İmarə Ət-Təmimi adamın burnunu qavradı və onu kəsərək (adamı) öldürdü. Hz.Həsən sonra Mədainə aparıldı.. *(Əl Bəlazuri, Ənsab Əl Əşrəf; Mərviyyət xilafət Muaviyyə səh 142)*

Oxuyuruq;

عن سفيان بن الليل قال : " قلت للحسن بن علي لما قدم من الكوفة إلى المدينة : يا مذل المؤمنين ، قال : لا تقل ذلك فإني سمعت رسول الله (ص) يقول : لا تذهب الأيام والليالي حتى يملك معاويةفعلمت أن أمر الله واقع فكرهت أن تهراق بيني وبينه دماء المسلمين

"Sufyan ibn Əl Leyl dedi: "Həsən ibn Əliyə Küfədən Mədinəyə gəldiyində dedim :"Ey Möminləri alçaltmış kimsə". O dedi: "Bunu söyləmə, Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim: "Muaviyyə Əmir olana

qədər günlər və gecələr getməyəcək. Bu səbəbdən bu məsələnin baş verdiyini bildim və mənimlə onun arasında müsəlmanların qanının tökülməsindən nifrət etdim". *(Əl Bidayə, cild 8, səh 131)*

Əbu Cəfər Muhəmməd ibn Cərir ər Rüstəm ət Təbəri (bu şiə alimi, Əbu Cəfər Məhəmməd ibn Cərir əl Yezid ət Təbəri deyil. Sünni alimi və tarixçisi Təbəridir) *"Dəlail əl İmamə"* kitabında yazır: Həsən ibn Əlini Muaviyyəyə beyət edərkən gördüm. Hicr ibn Adiy (Həsənə) yaxınlaşdı və dedi: "Əssələmu Əleykə, ey Möminləri alçaldan". Bunun üzərinə Həsən cavab verdi: "Hər nə etdimsə onlara zərər vermədim, əksinə onları ucaltdım". *(Təbəri, Dəlail İmamə, kitabın skanı aşağıda verilmişdir)*

حدثنا إبراهيم بن سعد، قال حدثنا محمد بن جرير، قال أخبرني ثقيف البكاء، قال رأيت الحسن بن علي عند منصرفه من معاوية وقد دخل عليه حجر بن عدي فقال السلام عليك يا مذل المؤمنين، فقال مه ما كنت مذلهم بل أنا معز المؤمنين وإنما أردت البقاء عليهم ثم ضرب برجله في فسطاطه فإذا أنا بظهر الكوفة وقد خرج إلى دمشق ومصر حتى رأيت عمرو بن العاص بمصر ومعاوية بدمشق، وقال لو شئت نزعتهما ولكن هاه هاه مضى محمد على منهاج وعلي على منهاج فأنا أخالفهما لا كان ذلك مني.

قال أبو جعفر وحدثنا أبو محمد سفيان عن أبيه عن الأعمش عن إبراهيم بن منصور، قال رأيت الحسن بن علي وقد خرج مع قوم يستسقون، فقال للناس: أيما أحب إليكم المطر أم البرد أم اللؤلؤ فقالوا يا بن رسول الله ما أحببت، فقال علي أن لا يأخذ أحد منكم لدنياه شيئاً بالثلاثة، قال ورأيناه يأخذ الكواكب من السماء ثم يرسلها فتطير كما تطير العصافير إلى مواضعها.

قال أبو جعفر وحدثنا أبو محمد سفيان، قال حدثنا وكيع، قال حدثنا الأعمش، قال حدثنا ابن موسى، قال حدثنا قبيصة بن إياس قال كنت مع الحسن بن علي وهو صائم ونحن نسير معه إلى الشام وليس معه زاد ولا ماء ولا شيء إلا ما هو راكب عليه، فلما ان غاب الشفق وصلى العشاء فتحت أبواب السماء وعلقت فيها قناديل ونزلت الملائكة ومعهم الموائد والفواكه وطسوت وأباريق فنصبت الموائد ونحن سبعون رجلاً فأكلنا من كل حار وبارد حتى امتلأنا ثم رفعت على هيأتها لم تنقص.

٦٤

Əl Murtaza *“Şərh Nəhcul Bəlağa 15/16”* yazır ki:

في رواية (شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد : 16 /15) نقلها السيد على الإمام (عليه اعترض المرتضى ـ رحمة الله عليه ـ أنّ حجر بن عدي السلام) بعد موافقته على الصلح وقال له : « سوّدت وجوه المؤمنين » فأجابه الإمام (عليه السلام) : « ما كلُّ أحد يحبُّ ما تحبّ ولا رأيه كرأيك ، وإنّما فعلتُ ما فعلتُ إبقاءً عليكم »

“Hicr ibn Adiy Həsən ibn Əli Muaviyyəyə beyət etdiyində qarşı çıxdı və ona dedi: ”Sən mömünlərin üzünü qara elədin”. *(Əl Murtaza “Şərh Nəhcul Bəlağa 15/16)*

Ayətullah Ər-Razi eyni rəvayəti, fərqli bir şəkildə zikr edərək deyir ki: Hicr ibn Adiy Həsənə (r.a) xitabən dedi:
- ”Sən, ey mömünlərin üzünü qara edən kimsə”.
(Bihar əz Züləmət əl Ənvar, skanı aşağıda verilmişdi)

علم الأئمة

ع. - 14/03/2011م

س1) هل الإمام يعلم أن وفاته ستكون مثلاً بالسم ويعلم أن هذا السم أمامه ويتناوله بحجة تكليفه الشرعي !! ألا يعد هذا انتحاراً

س2)كيف أن الإمام الحسين يخرج من المدينة إلى مكة ثم إلى كربلاء وهو عالم بمصيره ومصير عياله وأصحابه الذين سيقتلون و الذين سيتمون ويسبون من بلد إلى بلد ؟ وقد صرح بذلك في قوله :
شاء الله أن يراني قتيلا وشاء الله أن يراهن سبايا.
فسيد الشهداء كان عالما بمصيره عن ربه وجده وأبيه وأمه وأخيه ونفسه المقدسة .
فهل نسمي ما أقبل عليه سيد الشهداء انتحارا أو رميا بالنفس إلى التهلكة؟

س 3) ما الفرق بين الحالتين السابقتين

وروي عن سليم بن قيس قال : قام الحسن بن علي بن أبي طالب عليهما السلام على المنبر حين اجتمع مع معاوية ، فحمد الله وأثنى عليه ، ثم قال : أيها الناس إن معاوية زعم أني رأيته للخلافة أهلا . ولم أر نفسي لها أهلا . وكذب معاوية . أنا أولى الناس بالناس ، في كتاب الله وعلى لسان نبي الله . فأقسم بالله لو أن الناس بايعوني وأطاعوني ونصروني لأعطتهم السماء قطرها والأرض بركتها . ولما طمعت فيها يا معاوية . . . وقد هرب لرسول الله صلى الله عليه وآله من قومه ، وهو يدعوهم إلى الله ، حتى فر إلى الغار ، ولو وجد عليهم أعوانا ما هرب منهم ، ولو وجدت أنا أعوانا ما بايعتك يا معاوية . (بحار الأنوار 44 / 22) . وقد أجاب عليه السلام حجر بن عدي الكندي لما قال له : سودت وجوه المؤمنين ، فقال عليه السلام : ماكل أحد يحب ما تحب ولا رأيه كرأيك . وإنما فعلت ما فعلت إبقاء عليكم . (بحار الأنوار 44 / 28) . وروى الكليني عن أبي جعفر عليه السلام قال : والله ، للذي صنعه الحسن بن علي عليهما السلام كان خيرا لهذه الأمة مما طلعت عليه الشمس . (الكافي 8 / 330 وراجع أيضا بحار الأنوار 44 / 25) .

Sülh etmək istəyən Muaviyyə idi və Hz.Həsən bunu rədd etmə gücünə sahib olsada bunu bütün qəlbiylə qəbul etdi

1. İmam Buxari *"Əs Səhih"*ində yazır:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ اسْتَقْبَلَ وَاللَّهِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ مُعَاوِيَةَ بِكَتَائِبَ أَمْثَالِ الْجِبَالِ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِنِّي لأَرَى كَتَائِبَ لاَ تُوَلِّي حَتَّى تَقْتُلَ أَقْرَانَهَا. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ ـ وَكَانَ وَاللَّهِ خَيْرَ الرَّجُلَيْنِ ـ أَىْ عَمْرُو إِنْ قَتَلَ هَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ وَهَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ مَنْ لِي بِأُمُورِ النَّاسِ مَنْ لِي بِنِسَائِهِمْ، مَنْ لِي بِضَيْعَتِهِمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِ رَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ، فَقَالَ اذْهَبَا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فَاعْرِضَا عَلَيْهِ، وَقُولاَ لَهُ، وَاطْلُبَا إِلَيْهِ. فَأَتَيَاهُ، فَدَخَلاَ عَلَيْهِ فَتَكَلَّمَا، وَقَالاَ لَهُ، فَطَلَبَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِنَّا بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَدْ أَصَبْنَا مِنْ هَذَا الْمَالِ، وَإِنَّ هَذِهِ الأُمَّةَ قَدْ عَاثَتْ فِي دِمَائِهَا. قَالاَ فَإِنَّهُ يَعْرِضُ عَلَيْكَ كَذَا وَكَذَا وَيَطْلُبُ إِلَيْكَ وَيَسْأَلُكَ. قَالَ فَمَنْ لِي بِهَذَا قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَمَا سَأَلَهُمَا شَيْئًا إِلاَّ قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَصَالَحَهُ، فَقَالَ الْحَسَنُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ، وَهْوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ " إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ". قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِنَّمَا ثَبَتَ لَنَا سَمَاعُ الْحَسَنِ مِنْ أَبِي بَكْرَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ

Həsənül Bəsri nəql edir: "Həsən ibni Əli (r.a) Vallahi, Hz.Muaviyyəni (r.a) dağlar kimi böyük bir orduyla.. qarşıladı. Bunun üzərinə Amr ibnul As Hz.Muaviyyəyə: "Mən, Vallahi elə əsgəri birliklər görürəm ki, bunlar özləri kimi (sayca və keyfiyyətcə) eyni olan birlikləri öldürmədikcə geri dönməzlər". Hz.Muaviyyədə (r.a) Amr'a (r.a)-ki, Muaviyyə bu iki adamın xeyirlisidir-bu cavabı verdi: "Ey Amr, de görək, bunlar (bizimkilər) onları, onlarda bunları öldürsələr, müsəlmanların işlərini kim mənim adıma aparacaq,

kim qadınlarının və yetimlərinin baxımlarını öz üzərinə alacaq?" Hz.Muaviyyə Sülh etmək üçün, Qureyşin Bəni Əbduşşəms boyundan iki nəfəri, yəni Əbdurrahmən ibni Səmurə və Abdullah ibni Amrı, Hz. Həsənə (r.a) göndərdi.
Bunlara: "o zata (Hz.Həsənə) gedin və ona (sülh bağlamaq) istədiyimizi söyləyin. (Xilafət arzusundan) əl çəkməsini söyləyin, (buna müqabil nə istərlərsə) verin." Bunlar Hz.Həsənin (r.a) yanına gedib hüzuruna çıxdılar, (Hz.Muaviyyənin sözlərinə uyğun şəkildə danışdılar), (xilafəti Hz.Muaviyyəyə buraxması halında nə istərsə verəcəyini) söylədilər. Hz.Həsən (r.a) onlara: "Bizlər Əbdulmuttalibin oğullarıyıq. Beytul maldan bir hissəmiz var. Bu ümmət (ehtiyac qarşısında) mal üçün qanını sərf etməyə başladı. (Beytul maldan bizə ayrılacaq hissə nədir?) dedi.
Onlar: " Hz.Muaviyyə sizdən bunları tələb edir, xilafətdən əl çəkmənizi istəyir, müqabilində nə istədiyinizi soruşur" dedilər. Hz.Həsən (r.a): "Sizin bu vədlərinizi bizə kim təkəlluf edəcək ?" dedi.
Elçilər: "Biz təkəlluf edirik, sizə bu təminatı veririk" dedilər. Hz.Həsən (r.a) hər nə tələb etdiysə hamısına: "təkəlluf edirik" deyərək təminat verdilər.
Beləcə, Hz.Həsən Hz.Muaviyyə ilə sülh etdi. Həsən Əl Bəsri demişdir ki: "Mən Əbu Bəkrdən (r.a) eşitdim belə dedi: "Rasulullahı (s.a.s) minbərdə gördüm. Yanında Həsən ibni Əli vardı. Bəzən xalqa yönəlir, bəzən də Həsənə yönəlir və : "Bu oğlum seyyiddir,

umulur ki, Allah onunla iki müəzzəm müsəlman ordunu sülhə qovuşduracaq" deyirdi. *(Buxari kitab #49, Hədis #867)*

2. Muaviyyə (r.a) Həsənə (r.a) sülhü ilk təklif edən kimsəydi ki, beləcə iç savaş, anarxiya və müsəlmanların müsəlmanlar tərəfindən öldürülməsi sona çatdı. Həsən (r.a) sülhü qəbul etdi. *(Cəmə-ul-Fəvaid səh. 843, Səhih Buxari cild. 1 səh. 372-373, Müqəddimə İbn-i-Xaldun səh. 458)*

3. İbn Həcər əl Əsqalani *"Əl İsabə"* (1/499)-də Yaqub İbn Sufyan - Səid ibn Mənsur - Əvn ibn Musa - Hilal ibn Həbbab yoluyla nəql etdi ki, o dedi: "Hz.Həsən İraq əhlinin böyüklərini Mədaindəki evində toplamışdı. Onlara dedi: "Siz mənə beyət etdiniz. Siz mənə sülh etdiyimlə sülh və savaşdığımla savaşmaq şərtiylə beyət edib bir söz verdiniz. İndi mən Muaviyyəyə beyət edirəm, onu dinləyin və itaət edin".
(İsabə 1/499)

Ravilər: Əbu Yusif əl-Fəsavi əl-Farisi, hafiz, siqə. *(" Təqrib" #7817);* Əbu Osman Səid ibn Mənsur ibn Şubə əl-Xorasani, kitabların yazarı və siqə. *("Təqrib" # 2399)* Əvn ibn Musa-siqədir. *("Tarix ibn Main - Rəvayətu əd-Duri" #505, Darul Mamun lit Turas nəşri, Dəməşq; İbn Şahin "Tarixul Əsmaul Siqət" #1094, Darus - Sələfiyyə nəşri, Kuveyt).* Hilal ibn Həbbab səduqdur. *("Təqrib" #7334).*

4. Süleyman Həsənə (r.a) getdi və dedi: "Sizin Kufədən 40 minlik güclü orduya və Bəsrə və Hicaz əhlindən savaşçılara sahib olduğunuz gerçəyi qarşısında Muaviyyəyə beyət etdiyinizi gördüyümüzdə təəcübümüz sərhəd tanımadı. Əgər sizin yerinizdə olsaydım sizin etdiyinizi etməzdim. Hz.Həsən cavabında dedi: "Allahın bizi sülh ilə birlik içərisində qoruduğundan başqa bir şey söyləməyəcəyəm". *(Şiə kitablar (Məqatil Əbi Mixnəf, səh 13) (İmam Həsən, Muhəmməd Əli Əl Hac Salmin , səh 157)*

5. Əl Əş Şərədə bildirilmişdir ki, Sadir dedi ki, o bir dəfə İmam Baqirə gedib soruşdu: "Hz.Həsənin Muaviyyəyə beyət etməsi gerçəkdə necə mümkün ola bilər?" Baqir dedi: "Sakit ol, Ey Sadir. Həsənin etdiyi xeyirlidir". *(İmam Həsən, Muhəmməd Əli Əl Hac Salmin , səh 157)*

6. Həsən (r.a) 40 H-ilində Muaviyyəyə (r.a) beyət etdi. Bu səbəbdən də o (il) "camaat ili" (عام الجماعة) adlandırılmışdır. İbni Cərir və digər alimlər deyir ki,bu 41 H-ilin başlanğıcında baş vermişdir. (*Əl Bidayə vən Nihayə, cild 8, səh 26-27, kitabın skanı aşağıda verilmişdir)*

تاریخ ابن کثیر

البدایہ والنہایہ

Rəy: Şiə və Sünni qaynaqlarında rast gəldiyimiz nəqllər göstərir ki, Hz.Həsən (r.a) savaşmağa gücü olduğu halda Hz.Muaviyyəyə (r.a) beyət etmişdir. İnsanlar arasında Həsənin (r.a) Muaviyyəyə (r.a) beyət etmədiyini, sadəcə sülh bağladığı kimi yanlış təsəvvür mövcuddur. Lakin, yuxarıdakı nəqllərdən də görürük ki, bu sadəcə dəccalın şiələrinin yaydığı yalan propagandadır. Belə bir sual ortaya çıxır ki, Hz.Həsən necə oldu ki, Hz.Muaviyyənin liderliyini qəbul etdi, hətta siyasi cəhətdən belə olsa rafizilər bu liderin Allah tərəfindən seçildiyini söyləməkdədirlər.
Savaşmağa gücü yetdiyi halda xilafəti Muaviyyəyə (r.a) buraxmaq, Hz.Həsənin (r.a) Muaviyyə (ra) və onun tərəfdarlarını müsəlman olaraq gördüyünü isbat etməkdədir.
Rasulullah (s.a.s) da kafirlərlə sülh müqaviləsi bağlamışdı, lakin Müsəlmanların siyasi məsələləri ilə əlaqədar müsəlmanlar haqqında onlara qərar vermə səlahiyyətini verməmişdi. Bu zaman Müsəlmanlar Rasulullah (s.a.s) tərəfindən idarə edilmişdi. Bəs Nə üçün Hz.Həsən (r.a) xilafətin idarəsini Hz.Muaviyyəyə (r.a) verdi? Rafizilər, Hz.Həsənin bu şəraitdə təqiyyə etdiyini iddia edə bilməzlər.

Sülh Müqaviləsinin şərtləri Hz.Həsən (r.a) tərəfindən müəyyən edildi və müqavilənin pozulmaması Hz.Muaviyyənin (r.a) bu şərtlərlə əməl etdiyini göstərməkdədir

Şiə kitabı *"Kəşful Ğummə"*-də yazılıb:

سم الله الرحمان الرحيم هذا ما صالح عليه الحسن بن على بن أبي طالب معاوية بن أبي سفيان صالحه على أن يسلم إليه ولاية أمر المسلمين على ان يعمل فيهم بكتاب الله تعالى وسنة رسول الله ﷺ وسيرة الخلفاء الراشدين

"Hz.Həsən və Hz.Muaviyyə arasında sülh şərtləri belə açıqlanmışdır: "Əsirgəyən və bağışlayan Allah-ın adıyla. Bunlar Həsən ibni Əli ibn Əbu Talib ilə Muaviyyə ibn Əbu Sufyan arasındakı sülh müqavilə-sinin şərtləridir. İlk şərt odur ki, sən Qur'anı, Sünnəti və Xuləfayi Raşidinin sirəsini izləməlisən". *(Əli ibn İsa Əl Ərbili, Kəşfül Ğummə, cild 2, səh 45)*

Eyni şeylər həmçinin, İbni Aqilin *"Əl Nəsaih Əl Kifayə"*-sində səh 156, həmçinin Məclisinin *"Biharul Ənvar"* (cild 10, səh 115)-ında və *"Ciləlul Uyun"* səh 232 -də mövcuddur.

Rəy: Bunlar sülhün şərtlərindən biri idi. Əgər Hz. Muaviyyə (r.a) bu şərti pozsaydı, Hz.Həsən (r.a) müqaviləni keçərsiz olduğunu düşünüb ona misilləmə edəcək, yaxud ona qarşı savaş açmış olacaqdı.
Hz.Həsən (r.a) bu müqavilədən sonra təxminən 10 il yaşadı. Hz.Həsən bu müddət ərzində bu şərtin pozulmasından şikayətçi olmamış və Hz.Muaviyyədən də bu şərti pozacaq açıq bir hərəkət sadir olmamışdı. Yəni bu Hz.Muaviyyənin müqavilədə bildirilən bu şərtlərə bağlı olduğunu açıqca göstərmişdir. Bilirik ki, Hz.Peyğəmbə r(s.a.s) kafirlərlə sülh müqaviləsi bağlamışdı və müqavilənin şərti kafirlər tərəfindən pozulduğunda nəyin baş verdiyi hər kəscə

məlumdur.

Bu səbəbdəndir ki, Əhl'i beyt (r.a) Muaviyyənin (r.a) əmrlərinə itaət etmişdir

İmam Hüseyn 51 H-də Muaviyyə zamanında gerçəkləşən Konstantinopol (İstanbul) savaşına qatıldı. *(Əl Bidayə vən Nihayə, cild 8, səh 150)*

Rəy: Hz.Muaviyyənin Qur'an, Sünnət və Raşidi xəlifələrin sirəsinə uyğun hökm etməsi səbəbindən Hz. Hüseyn (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) zamanındakı savaşlara qatılmışdır.

تاريخ الإسلام، للذهبي، 5/ 104
وقال ابن عساكر : وفد الحسين على معاوية وغزا القسطنطينية مع يزيد .

"Və İbn Əsakir deyir: "Hz.Hüseyn (r.a) (xəlifə) Mua-Muaviyyəyə gəldi və Yezidlə birlikdə Konstantiniyyə (İstanbul) savaşına qatıldı". *(İmam Zəhəbi,Tarix Əl-İslam, 104/5)*

Hz.Muaviyyənin (r.a) xilafəti zamanında Əhl'i beyt'lə (r.a) necə rəftar edilirdi?

1. 1890 – أنبأنا أبو محمد عبد الله بن محمد بن ناجية قال : حدثنا أبو عمرو عثمان بن عبد الله بن عمرو بن عثمان بن عفان قال : حدثنا عبد الله بن لهيعة قال : سمعت أبا الزبير ، يحدث عن جابر بن عبد الله قال : كنا يوما عند معاوية وقد تفرشت قريش وصناديد العرب ومواليها أسفل سريره وعقيل بن أبي طالب والحسن بن علي رضي الله عنهم عن يمينه ويساره

"Əbu Zubeyrin Abdullah ibn Cabirin adından danış-

dığını eşitdim ki, o dedi: "Biz Muaviyyəylə, Qureyş-in əhliylə, digər böyük ərəblərlə və onların xidmət-çiləriylə bərabər idik. Hamımız onun taxtının altında toplanmışdıq. Aqil ibn Əbu Talib və Həsən ibn Əli onun sağında və solunda idi". *(Əl Əcurri, Əş Şəriə v. 360 H)*

Rəy: Biz, Hz.Muaviyyə zamanında Əhl'i beyt'lə necə rəftar edildiyini görməkdəyik. Ərəblərin böyükləri Muaviyyənin taxtının aşağısında toplandığı halda, Aqil (r.a) və Həsən(r.a) onun sağında və solunda idi-lər.

2. 1891 – وأنبأنا ابن ناجية قال : حدثنا زيد بن أخزم الطائي أبو طالب قال : حدثنا محمد بن الفضل السدوسي عارم قال : حدثني مهدي بن ميمون ، عن محمد بن عبد الله بن أبي يعقوب قال : كان معاوية رحمه الله إذا لقي الحسين بن علي رضي الله عنهما ، قال : مرحبا بابن رسول الله ﷺ وأهلا ، ويأمر له بثلاثمائة ألف ويلقى ابن الزبير رضي الله عنه فيقول : مرحبا بابن عمة رسول الله ﷺ وابن حواريه (1) ويأمر له بمائة ألف

"Muhəmməd ibn Abdullah ibn Əbu Yaqubdan, o de-di: "Muaviyyə (rahimahullah) Hüseyn ibn Əliylə (r.a) görüşdüyündə: "Mərhaba ey Rasulullah sallalahu aleyhi va səlləmin oğlu" deyər və onu salamlardı.
Və sonra ona (Hüseynə) 300 min (dinar) verilməsini əmr etdi. Və daha sonra İbni Zubeyrlə görüşdü və dedi: "Mərhaba ey Rasulullah sallalahu aleyhi va səl-ləmin əmisinin və həvarisinin oğlu" və ona 100 min (dirhəm) verilməsini əmr etdi. *(Əl Əcurri, Əş Şəriə v. 360 H)*

3. 1892 – وأنبأنا ابن ناجية قال : حدثنا ابن الأسود ، يعني : الحسين بن علي بن الأسود العجلي قال : حدثنا عبيد الله بن موسى ، عن إسرائيل ، عن ثوير ، عن أبيه قال : انطلقت مع الحسن والحسين رضي الله عنهما وافدين إلى معاوية رحمه الله فأجازهما فقبلا

“Suveyr atasından nəql etdi ki, o dedi: ”Həsən (r.a) və Hüseyn (r.a) ilə birlikdə Muaviyyəyə (r.a) getdim və o onlara (pul və hədiyyələr) verdi, onlarda qəbul etdilər”. *(Əl Əcurri, Əş Şəriə v.360 H)*

4. ”Əli (r.a) ilə Muaviyyə (r.a) arasındakı fərqin və ixtilafın təbiəti gerçəklərin bilinməməsi və az anlaşılmış olması səbəbindən günümüz müsəlmanlarınca təsəvvür ediləməmişdir. Doğru bir qərara varmaq üçün Əlinin (r.a) qardaşı Aqil ibn Əbu Talibin (r.a) Hz.Muaviyyənin (r.a) yaxın dostu olduğunu unutmamalıyıq. Muaviyyənin qardaşı Ziyad ibn Sufyan Hz.Əli tərəfindən İranın Əmiri təyin edilmişdi. Əli (r.a) Ziyada(r.a) tamamən güvənirdi”. *(Əkbər Şah Nəcibabadi, Tarixul İslam, cild 2, səh 49)*

Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Əli (r.a) və Hz.Həsənin (r.a) ölümünə reaksiyası

Şiə alimi Əs Səduq *“Əl Əmali”* adlı kitabında yazır:
حدثنا محمد بن موسى بن المتوكل (رضي الله عنه)، قال: حدثنا محمد بن يحيى العطار، قال: حدثنا محمد بن الحسين بن أبي الخطاب، قال: حدثنا محمد بن سنان، عن المفضل بن عمر، عن يونس بن ظبيان، عن سعد بن طريف، عن الاصبغ ابن نباتة، قال: دخل ضرار بن ضمرة النهشلي على معاوية بن أبي سفيان، فقال له: صف لي عليا. قال: أو تعفيني. فقال: لا، بل صفه لي. فقال

له ضرار: رحم الله عليا، كان والله فينا كأحدنا، يدنينا إذا أتيناه، ويجيبنا إذا سألناه، ويقربنا إذا زرناه، لا يغلق له دوننا باب، ولا يحجبنا عنه حاجب، ونحن والله مع تقريبه لنا وقربه منا، لا نكلمه لهيبته، ولا نبتديه لعظمته، فإذا تبسم فعن مثل اللؤلؤ المنظوم. فقال المعاوية: زدني من صفته. فقال ضرار:

رحم الله عليا، كان والله طويل السهاد، قليل الرقاد، يتلو كتاب الله آناء الليل وأطراف النهار، ويجود لله بمهجته، ويبوء إليه بعبرته، لا تغلق له الستور، ولا يدخر عنا البدور، ولا يستلين الاتكاء، ولا يستخشن الجفاء، ولو رأيته إذ مثل في محرابه، وقد أرخى الليل سدوله، وغارت نجومه، وهو قابض على لحيته، يتململ تململ السليم (1)، ويبكي بكاء الحزين، وهو يقول: يا دنيا، إلي تعرضت، أم إلي تشوقت، هيهات هيهات لا حاجة لي فيك، أبنتك ثلاثا لا رجعة لي عليك. ثم يقول: واه واه لبعد السفر، وقلة الزاد، وخشونة الطريق. قال: فبكى معاوية، وقال: حسبك يا ضرار، كذلك كان والله علي، رحم الله أبا الحسن)

Əsbab ibn Nəbata rəvayət edir ki, bir dəfə Dirar ibn Damra ən Nəhşəli Muaviyyə ibn Əbu Sufyanın yanına daxil olanda Muaviyyə ona dedi: "Əlini mənim üçün vəsf et. Dirara dedi: "Məni sərbəst buraxacaqsanmı?"
Muaviyyə dedi: "Yox, onu mənim üçün vəsf et."
Dirara dedi: "Allah Əliyə rəhmət eləsin. Allaha and olsun ki, o bizim aramızda bizlərdən biri kimi idi. Yanına gəldikdə bizi öz yanına buraxar, sual verdikdə sualımıza cavab verər, onu ziyarət etdikdə bizi öz yanına buraxardı. Bizim üzümüzə onun qapısı bağlanmaz, bizimlə onun arasında heç bir maneə olmazdı. Allaha and olsun ki, biz ona yaxın olmağımıza baxmayaraq, heybətindən dolayı onu danışdırmaz, əzəmətli olmasına görə başlamağa cürət etməzdik.

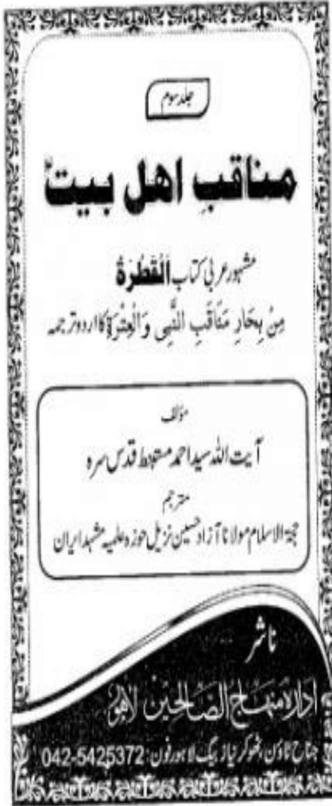
O, səf-səf, mirvari kimi təbəssüm edərdi.
Muaviyyə dedi: “Biraz da vəsf et.”
Dirara dedi: “Allah ona rəhmət eləsin. Allaha and olsun ki, o çox vaxt gecələr yuxusuz qalar, az yatar, gecə və gündüz vaxtlarında Allahın kitabını oxuyardı. Bunu eşitcək Muaviyyə ağlamağa başladı və dedi: Kifayətdir ey Dirara. Əli həqiqətən də sənin vəsf etdiyin kimi idi. Allah Əbul Həsənə rəhmət etsin.”
(Biharul Ənvar” c.41, səh 16; “Əməlis Saduq” səh 624)

Eyni zamanda bu rəvayətə *"Nəhcul Bəlağa"* da (skan 1) və *"Mənaqib Əhl'i beyt"* (skan 2) adlı şiə kitablarında da rast gəlmək mümkündür. Kitabların skanları aşağıda verilmişdir.

(skan 1)

نہج البلاغہ
ترجمہ وحواشی
از
المعراج کمپنی
(لاہور پاکستان)

(skan 2)

جلد سوم
مناقبِ اهل بیتؑ
مشہور عربی کتاب القطرۃ
مِنْ بِحَارِ مَنَاقِبِ النَّبِيِّ وَالْعِتْرَةِ کا اردو ترجمہ
مؤلف
آیت اللہ سید احمد مستنبط قدس سرہ
مترجم
حجۃ الاسلام مولانا آزاد حسین نزیل حوزہ علمیہ مشہد ایران
ناشر
ادارہ منہاج الصالحین لاہور
042-5425372

Buna Bənzər rəvayətə Əhl'i Sünnə qaynaqlarında da rast gəlməkdəyik:

- Əbu Saleh nəql edir ki, bir dəfə Dirâr ibn Damrə əl-Kinanî, Muaviyyə’nin hüzuruna girdi. Muaviyyə Dirâr’a ‘Mənə Əli’nin xüsusiyyətlərini anlat’ dedi.

Dirâr ‘Ey Möminlərin əmiri! Məni üzrlü görün’ deyincə, Muaviyyə ‘Xeyr, mütləq anlatmalısan, dedi. Dirâr ‘Mütləq onu anlatmam gərəkirsə, o əmin, hədəfi uzaq, qüvvətli bir kimsəydi. Haqqı söylərdi, ədalətlə hökm edərdi. Elm onun hər tərəfindən axardı. Hikmət onun hər tərəfindən danışardı. Dünyadan ürkər, dünyanın axmaqlığından qaçardı. Gecəyə və qaranlığa ünsiyyət verirdi. Allah’a and olsun, o çox ağlayardı. Çox və uzun düşünərdi. Əlini çevirə çevirə, öz nəfsinə xitab edərdi. Sadə yeməklər, qısa (ucuz) paltarları sevərdi. Allah’a and olsun ki o içimizdən biri kimi deyildi. Ona getdiyimizdə bizi özünə yaxınlaşdırar, soruşduğumuzda suallarımıza cavab verərdi. O bizə, biz ona yaxın olmamıza baxmayaraq heybətindən onunla danışamazdıq. Güldüyündə ipə keçirilmiş incilər kimi olan dişləri görünrdü. Din əhlini təzim edərdi, yoxsulları sevərdi. Qüvvətli bir kimsə batilində onun özünə yardım edəcəyi ümidinə qapılmazdı. Zəif bir kimsə də onun ədalətindən ümidsiz olmazdı. Allah’ı şahid tuturam ki, onu bəzi yerlərdə gördüm, gecə qaranlığı çökmüş, ulduzlar dərinliklərə çaxılmış olduğu halda, mehrabında mübarək saqqalını tutmuş, ilanın vurduğu bir kimsə kimi qıvranırd. Həzin bir kimsənin ağlaması kimi ağlayırdı. Sanki onu bu anda dinləyirəm və Rəbbim! Rəbbim’ səsləri qulağımdan getmir. O Allah’a yalvarır və sonra dünyaya xitabən belə deyirdi: “Məni mi aldatmaq istəyirsən? Məni mi gözə aldın? Heyhat, hey-

hat! Get, başqasını aldat. Səni üç təlaqla boşadım. Ömrün qısadır. Məclisin həqir, qiymətsizdir. Təhlükən asanca gələr. Ah, ah, azuqə azdır. Səfər uzaq, yol vəhşət içərisindədir!"

Bu sözləri dinləyən Muaviyyə'nin gözyaşları saqqalının üzərinə tökülməyə başladı. Gözyaşlarına hakim ola bilmirdi. Köynəyinin qollarıyla gözyaşlarını silirdi. Ətrafındakı xalq da ağlamaya başlamışdı. Muaviyyə 'Şübhəsiz, Əbu'l-Həsən belə idi. Allah ona rəhmət etsin. Ey Dırâr! Onun üçün duyduğun kədərin dərəcəsi nədir?' deyə soruşdu. Dırâr 'Tək uşağı qucağında kəsilmiş, gözyaşları heç durmayan, kədəri heç sakitlik tapmayan bir qadının kədəri kimidir dedikdən sonra qalxıb Muaviyyənin hüzurundan çıxdı. *(Əbu Nuəym 'Əl Hilyə; Əbdul-Bərr 'Əl İsti'ab' cild III səh, (Sifatus-Səfvə 1/66))*

Rəy: İmam Qurtubi Muaviyyənin (r.a) ağlaması və onun Dirarın Hz.Əli barəsindəki vəsfinin doğrulaması haqqında belə deməkdədir: Bu rəvayət Muaviyyənin Əlinin fəzilətini, dərəcəsini, ədalətinin və səviyyəsinin böyüklüyünü iqrar etdiyini göstərir. Bu nöqtədə, Muaviyyənin (Əlinin) ağlını, dindarlığını, səbrini və nəzakətini təsvir etdikdən sonra (Əliyə) təhqir və ittihamlar etdiyini söyləmək ağıl sahiblərinin işi deyildir. Bu barədə söylənənlərin çoxu əsası olmayan yalanlardır. Qeyd etmək lazımdir ki, bəzi rafizi dəccallar axmaq bir bəhanə gətirirlər ki, Mua-

viyyənin Hz.Əlinin vəfatına ağlaması və onun fəzilətlərini iqrar etməsi sadəcə bir teatrdır. Lakin, əsas məsələ ondadır ki, bu axmaq topluluq bu bəhanələri hazırlarkən önəmsəmədikləri bir məqam da vardır ki, o da Muaviyyənin (r.a) Əlini (r.a) açıqca lənətlədiyini, lənətləmək üçün əmr verdiyini hətta lənətləməyən insanları öldürdüyünü də söyləməkdədirlər. Lakin, onların bu söylədikləri də Muaviyyənin (r.a) Əlini (r.a) sevməsi bir teatrdır demələrinə tərs düşməkdədir. Əgər Muaviyyə (r.a) insanlara açıqca Əlini (r.a) lənətləməsini əmr etməsində heç bir problem görmürdüsə nə üçün o insanların gözünü boyamaq üçün Əlini sevirmiş kimi drama etmiş olsun ki?
Əlbəttə rafizi dəccalların beyni yoxdur. Ya Muaviyyənin (r.a) Əlini (r.a) lənətləmədiyinə yaxud da Muaviyyənin (r.a) ağlamasının teatr deyildə onun gerçək hərəkəti və sevgisi olmasına inanmaları gərəkərdi.

2. İbni Kəsir, Cərir ibn Əbdulhəmid yoluyla Müğirədən nəql etdi ki:

عندما جاء خبر قتل علي إلى معاوية بن أبي سفيان، بدأ البكاء. وقالت زوجته له: "أنت البكاء على وفاته، وكنت قد خاض معه؟". فقال: "ويل لك، لا يدركون ما فقد الناس [قبل وفاته] من الفضيلة، الفقه، والمعرفة"

Əlinin (r.a) öldürülməsi Xəbəri Muaviyyəyə (r.a) çatanda o ağlamağa başladı. Xanımı ona dedi: "Sən onun ölümünə ağlayırsan və onunla döyüşmüsən?" (Muaviyyə) dedi: "Vay halına, sən insanların (onun ölümüylə) fəzilətdən, fiqhdən və mərifətdən nələr

itirdiyini anlamırsan". *(İbni Kəsir, Əl bidayə vən Nihayə)*

Rəy: Bu Muaviyyənin (r.a) Hz.Əli (r.a) ilə bölüşdüyü gerçək əlaqəsi və görüşü idi. Üstəlik, bu sözləri söyləmək üçün Muaviyyəni (r.a) kimsə məcbur etmirdi. Bu onun bu hadisəyə qarşı olan təbii reaksiyası idi.

3. *"Əl Bidayə vən Nihayə"* də oxuyuruq:

ولما جاء الكتاب بموت الحسن بن علي اتفق كون ابن عباس عند معاوية فعزاه فيه بأحسن تعزية، ورد عليه ابن عباس ردا حسنا كما قدمنا

وبعث معاوية ابنه يزيد فجلس بين يدي ابن عباس وعزاه بعبارة فصيحة وجيزة، شكره عليها ابن عباس

"Və Həsən ibn Əlinin (r.a) ölüm xəbərini elan edən məktub gəldiyində İbn Abbas Muaviyyəylə birlikdə olduğundan, o (Muaviyyə) ona (İbni Abbasa) ən yaxşı şəkildə başsağlığı verdi və İbni Abbasda ona daha öncə zikr etdiyimiz kimi ən yaxşı şəkildə cavab verdi. O, oğlunu (Yezidi) İbni Abbasla oturması üçün göndərdi və o da qısa və anlamlı ifadələrlə başsağlığı verdi. İbni Abbas da ona təşəkkür etdi". *(Əl Bidayə vən Nihayə, cild 8, səh 304)*

Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Hüseyn (r.a) üçün qayğısı və narahatlığı

Şiə alimi Molla Baqir Məclisi Hz.Muaviyyənin (r.a) oğlu Yezidə son vəsiyyəti haqqında yazır:

و امّا الحسين فقد عرفت حظّه من رسول الله و هو من لحم رسول الله و دمه و قد علمت لا محالة انّ اءهل العراق سيخرجونه اليهم ثمّ يخذلونه و يضيّعونه ، فان ظفرت به فاعرف حقّه و منزلة من رسول اللّه و لا تواءخذه بفعله ، و مع ذلك فانّ لنا به خلطة و رحما و ايّاك ان تناله بسوء او يرى منك مكروها.
بحار ج 44 / ص 311.- حيات الامام الحسين ج 2، ص 236. كامل ابن اثير ج 4، ص 6. طبرى ج 7، ص 196 و 217. ينابيع الموده ص 333 –

"Muaviyyə oğlu Yezidə dedi: "Hüseyn radiyallahu anh-ın Rasulullahla (s.a.s) olan qohumluğunu bilirsən. O, Rasulullahın (s.a.s) mübarək bədənindən bir parçadır. O, ən şərəfli şəxsin (s.a.s) ətindən və qanındandır. Mən anlayıram ki, İraq sakinləri onu dəvət edərək oraya getməsini və onunla birlikdə olmağı istəyirlər. Lakin, onlar ona kömək etməyəcək və onu yalnız buraxacaqlar. O, sənin əlinə keçərsə, onun dəyərini təqdir edərək davran. Allah Rəsulu - sallalahu aleyhi va səlləmin ona olan yaxınlığını və sevgisini xatırla. Davranışına görə ondan intiqam almağa çalışma. Onunla bizim aramızda qurduğum sağlam əlaqələri qırma. Onu incitməmək və narahat etməmək üçün daha diqqətli ol". *(Hz.Muaviyyənin oğluna bu tövsiyyəsi şiə qaynaqlarında nəql edilmişdir, məsələn Bi-*

hərul Ənvar 44/311, Həyatul İmam Hüseyn 2/236 və s.)

Buna Bənzər bir rəvayətdə Əkbər Şah Nəcibabadinin *"İslam Tarixi"* adlı kitabında qeyd edilmişdir:

"Xəstəliyi zamanı, Hz.Muaviyyə ölümün yaxınlaşdığından əmin olduğunda Yezidi çağırdı. Yezid gəldiyində, ona belə dedi: "Ey oğlum, sözlərimə diqqətlə qulaq as. İraqlılar Əlbəttə Hüseyn ibn Əlini sənə qarşı qoyacaqlar. Əgər onun üzərində qələbə qazansan onu öldürmə və qohumluq naminə saygı göstər". *(Əkbər Şah Nəcibabadi, Tarixul İslam, cild 2, səh 47)*

Rəy: Məsum insanlar şiə dəccalların yanlış propaqandaları ilə aldadılana qədər Hz.Muaviyyənin (r.a) Əhl'i beyt (r.a) üçün nə qədər sevgi və qayğıya sahib olduğunu görmək mümkündür. Üstəlik, Hz.Muaviyyənin tövsiyyəsi ilk öncə meydana gəlmiş hadisələrə dayanırdı. Ola bilsin ki, İraq xalqının Hüseyni (r.a) çağırdığı xəbərini almışdı. Belə ki, o şiələrin gerçək təbiətindən xəbərdar idi və onların Hz.Həsənə və Hz.Əliyə nələr etdiyini bilirdi və bu səbəbdən də Muaviyyə Yezidə bunları tövsiyyə edirdi.

Həmçinin *"Nəfəsul Məhmum"* adlı şiə kitabında Muaviyyənin oğlu Yezidə tövsiyyəsi haqqında oxuyuruq: "Xilafət məsələsində sənə müxalif olan yaxud səninlə savaşan heç kimsədən qorxmuram. Bu Dörd

nəfərdən başqa ki, bunlar Hüseyn ibn Əli, Abdullah ibn Ömər, Abdullah ibni Zubeyr və Əbdurrahmən ibn Əbu Bəkr'dir. Abdullah ibni Ömərə gəlincə, mötəməd bir kimsə olub özünü ibadətə vermişdir, əgər ona yardım edəcək kimsə qalmazsa sənə beyət edəcəkdir. Hüseyn ibn Əliyə gəlincə, o açıq fikirli biridir və İraq xalqı onu üsyan etməyə zorlayana qədər onu təhrik edərlər. Əgər o, üsyan edər səndə onu məğlub edərsən, onu məzur gör, çünki o qohumluq yoluyla bizə bağlıdır və Peyğəmbərə (s.a.s) qohumluq və yaxınlqda daha böyük haqqa sahibdir".
(Abbas Qummi, Nəfəsul Məhmum,səh 75)

Bu rəvayətin eynisini Əhl'i Sünnət alimi İbni Cərir Ət Təbəridə rəvayət etmişdir ki, İbni Kəsir öz Tarixində hicrətin 60-cı ilinin hadisələrində bunu ondan sitat gətirməkdədir.

Hz.Muaviyyənin (r.a) Əhl'i beytə (r.a) olan sevgisi

İmam İbni Kəsir *"Əl Bidayə vən Nihayə"*(11/454)-sində yazır: Hz. Muaviyənin xəstəliyi ağırlaşınca oğlu Yezidə dedi: "(Ölüm) zamanım gəldiyində, elm əhlindən biri məni yuyub kəfənləsin. Çünki, elm əhlinin məqamı Allah qatında ucadır. Qoy məni yusun və yüksək təkbir gətirsin. Sonra otağa get orada Rasulullahın (s.a.s) paltarı, saçı və dırnaqları olan bir qab görəcəksən. O dırnaqları və mübarək saçının

tüklərini burnuma, ağzıma, qulaqlarıma və gözlərimə qoy.. və onun (s.a.s) köynəyini kəfənimin altına bədənimə toxunacaq şəkildə yerləşdir. Ey Yezid, Allahın valideynlər barəsində iradəsinə hörmət et, məni məzarıma buraxdıqdan sonra Muaviyyəni ən mərhəmətli ilə yalnız burax”. *(İbni Kəsir, Əl Bidayə vən Nihayə, 11 /454)*

Rəy: Bu, Hz.Muaviyyənin (r.a) Rasulullaha (s.a.s) olan sevgisini göstərməkdədir.

عن عبد الرحمن بن أبي : قد روى الإمام أحمد في مسنده عن معاوية ما نصه رأيت رسول الله ﷺ ” يمص لسانه – أو :عوف الجرشي،عن معاوية، قال شفته، يعني الحسن بن علي صلوات الله عليه – وإنه لن يعذب لسان أو :قال إسناده :وقال الشيخ شعيب الأرناؤوط .“ شفتان مصهما رسول الله ﷺ صحيح.

“Əbdurrahmən ibn Əbi Avf əl Cərşi Hz.Muaviyyənin Hz.Həsən haqqında belə dediyini nəql edir: ” Rasulullahın (s.a.s) onun dilini (yaxud onun dodaqlarını demişdir) əmdiyini gördüm və bu dodaqlar (yaxud dil) heç zaman cəhənnəm əzabı görməz”. Şuayb Əl Ərnavut dedi ki, isnadı səhihdir. *(Əhməd ibn Hənbəl, Müsnəd)*

Əhl'i beyt'in (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) haqqındakı görüşləri

1. İbni Abbas dedi:

ما رأيت رجلا كان أخلق يعنى للملك من معاوية

"İdarəçilik üçün (4 xəlifədən) sonra Muaviyyədən daha uyğununu görmədim". *(Tarix Diməşq 62/161 Şeyx Zübeyr Əli səhih isnadla Təhqiq ,Fədail əs-Səhabə səh 128-də və Məcəllə əl Hədis no: 29 səh 62-də, Musənnəf Abdul Razzəq cild 11 səh 453 no: 20985, Əl Bidayə vən Nihayə, 8/137)*

Rəy: Bu Əhl'i beyt'dən olan İbni Abbasın (r.a) Hz. Muaviyyə haqqındakı görüşüdür. Bir insanın hakimiyyətə uyğun olması üçün onun xilafəti müdafiədə gücə, zəkaya, dünya görüşünə, sahib olmaldır.
Allahın dəvətini yayacaq və insanları islaha götürəcək birindən başqa xilafətə daha uyğun kimsə varmı? İbni Abbas Muaviyyənin daha uyğun olduğunu söyləməklə onun bütün bu xüsusiyyətlərə sahib olduğunu bildirməkdədir. Hz.Həsənində 10 il müddətində sülh müqaviləsinin şərtinin pozulduğundan şikayət etməməsi və Muaviyyəyə qarşı savaş açmaması da bunu təsdiq etməkdədir.

2.
عن ابن جريج أخبرني عتبة بن محمد أخبرني كريب مولى ابن عباس أنه رأى معاوية صلى العشاء ثم أوتر بركعة واحدة لم يزد فأخبر ابن عباس فقال أصاب أي بني ليس أحد منا أعلم من معاوية

قال الأرناؤوط:رجاله ثقات

"İbni Abbasın xidmətçisi, Muaviyyəni yatsı namazında bir rükət vitr qılarkən gördü. İbni Abbasa dedi və İbni Abbasda ona: "Muaviyyə doğru etmişdir.

(Bu məsələdə) aramızda Muaviyyədən daha elmlisi yoxdur”. *(Siyər aləm ən Nübəla, 3/152; Sünən Beyhəqi, 3 /26, ravilər siqədir)*

3.

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا الْمُعَافَى، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ أَوْتَرَ مُعَاوِيَةُ بَعْدَ الْعِشَاءِ بِرَكْعَةٍ وَعِنْدَهُ مَوْلًى لاِبْنِ عَبَّاسٍ، فَأَتَى ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ دَعْهُ، فَإِنَّهُ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ.

İbni Əbu Muleykə nəql etdi: ”Muaviyyə işa namazından sonra bir rükət vitr qıldı. Bu zaman İbni Abbasın azadlı quluda oradaydı. O, İbni Abbasa gedərək (Muaviyyənin vitri bir rükat olaraq qıldığını dedi). İbni Abbas dedi: ”Onu burax, çünki o Rasulullahın (s.a.s) səhabəsidir”. *(Səhih Buxari, Hədis 3810)*

İbni Əbu Məryəm, İbn Əbu Muleykə'nin belə dediyini rəvayət etmiştdr: "İbn Abbas'a deyildi ki: "Mömünlərin əmiri Muaviyyə haqqında nə deyirsən?
O sadəcə bir rükatlıq vitr namazı qıldı?" İbn Abbas da bu cavabı verdi: "İsabət etmişdir. Çünki o fəqihdir ." *(Buxari kitab #57, Hədis #109)*

İmam Şafii(r.a) nəq ledir:

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُتْبَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ كُرَيْبًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى مُعَاوِيَةَ صَلَّى الْعِشَاءَ ثُمَّ أَوْتَرَ بِرَكْعَةٍ لَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا فَأَخْبَرَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: أَصَابَ أَيْ بَنَى لَيْسَ أَحَدٌ مِنَّا أَعْلَمَ مِنْ مُعَاوِيَةَ

“Kureyb, Muaviyyəni yatsı və (ardından) bir rükət

vitr qılarkən gördü. İbni Abbasa (bu barədə) dedi və İbni Abbasda ona: "Ey Oğlum, o doğru etmişdir. (Bu məsələdə) aramızda Muaviyyədən daha elmlisi yoxdur". *(Əl Umm 1/330)*

4. İmam Həsən buyurdu: And olsun Allaha! Muaviyyə mənim üçün özünü mənim şiələrim olduğunu iddia edənlərdən daha xeyirlidir. Bu insanlar məni öldürmək, malımı qarət etmək istəyirlər…
And olsun Allaha! Muaviyyədən özüm və ailəm üçün aman istəmək bu insanların əli ilə ölməkdən, ailəmin, əhl'i beyt'imin məhv edilməsindən daha yaxşıdır. *(Əbu Mansur ət- Təbərsi, "əl-Ehticac əla əhl əllücac", 2/290)*

Rəy: Əlbəttə, Hz.Muaviyyə (r.a) rafizi dəccallardan daha xeyirli bir seçimdir ki, Hz.Həsəndə bunu dilə gətirmişdir.

5.

واعلم أن على القول الأول والثاني ظهر أن المقتول وولي دمه يكونان منصورين من عند الله تعالى وعن ابن عباس رضي الله عنهما أنه قال : قلت لعلي بن أبي طالب عليه السلام وأيم الله ليظهرن عليكم ابن أبي سفيان ، لأن الله تعالى يقول : { وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيّهِ سلطانا } وقال الحسن : والله ما نصر معاوية على علي عليه السلام إلا بقول الله تعالى : { وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيّهِ سلطانا } ، والله أعلم

Kim haqsız yerə öldürülmüşsə, artıq onun varisinə ixtiyar vermişik (istəsə bağışlayar, istəsə qisas tələb edər, istəsə də qanbahası alar)"ayətinin təfsiri haqqında imam Fəxruddin Razi yazır:

- İbn Abbasdan nəql edildi: "Əli ibn Əbu Talibə dedim. Vallahi Muaviyyə ibn Əbu Sufyan sənə qələbə çalacaq, çünki Allah buyurur ki, kim haqsız yerə öldürülmüşsə, artıq onun varisinə ixtiyar vermişik. Həsənül Bəsri dedi: "Bu ayət səbəbindən Hz.Muaviyyə Hz.Əliylə qarşılaşdığında qələbə qazandı. Vallahu Aləm." *(Təfsirül Kəbir, 4/397)*

6.

قال أمير المؤمنين علي رضي الله عنه بعد رجوعه من صفين : أيها الناس لا تكرهوا إمارة معاوية ، فإنكم لو فقدتموها ، رأيتم الرؤوس تندر عن كواهلها كأنها الحنظل

Əli (r.a) Siffindən döndükdən sonra dedi: "Ey insanlar. Muaviyyənin idarəsini pisləməyin, zira onu itirərsəniz (yabani) balqabaq meyvələrinin kolundan qopub düşdüyü kimi başların boyunlardan ayrıldığını görərsiniz." *(Əl Bidayə, 8/134; Şərh Əqidətül Vasitiyyə səh 458)*

7. 1894 – وأنبأنا ابن ناجية قال : حدثنا محمد بن مسكين قال : حدثنا يحيى بن حسان قال : حدثنا سليمان بن بلال ، عن جعفر بن محمد ، عن أبيه ، أن عقيل بن أبي طالب ، رضي الله عنه جاء إلى علي رضي الله عنه إلى العراق ليعطيه فأبى أن يعطيه شيئا ، فقال : إذن أذهب إلى رجل أوصل منك ، فذهب إلى معاوية رحمه الله فغرف له

"Aqil ibn Əbu Talib İraqda Hz.Əliyə (ona bir şeylər verməsi üçün) gəldi, lakin o, ona hər hansı bir şey verməyi rədd etdi. Bu səbəbdən o (Aqil) dedi: "Qohumluq əlaqələrini səndən daha çox qoruyan birinə

gedəcəyəm, belə ki, o Muaviyyəyə getdi və o da ona (istədiyini) verdi”. *(Əl Əcurri, Əş Şəriə)*

8.

جرير : عن مغيرة ، قال : بعث الحسن وابن جعفر إلى معاوية يسألانه .

فأعطى كلا منهما مائة ألف ، فبلغ ذلك عليا ، فقال لهما : ألا تستحيان ؟ رجل نطعن في عيبه غدوة وعشية تسألانه المال ! ؟ قالا : لأنك حرمتنا وجاد هو لنا

“İbni Əsakir Muğirədən nəql etdi ki, Həsən və Cəfər Muaviyyəyə pul almaq üçün getdilər. Muaviyyə onların hərəsinə 100 min dirhəm verdi. Əli (r.a) bunu. eşidincə dedi: ”Utanmırsınızmı?”. Gecə və gündüz. əməllərinə tənə etdiyimiz bir adamdanmı (pul) istəyirsiniz? Onlar dedilər: ”Çünki, o bizə qarşı hörmətlidir (xeyirxahdır) lakin siz (o zaman bizim) istəyimizi rədd etdiniz”. *(Siyər aləm Ən Nübəla)*

9. Abdullah ibni Abbas Hz.Muaviyyə haqqında dedi: ”Onun səbri qəzəbinə qarşı bir panzəhir idi və səxavəti insanların dilini bağlayırdı”. *(Əkbər şah Nəcibabadi, İslam Tarixi, cild 2, səh 30)*

10.

حدثنا مروان بن جناح عن يونس بن ميسرة أن رسول الله استأذن أبا بكر وعمر في أمر فقالا الله ورسوله أعلم فقال أشيرا علي ثم قال ادعوا معاوية فقال أحضروه أمركم وأشهدوه أمركم فإنه قوي أمين

Rasulullah (s.a.s) bir dəfəsində bir məsələ barəsində Əbu Bəkr (r.a) və Ömərlə (r.a) istişarə etdilər və on-

lar: ″Allah və Rəsulu daha yaxşı bilir″ dedilər. Bu səbəbdən Rasulullah (s.a.s) dedi: ″Gedin və Əli ilə istişarə edin″. Sonra Rasulullah (s.a.s) dedi: ″Muaviyyəni gətirin və onuda daxil edin, məsələni ona gətirin və onuda şahid qılın, çünki o Qavvi (güclü, mətanətli) və əmindir″. *(Siyər Aləm Ən Nübəla)*

Əhl'i beyt'in (r.a) Hz.Muaviyyədən (r.a) qəbul etdiyi maddi dəstək və hədiyyələr

1. 1895 – وأنبأنا ابن ناجية قال : حدثني محمد بن مسكين قال : حدثنا يحيى بن حسان قال : حدثنا سليمان بن بلال ، عن جعفر بن محمد ، عن أبيه ، أن الحسن ، والحسين ، رضي الله عنهما ، كانا يقبلان جوائز معاوية رحمه الله

1895-“Həsən (r.a) və Hüseyn (r.a) Muaviyyədən (r.a) hədiyyələr qəbul edərdilər″. *(Əl Əcurri, Əş Şəriə)*

2. “İmam Hüseyn (r.a) Muaviyyəyə (r.a) gəldi və Muaviyyə ona 4 min dirhəm verdi″. *(Əl İsabə, cild 2, səh 330)*

3. ″Əmir Muaviyyə imam Həsənə illik 1 milyon dirhəm verərdi və İmam Həsən bundan sonra 10 il yaşadı″. *(Əl İsabə, cild 2, səh 330)*

4. “Əmir Muaviyyə İmam Həsənə 300 min dinar, 1000 paltar, 30 xidmətçi və 100 dəvə hədiyyə etdi″. *(Ümdətül Qari, səh 330)*

5.

ولما توفي الحسن كان الحسين يفد إلى معاوية في كل عام فيعطيه ويكرمه ، وقد كان في الجيش الذين غزوا القسطنطينية

″Həsən (r.a) vəfat etdiyi zaman Hüseyn (r.a) Muaviyyəni (r.a) hər il ziyarət edərdi, o da ona çoxlu (hədiyyələr) verər və hörmət edərdi.
Və o (Hüseyn) (Muaviyyənin xilafəti zamanında baş vermiş) Konstantinopol (İstanbul) savaşında yer almışdır″. *(Əl Bidayə, cild 8, səh 150)*

6. وكان معاوية يبعث إليه (أي إلى الحسين) في كل سنة ألف ألف دينار سوى الهدايا من كل صنف

"Və Muaviyyə ona (İmam Hüseynə) hər il yüz min dirhəm dəyərində hədiyyələr göndərirdi". *(Şiə kitabı, Məqatil Əbi Mixnəf, səh 7)*

7. ″Həsən Muaviyyəylə Beytul Maldakı hər şeyin ona verilməsi şərtiylə sülh bağladı. Onun (Beytul Maldakı pulların) dəyəri 5 milyon (dinar) idi″.
(Təbəri, cild 6, səh 92)

8. ″Muaviyyə hər il İmam Hüseynə yüz minlərlə dinar və bununla yanaşı bir çox hədiyyələr göndərirdi″.
(Şiə Kitabı, Nəsixut Təvarix, cild 6, səh 78)

9. "Əmir Muaviyyə İmam Həsənə 300 min dinar, 1000 paltar, 30 xidmətçi və 100 dəvə hədiyyə etdi".
(Fəthul Bâri, cild 13, səh 50)

10. "Həsən Muaviyyədən söz aldı ki, ona hər il 50 min dirhəm pul verəcək və o da qəbul etdi".
(Mənaqib, Şəhr ibn Aşub, cild 4, səh 33)

11. ″Bir dəfəsində İmam Həsən Suriyaya getdi. Mua-

viyyə çoxlu savaş qəniməti ələ keçirmişdi.
Onların hamısını Həsənə verdi və ona çox şey ikram etdi". *(Cilalul Uyun, səh 297)*

12. "Bir dəfəsində Muaviyyə Mədinəyə getdi və Mədinənin alicənablarının hər birinə 5 min dirhəm payladı. Onlardan sonra Həsən gəldi və Muaviyyə Hz. Həsəndən əvvəl onların hamısına payladığı məbləğə bərabər miqdarında ona pay verdi". *(Cilalul Uyun, səh 297)*

13. İmam İbni Əsakir bununla bağlı maraqlı bir rəvayət nəql etməkdədir ki, o bu sözlərlə başlayır:

أضاق الحسن بن علي وكان عطاؤه في كل سنة مئة ألف فحبسها عنه معاوية في إحدى السنين

"(Bir dəfə) Həsən ibn Əlinin maliyyə vəziyyəti çətin idi. Ona ödənən illik məbləğ 100 min dirhəmə bərabərdi və bir il Muaviyyə bunu (vaxtında) ödəməmişdi".
Rəvayətin davamında deyilir ki, Hz.Həsən bu barədə Hz.Muaviyyəyə yazmaq istəmiş sonra fikrindən daşınmışdır. Yatmış və yuxusunda Hz.Rasulullahı (s.a.s) görmüş. O da Hz.Həsənə uzun bir dua öyrətmişdir. Rəvayət Hz.Həsənin bu sözləri ilə davam edir:

قال فوالله ما ألححت به أسبوعاً , حتى بعث إلى معاوية بألف ألف وخمسمائة ألف

"Vallahi, dua etməmdən bir həftə keçməmiş, Muaviyyə mənə 1 milyon 500 min (dirhəm) göndərdi".
(Muxtəsər Tarix Mədinətül Dimaşq, 1/895)

14. Şiə kitabında oxuyuruq:

"Həzrət İmam Cəfər Sadiq (a.s) atalarından nəql etdi ki, bir gün Həzrət İmam Həsən qardaşı Həzrəti İmam Hüseynə və Abdullah ibn Cəfərə dedi:
- "Muaviyyənin göndərdiyi sabit məbləğdəki pul si-

zə ayın doğmasından sonra falan və filan günlərdə təslim ediləcək. Etdiyi izahat kimi, onlar onun söylədiyi miqdarda məbləği eyni gün aldılar və ayda həmçinin o gün doğmuş idi. Onların hər biri məbləğləri əldə etdiklərində İmam Həsən əvvəlcə borcu olduğu çox miqdarda pulu ödədi, sonra geri qalanını əhl'i beyt və xidmətçilər arasında bölüşdürdü. Bundan sonra, İmam Hüseyn borcunu bu məbləğdən (əldə etdiyi pul ilə) təmizlədi, sonra geri qalanını üç hissəyə böldü: Bir qismi əhl'i beyt və xidmətçilərə verilirkən digər qismi onun ailəsinə verildi".
(Muhəmməd Baqir Məclisi, Biharul Ənvar, səh 166 (urdu dilində))

Əhl'i beyt (r.a) tərəfindən Hz.Muaviyyənin (r.a) fəzilətlərinə dair edilən nəqllər

1. İmam Müslim (r.a) *"Səhih"*ində İbni Abbasdan (r . a) nəql edir ki, Əbu Sufyan (r.a) Peyğəmbərə (s.a.s) dedi: "Ey peyğəmbər! Xahişim budur ki, mənə 3 şey əta et!
"Peyğəmbər buyurdu: "Yaxşı".
Əbu Sufyan dedi: "Məndə ərəbin ən yaxşısı və ən gözəli olan Ümmi-Həbibə bint Əbu Sufyan var. Onu sənə (ərə) verim".
Peyğəmbər buyurdu: "Yaxşı".
Əbu Sufyan dedi: "Bir də oğlum Muaviyyə var. Onu özünə katib et".
Peyğəmbər buyurdu: "Yaxşı".
Əbu Sufyan davam etdi: "Bir də məni əmir (qoşun baş-

çısı) təyin et ki, vaxtilə müsəlmanlarla döyüşdüyüm kimi indi kafirlərlə döyüşüm”.
Peyğəmbər yenə buyurdu: “Yaxşı”.
(Səhih Müslim, “Səhabələrin fəziləti” kitabı, “Əbu Sufyan Səxr ibn Hərbin fəzilətlərindən” babı, hədis 6409)

2. İmam Əhməd *“Müsnəd”*ində nəql edir ki, İbni Abbas (r.a) dedi: ”Uşaq idim, başqa uşaqlarla oynayırdım. Arxama baxdığımda Rasulullahın (s.a.s) mənə tərəf gəldiyini gördüm. O (s.a.s) gəldi və mənə dedi: ”Get və Muaviyyəyi çağır” və o onun (vəhylərinin) katibi idi”. *(Müsnəd Əhməd, cild.1, Müsnəd İbn Abbas # 2651)*

3. İmam Zəhəbi yazır: ”Səhih bir şəkildə İbni Abbasdan nəql edildi ki, o dedi: ”(Uşaqlarla) oynayırdım. Rasulullah (s.a.s) gəldi və mənə dedi: ”Get və Muaviyyəni mənim üçün çağır” və o vəhy katibi idi”.
(Zəhəbi, Tarixül İslam, cild 2, səh 309)

Biz bilirik ki, Hz.Rasulullah (s.a.s) əhl'i beyt'in başıdır, onun Hz.Muaviyyə (r.a) haqqındakı sözləri isə belədir:

1. İmam Tirmizi yazır:

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمِيرَةَ، وَكَانَ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ " اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا وَاهْدِ بِهِ " . قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ .

“Rəsulallah (s.a.s) Muaviyyə (r.a) haqqında dedi:

"Allahım, onu (Muaviyyəni) hidayət edən və hidayət edilmiş et və onunla (insanlara) hidayət ver!". *(İmam Buxari, Tarix Əl Kəbir 5/240, Sünən ət-Tirmizi, Albani hədisi mötəbər saymışdır (Səhih Tirmizi 3/236))*

2. Muhəmməd Əmin Əş Şinqiti *"Əhədis Ən Nəbəviyyə fi fəzail Muaviyyə ibn Əbu Sufyan"*-da yazır:

أخرج الإمام البخاري بسند صحيح في التاريخ الكبير (5|240): عن أبي مسهر حدثنا سعيد بن عبد العزيز عن ربيعة بن يزيد عن (الصحابي عبد الرحمن) بن أبي عميرة قال: قال النبي ﷺ لمعاوية: «اللهم اجعلهُ هادِياً مَهديّاً واهده واهدِ به».

"İmam Buxari tərəfindən *"Tarixul Kəbir"* (5/240)-də səhih bir sənədlə nəql edildi ki: "Əbu Musəxərdən, mənə Seyid ibn Əbduləziz Rəbiət ibn Yeziddən o da İbni Əbu Umeyrədən nəql etdi ki, o dedi:
"Rasulullah (s.a.s) Muaviyyə haqqında dedi:" Allahım, onu (Muaviyyəni) hidayət edən və hidayət edilmiş et və onunla (insanlara) hidayət ver!""

3. Əl Ərba ibn Əs səriyyə əs Suleymi nəql etdi ki, o Rasulullahı (s.a.s) belə dua edərkən eşitdi:

اللهم علّم معاوية الكتاب والحساب ، وقِهِ العذاب

"Muaviyyəyə kitabı (Qur'anı) və hesabı öyrət və onu əzabdan qoru". *(İmam Əhməd 17202, Əlbani silsilət əs səhihədə 3227 zikr etmişdir)*

4. İmam əl-Buxari *"əs-Səhih"*də Ummu Haram əl-Ənsari'dən - radiyallahu anhu - onun peyğəmbərdən

- sallallahu aleyhi va səlləm - belə dediyini eşitdiyini rəvayət edir: “Ümmətimdən dənizdə döyüşən ilk orduya (Allah cənnəti) vacib etmişdir.” Ummu Haram dedi: “Ey Allahın Elçisi! Mən onların arasında olacammı?” Dedi: “Sən onların arasındasan.”
Sonra peyğəmbər - salləllahu aleyhi va səlləm - dedi: “Ümmətimdən Qeysar’ın şəhərində ilk vuruşan ordunun günahları bağışlanmışdır.”
Soruşdu: “Ey Allahın Elçisi! Mən onların arasındayammı?” Dedi: “Xeyr! *(“əs-Sahih”, (6/102; “Fəthul-Bari”dəki rəqəmə əsasən 2924))*

Hz.Muaviyyənin (r.a) ilklərdən olduğunun dəlili

Ummu Həram dedi:

فَقَالَتْ : ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ ، فَقَالَ : أَنْتِ مِنْ الْأَوَّلِينَ ؛ فَخَرَجَت مَعَ زَوْجِهَا عُبَادَة بْنِ الصَّامِتِ غَازِيًا أَوَّل مَا رَكِبَ الْمُسْلِمُونَ الْبَحْرَ مَعَ مُعَاوِيَةَ

“(Ey Allahın Elçisi), dua edin məndə onlardan olum ”. (Rasulullah (s.a.s)) dedi: ”Sən onlardansan”. Sonra (söylənilən) oldu və O, Cihada gedən həyat yoldaşı Übedə ibn Samitlə (qəzaya) getdi. Bu Muaviyyənin komandirliyi altında Müsəlmanların ilk qəzavatı (savaşı) idi”. *(Səhih Əl-Buxari 2799)*

İmam İbni Əbdulbərr deyir:

” وفيه فضل لمعاوية رحمه الله إذ جعل من غزا تحت رايته من الأولين ورؤيا الأنبياء صلوات الله عليهم وحي “

“Bu hədisdə Muaviyyə radiyallahu anh-ın fəzilətinə

dair dəlil vardır". *(ət-Təmhid 1/235)*

Hafiz İbn Həcər *"Fəthul Bari"* də (6/127) deyir: "Mühəlləb dedi: "Bu Hədisdə Muaviyyənin fəziləti vardır, çünki dənizdə ilk qəzəvat edən o olmuşdur". İmam Təbəri nəql edir ki, Muaviyyə hicri 28-də ilk dəfə qəzəvat etmişdir.

5. Muaviyyə (r.a) Rasulullahla (s.a.s) birlikdə üç döyüşdə iştirak etmişdir.

a. Huneyn döyüşündə hansı ki, uca Alah orada iştirak edənlər haqqında demişdir: ***"Sonra Allah Öz Elçisinə və möminlərə əminlik nazil etdi".*** *(Tövbə 26)* hansı ki,o möminlərin içərisinə Hz.Muaviyyədə daxil idi.
b. Taif döyüşündə
c. Təbuk döyüşündə

Əhl'i beyt (r.a) uşaqlarına Muaviyyə adını vermişdir və onun qohumlarıyla evlilik əlaqəsi saxlamışdırlar

Muaviyyə ibn Abdullah ibn Cəfər ibn Əbu Talib, Abdullahın oğullarından biridir və o ona Muaviyyə adını vermişdir. *(Ənsab əl Əşrəf s 60-68, Ümdətül Talib səh 56)*

Kərbəlada şəhid olan İmam Hüseynin oğlu Əliəkbər, Hz.Muaviyyənin bacısı Məymunənin qızı Ümmü Leylanın oğludur.

Rafizilər deyir: ″Muaviyyə adının mənası Qancıq deməkdir″

Cavab: “Bu adın mənşəyinə baxdıqda görürük ki, Əl Muaviyyə sözü müəyyən “Əl” artikılla işləndikdə “ qancıq” mənasına gəlir, lakin artikılsız bu sözün mənası “qol gücü” deməkdir.
Ərəb dilçisi İbn Əl Mənzur yazır:

وعوى الرجل : بلغ ثلاثين سنة فقَوِيت يدهُ ، فعوى يد غيرهِ ، أي : عطفها شديداً .

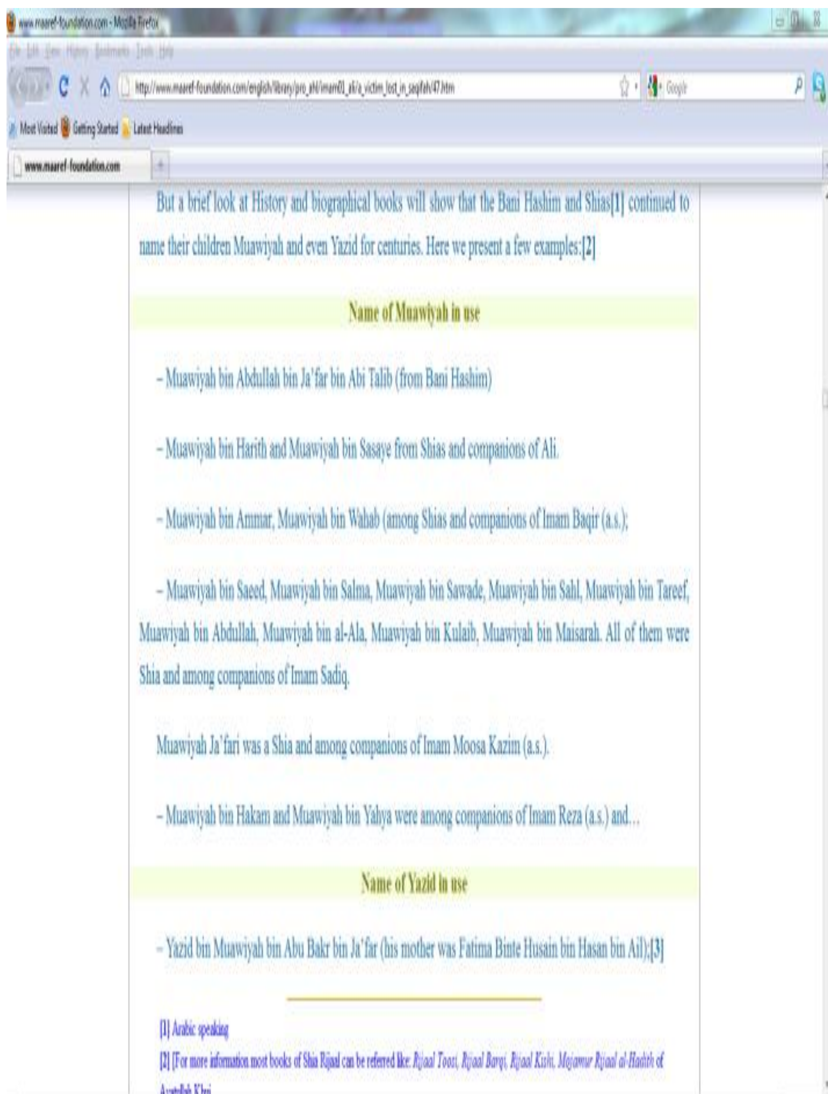
"Əgər "**عوى**" sözü (Muaviyyə sözünün kökü) bir adam üçün işlədilirsə, bu onun 30-lu yaşlara çatdığı, qolunun qüvvətləndiyi və bir başqasının qolunu bükə bildiyi mənasına gəlir." *(″Lisan əl-‘Ərəb , 15/107)*

Əl Feyruzabadi deyir:

و " المُعاوَيةُ " الكَلْبَةُ وجِرْوُ الثْعْلَبِ ، وبِلا لام : ابنُ أبي سفيانَ الصَحابِيُّ ، وأبو مُعاوِيَةَ : الفَهْدِ .

"Əl-Muaviyyənin mənası qancıq yaxud tülkü balasıdır. (Müəyyən) Əl (artikılsız) Səhabə Əbu Sufyanın oğludur. Əbu Muaviyyənin mənası çita deməkdir." *(Əl Qamus əl Mühit səh 1967)*

Qeyd etmək lazımdr ki, əhl'i beyt imamlarının əshablarında olan Muaviyyə adları belədir:

But a brief look at History and biographical books will show that the Bani Hashim and Shias[1] continued to name their children Muawiyah and even Yazid for centuries. Here we present a few examples:[2]

Name of Muawiyah in use

- Muawiyah bin Abdullah bin Ja'far bin Abi Talib (from Bani Hashim)

- Muawiyah bin Harith and Muawiyah bin Sasaye from Shias and companions of Ali.

- Muawiyah bin Ammar, Muawiyah bin Wahab (among Shias and companions of Imam Baqir (a.s.);

- Muawiyah bin Saeed, Muawiyah bin Salma, Muawiyah bin Sawade, Muawiyah bin Sahl, Muawiyah bin Tareef, Muawiyah bin Abdullah, Muawiyah bin al-Ala, Muawiyah bin Kulaib, Muawiyah bin Maisarah. All of them were Shia and among companions of Imam Sadiq.

Muawiyah Ja'fari was a Shia and among companions of Imam Moosa Kazim (a.s.).

- Muawiyah bin Hakam and Muawiyah bin Yahya were among companions of Imam Reza (a.s.) and...

Name of Yazid in use

- Yazid bin Muawiyah bin Abu Bakr bin Ja'far (his mother was Fatima Binte Husain bin Hasan bin Ail);[3]

[1] Arabic speaking

[2] [For more information most books of Shia Rijaal can be referred like: *Rijaal Toosi, Rijaal Barqi, Rijaal Kishi, Mojamur Rijaal al-Hadith* of

- Muaviyyə ibn Abdullah ibn Cəfər ibn Əbu Talib (Bəni Həşimdən)

- Muaviyyə ibn Haris və Muaviyyə ibn Sasayi, Əlinin şiələrindən və Əlinin Əshabından

- Muaviyyə ibn Əmmar və Muaviyyə ibn Vəhb (İmam Baqirin şiələrindən və əshabından)

- Muaviyyə ibn Səid, Muaviyyə ibn Səlma, Muaviyyə ibn Səvadi, Muaviyə ibn Səhl, Muaviyə ibn Tarif, Muaviyyə ibn Abdullah, Muaviyyə ibn Əl Əla, Muaviyə ibn Kuleyb, Muaviyə ibn Meysərə, bunların hamısı şiədirlər və imam Sadiqin Əshabı arasındadırlar

- Muaviyyə Cəfəri şiədir və imam Musayı Kazımın əshabındandır

- Muaviyə ibn Hakəm və Muaviyə ibn Yəhya İmam Rızanın əshabındadırlar. Rafizi saytı yuxarıdakı skanda görüləcəyi kimi bu adları bizə bildirməkdədir

Bu gün rafizilər özlərini əhl'i beyt imamlarından hər halda ağıllı görməkdədirlər. Çünki onlar Muaviyyə adına yanlış mənalar verərək ona lağ etməkdədirlər. Onlara demək lazımdr ki, nə üçün əhl'i beyt oxşar adları öz övladlarına vermişlər? Əhl'i beyt imamları nə üçün əshablarında olan insanların bu adlarını dəyişməmişlər? Görürük ki, bu ismə lağ edib onu öz övladlarına qoymayan rafizilərin əksinə əhl'i beyt öz övladlarına bu adları verməkdə tərəddüt etməmişdir. Əhl'i beyt'in etdiyinə müxalif olaraq onlar bu ada nifrət edir və öz uşaqlarına bu adı vermirlər. Əhl'i beyt imamlarının əshabının arasında bu adda insanlar olmuş lakin imamlar bu adı dəyişdirməmişlərdir. Bu bizə günümüz rafiziləri ilə əhl'i beyt imam-

larının görüşlərinin həqiqətdə nə qədər fərqli olduğunu göstərməkdədir.

Bəzi şübhələrin dəf edilməsi

Şübhə 1:

"Muaviyənin və Bəni Ümeyyənin Peyğəmbər (s.a.s) tərəfindən lənətləndiyini bildirən bir neçə rəvayətlər vardır".

Cavab:

İbn Qayyim Əl Cəvziyyə *"Mənar əl Münif fi səhih və zəif"* kitabında yazır (səh 110, skan aşağıda verilmişdir):

قلت: ومراده ومراد من قال ذلك من أهل الحديث: أنه لم يصح [حديثا] في مناقبه بخصوصه، وإلا فما صح في مناقب الصحابة على العموم، ومناقب قريش فهو داخل فيه.

ومن ذلك: ما وضعه الكذابون في مناقب أبي حنيفة، والشافعي، على التنصيص على اسميهما، وما وضعه الكذابون أيضًا في ذمهما عن رسول الله ﷺ. وما يُروى من ذلك كله [كذب].

ومن ذلك: الأحاديث في ذم معاوية. وكل حديث في ذمه فهو كذب.

Birinci paraqrafda deyir: “Və bunlardan, Muaviyyəni tənqid edən rəvayətlər, onu tənqid edən rəvayətlərin tamamı yalandır”.

İbnul Cəvzi, Peyğəmbərə (s.a.s) qədər çatan rəvayətlər haqqında danışarkən həmin kitabın 111-ci səhifəsində deyir (səhifənin skanı aşağıda verilmişdir):

وكل حديث في ذمّ عمرو بن العاص فهو كذب.

وكل حديث في ذمّ بني أمية فهو كذب.

وكل حديث في مدح المنصور، والسفاح، والرشيد، فهو كذب.

وكل حديث في مدح بغداد وبغضها، والبصرة، والكوفة، ومرو، وقزوين، وعسقلان، والإسكندرية، ونصيبين، وأنطاكية، فهو كذب.

“Amr ibnul Ası tənqid edən bütün rəvayətlər yalandır və Bəni Ümeyyənidə tənqid edən bütün rəvayətlər yalandır”.

Bəs Hz.Muaviyyə və Bəni Ümeyyə (Əməvi) əleyhdarlığı nə zamandan formalaşmağa başlamışdır?

Hz.Muaviyyə əleyhində propagandalar daha onun öz zamanında başlamışdır. Bir kimsə Hz.Muaviyyəyə nə üçün tez yaşlandığını soruşduqda o demişdir:

كيف لا و لا ازال ارى رجلا من العرب قائماعلى رأسي يلقح لي كلاما ما يلزمني جوابه ، فإن اصبت لم احمد و إن أخطأت سارت بها البرود

“Necə olmaya bilərki (yaşlanmayım), bir ərəb adam hər zaman başımın üzərində durub mənim cavab verməyə məcbur olduğum şeyləri təhrif edir.
Mən doğru bir şey etdiyimdə heç kimsə onu təsdiq etmir, lakin yanlış bir şey etdiyimdə xəbərlər hər tərəfdə dolanır”.

Bu propagandalar dövlət səviyyəsində Abbasilər zamanında ən yüksək həddə çatdı.
Əməvilərdən sonra hicri 132-də (749-cu ildə) hakimiyyətə Abbasilər xilafəti gəldi. Abbasilər sülaləsi isə Peyğəmbərin əmisi Abbas ibn Əbdulmuttəlibin nəslindəndir. İlk Abbasi xəlifəsi Əbul-Abbas Səffah Hz.Abbasın nəvəsinin nəvəsidir. Bu xilafətin qurucusu olan Əbul Abbas əs Səffah idi. O və onun xələfləri Əməvi xilafətini devirdi və Bəni Ümeyyəni öz düşmənçilikləri üçün bəlirli bir hədəf halına gətirdilər. Onlar Bəni Ümeyyədən olan bir neçə liderin qəbirlərini dağıtmaq və Əməvi idarəçilərinin bir çoxu-

nun uşaqlarına və köməkçilərinə suiqəst etmək dərəcəsinə qədər irəli getdilər. Hətta məşhur Abbasi xəlifəsi Əl Məmun ər Rəşid belə bir bildiriş hazırlatmışdı:

برئت الذمة ممن ذكر معاوية بخير

“Biz, Muaviyyəni xeyirlə yad edən heç kimə cavabdeh tutula bilmərik”. *(Duvəl Əl İslam, cild 1, səh 129)*

Şiə Tarixçisi Əl Məsudi *“Muruc əz Zəhəb”* kitabında bu barədə yazır:

و في سنته اثنتى عشرة و مائتين نادى منادى المأمون : برئت الذمة من احد من الناس ذكر معاوية بخير او قدمه (على احد) من اصحاب رسول الله صلى الله عليه و سلم

“Hicri 212-də Məmunun xəbərcisi elan etdi ki: ”Hökümət, Muaviyyəni xeyirlə yad edən yaxud onu Rasulullah - sallalahu aleyhi va səlləmin - digər səhabələri dərəcəsində görən kimsəyə cavabdeh deyildir”. *(Muruc əz Zəhəb, cild 4, səh 40)*

Əməvilərin devrilməsindən sonra Abbasilər xilafətə gəldilər və onlar ilk başda Əhl'i beytin adından istifadə edərək Əməviləri devirmişlərdi. Əməvilər əleyhinə propagandalar da bu münasibətlə ən güclü şəkildə formalaşmış və bu dövrdə yazılan ilk İslam tarixi kitablarında bir çox əsassız propagandalar yer alaraq günümüzə qədər gəlib çatmışdır.

Mövlana Şah Muhiddin Nədvi yazır:
“Bəni Ümeyyəyə düşmənçiliklə bağlı olan Abbasi xilafəti formalaşdı. Bəni Ümeyyə əleyhinə etirazlar Muaviyyənin öz zamanında başladı və Abbasilər zamanına qədər sürətlə davam etdi. Qarğaşalar getdikcə yüksəldi və Abbasilər zamanında şərqdən qərbə qədər genişlədi. Muaviyyə əleyhinə ittihamlar müsəlman imperiyasının bir ucundan digər ucuna qədər yayıldı. Bu əsr, İslam tarixinin və insanların uzun zamandır dilində dövr edən bir çox uydurma rəvayətin yığılmasının başlanğıcı oldu və tarixi qeydlərə keçdi. Bu tarixin sənədləşdirilməsinin başlanğıcı idi və səhih rəvayəti zəifdən ayırmaq üçün bir doğrulama qaydası qoymaq çətin idi. Doğrulama qaydasından keçdikdən sonra rəvayətlərin bir çoxunun əsassız və absurd olduğu görüldü. Yenə də, doğru olmayan bir çox hadisə tarixin bir parçası olaraq qalmaqdadır ”. *(Siyər əs Səhabə, cild 6, səh 93-94)*

Muhibiddin Əl Xatib *“Əvasım min Əl Qəvasim”*də yazır:

ان التاريخ الاسلامي لم يبدأ تدوينه الأ بعد زوال بني أمية و قيام دول لا يسر رجالها التحدث بمفاخر ذلك الماضي و محاسن اهله .فتولى تدوين تاريخ الاسلام ثلاث طوائف : طائفة كانت تنشد العيش و الجدة من التقرب الى مبغض بني امية بما تكتبه و تؤلفه

“İslam tarixinin sənədləşdirilməsi Əməvi xilafətinin devrilməsindən sonrakı zamanda başladı və bu xənadanın başlanğıcı üzərinə onun liderləri keçmişin nailiyyətlərindən və onların mühafizə sahələrinin

bütövlüyündən razı deyildilər. İslam tarixinin tərtibi insanların üç kategoriyası tərəfindən edildi. Birincisi, Bəni Ümeyyəyə ədavət və düşmənçilik vəsvəsi olanlar ki, bununla birlikdə onların düşmənləri olan Abbasi əmirlərinin rəğbətini qazanmaq üçün onların (Əməvilərin) nailiyyətlərində qüsur axtarırdılar."
(Əvasım Min əl Qəvasım, qeyd no 177)

Əməvilər əleyhinə edilən propagandaların arxasında Abbasilər zamanında formalaşmış dillərdə dolaşan əsassız ittihamların yer aldığını görmək mümkündür ki, bu da əsasən o dövrdə yazılmağa başlayan İslam tarixi kitablarında qeyd edilmiş və günümüzə qədər gəlib çatmışdır.

Şübhə 2:

. حُكِيَ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِعَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ : إِنِّي أُحِبُّك وَأُحِبُّ مُعَاوِيَةَ
فَقَالَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَمَّا الْآنَ فَأَنْتَ أَعْوَرُ ، فَإِمَّا أَنْ تَبْرَأَ وَإِمَّا أَنْ تَعْمَى

Cavab:

Bu mətndə deyilir ki, *"nəql edildi ki"* bir adam Hz.Əliyə gələrək, Mən səni və Muaviyyəni sevirəm dedi. Buna cavabən də Hz.Əli, sən tək gözlü bir insansan dedi. Məni sevən gözün görür, Muaviyyəni sevən gözün isə kordur. Əgər onunla davam edərsən, tamamən kor olacaqsan (əbd əd dünya vəd din). Görüldüyü kimi, bu rəvayət isnadsız nəql edilmişdir və *"nəql edildi ki"* sözləri ilə başlayır. Yəni açıqdır ki,

bu rəvayəti kimin nəql etdiyi məchuldur və isnadsız rəvayət məqbul deyildir. Hz.Muaviyyə ilə Hz.Əli arasında gözəl münasibətləri kəşf etdikdən sonra bunu nəql edənin rafizi dəccallar olduğunu yəqin etmək olar.

Şübhə 3:

عن سعد بن أبي وقاص قال قدم معاوية في بعض حجاته فدخل عليه سعد فذكروا عليا فنال منه فغضب سعد وقال تقول هذا

"Muaviyyə Həccdə olarkən Sad onun yanına gəldi. Əlinin adı zikr olundu, o (Muaviyə), onu söydü. Sad qəzəbləndi və dedi: "Sən onun haqqında bu cür sözlər deyirsən?" *(Sünən İbn Macə, cild 1, səh 26)*

Cavab:

Əlbani bu hədisi səhih saymaqda yanılmışdır. Bu hədis zəifdir və yararsızdır. Çünki isnadda Əbdurrahmən ibn Sabit vardır. İmam Yəhya ibn Main onun haqqında demişdir ki, O Saddan eşitməmişdir. Bu isnadda da O Saddan nəql edir, bu səbəbdən də onlar arasında qopuqluq vardır. Bu da isnadın bilinən zəifliyidir.

حدثنا : علي بن محمد حدثنا أبو معاوية ، حدثنا : موسى بن مسلم ، عن إبن سابط وهو عبد الرحمن ، عن سعد بن أبي وقاص ، قال : قدم معاوية في بعض حجاته فدخل عليه سعد فذكروا علياً فنال منه فغضب سعد

قيل ليحيى بن معين سمع عبد الرحمن من سعد بن أبي وقاص؟ قال: لا. قيل: من أبي أمامة؟

قال: لا. قيل: من جابر؟
«قال: لا؛ هو مرسل
تهذيب التهذيب6/180 ترجمة رقم361

Əbu Hatim ər Razi, Əl Mizzi, Zəhəbi və digərləri dedilər ki, onun Rasulullahdan (s.a.s), Əbu Bəkrdən (r. a), Ömərdən (r.a), Aişədən (r.a), Saddan (r.a) və digər səhabələrdən bir çox mürsəl rəvayətləri vardır. İbn Həcər dedi ki, İbni Sabit siqədir və bir çox irsalları vardır. Onun heç bir Səhabədən eşitmədiyi də doğru deyildir. (Əz Zəhəbi deyir ki, o sadəcə Cabir ibn Abdullahdan eşitmişdir). Və Əbu Muaviyyə haqqında (İbni Macənin isnadındakı digər ravi) İbn Həcər dedi ki, onda izdirab vardır.

Şübhə 4:

Buna bənzər bir rəvayətdə Buxarinin şeyxlərindən İbni Əbu Şeybənin *"Musənnəf"*ində zikr edilmişdir.

حدثنا : أبو معاوية ، عن موسى بن مسلم ، عن عبد الرحمن بن سابط ، عن سعد قال : قدم معاوية في بعض حجاته فأتاه سعد فذكروا علياً فنال منه معاوية فغضب سعد

Cavab:

Burada da Sad Hz.Muaviyyənin Hz.Əlini söyməsinə qəzəbləndiyi deyilir. Eynilə bunda da şübhə 3-də zikr etdiyimiz kimi problem vardır.

Şübhə 5:

Bir rəvayət də, İbni Əsakir və İbni Kəsirdəndir ki, Muaviyyə Əlini söyür, Hz.Sadda Muaviyyəni bu səbəbdən azarlayaraq *"Səhih Müslim"*də keçən nəqldəki kimi Əlinin (r.a) xüsusiyyətlərindən söz açır.

Cavab:

İsnadda müdəllis olan İbni İshaq vardır və o ənənə ilə nəql etmişdir. Nəticə etibarıyla isnad zəifdir.

Şübhə 6:

İspan Müsəlman tarixçi İbn Əbd Rəbbihi *"Əl İqd Əl Fərid"*də yazır:

وأراد أن يَلْعن عليًّا على مِنبر رسول الله صلى عليه (وآله) وسلم.

"İmam Həsən öldüyündə Muaviyyə həccə gəldi və Rasulullahın (s.a.s) minbərində Əliyə lənət etmək istədi, lakin edəmədi çünki Sad oradaydı".. Lakin Sad öldükdən sonra Muaviyyə bütün insanlara və tabeçiliyində olanlara Əliyə lənət etmələrini əmr etdi.

Cavab:

"İqd Əl Fərid" kitabının özü tənqid altındadır. Çünki kitab bir tarix kitabı deyil və içində bədii elementləri ehtiva edən bir kitabdır. Ola bilsin ki, sabah rafizilər Dostoyevskidən yaxud Puşkindən sitatlar gətirərək onların səhih tarix kitabları olduqlarını iddia edəcəklər. Bundan əlavə, bu nöqtəyə yetəri şəkildə vurğu edilmir ki, *"İqd Əl Fərid"* yazarı şiə yönümlü fikirləri

ilə tanınan İbn Əbd Rəbbihdir. *"İqd Əl Fərid"* kitabı isnadsız bir ədəbi əsər olub ehtiva etdiyi kriteriya yalnızca onun ərəbcə olmasıdır.

Şübhə 7:

İmam Əl Xavərəzmi *"Məqatil əl Hüseyn"*də detaylı bir şəkildə Muaviyyənin Əliyə lənət etdiyi və söyüş söydüyünü yazır.

Cavab:

Xavərəzmi şiədir, bəlkədə o bu kitabı təqiyyə altında yazmışdır. Nə olursa olsun, onun digər kitabı onun şiəliyinə dəlildir. Onun haqqında burada daha geniş məlumat ala bilərsiniz.

http://www.alsrdaab.com/vb/showthread.php?t=52665

Şübhə 8:

Hz.Həsən (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) tərəfindənmi zəhərlənmişdir?

Cavab:

Cavab 1:

Bu iddia bəzi səbəbələrə görə yanlışdır:

1. Hz.Muaviyyənin Hz.Həsəni zəhərlətdiyinə dair heç bir açıq dəlil yoxdur və isbatlanmamışdır. Biz bu

barədə siqə ravilərdən bizə bir şey çatmamışsa qəbul etmərik.

2. Nəql edilmişdir ki, Hz.Həsəni zəhərləyən Hz.Muaviyyə deyil də Hz.Həsənin öz xanımı Cudə olmuşdur. Həmçinin nəql edilmişdir ki, Hz.Həsəni zəhərləməsini onun qaynatası Əl Qəşas ibn Qeys ona əmr etmişdir. Bəzi nəqllərdə deyilir ki, bunu əmr edən Muaviyyə idi yaxud da Yezid idi. Siqə ravilərdən yoxsun olması səbəbindən Hz.Həsəni zəhərləyənin kim olduğunu göstərən bu təzadlı rəvayətləri zəiflətməkdədir.

3. Məntiq, Hz.Həsənin Hz.Muaviyyə ilə sülhü rədd etməsi və hakimiyyəti istəməsi səbəbindən Hz.Muaviyyənin onu zəhərlətdi yönündəki rafizilərin bu argumentlərini qəbul edərdi. Lakin bunun əksinə olaraq Hz.Həsən onunla sülh müqaviləsi bağlamış və xilafəti Hz.Muaviyyəyə vermişdi. Bu səbəblə, Hz. Muaviyyə niyə Hz.Həsəni zəhərlətsin ki?

4. Həqiqətdə nə İmam Hüseyn nə də İmam Həsən gerçək günahkarların kim olduğunu bilədi, onlar bunu bilmədikləri halda digərləri Hz.Həsəni kimin zəhərlədiyini necə biləbilər ki?

Hz.Həsən zəhərlənib ölüm yatağına düşdüyündə qardaşı Hz.Hüseyn ona gələrək dedi: "Ey Qardaşım, söylə mənə səni kim zəhərlədi?".
Hz.Həsən soruşdu: "Niyə? onu öldürəsən deyəmi?".

Hz.Hüseyn dedi: ”Bəli”.
Hz.Həsən cavab verdi: ”Sənə heç bir şey söyləməyəcəyəm. Əgər o kimsə mənim düşündüyümdürsə o zaman Allahın intiqamı daha şiddətlidir. Yox, elə deyilsə o zaman Allaha and olsun ki, heç bir günahsız insan mənim səbəbimdən öldürülməyəcək”. (Əl-Bidayə vən-Nihayə cild. 7 s. 41; Siyər A'ləm ən-Nubəla cild. 3 s. 273)

Cavab 2:

İmam Zəhəbi *“İstiab”*da “bəzi insanlar dedilər ki, İmam Həsən Muaviyyə tərəfindən zəhərlənmişdir” sözünü sitat gətirdikdən sonra deyir:

قلت هذا شيء لا يصح

“Deyirəm ki, bu doğru deyildir”. *(Zəhəbi,Tarixul İslam, 3/40)*

2. Sonra rafizilər Təbəraninin *“Mucəmul Kəbir”*-ində cild 3, səh 119, hədis no 2628-də keçən bu nəqli dəlil olaraq gətirməyə çalışırlar:

عن أبي بكر بن حفص ، أن سعدا والحسن بن علي رضي الله تعالى عنهما ماتا في زمن معاوية رضي الله تعالى عنه ، فيرون أنه سمه

“Muhəmməd ibn Abdullah əl Hədrami Muhəmməd ibn Abdullah ibn Numeyrdən o da Yəhya ibn Əbu Bəkrdən o da Şübədən o da Əbu Bəkr ibn Həfsdən

nəql etdi ki, (Səd və Hz.Həsən) Muaviyyənin zamanında öldü və bu səbəbdən bəzi insanlar fikirləşdilər ki, o (Muaviyyə) onu zəhərləmişdir".

Sadəcə Hz.Muaviyyənin xilafəti zamanında Hz. Həsənin ölmüş olması Hz.Muaviyyənin onu zəhərlətməsinə necə dəlil ola bilərki? Rafizilərin dəlil olaraq önə sürdüyü bu şey dəlildən çox təxminə dayanmaqdadır. Çünki rəvayətin sonunda deyilməkdədir ki: "Onlar düşünürdülər ki, O (Muaviyyə) onu (Hz. Həsəni) zəhərləmişdir". Soruşmaq gərəkdir ki, axı kimdir bu "bəziləri"? Bu nə yazarın, nə də ravinin fikridir, sadəcə bilinməyən bir qrupun fikridir.

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, rəvayətin sonuncu ravisi olan Əbu Bəkr ibn Həfslə, Hz.Həsən, Muaviyyə və Sad arasında olduqca böyük bir zaman aralığı vardır. Çünki o, Abdullah İbn Əl-Həsən əl-Müsənna ibn əl-Həsən əs-Sibt ibn `Əli ibn Əbu Talib kimilərdən rəvayətlər etmiş və onların çağdaşı olmuşdur.

Yəni, qısaca özətlərsək, Hz.Həsən Hz.Muaviyyənin zamanında öldüyü üçün bəzi insanlar Hz.Muaviyyənin onu zəhərlədiyini düşünmüşlər. Bu dəlil olamaz. İkinci olaraq, bu bəziləri kimlərdir axı?
Üçüncü olaraq isə bu rəvayət qopuqdur.

3. Buna bənzər bir rəvayəti İbni Əsakir öz *"Tarix ibn Əsakir"*ində isnadsız olaraq nəql edir. Lakin onun is-

nadını *"Tarixi Mədinətül Diməşq"*də (cild 13, səh 283-284)-də verir ki, isnadı belədir.

Muhəmməd ibn Sad-Muhəmməd ibn Ömər-Abdul-lah ibn Cəfər-Abdullah ibn Həsən.

İsnadda olan ravi Muhəmməd ibn Ömər əl Vaqidi uləmanın nəzdində cərh olunmuş zəif bir ravidir.

Əli ibn Mədaini rahiməhullah Vaqidi haqqında demişdir: "O, hədisləri təhrif edir" *(İbid., səh.110, İbn Həcər, Təhzib, səh.366)*
İbni Adi rahiməhullah: "Onun hədisləri mötəbər deyil və ondan hədis qəbul etmək təhlükəlidir".
(Əz Zəhəbi, Mizan, cild.3, sh.110)
İbni Həcər rahiməhullah: "O, tərk edilmişdir". *(İbn Həcər əl-'Əsqəlani, Təhzib ət-Təzhib, cild.9 sh.366 No. 604)*

Əbu Zura ər Razi rahiməhullah: "Tərk edilmişdir və zəifdir". *(İbn Əbu Hatim, cild.4, h.1, sh.21)*
İmam Nəvəvi rahiməhullah: "Onların (Muhəddislərin) Vaqidinin zəif olduğuna dair icmaları vardır".
(İbn Həcər, Təhzib, cild.9, sh.366)
İmam Buxari rahiməhullah: "Vaqidi tərk edilmişdir. O, hədisləri təhrif edərdi". *(Əz Zəhəbi,Mizan,cild 3 səh 110)*
İmam Şafi rahiməhullah: "Vaqidinin bütün kitabları yalandır. Mədinədə 7 adam təhrif edərdi onlardan biridə Vaqididir." *(İbn Əbi Hatim, cild.4 hissə.1*

səh.21)

İmam Əhməd rəhimahullah: ”O, Kəzzabdır (yalançıdır). Nəqllərdə tədlis edər”. *(Əz-Zəhəbi, Mizan, cild. 3 səh.110)*

4. Rafizilər Məsudinin *“Muruc əz Zəhəb”*-indən bir rəvayəti dəlil olaraq gətirməkdələr. Lakin, bilmək lazımdır ki, Məsudi Əhl'i Sünnət alimi deyildə şiə'dir. Rafizi alimləri onun haqqında belə yazmaqdadır:

Şiə Ayətullah Şeyx Abbas Qummi, *”Kitab əl Kunu vəl Əlqaab”*-ında yazır:

شيخ المؤرخين وعمادهم أبو الحسن علي بن الحسين بن علي المسعودي الهذلي العالم الجليل

Tarixçilərin Şeyxi, Əbul Həsən Əli bin Hüseyn ibn Əli əl Məsudi, böyük bir alim. (*Kunə vəl Əlqab, cild. 3, s. 184-185)*

http://www.yasoob.com/books/htm1/m025/29/no2926.html

Molla Baqir Məclisi Məsudi haqqında deyir:

والمسعودي عده النجاشي في فهرسته من رواة الشيعة

Nəcaşi fihristində onu şiə ravisi hesab etmişdir. *(Bihar ul Ənvar cild. 1, s. 36)*

Digər bir rafizi alimi Səid Bəhrul Ulum *“Fəvaid ər-Ricaliyyə”* (4/150)-sində deyir:

ومنهم الشيخ الفاضل الشيعي على بن الحسين ابن علي المسعودي مصنف كتاب مروج الذهب

“Və onlardan Əl Fadl Şiə Əli ibn Əl-Hüseyn ibn Əli əl-Məsudi, *“Muruc əz-Zəhəb”* kitabının yazarı.

Rafizi alimi Şəhrudi *“Müstədrəkət ilmul rical əl-hədis”* (5/352)-də yazır:

9929 – علي بن الحسين بن علي المسعودي أبو الحسن الهذلي : من أجلاء علمائنا الإمامية صاحب كتاب مروج الذهب ورسالة إثبات الوصية لعلي بن أبي طالب ع وغيرهما

Əli ibn əl-Hüseyn əl-Məsudi Əbul Həsən əl-Huzali: İmamiyyə alimlərimizdən, *“Muruc əz-zəhəb”* və risalət *“İsbat əl-vəsiyyə li Əli ibn Əbu Talib”* (əleyhissalam) və digərlər (kitabların) yazarı.

İbni Teymiyyə isə Məsudi haqqında belə deməkdədir:
وفي تاريخ المسعودي من الأكاذيب ما لا يحصيه إلا الله تعالى
Məsudinin Tarixində Sadəcə Allahın sayısını bildiyi qədər yalanlar vardır. *(Minhac us Sunnə, 4/84)*

5. Rafizilər dəlil olaraq digər bir nəqli isə Əbul Fərəcin *“Məqatil”*indən gətirməkdədirlər ki, Əbul Fərəcin özü də Əhl'i Sünnət alimi deyildə Zeydi şiələrindən-

dir.

Rafizi alimi Ağa Bozorg Tehrani onun Məqatil kitabı haqqında yazır:
ويظهر من مواضع منه أنه شيعي زيدي المذهب “Onun içindəki bir neçə nüansdan da aydın olur ki, o şiə idi və Zeydi məzhəbinə bağlı idi.” (Əz-Zəriə ilá Təsanif əş-Şiə, *of Ağa Bozorg ət-Tehrani (v. 1389), cild 21, səh 376 (Beyrut)*

Rafizi Alimi ibn Mutəhhər əl Hilli Məqatilin yazarı Əbul Fərəc Əl İsfəhani haqqında belə deməkdədir:
أبو الفرج الأصفهاني زيدي المذهب “Əbul Fərəc əl İsfəhani, Zeydi məzhəbindəndir”. (Xülasət əl-Əkvāl fī Mərifət əl-Rical, *İbn Mutəhhər əl -Hillī (v. 726), səh 421 (Qum)*

6. *"Əl Bidayə vən Nihayə"*-də İmam İbni Kəsir Hz. Həsənin Hz.Muaviyyə tərəfindən zəhərləndiyi rəvayətini sitat gətirdikdən sonra bunun doğru olmadığını söyləməkdə və bunu nə Yezid nə də onun atasının etməsi doğru deyildir deməkdədir. (*Əl-Bidayə vən-Nihayə cild. 7 s. 41)*

7. Rafizilər *"Tarix İbnul Xamis"*i bu barədə referans olaraq gətirməkdədilər ki, bu kitabda da Hz.Muaviyyənin Hz.Həsəni zəhərlədiyinə dair heç bir şey yoxdur.

8. İmam Zəhəbinin Siyərində bu barədə gələn rəva-

yətin sənədində Muhəmməd ibn Ömər Əl Vaqidi vardır ki, yuxarıda da zikr etdiyimiz kimi, o zəif bir ravidir.

9. Rafizilərin bu barədə dəlil olaraq gətirdikləri digər bir rəvayət isə Sibt ibnul Cəzvinin *"Təzkirətul Xəvvas "* kitabındandır. Lakin yenə də qeyd etmək istəyirəm ki, bu bizim üçün dəlil deyildir. Sibt ibnul Cəzvinin özü uləma tərəfindən cərh edilmiş bir kimsədir və rafizidir.

İmam Zəhəbi onun haqqında yazır:

سبط ابن الجوزى. روى عن جده وطائفة، وألف كتاب مرآة الزمان، فتراه يأتي فيه بمناكير الحكايات، وما أظنه بثقة فيما ينقله، بل يجنف ويجازف، ثم إنه ترفض. وله مؤلف في ذلك. نسأل الله العافية. مات سنة أربع وخمسين وستمائة بدمشق. قال الشيخ محيى الدين السوسى: لما بلغ جدى موت سبط ابن الجوزى قال: لا رحمه الله، كان رافضيا.

"O, (*Mirətuz Zaman*) kitabını yazmışdır və oraya bir çox münkər rəvayətlər daxil etmişdir. Rəvayət etdiyi şeylərdə etibarlı olduğunu düşünmürəm, əksinə (nəql etdiklərində) aşırıya getmiş və kənara çıxmışdır. O, sonra rafiziliyi qəbul etmişdir. Şeyx Muhiyiddin dedi: "Sibt ibnul Cəzvinin ölüm xəbəri babama çatanda o dedi: "Allah ona rəhmət etməsin, o rafiziydi". *(Mizanul İtidal, 4/71)*

"Təzkirətül Xəvvas" yazarı Sibt ibnul Cəzvi hicri 654 -də ölmüşdür. Nə kitab nə də yazarı etibarlı deyildir.

Bununla yanaşı bu kitabda Hz.Muaviyyənin Hz.Həsəni zəhərlətməsiylə bağlı gətirilən nəqlin isnadı yoxdur. Sibt ibnul Cəzvi Şubəni görməmişdir, onların arasında 400 il qədər bir zaman aralığı vardır.

Zəməxşərinin *"Rəbiul Əbrar"*ında cild 4, səh 208-də bu barədə gətirilən nəqlə gəlincə isə, bu rəvayətində həmçinin isnadı yoxdur və yazarın özüdə hicri 538-ci ildə vəfat etmişdir. Yəni, bu kitabda bu barədə gələn rəvayət isnadsızdır və yazarın özüdə Şubəni görməmişdir.

Əgər bu baş vermişsə Hz.Həsnin xanımı Cudə binti Əşasında buna daxil olmuş olması mümkün görünmür. Çünki, Cudə Hz.Həsənin vəfatından sonra Abdullah ibn Abbas ilə evlənmişdir ki, buda Hz. Həsənin Hz.Muaviyyə,Yezid yaxud da onun xanımı Cudə bint Əşas tərəfindən zəhərlənməsinə dair iddiaları sual altına almaqdadır. Ən azından Abdullah ibn Abbas ondan şübhə duymadığını göstərməkdədir. Abdullah ibn Abbasın ondan Muhəmməd adında bir oğlu və Qureybə adında bir qızı olduğunu İbni Sadın *"Təbəqat əl Kübra"*-sında (5/241)-də görməkdəyik.

Hz.Həsən Hz.Muaviyyəyə beyət etdi, Hz.Hüseyni savaşı sonlandırmağa razı salan ilk şəxs də Hz.Həsəndir. Hz.Həsən Hz.Muaviyyənin hakimiyyətinə məşruiyyət verdi və xilafəti tamamən tərk edərək

Mədinədə sülh içində yaşadı. O, Muaviyyəyə qarşı çıxmadı və kimsəni də ona qarşı üsyan etməsini istəmədi. Əksinə onların Muaviyyəyə qarşı savaşmasına mane oldu.

Hz.Həsən Hicri 49-cu ildə 40 günlük bir xəstəlikdən sonra vəfat etdi. Hz.Muaviyyə isə hicri 40-cı ildə xilafətə gəldi və onun xilafəti hicri 60-da sona ərdi. Yəni, Hz.Muaviyyə xilafətə gəlməsindən 10 il sonra anidən Hz.Həsəni niyə zəhərlətmək istəsin ki?

Əgər deyilsə ki, Hz.Muaviyyə Hz.Həsəni zəhərlətdi ki, onun oğlu hakimiyyətə keçsin. O zaman deyərik ki, bu anlamsızdır, çünki Hz.Hüseyn hələ həyatda idi və Hz.Əlinin bütün şiələri Hz.Hüseynə gedərlərdi. Digər bir deyişlə İbn Ömər və İbn Zubeyr kimi namizədlər var idi ki, onlara heç kim zərər verməmişdi.

Məntiqlə düşünülsə görərik ki, Xəvariclərin (eks şiələrin) Hz.Həsəni öldürmək üçün bütün səbəbləri var idi, çünki onlar Hz.Həsəni Hz.Muaviyyə ilə sülh bağladığı üçün kafir olaraq görürdülər. Onlar Hz. Hüseynə nifrət etmirdilər, çünki Hz.Hüseyn sülhə qarşıydı. Eynilə nə də xilafət üçün İbn Ömər və İbn Zubeyr kimi namizədlərə qarşı deyildilər. Həmçinin şiənin öz tarix kitablarında Hz.Həsəni etdikləri şeylərə görə öldürmək istəyən öz şiələrinin olduğunu söyləyən nəqllər mövcuddur.

Gerçək budur ki, nə Hz.Həsən nə də Hz.Hüseyn gerçək faillərin kimlər olduğunu biləmədilər, bu halda Hz.Həsəni kimin zəhərlədiyini başqa biri necə bilə bilər ki?

Hz.Həsən zəhərlənib ölüm yatağına düşdüyündə qardaşı Hz.Hüseyn ona gələrək dedi: "Ey qardaşım, söylə mənə səni kim zəhərlədi?".
Hz.Həsən soruşdu: "Niyə? onu öldürəsən deyəmi?".
Hz.Hüseyn dedi: "Bəli".
Hz.Həsən cavab verdi: "Sənə heç bir şey söyləməyəcəyəm. Əgər o kimsə mənim düşündüyümdürsə o zaman Allahın intiqamı daha şiddətlidir. Yox, elə deyilsə o zaman Allaha and olsun ki, heç bir günahsız insan mənim səbəbimdən öldürülməyəcək".
(Əl-Bidayə vən-Nihayə cild. 7 s. 41; Siyər A'ləm ən-Nubəla cild. 3 s. 273, Əl İsabə cild 2 s. 13, Əl İstiab cild 1 səh 390)

Qeyd etmək lazımdır ki, İmam Hüseyn hicri 51-ci ildə Hz.Muaviyyə zamanında Konstantiniyyə (İstanbul) savaşında iştirak etmişdir. İmam Həsən isə hicri 50-ci ildə vəfat etmişdir. Bu da özlüyündə Hz. Həsənin Hz.Muaviyyə tərəfindən zəhərlədildiyi iddiasını zəiflətməkdədir. Çünki Hz.Hüseyn qardaşı Həsənin vəfatından 1 il sonra Hz.Muaviyyənin təşkil etdiyi ordunun nəzdində savaşa qatılmışdır.

İmam Zəhəbi, İbni Kəsir və İbn Xaldun kimi böyük

alimlər və tarixçilər Hz.Muaviyyəyə qarşı edilmiş bu əsilsiz ittihamları rədd etmişlərdir. Gerçək budur ki, Hz.Muaviyyənin Hz.Həsəni zəhərlətdiyinə dair bir dəlil yoxdur. Əgər bu barədə dəlil varsa sağlam bir isnadı olması gərəkməkdədir. Çünki, isnadsız bir şəkildə gələn rəvayət məqbul deyildir. İkinci olaraq " bəzi insanlardan eşitdim" ki, yaxud da "bir qrup insan dedi" ki, sözləri dəlil təşkil etməz və bu da özözlüyündə nəqlin olduqca zəif olduğunu göstərməkdədir. Çünki, bu bəziləri bizlərə görə məchul kimsələrdir. İmam Həsənin Hz.Muaviyyə tərəfindən zəhərləndiyi iddia edilərsə bunun Muaviyyənin etdiyi nəticəsinə gəlmək yanlış olar. Dolaysıyla bunun Abbasilər (750-1258) zamanında Əməvilərə (659-750) qarşı olan kin səbəbindən uydurulmuş yalanlardan biri olduğu nəticəsinə gəlmək olar. Çünki, Abbasilər Əməvilərin varlığına son qoymuş və onlara qarşı mənfi bir görüşdə tərbiyələnmişdilər.

Şübhə 9:

Hz.Muaviyyə Hz.Həsənin ölümünə sevindimi?

Cavab:

Rafizi saytlarında gələn bu rəvayətlərin demək olar ki, hamısı isnadsızdır. İsnadsız bir rəvayətdə başsız bir bədən kimidir. Yəni, bu rəvayəti istəyən istədiyinə isnad edə bilər. İmam Şafii isnadız rəvayəti qəbul

edən kimsəni gecə qaranlığında odun yüküylə birlikdə içində xəbəri olmadan ilan daşıyan birinə bənzətmişdir, necə ki, ilan onu hər an çalabilər".
(Əl-Beyhəqi, Əl-Mədaxil ila əs-Sunən əl-Kubra, s 211)

Rafizilərin, Əbu Davudda və Müsnəd Əhməddən gətirdikləri Muaviyyə əl-Miqdama dedi: Həsən ibn Əlinin öldüyünü bilirsənmi? əl-Miqdam dedi: "İnnə lilləh və innə ileyhi raciun". Bir kişi (Muaviyə ibn Əbu Sufyan) ona dedi: Sən onun ölümünü müsibətmi sayırsan?! Olan rəvayətin sənədində Bəqiyyə ibn Vəlid vardır ki, o uləmanın nəzdində cərh edilmişdir.

قال ابن حبان: لا يحتجّ ببقيّة.

وقال أبو مسهر: أحاديث بقية ليست نقيّة، فكن منها على تقيّة.

وقال أبو حاتم: لا يحتجّ به.

وقال ابن عيينة - وقد سئل عن حديث من هذه الملح -: أنا أبو العجب، أنا بقية بن الوليد.

وقال ابن خزيمة: لا أحتجّ ببقية.

وقال أحمد: توهمّت أن بقية لا يحدث المناكير إلا عن المجاهيل، فإذ هو يحدّث المناكير عن المشاهير، فعلمت من أين أتى.

وقال وكيع: ما سمعت أحداً أجرأ على أن يقول: قال رسول الله، من بقية.

وقال شعبة: بقيّة ذو غرائب وعجائب ومناكير.

وقال ابن القطّان: يدلس عن الضعفاء ويستبيح ذلك وهذا مفسد لعدالته.

وقال الفيروزآبادي: بقيّة محدّث ضعيف.

قال الزبيدي: محدّث ضعيف يروي عن الكذابين ويدلّسهم، قاله الذهبي في الميزان.

وقال الذهبي: قال غير واحد: كان مدلّساً، فإذا قال: عن، فليس بحجّة

وقال ابن العربي المالكي بشرح الترمذي : حكم أبو عيسى بصحته، وفيه بقية بن الوليد، وقد تكلم فيه

وقال البوصيري في "الزوائد" هو ابن الوليد، مدلس

قال المنذري : وفيه مقال

Görüldüyü kimi ulәmadan İbni Hibban, Əbu Hatim, İbni Xuzeymә vә s. Kimilәr Bәqiyyәni höccәt saymamış vә Buseyri, Zәhәbi kimi alimlәr onun müdәllis olduğunu zikr etmişlәrdir.

Yәni, bu barәdә nәql edilәn rәvayәtlәrin bir çoxunun isnadı yoxdur, isnadı olanlarında isnadlarında ciddi problemlәr mövcuddur. Ayrıca, biz İbni Kәsirin *"Əl Bidayә vәn Nihayә"*sindә görmәkdәyik ki, Hz. Hәsәn vәfat etdiyindә Hz.Muaviyyә İbni Abbasa tәziyyә üçün öz oğlu Yezidi göndәrmişdir:

ولما جاء الكتاب بموت الحسن بن علي اتفق كون ابن عباس عند معاوية فعزاه فيه بأحسن تعزية، ورد عليه ابن عباس ردا حسنا كما قدمنا

وبعث معاوية ابنه يزيد فجلس بين يدي ابن عباس وعزاه بعبارة فصيحة وجيزة، شكره عليها ابن عباس

"Və Həsən ibn Əlinin (r.a) ölüm xəbərini elan edən məktub gəldiyində İbn Abbas Muaviyyəylə birlikdə olduğundan, o (Muaviyyə) ona (İbni Abbasa) ən yaxşı şəkildə başsağlığı verdi və İbni Abbasda ona daha öncə zikr etdiyimiz kimi ən yaxşı şəkildə cavab verdi O, oğlunu (Yezidi) İbni Abbasla oturması üçün göndərdi və o da qısa və anlamlı ifadələrlə başsağlığı verdi. İbni Abbas da ona təşəkkür etdi".

(Əl Bidayə vən Nihayə, cild 8 , səh 304)

Şübhə 10:

"İmam Əli Siffində dedi: "Mən Rasulullaha (s.a.s) heç vaxt imtina etməyəcəyim bir söz verdim. Sizin düşmənləriniz yaxınlaşır, o münafiqdir və münafiqin oğludur. O, dəstəklərini cəhənnəm atəşinə dəvət edir və sizin aranızda Rasulullahın (s.a.s) əmi oğlusu vardır, bilirsiniz ki, mən Rasulullahla (s.a.s) ilk namaz qılan kimsəyəm. Muaviyyə azad olunmuş əsir və əsirin oğlu ikən mən bədr əhli arasındaydım. Vallahi , biz haqq üzrə onlar isə batil üzərindələr".

(Vaqiət Siffin səh 314, Şərh İbn Əbi Hədid, cild 5, səh 245)

Cavab:

Qeyd etmək lazımdır ki, verilən qaynaqlardan heç

biri Əhl'i Sünnət qaynaqlarından deyildir. *"Vaqiət Siffin"* yazarı Nəsr ibn Müzəhhim ibn Səyyar əl Əttar əl Minqar əl Kufi (v.212 h) Əhl'i Sünnə alimi deyil, əksinə şiədir.

İmam Zəhəbi *"Mizanul İtidal"*-da onun haqqında yazır:

نصر بن مزاحم الكوفي عن قيس بن الربيع وطبقته رافضي جلد تركوه مات سنة اثنتي عشرة ومائتين حدث عنه نوح بن حبيب وأبو سعيد الأشج وجماعة قال العقيلي شيعي في حديثه اضطراب وخطأ كثير وقال أبو خيثمة كان كذابا وقال أبو حاتم واهي الحديث متروك وقال الدارقطني ضعيف

"Nəsr ibn Müzəhhim əl Kufi: Qeys ibn Rəbidən və onun kategoriyasından olan (digərlərindən) rəvayət etmişdir. Qatı Rafizidir və tərk edilmişdir. İki yüz iyirmi ilində vəfat etmişdir. Nuh ibn Əl Həbib, Əbu Səid əl Əshac və bir qrup ondan rəvayətlər etmişdir. Əl Uqeyli dedi: "Şiə'dir". Nəqllərində tutarsızlıqlar və xətalar vardır. Əbu Xeytəmə dedi: "O yalançıdır".
Əbu Hatim dedi: "Rəvayətlərində mətrukdur" və Dəraqutni dedi ki, zəifdir. (Mīzān əl-İtidāl fī Nəqd ər-Ricāl, *Şəmsuddin əz-Zəhəbi (v. 748), cild 4, səh 253-254 (Beyrut))*

Rafizi alimi Nəcaşi, Nəsr İbn Müzəhhim haqqında yazır:

نصر بن مزاحم المنقري العطار أبو المفضل كوفي مستقيم الطريقة صالح الامر غير أنه يروي عن الضعفاء كتبه حسان

“Nəsr ibn Müzəhhim Əl Minqari əl Əttar, Əbu əl Müfəddəl, doğru yolda və saleh (bir kimsədir). Zəif kimsələrdən rəvayətlər etmişdir, kitabları gözəldir”. *(Nəcaşi, Əl Fihrist, səh 427-428, Qum)*

Digər qaynaqda göstərilən İbn Əbi Hədid eynilə Əhl'i Sünnət alimi deyildə Mötəzilə məzhəbindən olan kimsədir. Onun özü öz əqidəsinin Mötəzili olduğunu bildirməkdədir.

واختلف الناس في إيمان أبى طالب فقالت الامامية وأكثر الزيدية : ما مات إلا مسلما.
وقال بعض شيوخنا المعتزلة بذلك ، منهم الشيخ أبو القاسم البلخي وأبو جعفر الإسكافي وغيرهما
شرح نهج البلاغة - ابن أبي الحديد - ج 14 - ص 65 – 66

"Müsəlmanlar Əbu Talibin imanında ixtilaf ediblər: Bütün İmamiyə və Zeydi məzhəbinin əksəriyyəti qaildilər ki, o, müsəlman olaraq dünyadan gedib. Və bizim mötəziliyə ustadlarımızdan bəziləri məsələn Şeyx Əbul Qasim Bələxi və Əbu Cəfər Əskafi və bu iki nəfərdən başqalarıda bu əqidədə olub." *(İbn Əbi Hədid, Şərh Nəhcul Bələğa, cild 14, səh 65-66)*

Görüləcəyi üzərə hər iki qaynaq da nəzdimizdə dəlil təşkil etməz, çünki, bu alimlər Əhl'i Sünnətdən deyildə digər məzhəbin nümayəndələridir.

Şübhə 11:

Rafizi saytları yazır "Həzrəti Aişə Muaviyyə tərəfindən öldürülmüşdür". *(Nəcibabadi, Tarixul İslam, cild 2 , səh 44)*

Cavab:

Qeyd etmək lazımdır ki, həqiqətdə Nəcibabadinin kitabında bu ifadə yoxdur. O, gerçəkdə belə yazmaqdadır:

سنہ ۵۸ھ میں حضرت ام المومنین حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا فوت ہو کر البقیع میں مدفون ہوئیں آپ مروان کی مخالفت کیا کرتی تہیں کیونکہ اس کے اعمال اچھے نہ تھے مروان نے ایک روز دھوکے سے دعوت کے بہانے سے بلا کر ایک گڑھے میں جس میں ننگی تلواریں اور خنجر وغیرہ رکھ دیئے تھے آپ کو گرا دیا تھا آپ بہت ضعیف اور بوڑہی تھیں زخمی ہوئیں اور انہیں زخموں کے صدمہ سے فوت ہو گئیں

"Hicri 58-də Möminlərin anası Hz.Aişə vəfat etdi və Baqi qəbiristanlığında dəfn edildi. O, Mərvanın yanlış əməllərinə qarşı çıxırdı. Bir gün Mərvan yemək bəhanəsiylə onu aldadaraq dəvət etdi və qılınc və xəncərlər yerləşdirilmiş bir çuxura atdı. O, olduqca yaşlı və zəif olduğundan yaralarının səbəb olduğu sarsıntı səbəbindən vəfat etdi". *(Əkbər Şah Nəcibabadi, Tarixil İslam (urdu), cild 2, səh 42, Lahor)*

Mətn olduqca açıqdır. Mətndə Hz.Muaviyyənin adı zikr edilməmişdir, lakin bu mətndə Mərvanın adı keçməkdədir. Həmçinin mətnin isnadı haqqında görəcəyimiz kimi Nəcibabadi səhifənin aşağısında dipnotda "bu yanlışdır və səhih isnadla isbat olunmamışdır" söyləməkdədir.

Həmçinin bilirik ki, Hz.Aişə ölüm yatağındaykən onu ziyarət etməsi onun təbii bir şəkildə əcəliylə ölməsini göstərməkdədir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ اسْتَأْذَنَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَبْلَ مَوْتِهَا عَلَى عَائِشَةَ، وَهْىَ مَغْلُوبَةٌ قَالَتْ أَخْشَى أَنْ يُثْنِيَ عَلَىَّ. فَقِيلَ ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمِنْ وُجُوهِ الْمُسْلِمِينَ. قَالَتِ ائْذَنُوا لَهُ. فَقَالَ كَيْفَ تَجِدِينَكِ قَالَتْ بِخَيْرٍ إِنِ اتَّقَيْتُ. قَالَ فَأَنْتِ

بِخَيْرٍ ـ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ـ زَوْجَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَنْكِحْ بِكْرًا غَيْرَكِ، وَنَزَلَ عُذْرُكِ مِنَ السَّمَاءِ. وَدَخَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ خِلاَفَهُ فَقَالَتْ دَخَلَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَثْنَى عَلَىَّ وَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ نِسْيًا مَنْسِيًّا.

"..Hz. Aişə (ö. 57/676) ölüm yatağında ikən, İbn Abbas (ö. 68/687) ziyarət üçün icazə istəmiş və Hz. Aişə də ona icazə vermişdi. İbn Abbas; "özünü necə hiss edirsən?" deyə halını sormuş, Aişə (r. anha); "Əgər. Allahdan qorxuramsa (haramlardan qoruna bildiysəm) xeyir üzərə " deyincə, İbn Abbas belə cavab vermişdi: "İnşəallah sən xeyir üzərəsən. Çünki Rasulullahın (s.a.s) xanımısan, o səndən başqasını bakirə olaraq nigahlamadı, üstəlik (ifk hadisəsində) sənin məsum olmanın dəlili səmadan enmişdir." Dedi …
(Buxari, Nigah, 9, Təfsir Surə, 24/8)

Şübhə 12:

حدثنا أبو معاوية عن الأعمش عن عمرو بن مرة عن سعيد بن سويد قال صلى بنا معاوية الجمعة بالنخيلة في الضحى ثم خطبنا فقال ما قاتلتكم لتصلوا ولا لتصوموا ولا لتحجوا ولا لتزكوا وقد أعرف أنكم تفعلون ذلك ولكن إنما قاتلتكم لأتأمر عليكم وقد أعطاني الله ذلك وأنتم له كارهون

“Səid ibn Suveyd dedi: ”Muaviyyə bizə Nəxilədə duha zamanı (səhər) Cümə namazı qıldırdı. Bundan sonra o, xütbə verdi və dedi: ”Sizinlə namaz qılmanız, oruc tutmanız, Həcc etməniz yaxud zəkat verməniz üçün savaşmadım. Bu vəzifələri yerinə gətirdiyinizi bilirəm. Əksinə, sizin üzərinizdə Əmir olmaq üçün savaşdım və Allah bunu mənə verdi. La-

kin siz istəmirsiniz". *(İbni Əbi Şeybə, cild 6, səh 187, hədis no 30556)*

Cavab:

Bu rəvayət mötəbər deyildir və zəifdir. İlk olaraq ravi Aməş müdəllisdir ki, bu hədisin zəif olması üçün yetərlidir. Bundan əlavə digər ravi Səiddə zəifdir. İbn Adi onu zəif saymışdır.
سعيد بن سويد: روى عنه عمرو بن مرة ذكر بن عدي مختصراً وقال البخاري لا يتابع في حديثه انتهى. lisan əl-mizan hansı ki, bu hədisi zəif və etibarsız etməkdədir

Şübhə 13:

[4514 – قال مسدد ، حدثنا عبد الله ، عن زنيج ، عن أبي موسى ، عن **عبد الله بن أبي سفيان** قال: قال إن عليا قال : إن بني أمية يقاتلونني ، يزعمون أنني قتلت عثمان ، « وكذبوا ، إنما يريدون الملك ، ولو أعلم أنه يذهب ما في قلوبهم أني أحلف لهم عند المقام : والله ما قتلت عثمان ، ولا أمرت بقتله لفعلت ، ولكن إنما يريدون الملك . وإني لأرجو أن أكون أنا وعثمان ممن قال الله عز وجل : ونزعنا ما في صدورهم من غل الآية »].

Rafizilər İbni Həcərdən qısaca dəlil olaraq bu hədisi gətirirlər ki, İmam Əli açıqca bildirmişdir ki, Bəni Umeyyənin təkcə arzusu idarəçi/əmir/xəlifə olmaq idi və o da onların bu niyyətlərinin fərqindəydi.

Cavab:

İbn Əl Qəttanın dediyi kimi isnaddakı Abdullah ibn Əbu Sufyan adlı ravi məchuldur (təhzib). Hansı ki, bu hədisi zəif və etibarsız qılmaqdadır. Ayrıca, bu rəvayət digər rəvayətlərlə təzad yaratmaqdadır. Məsələn:

وَكَانَ بَدْءُ أَمْرِنَا أَنَّا الْتَقَيْنَا وَالْقَوْمُ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، وَالظَّاهِرُ أَنَّ رَبَّنَا وَاحِدٌ (1) ، وَنَبِيَّنَا وَاحِدٌ، وَدَعْوَتَنَا فِي الْإِسْلاَمِ وَاحِدَةٌ، لاَ نَسْتَزِيدُهُمْ (2) فِي الْإِيمَانِ باللهِ وَالتَّصْدِيقِ بِرَسُولِهِ، وَلاَ يَسْتَزِيدُونَنَا: الْأَمْرُ وَاحِدٌ، إِلاَّ مَا اخْتَلَفْنَا فِيهِ مِنْ دَمِ عُثْمانَ، وَنَحْنُ مِنْهُ بَرَاءٌ! فَقُلْنَا: تَعَالَوْا نُدَاوِ مَا لاَ يُدْرَكُ الْيَوْمَ بِإِطْفَاءِ النَّائِرَةِ (3) ، وَتَسْكِينِ الْعَامَّةِ، حَتَّى يَشْتَدَّ الْأَمْرُ وَيَسْتَجْمِعَ، فَنَقْوَى عَلَى وَضْعِ الْحَقِّ مَوَاضِعَهُ. فَقَالُوا: بَلْ نُدَاوِيهِ بِالْمُكَابَرَةِ (4) ! فَأَبَوْا حَتَّى جَنَحَتِ (5) الْحَرْبُ وَرَكَدَتْ (6) ، وَوَقَدَتْ (7) نِيرَانُهَا وَحَمِشَتْ (8) . فَلَمَّا ضَرَّسَتْنَا (9) وَإِيَّاهُمْ، وَوَضَعَتْ مَخَالِبَهَا فِينَا وَفِيهِمْ، أَجَابُوا عِنْدَ ذلِكَ إِلَى الَّذِي دَعَوْنَاهُمْ إِلَيْهِ، فَأَجَبْنَاهُمْ إِلَى مَا دَعَوْا، وَسَارَعْنَاهُمْ (10) إِلَى مَا طَلَبُوا، حَتَّى اسْتَبَانَتْ عَلَيْهِمُ الْحُجَّةُ، وَانْقَطَعَتْ مِنْهُمُ الْمَعْذِرَةُ. فَمَنْ تَمَّ عَلَى ذلِكَ مِنْهُمْ فَهُوَ الَّذِي أَنْقَذَهُ اللهُ مِنَ الْهَلَكَةِ، وَمَنْ لَجَّ وَتَمَادَى فَهُوَ الرَّاكِسُ (11) الَّذِي رَانَ (12) اللهُ عَلَى قَلْبِهِ، وَصَارَتْ دَائِرَةُ السَّوْءِ عَلَى رَأْسِهِ

1. "İşimizin əvvəlində biz Şam əhli ilə Rəbbimiz bir, Peyğəmbərimiz bir və (camaatın hidayət və nicati istiqamətində) İslamda təbliğ üsulumuz eyni imiş kimi qarşılaşdıq. Biz özümüzü onlardan Allaha, yaxud Onun Peyğəmbərinə qarşı daha imanlı görmürdük. Onlar da həmçinin. İş bərabər və yeksan idi və Osmanın qanı məsələsindən başqa, aramızda heç bir ixtilaf və fikir ayrılığı yox idi. Biz həmin işdən uzaq və kənar idik."*(Nəhcul Bəlağa, cild.3, s.648; Məktub 58)*

Həmçinin görürük ki, Hz.Əli Hz.Muaviyyənin ha-

kimiyyət üçün savaşdığını göstərən rafizilərin iddia etdiyi bütün zəif rəvayətləri rədd etmişdir.

قَالَ الجُعْفِيُّ: حَدَّثَنَا يَعْلَى بنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيْهِ، قَالَ:

جَاءَ أَبُو مُسْلِمٍ الخَوْلاَنِيُّ وَأُنَاسٌ إِلَى مُعَاوِيَةَ، وَقَالُوا: أَنْتَ تُنَازِعُ عَلِيّاً، أَمْ أَنْتَ مِثْلُهُ؟

فَقَالَ: لاَ وَاللهِ، إِنِّيْ لأَعْلَمُ أَنَّهُ أَفْضَلُ مِنِّي، وَأَحَقُّ بِالأَمْرِ مِنِّي، وَلَكِنْ أَلَسْتُم تَعْلَمُوْنَ أَنَّ عُثْمَانَ قُتِلَ مَظْلُوْماً، وَأَنَا ابْنُ عَمِّهِ، وَالطَّالِبُ بِدَمِهِ، فَائْتُوْهُ، فَقُوْلُوا لَهُ، فَلْيَدْفَعْ إِلَيَّ قَتَلَةَ عُثْمَانَ، وَأُسْلِمَ لَهُ.

فَأَتَوْا عَلِيّاً، فَكَلَّمُوْهُ، فَلَمْ يَدْفَعْهُم إِلَيْهِ

"Əbu Muslim Xolani və digərləri Muaviyyəyə gedərək ondan soruşdular: "Əliylə mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən?
Muaviyyə dedi: " Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm". Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam. Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osmanın qatillərini göndərməsini söylə (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm". Onlar Əliyə getdilər və Onunla danışdılar. Lakin Əli (r.a) Osmanın (r.a) qatillərini təslim etməyi rədd etdi". *(Siyər aləm Ən Nübəla, cild 3, səh 140. Kitabın Mühəqqiqi dedi:*رجاله ثقات *- ricalları siqədir, Həmçinin İmam İbni Kəsir bu rəvayəti Əl Bidayəsində 8/129-da zikr etmişdir)*

Həmçinin bu rəvayət rafizilərin öz kitablarında da

mövcuddur. Şiə tarixçi Nəsr ibn Müzəhhim *"Vaqiət əs Siffin"*-də yazır:

وإن أبا مسلم الخولانى قدم إلى معاوية في أناس من قراء أهل الشام،] قبل مسير أمير المؤمنين عليه السلام إلى صفين، [فقالوا] له [: يا معاوية علام تقاتل عليا، وليس لك مثل صحبته ولا هجرته ولا قرابته ولا سابقته ؟ قال لهم: ما أقاتل عليا وأنا أدعى أن لى في الإسلام مثل صحبته ولا هجرته ولا قرابته ولا سابقته، ولكن خبروني عنكم، ألستم تعلمون أن عثمان قتل مظلوما ؟ قالوا: بلى.
قال: فليدع إلينا قتلته فنقتلهم به، ولا قتال بيننا وبينه.

"Əbu Muslim Xolani, Əli Siffinə getməmişdən əvvəl şamdan olan bir qrup qura'ayla Muaviyyəyə gəldi. Onlar dedilər: "Nə üçün Əli ilə savaşırsan? Sən səhabəlikdə, hicrətdə, qohumluqda və (İslamı) tez qəbul etməkdə onunla eyni səviyyədə deyilsən. O dedi: " Mən səhabəlikdə, hicrətdə, qohumluqda və (İslamı) tez qəbul etməkdə onunla eyni olduğumu iddia etdiyim üçün savaşmıram. Lakin söyləyin mənə, Osmanın haqqsız olaraq öldürüldüyünün fərqində deyilmisiniz? Onlar dedilər: "Bəli". O dedi: "Əgər o bizə Osmanın qatillərini versə, onları öldürəcəyik və bizimlə onun (Əli) arasında heç bir şey (problem) qalmayacaq".

Ayrıca, maraqlıdır ki, Təbəri bir yazısında Hz.Əlinin (r.a) ölümünə qədər Hz.Muaviyyənin (r.a) xəlifə olaraq görülmədiyini və heç kimin ona beyət etmədiyinə işarə etməkdədir.

وفى هذه السنة) بويع لمعاوية بالخلافة بايلياء حدثنى بذلك موسى بن عبد (الرحمن قال حدثنا عثمان بن عبد الرحمن قال أخبرنا اسماعيل بن راشد وكان قبل يدعى بالشأم أميرا وحدثت عن أبى مسهر عن سعيد بن عبد العزيز قال كان على عليه السلام يدعى بالعراق أمير المؤمنين وكان معاوية يدعى بالشأم الامير فلما قتل على عليه السلام دعى معاوية أمير المؤمنين

"Bu ildə İlyədə Muaviyyəyə beyət edildi. Musa ibni Əbdurrahmən dedi ki, Osman ibni Əbdurrahmən dedi ki, İsmail ibni Raşid bizə dedi: "Muaviyyə Şamın Əmiri kimi çağrılırdı". Əbu Mushir mənə dedi ki, Səid ibni Əbduləziz dedi: "Əli, İraqda Əmirəl Möminin kimi çağrılırdı və Muaviyyədə Şamda Əmir kimi çağırılırdı. Lakin Əli qətl edildiyi zaman, Muaviyyə sonra Əmirəl Möminin kimi çağrılmağa başlandı".

Görüldüyü kimi, İmam Təbəri bu ildən əvvəl heç kimsənin Hz.Muaviyyəni xəlifə olaraq görmədiyini qeyd etməkdədir və İbni Kəsirdə Hz.Əlinin vəfatından sonra ona beyət edildiyini bildirməkdədir.

Şübhə 14:

"Tarixul İslam" cild 4, səh 94-də İbni Abbas Muaviyyə və Amr ibn As'la danışarkən deyir:

وإن أحق الناس أن لا يتكلم في أمر عثمان لأنتما ، أما أنت يا معاوية فزينت له ما كان يصنع حتى إذا طلب منك نصرك أبطأت عنه وأحببت قتله ، وأما أنت يا عمرو فأضرمت المدينة عليه.

"İbn Abbas dedi.."Osman haqqında danışmağa ən çox haqqı olmayan siz ikinizsiniz. Sən Muaviyyə,

gerçəktən (Osman) səndən yardım istəyənə qədər onun əməllərini ona cazibəli göstərdin. Onu yavaşlatdın (xəyal qırıqlığına uğratdın) və öldürülməsinə sevindin. Və sən Ey Amr, xalqı ona qarşı qızışdırdın ".

Cavab:

İbni Əsakir *"Tarixi Diməşq"*də bunu Cuveybir ibn Əsmai yoluyla nəql etmişdir. O, hicri 173-də vəfat etmişdir və bu hadisəyə şahid olmamışdır. Çünki, İbni Abbas hicri 67-də vəfat etmişdir, arada 100 ildən artıq bir boşluq vardır. Rəvayət qopuqdur və zəifdir.

Gerçəkdə, oxuyuruq:

İbni Abbas dedi:

ما رأيت رجلا كان أخلق يعنى للملك من معاوية

"İdarəçilik üçün (4 xəlifədən) sonra Muaviyyədən daha uyğununu görmədim". *(Tarix Diməşq 62/161 Şeyx Zubeyr Əli səhih isnadla Təhqiq, Fədail əs-Səhabə səh 128-də və Məcəllə əl Hədis no: 29 səh 62-də, Musənnəf Abdul Rəzzaq cild 11 səh 453 no: 20985)*

Şübhə 15:

Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və səlləm) demişdir: ***"Kim Əlini söyərsə, məni söymüş olar. Məni söyən***

də Allahı söymüş olar. Kim Allahı söyərsə, o üzü aşağı oda atılar".

Cavab:

Bu "hədis" də Peyğəmbərin adından deyilən yalandır. Bu hədis Əhl'i Sünnəyə görə səhih deyildir. Hədisi Hakim *"Müstədrək"*ində (cild 3, səh. 121) qeyd etmişdir. Amma sənədində üç zəif rəvayətçi var:

1. ***Əbu İşaq əs-Sueybi:*** Bu rəvayətçi məşhur müdəllisdir. Hədisi "anana" ilə rəvayət etmişdir (hədis elmində, müdəllis rəvayətçi hədisi bu cür rəvayət edərsə, onun bu hədisi qəbul olunmur). Hədisi eşitdiyini açıq bəyan etməmişdir.

2. ***Məhəmməd bin Saad əl-Əufi:*** Bu rəvayətçini əl-Xatib və Zəhəbi zəif hesab etmişdir. Dəraqutni isə babat olduğunu demişdir.

3. ***Əbu AbduLlah əl-Cadali:*** Bu rəvayətçi etibarlıdır (siqa). Ancaq radikal rafizidir. Bu hədis isə onun bidətinə kömək üçündür. Hədis alimlərinə görə əgər rəvayətçi bidətinə dəstək üçün rəvayət edərsə, etibarlı olsa belə, hədisi rədd olunur. Əl-Hafiz ibn Həcər demişdir: (Rəvayətçi) bidətinə dəvət edən deyilsə, o bidətçinin rəvayəti qəbul olunur. Amma bidətinə dəstək vermək məqsədi ilə rəvayət edərsə, belə rəvayətləri rədd olunur. *("Nuzhatun-nəzər Şərh nuxbatul-fikar", səh.51)*

Şübhə 16:

Aişə (r.a) , Muaviyyə və Amr ibn Asa, qardaşı Muhəmməd ibn Əbu Bəkri öldürdükləri üçün lənət edərdi.

Bu Mətnin ərəbcəsi:
غالبا معترض کا اشارہ اس عبارت کی طرف ہے- البدایہ والنہایۃ 7:349
وقد ذكر ابن جرير وغيره
أن محمد بن أبي بكر نال من معاوية بن خديج هذا ومن عمرو بن العاص ومن معاوية ومن عثمان بن عفان أيضا،
فعند ذلك غضب معاوية بن خديج فقدمه فقتله ثم جعله في جيفة حمار فأحرقه بالنار،
فلما بلغ ذلك عائشة جزعت عليه جزعا شديدا وضمت عياله إليها، وعمرو بن العاص دبر وكان فيهم ابنه القاسم وجعلت تدعو على معاوية الصلوات

Cavab:

İmam İbni Kəsir Bunu *"Tarix ət Təbəri"*dən (تاريخ طبرى ج 4 ص77) götürmüşdür, *"Tarix ət Təbəri"*yə baxdığımızda bu rəvayətin Əbu Mixnəf yoluyla gəldiyini görürük ki, Əhl'i Sünnə alimləri onu yalançı hesab etmişlərdir.

İmam əz-Zəhəbi onun haqqında deyir:
لوط بن يحيى، أبو مخنف، أخباري تالف، لا يوثق به تركه أبو حاتم وغيره. وقال الدارقطني: ضعيف. وقال ابن معين: ليس بثقة. وقال - مرة: ليس بشئ. وقال ابن عدي: شيعي (1) محترق، صاحب أخبارهم
Lut b. Yəhya, Əbu Mixnəf əl-Əzdi, tövsiq edilməmişdir, Əbu Hatim və digərləri onu tərk etmişdirlər.
Və Dəraqtuni dedi: "zəifdir" və İbni Main dedi: "siqa (güvənilir) deyildir." Başqa bir dəfə isə demişdir: "

Heç bir şey deyil." və İbni Ədi dedi: "Şiə'dir, onların xəbərlərinin sahibidir." *(əz-Zəhəbi, "Mizan əl-Etidal", 3 /419-420, 6992-ci ravi)*

Ayrıca qeyd etmək lazımdır ki, Muhəmməd ibn Əbu Bəkri öldürən Muaviyyə ibn Əbu Sufyan deyil-də, əksinə Muaviyyə ibn Hüdeyc Əs Səkuni əl Kindi-dir.

Muhəmməd ibn Əbu Bəkrin necə öldürüldüyü haqqında ixtilaf edilmişdir. Deyildi ki, o döyüşdə öl-dürülmüşdür yaxud da döyüşdən sonra əsir kimi öl-dürülmüşdür... Muhəmməd ibn Əbu Bəkri öldürən sözügedən vali burada Muaviyyə ibn Hüdeyc Əs Sə-kuni idi. *(Siyər, 3/38)*

Şübhə 17:

سمعت أبا عبد الله، وقال له دلويه: سمعت علي بن الجعد يقول: مات والله معاوية على غير الإسلام

İbrahim b. Hani deyir: "Eşitdim ki, Əba Abdullah (Əhməd b. Hənbəl) dedi: Dellevey dedi: Əli b. Cədin belə dediyini eşitdim: Vallahi Muaviyyə kafir kimi ölmüşdür." *(İmam Əhməd b. Hənbəl "Məsail", səh.408, № 1866 (Rəvayətçi: İshaq b. İbrahim b. Hani ən-Nisaburi))*

Cavab:

Əli ibn Cəd Əl Cəvhəri, Əbul Həsən Bağdadi (136-

205 h) Buxarinin ravilərindəndir. Hədisdə siqə və höccət sayılsada məzhəbi pozuqdur, bidət əhli şiə və cəhmi bir kimsə olduğu söylənmişdir.

İmam İbn Həcər əl Əsqəlani (r.a) deyir:

ثقة ثبت رمي بالتشيع

Siqədir, Zəbtdir, Şiəliklə itham edilmişdir. *(Təqrib ət təhzib no 4968)*

İmam Hafiz İbrahim ibn Yaqub Əl Cüzcani dedi:

علي بن الجعد متشبث بغير بدعة, زائغ عن الحق

“Əli ibn Cəd bidətdə israr etdi və haqqdan sapdı”. *(Əhval ər-Rical no 466)*

İmam Muslim dedi:

هو ثقة لكنه جهمي

"O, siqədir lakin cəhmidir." *(Siyər əl-Aləm ən-Nübəla no. 6152)*

Görüldüyü kimi, hədisdə siqə sayılsada bidət əhli bir kimsədir. İbni Həcərində dediyi kimi əgər bidət əhli ravi bidətinə dəvət edən deyilsə, o bidətçinin rəvayəti qəbul olunur. Amma bidətinə dəstək vermək məqsədi ilə rəvayət edərsə, belə rəvayətləri rədd olunur.

Əli ibn Cəd Buxaridə Rasulullahdan (s.a.s) nəql etdiyi hədislərə öz bidətini daxil etməmişdir. Lakin bilmək lazımdır ki, yuxarıda Hz.Muaviyyə ilə bağlı zikr edilən sözlər hədis deyil Əli ibn Cədin öz şəxsi fikirləridir. Onun bidətini dəstəkləyən şəxsi fikirlərinin isə nəzdimizdə dəyəri yoxdur. Əli ibn Cəd təkcə Hz.Muaviyyəyə deyil Hz.Həsənə də dil uzatmışdır.

Məsələn Təhzib əl Kamalda yazılmışdır ki, Əli ibn Cədin yanında Hz.Həsən üçün bu oğlum seyyiddir hədisi oxunduqda, onu kim seyyid etmişdir? deyə uyğunsuz bir etiraz bildirmişdir.

كنت عند عليّ بن الجعد، فذكروا حديث ابن عمر: كنا نُفاضل على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم، فنقول: خيرُ هذه الأمة بعد النبي صلى الله عليه وسلم أبو بكر وعمر وعثمان، فيبلغ النبيَّ صلى الله عليه وسلم، فلا ينكر، فقال عليٌّ: انظروا إلى هذا الصبيّ هو لم يحسن أن يطلق امرأته يقول: كنا نُفاضل.

وقال أيضاً: كنتُ عند عليّ بن الجعد، فذكروا حديث النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال للحسن إنّ ابني هذا سيّد. قال: ما جعله سيّداً؟!

وقال أحمد بن إبراهيم الدَّورقيُّ(١): قلت لعلي بن الجعد: بلغني أنك قلت ابن عمر ذاك الصبيُّ، قال: لم أقل، ولكن معاوية ما أكره أن يعذبه الله.

وقال هارون بن سُفيان المستملي(٢): كنتُ عند عليّ بن الجعد، فذكر عثمان بن عفّان، فقال: أخذ من بيت المال مئة ألف درهم بغير حقّ. فقلت: لا والله ما أخذها، ولئن كان أخذها ما أخذها إلا بحقّ. قال: لا، والله ما أخذها إلا بغير حقّ، قال: قلت: لا والله ما أخذها إلا بحق.

وقال أبو عُبيد الآجري(٣): قلت لأبي داود: أيما أعلى عندك: عليّ بن الجعد أو عمرو بن مرزوق؟ قال: عمرو أعلى عندنا، عليّ بن الجعد وُسِمَ بميسم سوء، قال: ما يسوءني أن يُعذّب الله مُعاوية.

(١) تاريخ الخطيب: ١١/٣٦٤.
(٢) نفسه.
(٣) سؤالاته: ٣/٣٨٨.

٣٤٧

Açıqdır ki, Əli İbn Cədin nə Hz.Həsən barəsindəki Yersiz etirazı, nə də Hz.Muaviyyə haqqındakı şəxsi fikirlərinin nəzdimizdə dəyəri yoxdur.

Şübhə 18:

İbn Sa'd dedi: Əli ibn Muhəmməd bizə Lut ibn Yəhyadan nəql etdi ki: Bəni Umeyyənin idarəçiləri Ömər ibn Əbdüləzizdən əvvəl minbərlərdə Əliyə lənət edərdilər.

Cavab:

"Əli ibn Muhəmməd əl Mədəinidir ki, o zəifdir. Həmçinin onun şeyxi Lut ibn Yəhya da zəifdir. İmam əz-Zəhəbi onun haqqında deyir:
لوط بن يحيى، أبو مخنف، أخباري تالف، لا يوثق به تركه أبو حاتم وغيره. وقال الدارقطني: ضعيف. وقال ابن معين: ليس بثقة. وقال - مرة: ليس بشئ. وقال ابن عدي: شيعي (1) محترق، صاحب أخبارهم
Lut b. Yəhya, Əbu Mixnəf əl-Əzdi, tövsiq edilməmişdir, Əbu Hatim və digərləri onu tərk etmişdirlər. Və Dəraqutni dedi: "zəifdir" və ibni Main dedi: "siqa (güvənilir) deyildir." başqa bir dəfə isə demişdir: "heç bir şey deyil." və ibni Ədi dedi: "şiədir, onların xəbərlərinin sahibidir." *əz-Zəhəbi, "Mizan əl-Etidal", 3/ 419-420, 6992-ci ravi*

Şübhə 19:
حدثنا يوسف بن موسى وأبو موسى إسحاق الفروي قالا: حدثنا جرير بن عبد الحميد حدثنا إسماعيل والأعمش عن

الحسن قال: قال رسول الله ﷺ: (إذا رأيتم معاوية على منبري فاقتلوه " ؛ فتركوا أمره فلم يفلحوا ولم ينجحوا.

Bizə Yusif b. Musa və Əbu Musa İshaq əl-Fəravi rəvayət etdilər və dedilər: Bizə Cərir b. Əbdul-Həmid rəvayət etdi, bizə İsmayıl və əl-Aməş rəvayət etdilər ki, Həsən (əl-Bəsri) dedi: Rasulullah (s) dedi: ***"Muaviyyəni mənim minbərimdə görsəniz öldürün".*** (Daha sonra əlavə etdi) Lakin onlar onun əmrini həyata keçirmədilər və bu işi tərk etdilər. *(əl-Bələzuri, Ənsab əl -Əşrəf, c.1, s.121)*

Cavab:

İlk öncə qeyd etmək lazımdır ki, *"Ənsabul Əşraf"* yazarının özü üləmanın nəzdində zəif bir kimsədir… Əkrəm Ziya əl Öməri *"əs Sirə"*sində 1/67 uləmanın onu zəif bir mövqedə gördüyünü qeyd etməkdədir. Həmçinin Əl Bələzurinin özü səhih bir sənədlə Həsən əl Bəsrinin Muaviyyəyə beyət etdiyini bildirməkdədir. Bilmək lazımdır ki, Həsən əl Bəsri bunu mürsəl bir şəkildə Rasulullahdan (s.a.s) zikr etmişdir ki, Həsən əl Bəsrinin mürsəlləri olduqca zəifdir. Hətta Əhməd ibn Hənbəl rahiməhullah mürsəllər içərisində Ata ibn Əbu Rəbah və Həsən əl Bəsrinkindən daha zəifi yoxdur buyurmaqdadır. *"Əl Fəvaid Əl Məcmua"* 1/323 yazarı Uqeylidən bu yöndə gələn hədisi zikr etdikdən sonra deyir:
لا يصح في هذا المتن شيء (Bu mətn üçün səhih isnad yox-

dur)

Həmçinin bu ifadə məntiqdəndə yanlışdır. Əshabın Rasulullahın (s.a.s) əmrinə itaətsizlik etdiyi necə düşünüləbilər. Nə üçün Hz.Əli Hz.Muaviyyə ilə qarşılaşdıqda Rasulullahın (s.a.s) bu əmrini onun tərəfində olan insanlara anlatmamışdır? Bu hədis hər yönüylə rədd edilər.

Bu hədisin keçdiyi digər qaynaqlar və onların isnadları belədir:

Birinci isnad:

Buna bənzər bir hədisi İbnʿAdī *"əl-Kāmil"* (2/146), (5/200), (5/314) İbnul Cəzvi *"əl-Məvzuʿāt"* (2/265), " onu daşlayın," sözüylə və İbni Əsakir *"Tārīx Diməşq "*ində (59/155) zikr etmişdir ki, hamısının isnadı Mücəllid ibn Səʿīd Əbū əl-Vədəkdən, o da Əbu Səid əl-Xudridən şəklindədir.

Cavab:

Mücəllid ibn Səid əl Kufi zəif bir kimsədir. Alimlərin onun haqqında görüşü belədir.

Buxari dedi "Yəḥya əl-Qəṭṭān onu zəif saymışdır və İbnul Mehdi ondan rəvayətlər edərdi."

Əl Cüzcani dedi: "Onun rəvayətləri zəifdir."

(Əhval ər rical, ravi no 126)

Yəhya ibn Main dedi: “O zəifdir.”

Ən-Nəsai dedi: “Kufəlidir, zəifdir.”
(Əz Zuafa vəl Matrukin, ravi no 556)

İkinci isnad:

Bu rəvayəti eynilə İbn ʿAdī *"Əl-Kāmil"* (7/83), Bəlazuri *"Ənsab əs-Əşraf"* (5/136), İbnul Cəvzi *"Məvzuʿāt "* (2/256), və İbn ʿƏsakir *"Tārīx Diməşq"*ində (59 /55) zikr etmişdir. Bunların hamısı Əli ibn Zeyd ibn Cudanın Əbu Nəzrədən, o da Əbu Səid Əl Xudridən rəvayət etmişdir şəklindədir.

Cavab:

Buradakı ravi Əli ibn Zeyd ibn Cudan zəifdir. Alimlərin onun haqqında görüşü belədir

İmam Əhməd dedi, o heç bir şeydir.

Yəhya ibn Main dedi ki, güclü deyildir…
(Tarix ibn Məin, 4/131)

Əl Cüzcani onun haqqında dedi: "Diqqətsizdir, zəifdir və etibar edilməz”. *(Əhval ər rical ravi no 185)*

Nəsai və İbn Uyeynə onu zəif saymışlardır. *(Ət təh-*

zib, cild 3, səh 126)

İbn Adi dedi: "Şiəlikdə aşırıdır, zəifliyinə baxmayaraq hədisləri yazılar". *(Əl Kamil, cild 5, səh 201)*

İbn Xuzeymə dedi: "Onu hafizəsinin zəif olması hesabına etibarlı görmürəm".

Üçüncü isnad:

Həmçinin İbn ʿAdī *"əl-Kāmil"* (2/209), İbn Hibban *"əl Məcruhin"* (1/35), İbnul Cəvzi *"əl Məvzuat"* (2/265)-ında zikr etmişdir ki, bunların hamısı ʿAbbād ibn Yaʿqūb əl-Rəvacini - əl-Hakəm ibn Ẓahīr - o ʿĀṣimdən - o Zirrdən - o İbn Məsʿūddan - o da Rasulullahdan (s.a.s) rəvayət etmişdir şəklindədir.

Cavab:

İsnaddakı Əl Hakəm ibn Zahir əl Fəzari əl Kufi zəif bir kimsədir. Uləmanın onun haqqında görüşü belədir.

Buxari dedi: "Onun rəvayətləri münkərdir".

Ən Nəsai dedi: "Onun rəvayətləri tərke dilmişdir, Kufəlidir". *(Əz Zuafa vəl Mətrukin, ravi no 127)*

Yəhya ibn Məin dedi ki, o bir şey deyildir.

İbn Hibban *"əl Məcruhin"*də onun haqqında deyir: "Kufəlilər ondan rəvayət edər. Hz.Muhəmmədin (s. a.s) Əshabına dil uzadar və etibarlı ravilərdən uydurma şeylər nəql edərdi. Və o Asimdən o da Zirdən … (nəql etmişdir) rəvayəti tam olaraq nəq ledir". *(Əl Məcruhin, cild 1, səh 304)*

Ümumiyyətlə bu barədə keçən hədislərin hamısı zəifdir.

Şübhə 20:

قال أبو مخنف عن الصقعب بن زهير عن الحسن قال أربع خصال كن في معاوية لو لم يكن فيه منهن إلا واحدة لكانت موبقة انتزاؤه على هذه الأمة بالسفهاء حتى ابتزها أمرها بغير مشورة منهم وفيهم بقايا الصحابة وذوو الفضيلة واستخلافه ابنه بعده سكيرا خميرا يلبس الحرير ويضرب بالطنابير وادعاؤه زيادا وقد قال رسول الله ﷺ الولد للفراش وللعاهر الحجر وقتله حجرا ويلا له من حجر وأصحاب حجر مرتين

Həsən Bəsri deyib: Muaviyyədə dörd xislət var idi ki , əgər onlardan biri belə onda olsaydı onun Qiyamət günündə həlak olmasına kifayət edərdi.

Birinci: Muaviyə xilafəti qılınc və qan gücünə ələ keçirtdi. Səhabələrdən bir dəstə hələ dünyada var ikən onlarla şuraya oturub məşvərət etmədi.

İkinci: - İpək paltarlar geyib əyyaşlıga və araq içməklə gününü keçirən oğlunu xəlifə təyin etdi.

Üçüncü: - Peygəmbərin (s) buyurduğunu (halalzadə

doğulduğu yataq sahibinə məxsusdur və vəlәduzinanın yeri daşlıqdır) əksinə gedərək Ziyadı özünə qardaş elan etdi.

Dördüncü: - Muaviyyənin əmri ilə Hicr ibn Ədini və altı nəfər səhabələri ilə diri halda basdırıb öldürdülər. Vay olsun Muaviyəyə Hicri öldürdüyünə görə , vay olsun Muaviyyəyə Hicri öldürdüyünə görə, vay olsun Muaviyəyə Hicri öldürdüyünə görə.
(Tarix Təbəri, 51-ci ilin hadisələri. 4/208, əl-Kamil fit Tarix 51-ci ilin hadisələri 3/487)

Cavab:

Təbəri bunu *"Tarix"*ində, İbnul Cəzvinində *"Əl Muntəzəm"*ində sitat gətirdiyi kimi Əbu Mixnəf Lut ibn Yəhya yoluyla zikr etmişdir ki, o şiə və zəif bir kimsədir.

İmam əz-Zəhəbi onun haqqında deyir:
لوط بن يحيى، أبو مخنف، أخباري تالف، لا يوثق به تركه أبو حاتم وغيره. وقال الدارقطني: ضعيف. وقال ابن معين: ليس بثقة. وقال - مرة: ليس بشئ. وقال ابن عدي: شيعي (1) محترق، صاحب أخبارهم
Lut b. Yəhya, Əbu Mixnəf əl-Əzdi, tövsiq edilməmişdir, Əbu Hatim və digərləri onu tərk etmişdirlər. Və Dəraqutni dedi: "zəifdir" və ibni Main dedi: "siqa (güvənilir) deyildir."
Başqa bir dəfə isə demişdir: "Heç bir şey deyil." və ibni Ədi dedi: "Şiədir, onların xəbərlərinin sahibidir."
(əz-Zəhəbi, "Mizan əl-Etidal", 3/419-420, 6992-ci ravi)

İbni Əsir bunu *"Əl Kamil"*ində bunu sənədsiz şəkildə nəql etmişdir ki, sənədsiz gələn rəvayət məqbul deyildir. İbni Kəsir isə *"Tarix"*ində (8/140)-da bunu "və Həsən Əl Bəsridən rəvayət edildi ki" şəklində zikr etməkdədir ki, bu da rəvayəti etibarsız qılmaqdadır.

Şübhə 21:

1. Muaviyyə Səsə ibn Suhana dedi: Minbərə çıx və Əlini lənətlə! Səsəə imtina edib dedi: Məni əfv et! Muaviyyə israr etdi ki, yox gərək lənətləyəsən! Səsəə naçar qalıb minbərə qalxdı və dedi: Ey camaat Muaviyyə mənə əmr edir ki, Əlini lənətləyim. Camaat siz də onu lənətləyin. Allah ona lənət etsin! *(əl-Əqdul-fərid, yalan və küfrdən tovriyə babı 2/266)*

2. Muaviyyə Əhnəfə dedi: Səni and verirəm Allaha! Çıx minbərə və Əlini lənətlə. Əhnəf dedi: Bu işi görməkdən məni əfv etməyin və məndən əl çəkməyin sənin xeyrinədir. *(əl-Əqdul-fərid, bab mücavibətul umara vərrədu ələyhim 4/98)*

3. Muaviyyə Aqil ibn Əbu Talibə dedi: Əli səninlə əlaqəni kəsdi, lakin mən səninlə əlaqəyə can atdım. Sən məni ancaq bir vasitəylə, yalnız Əlini lənətləməklə razı salarsan. Əqil dedi: Muaviyyə sənin dediyini edərəm və minbərə qalxdı. Əqil Allaha həmd və səna edəndən sonra dedi: Ey camaat, əmirulmuminin Muaviyyə mənə əmr edib ki, Əli ibn Əbu Talibi

lənətləyim, camaat onu lənətləyin. Camaat Allahın və bütün insanların lənəti olsun ona. *(əl-Əqdul-fərid, bab mücavibətul uməra vərrədu ələyhim 4/98)*

Cavab:

Bu 3 rəvayətində isnadı yoxdur. Üstəlik *"əl-İqd əl-Fərid"* kitabı rəvayət, təhqiq, tarix kitabı deyil, ədəbiyyat kitabıdır. Həmçinin kitabın yazarı İbn Əbdi Rəbbih şiə'dir və iqd əl fərid Əhl'i Sünnə kitabı olaraq qəbul edilməməkdədir.

Əhməd bin Muhamməd bin Abdi Rabbih bin Həbib bin Hudeyr bin Səlim, Əbu Ömər əl-Qurtubi, məşhur *"əl-İqdul-Fərid"* kitabının sahibidir. Hicri 246-cı ildə Qurtuba şəhərində doğulub və orada böyüyüb. Hişam bin Abdir-Rahmən bin Muaviyyə bin Hişam bin Abdil-Məlik bin Mərvan bin əl-Həkəm əl-Əməvi'nin azadlı qulu olub. əl-Hafiz İbn Kəsir - rahiməhullah - onun haqqında və kitabı haqqında deyir: "Çox əsər yazmış fəzilət sahiblərindən, insanların tarixini bilən alimlərdən biri idi və onun *"əl-İqd"* kitabı üstün xüsusiyyətlərin bolluğundan və əhəmiyyətli elmlərin çoxluğundan xəbər verir. Lakin onun sözlərinin çoxu onun şiəliyinə və əməviləri açlaltmaq meylinə dəlalət edir. Bu isə onun kimi birindən çox təəccüblüdür, çünki o, (əməvilərin) azad etdikləri qullardan biridir. Onlara düşmən kəsilənlərdən deyil də onları sevənlərdən olması daha uyğun olardı."

("əl-Bidayə van-Nihayə", 15/120-121; Dar Hicr, Misir, birinci nəşr; 1419/1998)

Yenə İbn Kəsir *"Tarix"* kitabında Xalid bin Abdil-ləh haqqında rəvayət edilmiş, zahiri küfr olan sözləri nəql etdikdən sonra deyir: "Ola bilsin ki, onun bu sözləri söyləməsi səhih deyildir. *"əl-İqd"* sahibinin onu söydüyünü və (bu sözləri dediyini) onun haqqında təsdiqlədiyini gördüm; çünki *"əl-İqd"* kitabının sahibində iyrənc şəkildə şiəlik var…
Ola bilsin ki, hər kəs onu başa düşmür və şeyximiz əz-Zəhəbi ona aldanmış və onu hafizəsinə və başqa xüsusiyyətlərinə görə mədh etmişdir. Onun şiəliyini başa düşməyib. Doğrusunu Allah bilir!"
(əl-Bidayə van-Nihayə, 13/202-203; Dar Hicr, Misir, birinci nəşr; 1419/1998]

<u>Şübhə_22:</u>

حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا هِشَامٌ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ وَأَخْبَرَنِي ابْنُ طَاوُسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ دَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ وَنَسْوَاتُهَا تَنْطُفُ، قُلْتُ قَدْ كَانَ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ مَا تَرَيْنَ، فَلَمْ يُجْعَلْ لِي مِنَ الأَمْرِ شَىْءٌ. فَقَالَتِ الْحَقْ فَإِنَّهُمْ يَنْتَظِرُونَكَ، وَأَخْشَى أَنْ يَكُونَ فِي احْتِبَاسِكَ عَنْهُمْ فُرْقَةٌ. فَلَمْ تَدَعْهُ حَتَّى ذَهَبَ، فَلَمَّا تَفَرَّقَ النَّاسُ خَطَبَ مُعَاوِيَةُ قَالَ مَنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَتَكَلَّمَ فِي هَذَا الأَمْرِ فَلْيُطْلِعْ لَنَا قَرْنَهُ، فَلَنَحْنُ أَحَقُّ بِهِ مِنْهُ وَمِنْ أَبِيهِ. قَالَ حَبِيبُ بْنُ مَسْلَمَةَ

فَهَلاَّ أَجَبْتَهُ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَحَلَلْتُ حُبْوَتِي وَهَمَمْتُ أَنْ أَقُولَ أَحَقُّ بِهَذَا الأَمْرِ

مِنْكَ مَنْ قَاتَلَكَ وَأَبَاكَ عَلَى الإِسْلاَمِ. فَخَشِيتُ أَنْ أَقُولَ كَلِمَةً تُفَرِّقُ بَيْنَ الْجَمْعِ، وَتَسْفِكُ الدَّمَ، وَيُحْمَلُ عَنِّي غَيْرُ ذَلِكَ، فَذَكَرْتُ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِي الْجِنَانِ. قَالَ حَبِيبٌ حُفِظْتَ وَعُصِمْتَ. قَالَ مَحْمُودٌ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَنَوْسَاتُهَا.

Mənə İbrahim bin Musa rəvayət etdi (və dedi), Hişam mənə Muamərdən, o da əz-Zuhridən, o da Salimdən, o da İbn Ömərdən; (ikinci sənəd) İbn Tavus mənə İkrimə bin Xaliddən, o da İbn Ömərdən xəbər verdi və belə dediyini söylədi: Həfsəni ziyarət üçün yanına gəldim. Bu əsnada (təzəcə yuyunduğu üçün) hörüklərindən su damlayırdı. Dedim: “İnsanların vəziyyəti gördüyün kimidir. Ancaq mənim üçün heç bir əmirlik verilməmişdir.” Həfsə dedi: “Onların yanına get, çünki onlar səni gözləyirlər. Sənin orada iştirak etməməyinin onlar arasında ixtilafa səbəb ola biləcəyindən qorxuram.” Beləliklə, biz onların yanına getməyənə qədər Həfsə ibn Ömərdən əl çəkmədi. İnsanlar arasında təfriqə düşən zaman Muaviyyə kütləyə müraciət etdi: “Əgər bu xəlifəlik məsələsi barədə söz demək istəyən varsa, üzə çıxsın, gizlənməsin. Şübhəsiz ki, biz xəlifə olmağa ondan da, atasından da daha layiqik.” Bu zaman Həbib bin Məsləmə (İbn Ömərə) dedi: “Bəs nə üçün ona cavab vermədin ?” Adbullah bin Ömər dedi: Mən paltarımın arxama və ayaqlarıma dolaşan bağını açıb: “İslam uğrunda sənə və sənin atana qarşı vuruşan şəxs xəlifəliyə daha layiqdir” - demək istədim. Lakin sözlərimin insanlar arasında təfriqə yaradacağından, bununla da

qan tökülməsinə səbəb olacağından və nəzərdə tutduğum mənada başa düşülməyəcəyindən qorxdum. O anda Allahın Cənnət bağlarında (səbr edənlər və axirət həyatını dünya həyatından üstün tutanlar üçün) hazırladığı mükafatı xatırladım (və susdum)… Həbib dedi: "Sən özünü qorudun və təhlükəyə atmadın (ağıllı hərəkət etdin)." ***(Muhəmməd bin İsmayıl əl-Buxari, əl-Cami əs-səhih, Kitab əl-Məğazi, c.5, s.110, h. 4108; Dar Tauq ən-Nəcə, Beyrut, 1422/2001; təhqiq: Muhəmməd Zuheyr bin Nasir ən-Nasir)***

Cavab:

Görüş nə zaman baş vermişdir?

Hz.Muaviyyə ilə İbn Ömərin bu görüşünün zamanı haqqında üləmanın üç görüşü vardır. Birinci görüş odur ki, bu Hz.Muaviyyənin Hz.Həsənlə görüşü zamanı baş vermişdir (necə ki, İmam Heysəmi bunu *"Məcməuz Zəvaid"*də cild 4, səh 242-də qeyd edir)
Lakin İmam İbn Həcər bunun yanlış bir iddia olduğunu konkret dəlillərlə izah etməkdədir. *(Fəthul Bari, cild 7 səh 403)*. Digər bir qismi isə dedi ki, bu Yezidə beyət zamanı baş vermişdir ki, bunu *"İbnul Cəzvi, Kəşfil Müşkil"*də cild 2,səh 576-da qeyd edir ki, İmam İbn Həcər bunu mümkün olamayacağını qeyd etməkdədir. *(Fəthul Bari cild 4, səh 703)* Üçüncü qisim uləma isə Bunun Hz.Muaviyyə ilə Hz.Əli arasında baş verən görüş zamanı olduğunu söyləməkdədir ki,

bu doğru görüş kimi görünməkdədir və İbn Həcərdə bu görüşdədir. Həmçinin Əbdurrazzəqın *"Musənnəf"*ində gələn bir hədisdə bu görüşün bu zaman baş verdiyini göstərməkdədir . *(cild 5, səh 483, no 9779)*

<u>Hz.Muaviyyə kimi nəzərdə tutaraq bu sözləri demişdir?</u>

Uləmadan bəziləri Muaviyyənin qəsd etdiyinin Həsən və atası olduğu söylərkən bir qismi də İbni Ömər və atasını qəsd etdiyini söyləməkdədir. Bununla birlikdə bu görüşlərin hər ikisi də orjinallıq işığında dəlildən daha çox şərhdir və bu səbəblə qətiyyət təşkil edəməzlər. Dahası, Hz.Muaviyyə Hz. Həsən və İbn Ömərlə arasında hər hansı bir münaqişə yox idi. Necə ki, Hz.Muaviyyənin özü demişdir:

وقد ذكر يحيى بن سليمان الجعفي أحد شيوخ البخاري في " كتاب صفين " في تأليفه بسند جيد عن أبي مسلم الخولاني أنه قال لمعاوية : أنت تنازع عليا في الخلافة أو أنت مثله ؟ قال : لا ، وإني لأعلم أنه أفضل مني وأحق بالأمر ، ولكن ألستم تعلمون أن عثمان قتل مظلوما وأنا ابن عمه ووليه أطلب بدمه ؟ فأتوا عليا فقولوا له يدفع لنا قتلة عثمان ، فأتوه فكلموه فقال : يدخل في البيعة ويحاكمهم إلي ،

"İmam Buxarinin müəllimlərindən olan Yəhya ibni Süleyman Əl Cafi *"Kitab əs Siffin"* kitabında güclü isnad ilə Əbu Muslim Əl Xolanidən nəql etdi ki, O Muaviyyədən soruşdu: "Sən, Əliylə xilafət barəsində mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən ?" o dedi: "Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilir-

əm”. Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam. Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osmanın qatillərini göndərməsini söylə, (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm. Onlar, Əliyə getdilər və onunla danışdılar, Əli (r.a) dedi: ”İlk öncə mənə beyət et və sonra bu barədə soruş”. *(Fəth əl Bari (13/ 92))*

Görüldüyü kimi, burada Hz.Həsənin qəsd edilməsi mümkün deyildir, çünki Hz.Muaviyyə Hz.Əlinin xilafətə ondan daha layiq olduğunu iqrar etməkdədir. Hz.Həsəni nəzərdə tutaraq bu sözləri sərf etməsi düşünüləməz.

*"Musənnəf"*də (cild 5, səh 465)-də burada Muaviyyənin ibn Öməri qəsd etdiyini söyləməkdədir, lakin bu hər hansı səhabənin fikri deyildə isnaddakı bir ravinin görüşüdür ki, bu yenə də mütləq dəlil olaraq istifadə edilə bilməz. Həmçinin Hz.Muaviyyə demişdir:

عن ثابت مولى سفيان قال سمعت معاوية وهو يقول إني لست بخيركم وإن فيكم من هو خير مني عبد الله بن عمر وعبد الله بن عمرو وغيرهما من الأفاضل ولكني عسيت أن أكون أنكاكم في عدوكم وأنعمكم

“Mən sizdən daha xeyirli deyiləm və sizin aranızda Abdullah ibn Ömər, Abdullah ibn Amr və digər fəzilətli kimsələr vardır. Lakin düşmənlərinizi öldürməkdə mən daha üstünəm”.

(İbn Əsakir, Tarixi Di-məşq, cild 59, səh 163)

Həmçinin İbn Həcər rahiməhullah deyir:

وقيل أراد عمر وعرض بابنه عبد الله وفيه بعد لأن معاوية كان يبالغ في تعظيم عمر

"Və Muaviyyənin ibn Öməri və Ömər ibn Xəttabı nəzərdə tutduğu söylənmişdir. Lakin bu (həqiqətdən) uzaqdır, çünki məhşurdur ki, Muaviyyə Ömərə çox sayğı duyardı"

Bəziləri deyə bilər ki, İbn Ömər xəlifə olmaq arzusunda idi və bu səbəbdən Hz.Muaviyyə onu nəzərdə tutaraq bu sözləri demişdir.
Lakin bu da doğru görünməməkdədir. Çünki, hədisə baxıldıqda İbn Ömərin özü belə deməkdədir.

فَلَمْ يُجْعَلْ لِي مِنَ الأَمْرِ شَيْءٌ - "Ancaq mənim üçün heç bir əmirlik verilməmişdir". İfadədə də görüləcəyi üzərə Hz.Həfsa anamızın zorlamasından sonra xilafət iddiası üçün deyildə insanların ixtilafa düşməməsi üçün İbn Ömər oraya getmişdir. Həmçinin İbn Ömərin xəlifə olmağı istəmədiyinə dair digər rəvayətlərdə vardır ki, onlar belədir:

Fitnə azğınlaşan zaman insanlar İbni Ömərə (r.a) gəl-gəldilər və dedilər:
"أنت سيد الناس وابن سيدهم ، والناس بك راضون ، اخرج نبايعك . فقال

:" لا والله لا يهراق في محجمة من دم ولا في سببي ما كان في روح

"Onlar ona gəldilər və dedilər "Sən insanların əfəndisi və onların əfəndisinin oğlusan, və insanlar səndən razıdırlar, çölə çıxda sənə beyət edəlim. O dedi : "Xeyr, vallahi, Ruhum olduğu müddətcə hətta bir bardaq qan belə mənim səbəbimdən tökülməyəcək."
(Qaynaq 1: "Əbu Naim, Həyatul Əvliyya")
(Qaynaq 2: "Təzkərətül Huffaz (cilt 1,səh 32), İmam Zəhəbi")
http://lib.eshia.ir/40326/1/32

Görüldüyü kimi İbni Ömər xəlifəlik istəyində olmamışdır ki, Hz.Muaviyyənin onu və atasını nəzərdə tutaraq bu sözləri sərf etmiş olsun. Gerçəkdə Hz. Muaviyyənin bunu hər hansı xüsusi bir şəxsi nəzərdə tutaraq söyləməmişdir sadəcə ümumi bir ifadə işlətmişdir ki, buda ərəblərdə ifadəni vurğulamaq üçün bolca işlədilən ümumi bir ifadədir. Məsələn, فلان افضل منک ومن ابيک-"Falan səndən və atandan daha fəzilətlidir". Burada söylənilən ifadəyə vurğu edilmək üçün deyildiyi bilinir, yoxsa kiminsə atasına hücum niyyətində olduğu söylənəməz. Buna misal olaraq, İbn Abbasla İbn Zubeyr arasında baş verən fiqhi mübahisəni misal gətirmək olar. İbni Zubeyr İbn Abbasın fətvasını yanlış görərək onun fəqih olmadığını söylədiyində İbni Abbas belə demişdir:

“فقال ابن عباس: والله لأنا أفقه منك ومن أبيك”، - “Mən səndən və atandan daha böyük fəqihəm”. *(Bəlazuri, Ənsb Əl Əşraf, cild 1, səh 463).* Burada İbn Abbasın Əşarəyi Mübəşşərədən olan Zubeyri ibn Avvamı küçümsədiyi düşünüləməz , lakin əksinə “Sənin atandan daha böyük” ifadəsi ərəb üslubunda mübaliğə və əlaqə jestidir.
İbn Ömərin onun ifadəsini insanların yanlış şərh etməsindən qorxduğu üçün səssiz qalmasını və eyni şəkildə bu gün insanların eyni şeyin qurbanı olduğunu, İbn Ömərin bu barədə çəkindiyi şeyin gerçəkləşdiyini görmək necə də kədərlidir.

Yəni nəticə olaraq Hz.Muaviyyə bu sözləri Nə Hz. Həsəni nə də İbn Öməri nəzərdə tutaraq sərf etməmiş, sadəcə söylədiyi ifadəni vurğulamaq üçün ümumi bir şəkildə işlətmişdir.

Şübhə 23:

“Hz. Muaviyyənin son arzusu ölmədən öncə isti bir gündə şərab içib övladlarını seyr etməkdi”. *(Müsnədi Əhməd c.5. s.347 və Tarixi İbn Asakir c.7 s.311)*

Cavab:

Sualda Əhməd bin Hənbəlin *“Müsnəd”*i və *“Tarihi İbn Asakir”* qaynaq verilərək onun son arzusunun bu olduğu iddia edilir. Məsələnin əsli və həqiqəti budur ki: Əhməd bin Hənbəl adı çəkilən kitabında səhabə-

dən Bureydə əl-Əsləmidən hədislər nəql edərkən belə bir hədis nəql edir: "(Bureydənin oğlu) Abdullah bin Bureydə belə dedi: "Mən və atam (Bureydə) Muaviyyənin yanına daxil olduq, o bizi bir döşək (firaş) üzərində oturtdu, bizə yemək gətirildi, birlikdə yedik, daha sonra şərab (ütiynə bi`ş şarabi) gətirildi. Muaviyyə içdi, sonra atam (Bureydə) da içdi. Sonra o (Hz. Muaviyyə) belə dedi: "Mən onu Rasulullah (sallallahu əleyhi və əlihi və səlləm) haram qıldığından bəri içmədim". Daha sonra o (Muaviyyə) belə dedi: " Mən Qureyşin ən gözəl/yaraşıqlı, ən yaxşı, comərd və gözəl danışan, onu (hamr`ı=şərabı) tapdığım kimi, onun ləzzətini tapan bir gənc idim".
Bu hədisdən nəqlən Hz. Muaviyyənin şərab içdiyi iddia edilməkdədir. Bu iddiaya bir neçə maddə ilə cavab vermək olar:
1. Hadisə Hz. Muaviyyənin xəlifəlik illərində Şamda baş vermişdir. Bureydə əl-Əsləmi və oğlu Abdullah onu ziyarət ediblər, yemək yeyib şərab (məşrubat) içmişdilər. Burada şərab məşrubat və içəcək anlamındadır. Çünki Ərəbcə`də şərab haram və halal bütün içəcək və məşrubatların adıdır. Bunu hardan bilirik?

Hədis kitablarına baxınca, *"Kitabul-Əşribə= Şərablar (İçəcəklər) Kitabı"* adlı bölümlərə rast gəlirik. *"Kitabul-Əşribə"*lərdə Hamr (Şərab), Nəbiz (Şirə), süd, xurma suyu, su və sıxılmış meyvə sularından bəhs edilir.

Bunlardan sərxoşluq verən və günümüzdə "şərab" deyə anlaşılan "hamr" haram qılındısa, digərləri haldır. Məlum olduğu kimi bizim şərab olaraq adlandırdığımız sərxoş edicinin özəl adı "HAMR"dır.

Hz. Muaviyyə Bureydə və oğluna öncə yemək yedirtmiş, sonra şərab/məşrubat (içəcək) ikram etmişdir. Əgər ikram edilən şey "HAMR" olsaydı, mətndə "ütiynə bi`ş-şərabi=bizə şərab/məşrubat gətirildi" deyil, "ütiynə bi`l-hamri=bizə hamr (sərxoş edən şərab) gətirildi" deyilərdi. Qur'anda da sərxoş edən şərab "HAMR" olaraq anılır və hədislərdə də bu belədir.

2. Gətirilən içəcək və məşrubatdan, Bureydə və Hz. Muaviyyə yeməkdən sonra içmişdir. Bureydənin oğlu Abdullah isə özünün içib içmədiyindən söz etməməkdədir. Amma görünür ki cahil biri bunun şərab kəliməsinə baxaraq, mövzunun əslini bilmədən və ya pis niyyətlə həm Hz.Muaviyyəyə, həm də əshabı kiramdan Bureydəyə (r.a) heç ağıla gəlməyən iftira atmaqdadır.

3. Bu hadisəni tərəfsiz dəyərləndirən bir elm adamı, burada bəhs edilən "şərabın=məşrubatın", "HAMR" =sərxoş edən şərab olduğuna hökm edə bilməz, bu bir iftira, səhabəyə palçıq atmaq, səb etmək, onlara qarşı haqsızlıqdır.

4. Diqqət edilirsə, məşrubat içilərkən Hz.Muaviyyə haram edildiyindən bəri ağzına sərxoş edən məşrubat almadığını da söyləməkdədir. Hicrətin 4-cü ilində bütün sərxoşluq verən şərablar (məşrubatlar və içəcəklər) haram qılınmışdı. Bunlar içində Məkkə və Mədinədə bilinən və içilən xurma koruğu (büsr) və quru xurmadan (təmr) istehsal olunan içkilər, Yəmənlilərin baldan istehsal etdikləri biti və arpa və darıdan emal edilən "ğubeyra" adlı içkiləri də vardı.

5. Qur'ani Kərimdə şərab (içəcək, məşrubat) kəliməsi bir neçə ayətdə keçir. Məsələn: Ənam surəsi 70-ci və Yunus surəsi 4-cü ayətlərinə görə Cəhənnəmliklər üçün "şərabün min həmim=qaynar sudan bir məşrubat içəcək" ayəti vardır. Diqqət edilərsə bu içəcək sərxoş edən bir müskir olmadığı halda şərab deyə adlandırılmışdır. Ayrıca Nəhl surəsi 69-cu ayətinə görə "onların (bal arılarının) qarınlarından rəngləri çeşidli bir şərab (bal) çıxar.
Göründüyü kimi ayətdə özündən məşrubat istehsal edilən və maye olan, ancaq halallığında şübhə olmayan bala da şərab deyilir.

Kəhf surəsi 29-cu ayəti cəhənnəmliklərə verilən və əri-miş mədən kimi üzləri qaynayan suyu da, sərxoş ed-ici özəlliyi olmamasına baxmayaraq "bi`sə`ş-şərəb = nə pis içəcək" olaraq anır.

Sad surəsi 42 ci ayətdə Hz.Əyyub (aleyhissəlam)`a "ürkuz bi riclikə, haza muğtəsəbun baridun və şərəb =ayağını yerə vur, bu yuyunacaq sərin bir su və şərab (içəcək)" deyə əmr və müjdə verilir.
Deməli su da ərəbcədə şərab/məşrubat deyə adlandırılır.

Yenə Sad surəsinin 51-ci ayətində "Onlar qoltuqlara yaslanıb qurularaq bir çox meyvələr və şərablar (məşrubatlar və şərbətlər) içərlər" deyə anlatılmaqdadır.

İnsan surəsi də cənnətliklərdən söz edərkən 21ci ayətində onları " (Cənnət əhlinin) əyinlərində taftadan və atlazdan (nazik və qalın ipəkdən) yaşıl libaslar olacaq, onlara gümüşdən bilərziklər taxılacaqdır. Rəbbi onlara çox pak bir şərab içirdəcəkdir" deyə vəsf edər.

Nəbə surəsi 24-cü ayəti də " Lə yəzukunə fihə bərdən və şərəbən=Onlar (atəşdəkilər) orada bir sərinlik və şərab (bir məşrubat) dadmazlar" deyə onlar təsvir edər.

Bəqərə surəsinin 259-cu ayətində şərab içəcək /məşrubat anlamına anıldığı kimi, Fatir surəsi-12ci ayətində də dadlı su içməsi (şərabı), rahat bir nemət olaraq anılır.

Həmçinin əlavə olaraq qeyd etmək olar ki, Hz.Muaviyyənin burda içdiyi içəcək ləbəndir ki, bunu İbn Əbu Şeybənin *"Musənnəf"*ində keçən hədis açıqlığa qovuşdurmaqdadır. Hz.Muaviyyənin ilk içdiyi Ləbəndir=(Süd yaxud Ayran). İmam İbni Əbu Şeybənin *"Musənnəf"*ində keçən bənzər bir hədis bu hadisəni açıqlığa qovuşdurmaqdadır ki,o hədis budur حدثنا زيد بن الحباب عن حسين بن واقد قال حدثنا عبد الله بن بريدة قال : قال : دخلت أنا وأبي على معاوية فأجلس أبي على السرير وأتى بالطعام فأطعمنا ، وأتى بشراب فشرب ، فقال معاوية ، ما شئ كنت أستلذة وأنا شاب فأخذه اليوم إلا اللبن ، فإني آخذه كما كنت آخذه قبل اليوم ، والحديث الحسن
Bureydə dedi: “Mənim atam və mən Muaviyyənin yanına daxil oldu və o bizi yatağın üzərində oturtdu və bizə biraz yemək və içəcək gətirdi. O içdi və dedi: Bu gün mənə halədə gənc bir adam kimi Ləbəndən və yaxşı sözdən daha ləzzət verən bir şey yoxdur, keçmişdə istifadə etdiyim kim bu gündə (Ləbən-süd yaxud ayran) qəbul edirəm”. *"Musənnəf İbn Əbu Şeybə"*-də görəcəyiniz kimi Hz.Muaviyyə Hamri içmir sadəcə onun haqqında danışır və sonra məsələni ləbənə dəyişdirir və ləbəni (südü yaxud ayranı) içir. Qeyd edim ki, bu hədisin də isnadı səhihdir. İbni Əbu Şeybədəki və *"Müsnəd"*dəki hədislərin isnadları eynidir, həmçinin Hz.Muaviyyənin (r.a) içki içməsi məntiqli olmazdı, çünki "*Müsnəd"* Əhməddə #16244, #16256, #16265, #16283, və #16318. hədislərdə Hz. Muaviyyə içki içənlərin şallaqlanmasını əmr etməkdədir.

Əl Aməş Səhabə düşməni rafizilərin düşüncə tərzini

çox gözəl təsvir etməkdədir, çünki rafizi dəcallar öz məzhəblərini belə məsələlər üzərində inşa etmişlərdir.
وما أجمل أن يقال هنا ما قاله الأعمش – رحمه الله – : ” حدثناهم بغضب أصحاب محمد الله صلى عليه وسلم فاتخذوه دينًا (2)

(2) سير اعلام النبلاء (394/2)

Əl Aməş (rah) dedi: Biz onlara Rasulullahın (s.a.s) əshabının nəyə qəzəbləndiyini söylədik, (lakin) onlar onu dinləri olaraq aldılar.

II Hissə

HƏZRƏTİ MÜAVİYYƏNİN (r.a) FƏZİLƏTLƏRİ

Qur'anın səhabələrə verilən mükafatlar haqqında bəyanı (hansı ki, Hz.Muaviyyə (r.a) də daxildir)

İlk öncə Qur'ani Kərimdə Hz.Muaviyyədə (r.a) daxil olmaqla bütün səhabələrin cənnət əhli olduqlarını və onlar üçün Allahın ən gözəl mükafat olaraq cənnəti vəd etdiyini bildirən ayəti göstəmək istərdim. Necə ki, Uca Allah buyurur: " ***Sizə nə olub ki, (malınızdan) Allah yolunda xərcləmirsiniz? Halbuki göylərin və yerin mirası Allahındır. Sizlərdən (Məkkənin) fəthindən əvvəl xərcləyib döyüşənlər (başqaları ilə) eyni deyillər. Onların dərəcəsi (mallarını***

fəthdən) sonra xərcləyib döyüşənlərdən daha üstündür. <u>Amma Allah onların hamısına ən gözəl olanı vəd etmişdir.</u> Allah sizin nə etdiklərinizdən xəbərdardır.. " [57:10]

Bu ayətin təfsirində İmam Qurtubi rahiməhullah buyurur:

وَكُلاًّ وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ } أي المتقدمون المتناهون السابقون، والمتأخرون { اللاحقون، وعَدَهم الله جميعاً الجنة مع تفاوت الدرجات

Yəni Mutəqəddimin (öncəkilər) və Mutaəxxirin (sonrakılar), Allah hamısına cənnəti vəd etmişdir, hətta onların dərəcələri fərqli olsa belə. *(Təfsir əl Qurtubi 57/10)*

<u>Əhl'i Sünnənin Səhabə düşmənləri haqqında əqidəsi</u>

İmam Təhavi (r.a) Əhl'i Sünnənin əqidəsi haqqında danışarkən deyir:

ونحب أصحاب رسول الله صلى الله عليه وعلى آله وسلم ، ولا نفرط في حب أحد منهم ، ولا نتبرأ من أحد منهم ، ونبغض من يبغضهم ، وبغير الخير يذكرهم ، ولا نذكرهم إلا بخير ، وحبهم دين وإيمان وإحسان ، وبغضهم كفر ونفاق وطغيان .

"Biz Rasulullahın (s.a.s) əshabını sevirik, onlardan heç birini sevməyi ehmal etmirik və onlardan heç birini rədd etmirik. Onlara nifrət edənə və tənqid edənə nifrət edirik və onları sadəcə xeyirlə anırıq. Onları sevmək dinin, imanın və ehsanın bir parçasıdır.

Onlara nifrət etmək küfrün, nifaqın və tüğyanın bir parçasıdır”.

Əl Utbi (Maliki Fəqihi) dedi: Səhnundan (Maliki fəqihi 160 h –dən 240 h) soruşdum:

فإن شتم أحدا من أصحاب النبي - عَلَيْهِ السَّلَامُ - أبا بكر أو عمر أو عثمان أو عليا أو معاوية أو عمرو بن العاص؟ فقال: أما إذا شتمهم، وقال: إنهم كانوا على كفر وضلال قتل، وإن شتمهم بغير هذا كما يشتم الناس رأيت أن ينكل نكالا شديدا.

“Əgər bir kimsə Rasulullahın (s.a.s) əshabından Əbu Bəkr, Ömər, Osman, Əli, Muaviyyə yaxud Amr ibn Əl As kimilər haqqında pis danışarsa (onun hökmü nədir)? O(Səhnun) dedi: Onlardan birinin küfrə və dəlalətə düşdüyünü söylərsə öldürülər, yaxud (onların dəlalət əhli olmadığını söyləyib yenə də buna baxmayaraq) digər (avam) insanlar kimi şətm edərsə yenə də ciddi bir şəkildə cəzalandırılar”.
(Ütbə bunu Əl Müstəxrəcində, İbni Əbi Zəmin Üsul Əs Sünnəsində səh 309, İbn Rüşd, Şərh Əl Müstəxrəcində 16 /420, Qadi İyad Əş-Şifasında 2/600 zikr etmişdir)

Səhabənin arasında çıxan ixtilaflara görə onlar üçün mənfi danışılmaması haqqında icmanın olması

Əl Hafiz İbni Həcər yazır:

وَاتَّفَقَ أَهْلُ السُّنَّةِ عَلَى وُجُوبِ مَنْعِ الطَّعْنِ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الصَّحَابَةِ بِسَبَبِ مَا وَقَعَ لَهُمْ مِنْ ذَلِكَ وَلَوْ عَرَفَ الْمُحِقَّ مِنْهُمْ لِأَنَّهُمْ لَمْ يُقَاتِلُوا فِي تِلْكَ الْحُرُوبِ إِلَّا عَنِ اجْتِهَادٍ وَقَدْ عَفَا اللَّهُ تَعَالَى عَنِ الْمُخْطِئِ فِي الِاجْتِهَادِ بَلْ ثَبَتَ أَنَّهُ يُؤْجَرُ

أَجْرًا وَاحِدًا وَأَنَّ الْمُصِيبَ يُؤْجَرُ أَجْرَيْنِ

"Əhl'i Sünnə icma etmişdir ki, əgər bir kimsə aralarında hər hansı bir grupun haqlı olduğunu bilsə belə səhabələr arasında baş vermiş ixtilafa görə iftira atmamaq (pis danışmamaq, qarşı çıxmamaq) vacibdir, çünki onlar bu savaşlarda (ictihadlarında) haqlı olduqlarını düşündükləri şeydən başqa bir şey üçün savaşmamışlardır, və uca Allah (c.c) ictihadında xəta edəni bağışlamışdır. Əlbəttə (xəta edənə) bir səvab və doğru olanada iki səvab veriləcəkdir". *(Fəth əl Bari , 13/34)*

Əbu Muhəmməd Əbdurrahmən ibni Əbu Hətim dedi:

"Atama və Əbu Zürəyə bütün diyarlarda gördükləri alimlərin Əhli sünnətin dinin əsasları haqqındakı mövqeyini və onların bunlardan nəyə inandıqları haqqında soruşdum Onlar dedilər: "Hicazda, İraqda, Şamda və Yəməndə bütün alimlərə çatdıq və onların mövqeyi:

والترحم على جميع أصحاب محمد والكف عما شجر بينهم.

"...Muhammədin (s.a.s) bütün əshabı haqqında Allahdan rəhmət diləmək və onlar arasında baş vermiş məsələlər (ixtilaflardan) qaçınmaq" (idi). *(Üsul Əl etiqad Əhlüs-Sunnə 321)*

Hədis və Əsarlarda Hz.Muaviyyənin (r.a) fəziləti

Dəlil 1: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin əzabdan qorunması üçün dua etmişdir

Rasulullah(s.a.s) dedi:

قال أبو مسهر عن سعيد بن عبد العزيز عن ربيعة بن يزيد عن عبد الرحمن بن أبي عميرة - وكان من أصحاب النبي ﷺ - عن النبي - ﷺ - قال : (اللهم علم معاوية الحساب وقِهِ العذاب) .

"Allahım Muaviyyəyə hesabı öyrət və onu (cəhənnəm) əzabından qoru" *(İbni Asakir 16/684, 686, Müsnəd Shamin 190)*

a) Əlbani bu haqda deyir: "İsnad mənə görə Ceyyiddir (yaxşıdır), ravilər siqədir və İbni Əbu Umeyr xaricində Səhih Müslimin ravilərindəndir ki, o (İbni Əbi Umeyrdə) səhabədir." *(Silsilə əs Səhihə cilt 7 səh no: 690 hədis no: 3227)*

b) İbni Əsakir hədisi *"Tarix Mədinatul Diməşq"*də (59 /106) mötəbər saymışdır, Nəsiruddin əl-Əlbani *"Silsilə əs-Səhihə cilt 7 səh 694 Hədis no: 3227"* bunu sitat gətirmişdir.

c) İmam İbni Kəsir İbni Əsakirin fikriylə razılaşmış və onu bu səbəbdən tərifləmişdir. *(Əl Bidayə Vən Nihayə 8/160)*

d) İmam Əz-Zəhəbi dedi:

هذا الحديث رواته ثقات، لكن اختلفوا في صحبة عبد الرحمن، والأظهر أنه صحابي،

"Bu hədisin raviləri siqədir, lakin Əbdur Rahmənin (İbni Əbu Umeyrin) səhabə olmasında ixtilaf vardır. Lakin daha doğru olan onun səhabə olduğudur". *(Tarixil İslam 4/309)*

e) İbni Həcər rahiməhullah *"Əl İsabə"*sində zikr etdiyi dörd hədisin isnadını mötəbər sayaraq Əbdurrahmən ibni Əbu Umeyrin (r.a) səhabədən olduğunu isbat etməyə çalışmışdır. Dört hədisi zikr etdikdən sonra o deyir:

وهذه الأحاديث وإن كان لا يخلو إسناد منها من مقال فمجموعها يثبت لعبد الرحمن الصحبة.

"Hətta bunların isnadlarında problem olduğu düşünülsə belə bunların hamısı Əbdurrahmənin səhabə olduğunu isbat edir"

Sonra İmam İbni Həcər Rasulullahın (s.a.s) Hz. Muaviyyəyə (r.a) dua etdiyi hədis haqqında deyir:

مع أنه ليست للحديث الأول علّة الاضطراب، فإن رواته ثقات، فقد رواه الوليد بن مسلم، وعمر بن عبد الواحد، عن سعيد بن عبد العزيز، فخالفا أبا مسهر في شيخه، قالا : عن سعيد عن يونس بن ميسرة، عن عبد الرحمن بن أبي عميرة. أخرجه ابن شاهين، من طريق محمود بن خالد عنهما. وكذا أخرجه ابن قانع من طريق زيد بن أبي الزرقاء، عن الوليد بن مسلم.

"Birinci hədisdə izdirab illəti yoxdur, raviləri siqədir və o Vəlid ibni Müslim və Ömər İbni Əbdulvahid tərəfindən Səid İbni Əbduləzizdən rəvayət edilmişdir"

(Əl İsabə cild 4 səh 288)

Dəlil 2: İmam Əhmədən gələn digər bir nəql: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) əzabdan qorunması üçün dua etmişdir

İmam Əhməd *"Fəzail əs-Səhabə"*sində yazır:

عن معاوية عن يونس بن سيف عن الحارث بن زياد عن أبي رهم عن العرباض بن سارية - رضي الله عنه - قال سمعت رسول الله - صلى الله عليه وسلم - وهو يدعونا إلى السحور في شهر رمضان : (هلموا إلى الغذاء المبارك) ، ثم سمعته يقول : (اللهم علم معاوية الكتاب والحساب وقه العذاب) .

"Əl Ərbad bin Səriyyə əs Suleymi (r.a) Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdiyini nəql edir: "Rasulullah (s.a.s) insanları ramazanda sahura dəvət edirdi. O (s. a.s) dedi: ***"Mübarək yeməyə gəlin"*** və O, Rasulullah-ın belə dua etdiyini eşitdi: ***"Ey Allahım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzabdan qoru".*** *(Fəzail əs-Səhabə Mühəqqiqi dedi: İsnadi Həsən Liğeyrihidir, Hafiz əz-Zəhəbi dedi: "Bu hədis (öncəki) hədisin güclü şahididir (Siyər Aləm Ən Nubəla 3/124), İbn Xuzeymə öz "Səhih"ində 3/214 nəql etmişdir, İbn Hibban "Əl İhsan Kitab Mənaqıb əs Səhabə"-də "Muaviyyə ibni Əbu Sufyan radiyallahu anh" adlı bölümündə qeyd etmişdir cild 16 səh 191, Şeyx Zübeyr Əli Zai dedi "İsnadı Həsəndir" Fədail əs-Səhabə təhqiqi səh 128-də və Məcəlləh əl hədis no: 29 səh 62) kitablarında, Əlbani dedi isnadı Həsəndir (Əs-Səhihə cild 7 səh 688))*

Bu Hədisin Mürsəl Şahidi:

حدثنا أبو المغيرة ، ثنا صفوان قال : حدثني شريح بن عبيد أن رسول الله - ﷺ - دعا لمعاوية بن أبي سفيان : (اللهم علمه الكتاب والحساب وقه العذاب) .

"Şərih ibni Ubeyd dedi: ***"Muaviyyəyə kitabı və hesabı öyrət və onu əzabdan qoru"***. *(İmam Əhməd , Fədail əs Səhabə, hədis no: 1749; Kitabın Mühəqqiqi hədisin irsal səbəbindən zəif olduğunu, lakin ravilərinin siqə olduğunu söyləməkdədir. Bu Hədis öncəki hədisi daha güclü edir və onu Həsən Ləğeyrihi qılır)*

a) İmam Əhməd Yuxarıdakı hədisi *"Fədail əs-Səhabə"* sində *"Muaviyyə bin Əbu Sufyan radiyallahu anhın fəziləti"* bölməsində zikr etməkdədir.

Əl Xəllal *"Əl İlal"* səh 141-də yazır:
قَالَ مُهَنَّأٌ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ سَيْفٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ زِيَادٍ، عَنْ أَبِي رُهْمٍ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، قَالَ: دَعَانَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى الْغَدَاءِ الْمُبَارَكِ، وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: "اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ -يَعْنِي: مُعَاوِيَةَ- الْكِتَابَ وَالْحِسَابَ، وَقِهِ الْعَذَابَ".

فَقَالَ: نَعَمْ؛ حَدَّثَنَاهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ.
قُلْتُ: إِنَّ الْكُوفِيِّينَ لا يَذْكُرُونَ هَذَا: "عَلِّمْهُ الْكِتَابَ وَالْحِسَابَ، وَقِهِ الْعَذَابَ"، قَطَعُوا مِنْهُ؟
قَالَ: كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ لا يَذْكُرُهُ، وَلَمْ يذكره إلا فيما بيني وبينه.
"Mühənna dedi: "Əbu Abdullaha (İmam Əhmədə) Muaviyyə ibni Saləhin Yunas ibni Seyfdən o da Əl Haris İbi Ziyaddan o Əbu Rahumdan o da Əl Ərbad ibni Səriyyədən olan hədisi haqqında (hansi ki, hədis

belədir) ***"Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim: " Rasulullah (s.a.s) insanları ramazanda sahura də-vət edirdi. O (s.a.s) dedi: "Mübarək yeməyə gəlin" və O, Rasulullahın belə dua etdiyini eşitdi: "Ey Allah-ım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzab-dan qoru"*** haqqında sual edildi. Əhməd dedi: "Bəli, bunu Əbdul Rahmən ibni Mehdidən o da Muaviyyə ibn Salehdən (nəql etdiyini) eşitdim". Kufəlilər (yəni şiələr) bu sözləri ***"Allahım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzabdan qoru"*** zikr etmir və onu kəsirlər. O dedi: "Əbdurrahmən mənimlə onun arasında olan heç kimsəyə bu sözlərin heç birini zikr etmədi".

Bu hədis Kufəlilərin bu ziyadəni zikr etmədiklərinə dəlildir, lakin İmam Əhməd və onun tələbəsi Mu-hənna bu rəvayəti tənqid etməmişlərdir. Bu səbəb-dəndir ki, İmam Əhməd bu hədisi *"Fədail əs Səhabə"* sində *"Muaviyyə ibni Əbu Sufyanın fəzilətləri"* bölü-mündə zikr etmişdir.

b) İbni Əbu Yəla dedi: Əbul Həfs Əkbəri dedi: Eşit-dim ki, Şeyx İbni Bətta, Əbu Bəkr ibni Əyyubdan eş-itdi ki, İbrahim əl Hərbiyə (İmam Əhmədin tələbəsi) "Hələf bil təlaq" haqqında sual edildi ki, əgər Mua-viyyə cənnət əhlidirsə Təlaq sənə vacibdir, hansı ki, o (bu suala) belə cavab verdi: Təlaq olmayacaq və de-di:

والدليل على ذلك ما روى العرباض بن سارية أنه سمع النبي - صلى الله

عليه وسلم - يقول لمعاوية بن أبي سفيان: " اللهم علمه الكتاب والحساب وقه العذاب " فالنبي مجاب الدعاء فإذا وقى العذاب فهو من أهل الجنة

“Bu barədə dəlil Əl Ərbadın Rasulullahdan (s.a.s) Muaviyyə (r.a) haqqında eşitdiyi:” ***Allahım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzabdan qoru”*** hədisidir. Peyğəmbərin (s.a.s) duaları qəbul olunandır, bu səbəbdən o (Muaviyyə) əzabdan qorunmuş və cənnət əhlidir”. *(Təbaqat əl Hənəbilə 2/163)*

Bu dəlildir ki, uləma bu hədisi mötəbər saymış və bunu Hz.Muaviyyənin (r.a) cənnət əhli olduğuna dəlil göstərmişlərdir.

c) İbni Xuzeymə bunu öz səhihində *(Səhih ibni Xuzeymə 3/214)*-də zikr etmişdir ki, bu da hədisin onun səhih saydığını göstərməkdədir

d) İmam Zəhəbi dedi ki, bu hədis güclü bir şahiddir. *(Siyər 3/124)*

e) İbni Hibban bu hədisi *“Əl İhsan mənaqıb əs Səhabə”* kitabının *“Muaviyyə ibni Əbu Sufyan radiallah anh”* adlı bölümündə zikr etmişdir.

f) Şeyx Muhamməd Əmin əş-Şənqiti bu hədisin İbni Xuzeymə və İbni Hibban tərəfindən mötəbər sayıldığını söyləmiş və özüdə hədisi mötəbər saymışdır. *(Əl Əhədis ən-Nəbəviyyə fi Fədail Muaviyyə bin Əbu Sufyan səh 30-31)*

g) İbni Qəttan əl Fasi (v.628 h) deyir: حديثه حسن.-“Hə-

dis Həsəndir" *(İkmal Təhzib əl Kamal 3/290)*

h) İmam Əl Corqani (v.543 H) öz kitabının :" بَابٌ: فِي فَضَائِلِ طَلْحَةَ، وَالزُّبَيْرِ، وَمُعَاوِيَةَ، وَعَمْرٍو-*"Talha, Zubeyr, Muaviyyə və Amrın fəzilətləri Babı"*-nda dedi:

هَذَا حَدِيثٌ مَشْهُورٌ، رَوَاهُ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ جَمَاعَةٌ مِنْهُمْ: بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، وَأَسَدُ بْنُ مُوسَى، وَغَيْرُهُمْ
"Bu məhşur hədisdir və bir qrup bunu Muaviyyə ibni Salehdən nəql etmişlərdir. Bunların arasında Bişr ibni Sari, Leys ibni Sad, Abdullah ibni Saleh, Əsəd ibni Musa və başqaları vardır"

Sonra O : ***"Allahım Muaviyyəyə hidayət et, onu hidayətedici qıl və insanları onunla hidayətə çatıdır"*** hədisini nəql etdikdən sonra deyir:

> هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ-"Bu Hədis Həsəndir" *(Əl Əbatil vəl Mənakir əs-Səhah vəl Məşahir lil Corqani 1/343 no . 182)*

x) Şeyx Zubeyr Əli dedi: "İsnadı Həsəndir"*(Fədail Əs Səhabə təhqiqi səh 128)*

i) Əlbani dedi: "İsnadı Həsəndir" *(Əs-Səhihə cild 7 səh 688)*

Not: Səhabə düşmənləri, İbni Ədinin Muaviyyə ibn Saleh bu hədisi zikr etməkdə yalnız qalmışdır sözünü sitat gətirməyə çalışırlar (ki, həqiqətdə bu belə de-

yil). Lakin bu onlara dəlil sağlamaz, çünki İbni Ədinin özü Hz.Muaviyyə daxil bütün səhabələri sevirdi. İbni Adi deyir:

إن أصحابَ النبيِّ ﷺ لِحَقِّ صُحبَتهم، وتقادُمِ قَدمهم في الإسلام، لكلِّ واحد منهم في نفسه حقٌ وحُرمةٌ للصُّحبة، فهُم أجلُّ من أن يتكلّم أحدٌ فيهم

"Səhabə olmaları və İslamı bizdən öncə qəbul etmələri səbəbindən bu Rasulullahın (s.a.s) haqqı və hörmətidir. Bu səbəbdən onların məqamı bizim onlar haqqında (pis) danışmamızdan çox ucadır".
(əl Kamil ibn Adi 3/1064)

Dəlil 3: Rasulullah (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) hidayət olunması, hidayətçi olması və onun vasitəsilədə insanların hidayətə çatması üçün dua etmişdir

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمِيرَةَ، وَكَانَ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ " اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا وَاهْدِ بِهِ " . قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ .

"Rasulullah (s.a.s) Muaviyyə (r.a) haqqında dedi: ***"Allahım, onu (Muaviyyəni) hidayət edən və hidayət edilmiş et və onunla (insanlara) hidayət ver!"*** *(İmam Buxari,Tarix Əl Kəbir 5/240, Sünən ət-Tirmizi, Əlbani hədisi mötəbər saymışdır (Sahih Tirmizi 3/236))*

a) İmam Tirmizi bu hədisi *"Mənaqib Muaviyyə İbni Əbu Sufyan radiallahu anh"* bölümündə zikr etmiş və hədis haqqında "Həsən Qərib" demişdir.

b) İmam Zəhəbi yazır:

حَسَّنَهُ: التِّرْمِذِيُّ.-"Tirmizi dedi ki, hədis həsəndir" *(Siyər Aləm Ən Nubəla 3125)*

İmam Zəhəbi İbnul Cəzvinin bu sözlərlə rədd etmişdir:

"(İbnul Cəzvi) dedi ki, bu hədis Muhəmməd ibni İshaq əl Luluviyə dayanır ki, o siqə deyildir. (Zəhəbi cavab verir) Bu cəhalətdir, əksinə Muhəmməd ibni İshaq Əs Suğani siqədir, (o bu hədisi nəql etməkdə tək qalmamışdır) əksinə bu hədis Əbu Məhsərdən, Mərvan ibni Muhəmməddən və Vəlid Səiddən nəql etmişdir".

Ömər ibni Əbdul Vahid və Vəlid ibni Muslim Səiddən o Rəbiədən o da İbni İdrisdən hansı ki, o da Əbdulrahmən ibni Əbu Umeyrdən eşitmişdir. İsnadı güclüdür

Tirmizi Əbu İdrisdən başqasıyla nəql etmişdir. İbnul Cəzvi İsmail ibni Muhəmməd isnadıyla hansı ki, o Muhəmməd ibni Abbasdan o da Əbu Məşhərdən eşitmişdir. Dəraqutni dedi: "İsmail ibni Muhəmməd yalançıdır".

(Əz Zəhəbi cavab verir) bu da başqa bir yanlış anlamadır. Bu İsmail (ibni Muhəmməd) əs səffardır ki, siqədir. Dəraqutninin yalançı dediyi (İsmail ibni Muhəmməd) Əl Muznidir. Əbu Nuaym ondan nəql etmişdir". *(Əz-Zəhəbi, Təlxis əl İlal əl Mutənahiyə no. 225)*

c) Şeyx Zubeyr Əli Deyir: "Tirmizi dedi ki, bu hədis "Həsən Qərib"dir (3842), Buxari *"Tarixul Kəbir"*ində 5/240, İbni Sad *"Ət-Təbəqat"*ında(7/457), İbni Asim *" Əl Əhəd vəl Muthəna"*sında (2/385 hədis 1129), *" Müsnəd Əhməd"*də (4/216 h 17895.) nəql edilmişdir, isnadı səhihdir".

d) Şeyx Şuayb Ərnəut dedi: "Raviləri siqədir və içlərində səhihin (Buxari və Müslimin) raviləri vardır". *(Təhqiq "Müsnəd Əhməd" Hədis no:17926)*

e) İmam Əl Corqani (v.543 H) بَابٌ: فِي فَضَائِلِ طَلْحَةَ، وَالزُّبَيْرِ، وَمُعَاوِيَةَ، وَعَمْرٍو –Təlha, Zubeyir, Amr və Muaviyyənin fəzilətləri babında - dedi:
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ- "Bu hədis Həsəndir" *(Əl Əbatil vəl Mənakir əs-Səhəh vəl Məşahir lil Corqani 1/341 no. 182)*

f) Əl Əcurri *"Əş-Şəriyyə"*sində كِتَابُ فَضَائِلِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ-*"Muaviyyə ibni Əbu Sufyan radiyallahu anhın fəzilətləri kitabı"* adlı hissədə bu hədisi zikr etməkdədir.

g) Şeyx Muhəmməd ibni Əmin əş-Şənqiti deyir:

أخرج الإمام البخاري بسند صحيح في التاريخ الكبير (5|240): عن أبي مسهر حدثنا سعيد بن عبد العزيز عن ربيعة بن يزيد عن (الصحابي عبد الرحمن) بن أبي عميرة قال: قال النبي ﷺ لمعاوية: «اللهم اجعلهُ هادِياً

«مَهديّاً واهده واهدِ به».

"Bu Buxari tərəfindən *"Tarixul Kəbir"*də (5/240) səhih isnadla nəql edilmişdir. Əbu Musəxxərdən o Seyyid ibni Əbdüləzizdən o Rəbii ibni Yeziddən o da (Səhabə) İbni Əbu Umeyrədən nəql etdi ki, Rasulullah (s. a.s) dedi: ***"Allahım, onu (Muaviyyəni) hidayət edən və hidayət edilmiş et və onunla (insanlara) hidayət ver!"***. *(Əhədis ən-Nəbəviyyə fi fəzail Muaviyyə ibn Əbu Sufyan səh no. 9)*

h) İbni Əsakir *"Tarix"*-ində hədisi mötəbər saymışdır

i) İbni Kəsir hədisi mötəbər saymış və "Muaviyyənin biografiyası və idarəçiliyinin təzkirəsi, onun fəzilətləri və Mənaqıbı" başlığı altında zikr etmişdir.

j) İmam Əbul Qasım Lilkayi bunu "Rasulullahdan (s. a.s) Əbu Əbdurrahman Muaviyyə ibni Əbu Sufyan radiyallahu anhumanın fəzilətlərinə dair nəql edilənlər" başlığı altında zikr etmişdir.

k) Mahmud Şükrü Əl Əlusi dedi: فإن لهذا الحديث شواهد كثيرة تؤكد صحته.-Bu Hədisin onu səhih qılan bir çox şahidi vardır. *('Ədəb 'əlā mən səbbə əl-əṣḥāb 427)*

i) İbni Həcər əl Heysəmi yazır:
إن الحديث حسن"-"Bu Hədis Həsəndir" *(Əl-Səvaiq Əl Muhriqa 2/626)*

Qeyd: Əlusi bir çox məsələdə İbni Həcərə qarşı olsa da, Muaviyyə barəsində kitab yazdığı üçün onu tərifləmişdir.

وقد ألف العلامة ابن حجر المكي كتابا جليلا في مناقبه (تطهير الجنان واللسان عن الخطور والتفوه بثلب معاوية بن أبي سفيان مع المدح الجلي وإثبات الحق العلي لمولانا أمير المؤمنين علي)

"Əllamə İbni Həcər əl Məkki Muaviyyənin fəzilətlərinə dair gözəl bir kitab yazmışdır". *(ʻƏdəb ʻəlā mən səbbə əl-əṣḥāb 425)*

Dəlil 4: Muaviyyə (r.a) fəqih idi

İbni Əbu Məryəm, İbn Əbu Muleykə'nin belə dediyini rəvayət etmiştdr: "İbn Abbas'a deyildi ki: "Mömünlərin əmiri Muaviyyə haqqında nə deyirsən? O sadəcə bir rükatlıq vitr namazı qıldı?" İbn Abbas da bu cavabı verdi: "İsabət etmişdir. Çünki o fəqihdir." *(Buxari kitab #57, Hədis #109)*

Fayda: Əbu Zərr'lə (r.a) Hz.Muaviyyə (r.a) arasında olan fiqhi münazirə:

Zeyd ibni Vəhb nəql edir: Rəbəzə`yə uğramışdım. Orada Əbu Zərr (ra)`i gördüm. Ona: "Səni buraya gətirən səbəb nədir?" diyə soruşdum. Belə izah etdi: "Şam`daydım. Bir ayət haqqında Muaviyyə (r.a) ilə ixtilafa düşdük. Ayət bu: ***"Ey iman edənlər! Hahamlar və rahiblərin çoxu, insanların mallarını haqsızlıqla yeyirlər. Allah yolundan sapdırılar. Qızıl və***

gümüşü yığıb Allah yolunda sərf etməyənlərə şiddətli bir əzabı müjdələ. Bunlar cəhənnəm atəşində qızdırıldığı gün, alınları, böyürlər və kürəkləri onlarla dağlanacaq. Bu, özünüz için saxladığınızdır, saxladıqlarınızı dadın" deyiləcək". (Tövbə, 34-35)
Muaviyə (ra): "Bu ayət əhli kitab haqqına enmişdir" dedi. Mən isə: "Həm bizim, həm də onlar haqqında endi" dedim. Bu məsələ üzərində aramızda ixtilaf çıxdı. Xəlifə Hz. Osman (r.a)`a yazaraq məni şikayət etdi. Hz. Osman mənə yazaraq Mədinə`yə gəlməmi əmr etdi. Bunun üzərinə Mədinə`yə gəldim. Xalq, sanki daha öncə məni heç görməmiş kimi, uşaqları ilə ətrafımı sardı. Vəziyyəti Osman (r.a)`a söylədim. Mənə: "İstərsən buraya yaxın bir yerə get" dedi. Məni buraya gətirən gerçək səbəb budur. Mənim üzərimə Həbəşli siyahi bir qulu əmir təyin etsələr mütləq dinləyər, itaət edərəm". *(Səhih Buxari, Təfsir bölümü, Hədis No 644)*

İmam İbni Həcər Əl Əsqəlani bu hədisdən bir çox hökm çıxarmışdır. O yazır:

وفي الحديث من الفوائد غير ما تقدم : أن الكفار مخاطبون بفروع الشريعة لاتفاق أبي ذر ، ومعاوية على أن الآية نزلت في أهل الكتاب . وفيه ملاطفة الأئمة للعلماء ، فإن معاوية لم يجسر على الإنكار عليه حتى كاتب من هو أعلى منه في أمره ، وعثمان لم يحنق على أبي ذر مع كونه كان مخالفا له في تأويله . وفيه التحذير من الشقاق والخروج على الأئمة ، والترغيب في الطاعة لأولي الأمر ، وأمر الأفضل بطاعة المفضول خشية المفسدة ، وجواز الاختلاف في الاجتهاد ، والأخذ بالشدة في الأمر بالمعروف وإن أدى ذلك إلى فراق الوطن ، وتقديم دفع المفسدة على جلب المصلحة لأن في بقاء أبي ذر بالمدينة مصلحة كبيرة من بث علمه في طالب العلم ، ومع ذلك فرجح

عند عثمان دفع ما يتوقع من المفسدة من الأخذ بمذهبه الشديد في هذه المسألة ، ولم يأمره بعد ذلك بالرجوع عنه ، لأن كلا منهما كان مجتهدا .

"Bu hədisdə şəriətin fürusunda kafirlərində muxatab alındıqlarını (da göstərən) bir çox faydalar vardır , hansı ki, Əbu Zərr və Muaviyyə bu ayətin *(Tövbə, 34-35)* əhl'i kitab haqqında endiyinə dair ittifaq etmişlərdir. Bu, idarəçilərin alimlərə sayğı duyduğunu sübut edir. Muaviyyə (o zaman vali idi) Əbu Zərri rədd etmədi, bu barədə Əmirəl Möminin Osmana (r. a) yazdı və Osmanda hər hansı sərt bir söz söyləmədi, əksinə ona Mədinə yaxınlığında yaşamasını söylədi. Burada idarəçinin əmrini qəbul etmənin və .. ictihadda fərqli fikirlərdə olmanın caizliyinə dair dəlil vardır. Osman (r.a) Əbu Zərr'dən fikrindən daşınmasını əmr etməmiş idi, çünki O (Əbu Zərr) müctəhid idi". *(Fəth əl Bari)*

Dəlil 5: Muaviyyə (r.a) Vəhy katibi idi

İbni Abbas nəql edir ki, Allah Rəsulu (s.a.s) mənə dedi: ***"Get və Muaviyyəni mənə çağır",*** çünki o, Allahın vəhylərini Rasulullah (s.a.s) üçün yazardı. *(İmam Əhməd 2651 , Beyhəqi, Dəlail Ən Nubuvvə cild 6 səh 243 və Əlbani hədisi Silsilə əs-Səhihə (1-164)-də mötəbər saymışdır, Şeyx Zubeyr Əli hədisi zikr ettikdən sonra "isnadı həsən"dir deməkdədir Məcəllə Əl Hədis no: 29 səh 5)*

Sələfin Hz.Muaviyyənin (r.a) vəhy katibi olduğuna dair fəhmi:

a) Riyah ibn Əl Cərrah dedi ki, bir nəfər Məafi ibn İmran (v.185 h)-dan soruşdu:

> يا أبا مسعود أين عمر بن عبد العزيز من معاوية بن أبي سفيان ؟ فغضب من ذلك غضبا شديدا ، وقال : لا يقاس بأصحاب رسول الله - ﷺ - أحد ، معاوية صاحبه ، وصهره ، وكاتبه ، وأمينه على وحي الله ،

“Bir nəfərin əl-Məafi bin İmran’dan soruşduğunu eşitdim: “Ey Əbu Məsud! Ömər bin Abdüləziz ilə Muaviyyə bin Sufyan arasında nə qədər fərq var? ”Onun qəzəbləndiyini gördüm və dedi: “Muhamməd’in - sallallahu aleyhi va səlləm - səhabələri ilə heç kəs müqayisə olunmaz. Muaviyə - radiyallahu anhu - onun katibi, səhabəsi, qaynı və vəhyini əmanət etdiyi kəsdir”. *(Tarix Bağdad 1/209 , Şeyx Zübeyr Əli "Fədail əs Səhabə"də səh 129-da bu hədisi mötəbər saymışdır,* həmçinin baxın الآجري 2466/5 واللالكائي 1445/8 وتاريخ بغداد 209/1 ومن طريقه الجورقاني 195/1]

b) Əl Əcurri (v.360) yazır:

> مُعَاوِيَةُ رَحِمَهُ اللَّهُ كَاتَبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى وَحْيِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ الْقُرْآنُ بِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

“Muaviyyə rahiməhullah Allah əzzə və cəllə-nin əmriylə Allahın vəhylərini Rasulullah (s.a.s) üçün yazan biri idi”. *(Əş-Şəriyə 5/2413)*

c) İmam İbni Əsakir bu barədə yazır:

خال المومنين وكاتب وحى رب العالمين

"Mömünlərin dayısı və Aləmlərin Rəbbinin vəhyinin katibi". *(Tarixi Diməşq 62/38)*

Dəlil 6: Muaviyyə (r.a) Rasulullah (s.a.s) sevmiş və onun hədisiylə əməl etmişdir

a) Ümmü Əlqəmə nəql edir ki, Muaviyyə ibni Əbu Sufyan Mədinəyə gəldi və Aişədən (r.a) örtük və Rasulullahın (s.a.s) saçını istədi. (Sonra) Muaviyyə özünü örtüklə bürüdü, saçı suya batırdı, (suyu içdi) və onu bədənin üzərinə qoydu. *(Tarix Diməşq 62/106 Və Şeyx Zübeyr Əli Dedi ki, "İsnadı Həsən"dir, Məcəllə əl Hədis, Hədis no: 29 səh 60)*

Qeyd: Bu rəvayət Hz.Muaviyyənin (r.a) Rasulullahı (s.a.s) çox sevdiyinə və onun müqəddəs əmanətləri ilə bərəkətləndiyinə dəlildir.

b) İmam Əhməd nəql edir:

حدثنا مروان بن شجاع حدثني خصيف عن مجاهد عن ابن عباس

أنه طاف مع معاوية بالبيت فجعل معاوية يستلم الأركان كلها فقال له ابن عباس لم تستلم هذين الركنين ولم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم يستلمهما فقال معاوية ليس شيء من البيت مهجورا فقال ابن عباس لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة فقال معاوية صدقت

"İbni Abbas deyir ki, o Muaviyyə ilə Beytullahı təvaf etdi. Muaviyyə Kəbənin bütün künclərini öpdü.

İbni Abbas dedi ki, nə üçün Rasulullahın (s.a.s) öpmədiyi küncləri öpürsən? Muaviyyə Beytullahda heç bir şeyin buraxılmaması gərəkdiyini söylədi.
İbni Abbas dedi: "Rasulullahın (s.a.s) həyatı sənin üçün örnəkdir". Muaviyyə dedi: "Haqlısan". *(Müsnəd Əhməd 1877, Şeyx Şueyb Əl Ərnəut dedi ki, Həsən Liğeyrihidr)*

c) Əbu Məryəm Əl Əzdi nəql edir: "Muaviyyənin yanına daxil olduğumda o: "Ey filan və falanın atası (bu ərəblərdə bu vəziyyətlərdə işlədilən ifadədir) bizi ziyarət etmən necə də xoşdur" dedi. Mən dedim: "Sənə Rasulullahdan (s.a.s) bir hədis deyim: ***"Eşitdim ki, Rasulullah (s.a.s) dedi: "Əgər Allah bir kimsəni müsəlmanların işlərində idarəçi vəzifəyə gətirər və o kimsə özünü onların ehtiyaclarını, istəklərini və kasıblığını (təmin etməkdən) uzaq tutarsa, Allah özünü ondan uzaq tutar, onun ehtiyac və kasıblığını gedərməz".*** Muaviyyə dedi: "O (Muaviyyə) insanların ehtiyaclarını qarşılamaq üçün (bu andan etibarən) birini vəzifələndirdi". *(İsnad : Səhihdir (Əl-Əlbani), Sünən Əbu Davud 2948)*

Görüldüyü üzərə Hz.Muaviyyə(r.a) dərhal o hədislə əməl etmişdir.

d) Əbu Micləz dedi:

قَالَ خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ وَابْنِ عَامِرٍ فَقَامَ ابْنُ عَامِرٍ وَجَلَسَ ابْنُ الزُّبَيْرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ لاِبْنِ عَامِرٍ اجْلِسْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ " مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَمْثُلَ لَهُ الرِّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ " .

“Muaviyyə İbni Əz Zubeyrə və İbn Əmirə (görməyə) getdi. (Onu görüncə) İbni Əmir ayağa qalxdı lakin İbni Əz Zubeyr oturmağa davam etdi. Muaviyyə İbni Əmirə dedi: ”Otur, çünki Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim: ***”Qarşısında insanların ayağa qalxmasını xoşlayan kimsə cəhənnəmdə yerini hazırlasın”.*** *(Əlbani dedi ki, isnadı səhihdir, Sünən Əbu Davud 5229)*

Əlbani bu hədis barəsində deyir:

و هذا معنى دقيق دلنا عليه

راوي الحديث معاوية رضي الله عنه ، و ذلك بإنكاره على عبد الله بن عامر قيامه

له ، و احتج عليه بالحديث ، و ذلك من فقهه في الدين ، و علمه بقواعد الشريعة

“Hədisin dəqiq mənası hədisin ravisi Muaviyyə radiyallahu anh tərəfindən bildirilmişdir. O, Abdullah ibni Amrı onun üçün ayağa qalxmasına mane olmuş və hədisdən onun dəlilini gətirmişdir. Bu, (Muaviyyənin) dində fəqihliyini və şəri məsələlərdə elmini (göstərir)”. *(Silsilə Əhədis əs-Səhihə 1/629)*

e) *”Müsnəd əl Humeydi”*də yazılıb:

حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ: ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: ثنا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: اسْتَعْمَلَ مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَلَى سَرِيَّةٍ، فَأَصَابَهُمْ بَرِدٌ شَدِيدٌ، فَأَقْفَلَهُمْ جَرِيرٌ، فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ: لِمَ أَقْفَلْتَهُمْ؟ قَالَ جَرِيرٌ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ» ،

فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ.

"Muaviyyə Cərir ibni Abdullahın komandirliyi altında ordu göndərdi, lakin havanın dayanılmaz şəkildə soyuq olması səbəbindən (Cəririn Əmri) ilə geri qayıtdılar. Muaviyyə (Cərirə) dedi: "Mənim icazəm olmadan nə üçün geri gəlmisiniz? (Cərir) dedi: Eşitdim ki, Allah Rəsulu (s.a.s) buyurdu: ***"İnsanlara mərhəmət etməyənə Allah mərhəmət etməz"*** (Yəni Mücahidlər dayanılmaz soyuqda olduqları üçün o geri gəlmək əmrini vermişdir). Muaviyyə dedi: "Bunu Rasulullahdanmı (s.a.s) eşitdin? O dedi: "Bəli".
(Müsnəd Hümeydi, 2/50 no:822, kitabın Mühəqqiqi dedi ki, isnadı səhihdir)

f) Muaviyyə (r.a) Ənsarı sevirdi.

İmam Əhməd nəql edir ki, Muaviyyə dedi: Rasulullahı (s.a.s) belə deyərkən eşitdim:

" مَنْ أَحَبَّ الْأَنْصَارَ، أَحَبَّهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَمَنْ أَبْغَضَ الْأَنْصَارَ، أَبْغَضَهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ "

"Kim Ənsarı sevərsə Allahda onu sevər, Kim Ənsara qəzəb edərsə, Allah da ona qəzəb edər". *(Müsnəd Əhməd, 28/85, kitabın Mühəqqiqi dedi ki, hədis mötəbərdir)*

Dəlil 7: İbn Abbas (r.a) Muaviyyənin (r.a) 4 xəlifədən sonra xilafət üçün ən uyğun kimsə olduğunu söyləmişdir

İbni Abbas dedi:

ما رأيت رجلا كان أخلق يعني للملك من معاوية

"İdarəçilik üçün (4 xəlifədən) sonra Muaviyyədən daha uyğununu görmədim". *(Tarix Diməşq 62/161 Şeyx Zubeyr Əli səhih isnadla Təhqiq, Fədail əs-Səhabə səh 128-də və Məcəllə əl Hədis no: 29 səh 62-də, Musənnəf Abdul Razzəq cild 11 səh 453 no: 20985)*

Dəlil 8: İbn Ömər (r.a) Muaviyyənin (r.a) Peyğəmbərdən (s.a.s) sonra ən səxavətli kimsə olduğunu söyləmişdir

ما رأيت بعد رسول الله ﷺ أسود من معاوية

İbni Ömər dedi: "Rasulullahdan (s.a.s) sonra Muaviyyədən başqa daha Əsvəd bir kimsə görmədim".

İmam Əhməddən Əsvədin mənası haqqında soruşuldu, O dedi: "Onun mənası səxavətli deməkdir". *(Əs-Sünən əl Xəllal 679,680,681, Kitabın Mühəqqiqi dedi, İbni Ömərin ifadəsinin isnadı Həsəndir və Əhmədin ifadəsinin isnadı isə səhihdir)*

Dəlil 9: Muaviyyə (r.a) möminlərin dayısıdır

657 - أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَطَرٍ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، أَنَّ أَبَا طَالِبٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ: أَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ وَابْنُ عُمَرَ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: نَعَمْ، مُعَاوِيَةُ أَخُو أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَهُمَا، وَابْنُ عُمَرَ أَخُو حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَهُمَا، قُلْتُ: أَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: نَعَمْ "

Əbu Talibdən nəql edildi ki, O Əbu Abdullah (Əhməd ibn Hənbələ) "Muaviyyə mömünlərin dayısıdır" yaxud "İbn Ömər mömünlərin dayısıdır" deyimləri haqqında sual etdi.
O dedi: Bəli, Muaviyyə Rasulullahın (s.a.s) xanımı Ümmü Həbibə bint Əbu Sufyanın qardaşı və İbn Ömər Rasulullahın (s.a.s) xanımı Həfsənin qardaşıdır.
Mən dedim: Muaviyyəyə mömünlərin dayısı deyə bilərəmmi?
O dedi: Bəli

658 - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ هَارُونَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ: جَاءَنِي كِتَابٌ مِنَ الرَّقَّةِ أَنَّ قَوْمًا قَالُوا: لَا نَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ، فَغَضِبَ وَقَالَ: «مَا اعْتِرَاضُهُمْ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ، يُجْفَوْنَ حَتَّى يَتُوبُوا»

Harun ibn 'Abdullahdan nəql edildi ki, O, Əbu Abdullah (Əhməd ibn Hənbələ) dedi: Əl-Rəqqadan mənə bir məktub gəldi ki, bəzi insanlar deyirlər ki: Biz, Muaviyyə mömünlərin dayısıdır demirik. O, əsəbiləşdi və dedi: Niyə bu məsələyə etiraz edirlər? Onlar tövbə edənə qədər uzaqlaşdırılmalıdırlar.

659 - أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي هَارُونَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَّ أَبَا الْحَارِثِ حَدَّثَهُمْ قَالَ: وَجَّهْنَا رُقْعَةً إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ: مَا تَقُولُ رَحِمَكَ اللَّهُ فِيمَنْ قَالَ: لَا أَقُولُ إِنَّ مُعَاوِيَةَ كَاتِبُ الْوَحْيِ، وَلَا أَقُولُ إِنَّهُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنَّهُ أَخَذَهَا بِالسَّيْفِ غَصْبًا؟ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هَذَا قَوْلُ سَوْءٍ رَدِيءٌ، يُجَانَبُونَ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ، وَلَا يُجَالَسُونَ، وَنُبَيِّنُ أَمْرَهُمْ لِلنَّاسِ

Muhəmməd ibn Əbi Harun və Muhəmməd ibn Əbu Cəfərdən nəql edildi ki, Əbul Haris onlara dedi: Biz Əbu Abdullaha (Əhməd ibn Hənbələ) bir not göndərdik ki: Allah sənə mərhəmət etsin: Mən Müaviyyə vəhy katibidir və mömünlərin dayısıdır demirəm, çünki, o xilafəti qılıncla və zorla aldı?" Deyən bir kimsə haqqında nə deyirsən. Əbu Abdullah dedi: Bunlar pis sözlərdir və belə insanlardan qaçınılmaq və uzaqlaşdırmaq gərəkir və insanları onlar haqqında uyarmalıyıq.

660 - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ: أَيُّهُمَا أَفْضَلُ: مُعَاوِيَةُ أَوْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ؟ فَقَالَ: «مُعَاوِيَةُ أَفْضَلُ، لَسْنَا نَقِيسُ بِأَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدًا» . قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِيَ الَّذِينَ بُعِثْتُ فِيهِمْ»

Nəql edildi ki, Əbu Bəkr əl Mərvəzi dedi: Əbu Abdullaha (Əhməd ibn Hənbələ) dedim: Kim daha üstündür, Muaviyyə yoxsa Ömər İbn Əbduləziz? O dedi: Muaviyyə daha üstündür və Biz Rasulullah - sallallahu aleyhi və səlləmin - əshabını kimsəylə müqayisə etmərik. Rasulullah (sallalahu aleyhi və səlləm) - dedi: ***"İnsanların ən xeyirlisi mənim (elçi olaraq) göndərildiyim zamanın insanlarıdır (Əshabımdır)".***

661 - أَخْبَرَنِي عِصْمَةُ بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: ثَنَا حَنْبَلٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَسُئِلَ: مَنْ أَفْضَلُ: مُعَاوِيَةُ أَوْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ؟ قَالَ: «مَنْ رَأَى رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي»

İmam Əhməddən soruşuldu ki, kim daha üstündür? Muaviyyə yoxsa Ömər ibn Əbduləziz?

İmam Əhməd cavab verdi: Rasulullah - sallallahu aleyhi və səlləmi görən (Muaviyyə), Rasulullah - sallallahu aleyhi və səlləm dedi: *"**İnsanlarin ən xeyirlisi mənim əsrimdə yaşayan (Əshabımın) insanlarıdır**"*. *(Sünən əl Xəllal, 657-661)*

Fayda: İmam Zəhəbi Əbu Əbdurrahmən Əl Cobri haqqında yazır:

فما أحدثك، حتى أدري مذهبك في معاوية. فقلت: صاحب رسول الله ﷺ، وترحمت عليه،

"O, tələbələrinə onlardan Muaviyyə haqqındakı məzhəblərini (görüşlərini) soruşmadıqca hədis rəvayət etməzdi. Əgər onlar, O (Muaviyyə) Peyğəmbərin (s.a.s) səhabəsidir desə və onun (Muaviyyə) üçün dua etsəydilər (Əbu Əbdurrahmən bu halda hədis rəvayət edərdi)". *(Siyər Aləm ən-Nubəla 17/415)*

Dəlil 10: Aişə (r.a) Allahdan Muaviyyəni (r.a) ömrünü onun ömrünə çatdırmasını təmənni etmişdir

Aişə (r.a) dedi:

ما زال بي ما رأيت من امر الناس فى الفتنة حتى اني لأتمنى ان يزيد الله عزوجل معاوية من عمري في عمره

"Fitnə zamanı insanların məsələlərini görəndə, Allah-

dan Muaviyyənin ömrünü mənim ömrümə çatdırmasını təmənni etdim". *(Ət Təbəqat, İbni Aruba Əl Hərrani, səh 41)*

Dəlil 11: Sad ibn Əbu Vəqqas (r.a) Osmandan (r.a) sonra Muaviyyədən (r.a) daha yaxşı idarəçi olmadığını söyləmişdir

Sad ibni Əbu Vəqqas dedi:

مَا رَأَيْتُ أَحَداً بَعْدَ عُثْمَانَ أَقْضَى بِحَقٍّ مِنْ صَاحِبِ هَذَا البَابِ -يَعْنِي: مُعَاوِيَةَ

"Osmandan (r.a) sonra Muaviyyədən (r.a) başqa haqqa görə daha yaxşı idarə edən bir kimsə görmədim". *(İbni Əsakir, Tarixi Diməşq 59/161, Hafiz Əbu Yəhya Nurpuri hədisi mötəbər saymışdır)*

Dəlil 12: Əbu Dərda (r.a) Muaviyyənin (r.a) namazda Rasulullaha (s.a.s) ən çox bənzəyən şəxs olduğunu söyləmişdir

Əbu Dərda dedi:

مَا رَأَيْتُ أَحَدًا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَشْبَهَ صَلاةً بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مِنْ أَمِيرِكُمْ هَذَا ، يَعْنِي

"Namazında peyğəmbərə - sallallahu aleyhi va səlləm - sizin bu əmirinizdən - yəni Muaviyyədən - çox oxşayan başqa heç kimsəni görmədim". *(Əl Heysəmi, Məcməuz Zəvaid 4/285-də dedi: "Təbərani tərəfindən rəvayət edilmişdir və Qeys İbni Haris əl Münhəcidən başqa ricalları səhihin ricallarıdır və o siqədir")*

Dəlil 13: İbn Abbas İsra surəsi 33-ün Muaviyyənin (r.a) idarəçiliyi ələ alması kimi anlamışdır, çünki O, Osmanın (r.a) varisi idi

Uca Allah İsra surəsinin 33-cü ayətində: ***"Kim haqsız yerə öldürülmüşsə, artıq onun varisinə ixtiyar vermişik (istəsə bağışlayar, istəsə qisas tələb edər, istəsə də qanbahası alar)"*** buyurmaqdadır.

İbni Kəsir bu ayətin təfsirində buyurur: "Böyük alim və İmam İbni Abbas bu ayətin ümümi mənasından Muaviyyənin haqsız şəkildə qətl edilən Osmanın (r.a) varisi olması səbəbindən iqtidarı ələ alacağını anlamışdır.
Nəticədə, Muaviyyə İbni Abbasın bu ayətin əsasında dediyi kimi, İqtidarı ələ aldı. Bu, məsələlərin qəribə olanlarından biridir". *(İbni Abbasın bu ifadəsi Təbəraninin Mücəm Əl Kəbirində 10/320-də zikr edilmişdir)*

Dəlil 14: Hz.Muaviyyənin (r.a) və Aişənin (r.a) Nəbəvi Hədisə olan sevgisi

Muaviyyə (r.a) Aişəyə (r.a) məktub yazıb ondan məsləhət alardı və Hz.Aişədə (r.a) ona Rasulullahın (s.a.s) hədislərindən sitat gətirərdi.

"Muaviyyə Aişəyə məktub yazıb, mənə məsləhət ver və mənə ağır bir şey yükləmə" dedi. Bu səbəbdən Hz.Aişə Muaviyyəyə yazdı". Sənə salam olsun. İzləyəcəyin xüsuslara gəlincə, Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim: ***"Hər kim Allahın rızasını insan-***

ların qəzəbindən üstün tutarsa, Allahda insanlarla əlaqələrində ona kifayət edər. Hər kimdə insanların rizayətini Allahın qəzəbinə tərcih edərsə, Allah da onu insanlara həvalə edər..vəs-salam". *(Sünən Tirmizi no: 2414)*

Bu Muaviyyənin (r.a) və Hz.Aişənin (r.a) Nəbəvi hədisə olan sevgisinə dəlildir.

Dəlil 15: Rasulullahın (s.a.s) Hz.Muaviyyənin (r.a) ailəsinə olan sevgisi

"Hz.Aişə nəql edir: (Muaviyyənin anası) Hind binti Utbə Rasulullaha (s.a.s) gəldi və dedi: "Ya Rasulullah (s.a.s), (İslamdan əvvəl) heç bir ailənin zəlil olması mənə sənin ailənin zəlil olmasından daha sevimli gəlməzdi. Bu gün isə yer üzündə heç bir ailənin izzətli olması sənin ailənin izzətli olmasından daha sevimli gəlmir. Rasulullah (s.a.s): *"Varlığım qüdrət əlində olan Allaha and olsun ki, məndə eyni qənaətdəyəm"* dedi. *(Səhih əl-Buxari 3825)*

İbni Həcər deyir ki: "Bu hədistə Hindin zəkasının yüksəkliyinə və bunu danışığında ustaca ifadə etməsində bir işarə vardır". *(Fəthul-Bari, c. 8, s. 142)*

İmam İbni Kəsir *"Əl Bidayə vən-Nihayə"*də yazır: "Məndə eyni qənaətdəyəm" sözündə (Hindin və Muaviyyənin ailəsi) üçün tərif vardır. Çünki Rasulullah (s.a.s) (İslamdan əvvəl) Hindi, ailəsini və digər küfrdə olanların zəlil olmasını istərdi, lakin onlar

İslama keçincə Rasulullah (s.a.s) onları (onun ailəsini) Allahın izzətləndirməsini istədi, bu səbəbdən Allah da onları izzətləndirdi, (yəni Hindin ailəsini). *(Əl Bidayə vən Nihayə 8/162)*

İbni Həcər kimi digər bəzi üləmada bu hədis haqqında dedi ki, bu hədisin anlamı hərfən alınmamalıdır, çünki (İslamdan öncə) Hind bin Utbədən (r.a) daha qatı İslam düşmənləri var idi və İslamı qəbul etdikdən sonra da Hind bin Utbədən (r.a) daha xeyirliləri vardı. *(Fəthul Bari)*

Dəlil 16: Muaviyyə (r.a), Rasulullahın(s.a.s) bərbəri idi

Muaviyyə nəql etdi: "Uzun bir bıçaqla (qayçıyla) Rasulullahın (s.a.s) saçını kəsdim". *(Səhih Əl-Buxari 1730)*

İbni Abbasa Muaviyyənin bu hədisi haqqında sual edildiyində o dedi:

مَا كَانَ مُعَاوِيَةُ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّهَمًا "

"Muaviyyə Rasulullah (s.a.s) üzərinə (barəsində) yalan söyləməz". *(Müsnəd Əhməd 16863, Şeyx Şuayb Ərnəut dedi ki, hədis səhihdir)*

Dəlil 17: Muaviyyə (r.a) suallarına Hz.Əlidən (r.a) və digər səhabədən cavab alardı

a) "Malik mənə Yəhya ibni Səiddən o da Səid ibni Əl Museyyəbdən nəql etdi ki, İbni Xeybəri adlı bir Suri-

yalı (başqa) bir adamı (özünün) xanımıyla tapıb öldürdü, yaxud hər ikisini öldürdü. Muaviyyə ibni Əbu Sufyan bu məsələdə qərar verməkdə çətinlik çəkdi və Əbu Musa Əl Əşariyə yazaraq bu barədə Əli ibni Əbu Talibdən soruşmasını istədi. Musa bu barədə Əlidən soruşdu və Əli (r.a) dedi: "Bu hadisə mənim ərazimdəmi baş vermişdir? Səni and verirəm ki, bunu mənə söyləməlisən". Əbu Musa, Muaviyyənin ona yazaraq bu məsələ barəsində Əlidən soruşmağını istədiyini izah etdi". Əli (r.a) dedi: "Mən Əbul Həsənəm, əgər o 4 şahid gətirəməzsə onu (öldürdüyü adamın qohumlarına) təslim edin". *(Muvatta İmam Malik kitab 36, Hədis 18)*

b) Muaviyyə (r.a) Zeyd ibni Sabitə (r.a) bir məsələ haqqında sual soruşdu və o da ona cavabən bu məktubu yazdı: "Rahmən və Rahim olan Allahın adıyla. Zeyd ibni Sabitdən Allahın qulu, Əmirəl Möminin Muaviyyəyə. Salam və Allahın rəhməti üzərinə olsun Ey, Əmirəlmöminin. Özündən başqa ilah olmayan Allaha sənin üçün dua edirəm.
Bundan sonra mənə baba və qardaşlar (haqqında) olan mirasdan bəhs etdin (və Muaviyyənin yazdığı məktubu zikr edir). Bütün işlərimizdə Allahın rəhbər olmasını, qorumasını və səbatını istəyirik.
Yanlış yönləndirən, bilgisiz və haqqında elmi olmadan danışmaqdan Allaha sığınırıq. Salam, Allahın bərəkəti, rəhməti və məğrifəti üzərinə olsun, Ey Əmirəl Möminin. (Tarix olaraq) Vuhayb onun üzərinə

nə cümə axşamı, Ramazanın 20-si, 42 H yazmışdı”. *(İsnad : Həsəndir (Əl-Əlbani) Əl-Ədəb Əl-Mufrəd 1131)*

Dəlil 18: Muaviyyə (r.a) Hz.Əlinin(r.a) özündən üstün olduğunu bilirdi və bu məsələdə cahil deyildi

a) İbni Həcər əl Əsqalani yazır:

وقد ذكر يحيى بن سليمان الجعفي أحد شيوخ البخاري في " كتاب صفين " في تأليفه بسند جيد عن أبي مسلم الخولاني أنه قال لمعاوية : أنت تنازع عليا في الخلافة أو أنت مثله ؟ قال : لا ، وإني لأعلم أنه أفضل مني وأحق بالأمر ، ولكن ألستم تعلمون أن عثمان قتل مظلوما وأنا ابن عمه ووليه أطلب بدمه ؟ فأتوا عليا فقولوا له يدفع لنا قتلة عثمان ، فأتوه فكلموه فقال : يدخل في البيعة ويحاكمهم إلي ،

“İmam Buxarinin müəllimlərindən olan Yəhya ibni Süleyman Əl Cafi *“Kitab əs Siffin”* kitabında güclü isnad ilə Əbu Muslim Əl Xolanidən nəql etdi ki, O Muaviyyədən soruşdu: ”Sən, Əliylə xilafət barəsində mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən ?” o dedi: ”Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm”. Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam. Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osman-ın qatillərini göndərməsini söylə, (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm. Onlar,Əliyə getdilər və onunla danışdılar. Əli (r.a) dedi: ”İlk öncə mənə bey-ət et və sonra bu barədə soruş”. *(Fəth əl Bari (13/ 92))*

b) İmam Zəhəbi digər bir isnad ilə *”Siyər”* kitabında

Buxarinin müəllimindən sitat gətirməkdədir:

قَالَ الجُعْفِيُّ: حَدَّثَنَا يَعْلَى بنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيْهِ، قَالَ:

جَاءَ أَبُو مُسْلِمٍ الخَوْلاَنِيُّ وَأُنَاسٌ إِلَى مُعَاوِيَةَ، وَقَالُوا: أَنْتَ تُنَازِعُ عَلِيّاً، أَمْ أَنْتَ مِثْلُهُ؟

فَقَالَ: لاَ وَاللهِ، إِنِّيْ لأَعْلَمُ أَنَّهُ أَفْضَلُ مِنِّي، وَأَحَقُّ بِالأَمْرِ مِنِّي، وَلَكِنْ أَلَسْتُم تَعْلَمُوْنَ أَنَّ عُثْمَانَ قُتِلَ مَظْلُوْماً، وَأَنَا ابْنُ عَمِّهِ، وَالطَّالِبُ بِدَمِهِ، فَائْتُوْهُ، فَقُوْلُوا لَهُ، فَلْيَدْفَعْ إِلَيَّ قَتَلَةَ عُثْمَانَ، وَأُسْلِمَ لَهُ.

فَأَتَوْا عَلِيّاً، فَكَلَّمُوْهُ، فَلَمْ يَدْفَعْهُم إِلَيْهِ

"Əbu Muslim Xolani və digərləri Muaviyyəyə gedərək ondan soruşdular: "Əliylə Mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən?
Muaviyyə dedi: "Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm". Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam. Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osmanın qatillərini göndərməsini söylə, (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm". Onlar Əliyə getdilər və Onunla danışdılar. Lakin Əli (r.a) Osmanın (r.a) qatillərini təslim etməyi rədd etdi". *(Siyər aləm Ən Nubəla, cild 3, səh 140. Kitabın Mühəqqiqi dedi:*رجاله ثقات *- ricalları siqədir, Həmçinin İmam İbni Kəsir bu rəvayəti Əl Bidayəsində 8/129-da zikr etmişdir)*

c) İmam İbni Əsakir digər isnadla nəql edir:

ونا إبراهيم نا يحيى قال حدثني يعلى بن عبيد الحنفي نا أبي قال جاء أبو مسلم الخولاني وأناس معه إلى معاوية فقالوا له أنت تنازع عليا أم أنت مثله فقال

معاوية لا والله إني لأعلم أن عليا أفضل مني وأنه لأحق بالأمر مني ولكن ألستم تعلمون أن عثمان قتل مظلوما وأنا ابن عمه وإنما أطلب بدم عثمان فائتوه فقولوا له فليدفع إلي قتلة عثمان وأسلم له فأتوا عليا فكلموه بذلك فلم يدفعهم إليه

"Əbu Muslim Xolani və digərləri Muaviyyəyə gedərək ondan soruşdular: "Əliylə Mübahisə edir yaxud özünü ona bərabərmi görürsən?
Muaviyyə dedi: "Vallahi, xeyr. Mən onun məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm". Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam. Bu səbəbdən, Əliyə get və mənə Osmanın qatillərini göndərməsini söylə, (O bunu etdikdən) sonra ona beyət edəcəyəm". Onlar Əliyə getdilər və Onunla danışdılar. Lakin Əli (r.a) Osmanın (r.a) qatillərini təslim etməyi rədd etdi". *(Tarixi Diməşq, 59/ 132, Muaviyyə ibni Sufyanın tərcüməsinin aşağısında)*

d) İmam Əhməd *"Kitab zz-Zühd"*-də yazır:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو شِبْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ وَاقِعٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ مُعَاوِيَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ بِدِمَشْقَ يَخْطُبُ النَّاسَ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ مَرْقُوعٌ "

"Əbu Həmlə dedi: "Muaviyyəni minbər üzərində insanlara xütbə verərkən gördüm, köynəyi digər paltarla yamalı idi". *(əz-Zuhd no. 965)*

e) İmam İbni Əsakir nəql edir: "Mən sizdən daha xeyirli deyiləm və aranızda məndən daha xeyirli olan Abdullah ibni Ömər və Abdullah ibni Amr kimi di-

digər fəzilətli olanlar vardır. Bəlkədə mən sizin düşmənlərinizi öldürməkdə sizdən daha xeyirliyəm”. *(Tarix Diməşq İbn Əsakir 59/163; İbn Sa`d, Təbaqat əl Kubra, 1/116)*

Dəlil 19: Muaviyyənin (r.a) cənnətlik olduğu söylənmişdir:

İmam əl-Buxari *“əs-Səhih”*də Ummu Haram əl-Ənsari’dən - radiyallahu anhu - onun peyğəmbərdən - sallallahu aleyhi va səlləm - belə dediyini eşitdiyini rəvayət edir: ***“Ümmətimdən dənizdə döyüşən ilk orduya (Allah cənnəti) vacib etmişdir.” Ummu Haram dedi: “Ey Allahın Elçisi! Mən onların arasında olacammı?” Dedi: “Sən onların arasındasan.” Sonra peyğəmbər - salləllahu aleyhi va səlləm - dedi: “Ümmətimdən Qeysar’ın şəhərində ilk vuruşan ordunun günahları bağışlanmışdır.” Soruşdu: “Ey Allahın Elçisi! Mən onların arasındayammı?” Dedi: “Xeyr!*** *(“əs-Səhih”, (6/102; “Fəthul-Bari”dəki rəqəmə əsasən 2924))*

Hz.Muaviyyənin (r.a) ilklərdən olduğunun dəlili: Ümmü Həram dedi:

فَقَالَتْ : ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ ، فَقَالَ : أَنْتِ مِنْ الْأَوَّلِينَ ؛ فَخَرَجَت مَعَ زَوْجِهَا عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ غَازِيًا أَوَّل مَا رَكِبَ الْمُسْلِمُونَ الْبَحْرَ مَعَ مُعَاوِيَةَ

“(Ey Allahın Elçisi), dua edin məndə onlardan olum”. (Rasulullah (s.a.s)) dedi: ”Sən onlardansan”. Sonra (söylənilən) oldu və O, Cihada gedən həyat yoldaşı Übedə ibn Samitlə (qəzaya) getdi. Bu Mua-

viyyənin komandirliyi altında Müsəlmanların ilk qəzavatı (savaşı) idi". *(Səhih əl-Buxari 2799)*

İmam İbni Həcər əl Əsqalani dedi:

وقوله : قد أوجبوا " أي فعلوا فعلا وجبت لهم به الجنة .

"Vacibdir ifadəsi ... (Yəni) cənnət onlara vacibdir deməkdir". *(Fəthul Bari, həmin hədisin şərhində)*

İmam İbni Əbdulbərr deyir:

" وفيه فضل لمعاوية رحمه الله إذ جعل من غزا تحت رايته من الأولين ورؤيا الأنبياء صلوات الله عليهم وحي "

"Bu hədisdə Muaviyyə radiyallahu anh-ın fəzilətinə dair dəlil vardır". *(ət-Təmhid 1/235)*

əl-Hafiz İbn Həcər və əl-Hafiz əl-Bədr əl-Ayni *"əs-Səhih"*ə yazdıqları şəhrlərində əl-Muləhhəb bin Sufra əl-Əndəlusi'dən (vəfatı: hicri 435) belə dediyini nəql edirlər: "Bu hədisdə Muaviyyə üçün bir fəzilət var, çünki dənizdə döyüşən ilk kəs o, olmuşdur". *(İbn Həcər, "Fəthul-Bari", 6/120)*

əl-Firyəbi deyir: "Dənizdə ilk döyüşən Muaviyyə olmuşdur. Osman bin Affan'ın zamanında döyüşmüşdür." *(əl-Əcurri, "əş-Şəria", 5/2441 (rəq: 1922))*

əl-Hafiz İbn Abdilbərr - rahiməhullah - deyir: "Bu babdakı hədisdə zikr olunan döyüşün Muaviyyənin döyüşü olmasında bildiyim qədər ilə tarix alimlərindən heç kəs ixtilaf etməmişdir, çünki Ummu Haram

onunla birlikdə döyüşdə olmuşdur və bu, Osmanın xilafəsində olmuşdur.” Əhli-sünnət imamlarından əl -Əcurri, əl-Laləkay, İbn Abdilbərr və başqaları bu hədisi Muaviyə üçün bir fəzilət hesab edirlər. *(“ət-Təmhid”, 1/242)*

Dəlil 20: Muaviyyə (r.a) Əbdul Rahmən ibn Şibala (r.a) insanlara Hədis öyrətməsini əmr etmişdir

كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِبْلٍ أَنْ عَلِّمِ النَّاسَ مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَمَعَهُمْ، فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، فَإِذَا عَلِمْتُمُوهُ، فَلَا تَغْلُوا فِيهِ ، وَلَا تَجْفُوا عَنْهُ، وَلَا تَأْكُلُوا بِهِ، وَلَا تَسْتَكْثِرُوا بِهِ "

“Muaviyyə (r.a) Əbdurrahmən ibni Şibala (r.a) yazaraq Rasulullahdan (s.a.s) eşitdiklərini insanlara öyrətməsini istədi. Bu səbəbdən o dedi: ”Rasulullahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim: ***”Qur’anı oxuyub öyrənin ”***. *(Müsnəd Imam Əhməd 24/437, Şeyx Şuayb Ərnəvut Müsnədin təhqiqində hədisi mötəbər saymışdır, Siyər Al-əm ən Nübəlanın Mühəqqiqi 7/15 dedi: Hafız İbni Həcərin ”əl Fəthul Baridə” dediyi kimi isnadı güclüdür)*

Dəlil 21: Muaviyyənin (r.a) olduqca gözəl sirəsi vardı

حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّمْلِيُّ، وَابْنُ، عَوْفٍ - وَهَذَا لَفْظُهُ - قَالاَ حَدَّثَنَا الْفِرْيَابِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ " إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ " . فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ كَلِمَةٌ سَمِعَهَا مُعَاوِيَةُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَفَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهَا .

Muaviyyə (r.a) nəql etdi ki, Rasulullahın (s.a.s) belə

dediyini eşitdim: ***"Şayət sən insanların qüsurunu araştıracaq olsan ya onları ifsad etmiş olarsan və yaxud ifsad etməyə yaxınlaşarsan".*** Əbu Dərda dedi: "Bu Muaviyyənin özünün Rasulullahdan (s.a.s) eşitdiyi sözlərdir və Allahda onu onlarla faydalandırdı". *(Sunən Əbi Davud 4888)*

İmam İbni Kəsir yazır:

يعني: أنه كان جيد السيرة، حسن التجاوز، جميل العفو، كثير الستر رحمه الله تعالى

"Yəni: Onun olduqca gözəl sirəsi (davranışları) vardı, insanları gözəl şəkildə məzur görərdi, onları gözəl şəkildə bağışlardı və bir çox qüsurlarını örtərdi. Allah ona rəhmət etsin". *(Əl Bidayə vən Nihayə 8/166)*

Dəlil 22: Ümmül Möminin Ümmü Həbibənin Muaviyyə (r.a) üçün dua etməsi

Abdullah ibn Məs`ûd deyir ki: Rasulullahın (s.a.s) xanımı Ümmü Həbibə dedi: "Allahım! Mənə ərim Rasulullahı, atam Əbu Sufyanı və qardaşım Muaviyyəni bağışla (Məni onlarla uzun yaşat)".

Bunun üzərinə Rasulullah sallallahu aleyhi vəsəlləm (Nə üçün Muaviyyə üçün dua etdin deyildə əvəzinə): "Sən Allah'dan təqdir edilmiş əcəlləri, sayılmış günləri və təqsim edilmiş ruziləri istədin. O heç bir şeyi vaxtı gəlmədən yaradacaq yaxud bir şeyi

vaxtından sonraya buraxacaq deyildir. Şayət Allah-dan səni cəhənnəmin əzabından vəya qəbir əzabından qorumasını istəsəydin daha xeyirli və daha əfdal olardı" buyurdular. *(Səhih Muslim Hədis 6438)*

Dəlil 23: Tabeindən Əbu İshaq əs-Səbi Muaviyyə-dən (r.a) sonra onun kimisini görməmiş olmasını söyləməsi

Əbu İshaq əs Səbi dedi:

كان معاوية، وما رأينا بعده مثله

"Muaviyyədən sonra onun kimisini görmədim". *(Sünnə əl Xəllal, (2/438), İbni Əsakir, Tarixi Diməşq (59/171), Sünnə əl Xəllal Mühəqqiqi dedi ki, isnadı səhihdir)*

Dəlil 24: Rasulullahın (s.a.s) Hz.Muaviyyəyə (r.a) Nəsihəti:

İmam Əhməd (r.a) nəql edir:

حَدَّثَنَا رَوْحٌ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَدِّي يُحَدِّثُ ، أَنَّ مُعَاوِيَةَ أَخَذَ الْإِدَاوَةَ بَعْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ يَتْبَعُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَا ، وَاشْتَكَى أَبُو هُرَيْرَةَ ، فَبَيْنَا هُوَ يُوَضِّئُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهِ مَرَّةً ، أَوْ مَرَّتَيْنِ وَهُو يَتَوَضأ ، فَقَالَ : " يَا مُعَاوِيَةُ إِنْ وُلِّيتَ أَمْرًا فَاتَّقِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ، وَاعْدِلْ " ، قَالَ : فَمَا زِلْتُ أَظُنُّ أَنِّي مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى ابْتُلِيتُ .

"Muaviyyə Əbu Hureyrədən sonra konteynerdən (su dolu qabdan) su aldı (ki, Rasulullah (s.a.s) abdəst alsın) və Rasulullahın (s.a.s) arxasınca getdi.

Əbu Hureyrə (r.a) xəstə idi. Rasulullah (s.a.s) abdəst alarkən, Muaviyyəni bir yaxud iki dəfə gördü və dedi: ***"Ey Muaviyyə, hakim olduğun zaman Allahdan qorx və adil ol".*** Muaviyyə dedi: "Rasulullahın (s.a.s) bu sözünə görə hər zaman imtahan edilənə qədər imtahan ediləcəyimi düşündüm" (idarəçi oldum və imtahan edilim). *(Müsnəd Əhməd)*

a) İmam əl Heysəmi (r.a) dedi:

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ، وَهُوَ مُرْسَلٌ، وَرَوَاهُ أَبُو يَعْلَى فَوَصَلَهُ فَقَالَ فِيهِ: عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «تَوَضَّؤُوا ". قَالَ: فَلَمَّا تَوَضَّؤُوا نَظَرَ إِلَيَّ فَقَالَ: " يَا مُعَاوِيَةُ، إِنْ وُلِّيتَ أَمْرًا فَاتَّقِ اللَّهَ وَاعْدِلْ». وَالْبَاقِي بِنَحْوِهِ. وَرَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ وَالْكَبِيرِ، وَقَالَ فِي الْأَوْسَطِ: " فَاقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ ". بِاخْتِصَارٍ. وَرِجَالُ أَحْمَدَ وَأَبِي يَعْلَى رِجَالُ الصَّحِيحِ.

"İmam Əhməd tərəfindən mürsəl isnadla, Əbu Yəla tərəfindən isə (Mosula) bağılı olan isnad yoluyla nəql edilmişdir... Əhmədin və Əbu Yəlanın raviləri səhihin raviləridir". *(Məcmuə əz-Zəvaid (9/356))*

b) İmam Zəhəbi deyir:

ولهذا طرق مقاربة

"Onun bir çox müqərib (qəbul görən) (isnadları) vardır". *(Siyər A`ləm ən-Nubəla 3/131)*

c) *"Siyər Aləm ən Nubəla"*nın Mühəqqiqi dedi:

رجاله ثقات، وهو في " المسند " 4 / 101، وانظر " البداية " 8 / 123.

"Ricalları siqədir, Və o *"əl Müsnəd 4/101"* və *"əl Bida-*

yədə 8/123" (nəql edilmişdir)".

d) İmam Beyhəqi bu hədisin isnadı haqqında deyir: "İsmail ibni İbrahim zəifdir, lakin hədisin (Müsnəddə və Əbu Yəla'da) digər şahidləri vardır. *(Dəlail ən-Nübüvvə 2/446, İbn Kəsir Beyhəqinin bu sözlərini əl Bidayə vən Nihayədə 8/123-təsdiq edir)*

Qeyd edim ki, bu hədis bir çox məsələni özündə ehtiva etməkdədir:

1) Muaviyyə (r.a) Rasulullaha (s.a.s) abdəst almaqda kömək edir

2) Muaviyyə (r.a) Rasulullahı (s.a.s) sevməkdədir

3) Rasulullah (s.a.s) Muaviyyəyə (r.a) nəsihət etmişdi və Muaviyyənin (r.a) imanı gözəl idi. O bilirdi ki, imtahan olunacaq, çünki Rasulullah (s.a.s) ona nəsihət etmişdir

Dəlil 25: Cəfər əs-Sadiqin (r.a) Muaviyyənin (a.a) təriflǝndiyi hədisləri qəbul etməsi

İmam İbni Əsakir, Beyhəqinin isnadıyla nəql edir: "Cəfər ibni Muhəmməd (Əs Sadiq) Qasım ibni Muhəmməd ibni Əbu Bəkr əs Siddiqdən nəql etdi ki, o dedi: "Muaviyyə ibni Əbu Sufyan dedi: Rasulullah (s.a.s) buyurdu: ***"Əgər imam oturaraq namazı qıldırarsa, onun arxasındakı insanlarda oturaraq namaza başlamalıdırlar".*** Qasım dedi: "İnsanlar (Səhabə və Tabein) Muaviyyənin doğruluğuna heyran qaldılar".

Əl Beyhəqi dedi: "(Əhl'i beytdən) Cəfər ibni Muhəmməd əs sadiq Qasım ibni Muhəmməd ibni Əbu Bəkr əs Siddiqdən nəql etmişdir və onun (Qasımın) insanlardan Muaviyyənin doğruluğunu təsdiqlədiyi rəvayəti təsdiq etmişdir", və o insanlar sağ qalan Səhabələr və Tabeinin böyükləri idi". *(Tarix Diməşq 59/166, Muaviyyənin bu hədisi və Qasımın sözləri İbni Əbu Şeybədə və Təbəranidə də zikr edilmişdir, Əlbani "əs-Səhihə" sində 1363 hədisi səhih saymışdır, Şeyx Zübeyr Əli də " Fədail əs Səhabə" təhqiqində "Muaviyyə ibni Əbu Sufyan" bölməsində "Tarixi Diməşq"dəki hədisi sitat gətirmiş və hədisi mötəbər saymışdır)*

Dəlil 26: Muaviyyənin (r.a) fəziləti haqqında kitab yazan alimlər

1. İbni Əbi Dünya (v.208 H) : *"Hilmu Muaviyyə "* الكتاب: حلم معاوية لابن أبي الدنيا -İmam İbni Əsakir öz *"Tarix"* kitabında bu kitabdan sitatlar gətirməkdədir

2. İmam İbni Asim öz kitabında Hz.Muaviyyə üçün ayrı bir cüzz açmışdır *(Fəthul Bari, "Zikrul Muaviyyə " bölümü)*

3. Əbu Ömər Ğulam Sələb (v.345 H) Hz.Muaviyyə haqqında kitab yazmışdır *(Fəthul Bari, "Zikrul Muaviyyə" bölümünün altında)*

İmam Zəhəbi yazır:

جمع فيه فضائل معاوية، فكان لا يترك واحدا منهم يقرأ عليه شيئا حتى يبتدئ بقراءة ذلك الجزء

"O (Əbu Ömər Ğulam Sələb) Muaviyyənin (r.a) fəzilətlərinə dair bir kitab yazdı, tələbələri bu kitabı oxumayıncaya qədər onları öyrətməzdi". *(Siyər A`ləm ən-Nubəla 15/510, Tarixi Bağdad 2/356-357)*

4. Əbu Bəkr Ən Nəqqaş *"Mənaqib"*ində bir cüzz ayırmışdır. *(Fəthul Bari, "Zikrul Muaviyyə" bölümünün altında)*

5. Əbul Fəttah ibni Əbu Əl Fəvaris (v.412 h) bu barədə kitab yazmışdır. *(Minhac əs-Sünnə 4.84)*

6. Əli ibni Əl Həsən Əl Qəzvini *"Fədail Muaviyyə"* adlı kitab yazmışdır. *(Əbul Qasım ər Rifai əl Qəzvini, Tədvin fi Əxbər Əl Qəzvin 3/352)*

7. Ubeydullah əs Səqəti əl Bağdadi (v.406 H) *"Fəzail Əmirül Möminin Muaviyyə"* adlı kitab yazmışdır. Bu kitab günümüzə çatmışdır, lakin içində çox uydurma rəvayətlər vardır.

8. Əbu Əli Əl Hüseyn Əl Əhvəzi (v.446 h) *"Şərh Uqəd Əhlul İman fi Muaviyyə bin Əbu Sufyan və Zəkar Ma Vərad fil Əxbar min Fədail və Munaqib Radiyallahu anhu "* adlı kitab yazmışdır.

9. Əbul Fəth Yusif Əl Qəvvas Muaviyyənin (r.a) fəzilətlərinə dair kitab yazmışdır. *(Tarix Bağdad 16/476)*

10. Əbu Yəlada onun haqqında kitab yazmışdır və kitab bu adla nəşr edilmişdir:

نزيه خال المؤمنين معاوية بن أبي سفيان من الظلم والفسق في مطالبته بدم " أمير المؤمنين عثمان"

Burada sadaladaqlarımız sadəcə onun fəziləti haqqında yazılan kitablardan bir neçəsidir. Əgər bütün kitabları sadalarsaq onların sayı 100-ü keçər.

<u>Bir Lətifə</u>: Xətib Bağdadi deyir:

حدَّثَنِي تَمام بْن مُحَمَّد الهاشمي، وَمُحَمَّد بْن عَلِيّ بْن الفتح وغيرهما، أنهم سمعوا أَبَا الفتح يوسف القواس يذكر أَنَّهُ وجد فِي كتبه جزءًا لَهُ فِيهِ فضائل مُعَاوِيَة قد قرضته الفأرة، فدعا الله تعالى عَلَى الفأرة التي قَرَضته، فسقطت من السقف، ولَم تزل تضطرب حتى ماتت،

"Tamam ibni Muhəmməd əl Həşmi və Muhəmməd ibni Əli ibn Fəth və digərləri mənə nəql etdilər ki, onlar eşitdilər ki, Əbul Fəth Yusif əl Qəvvas zikr edir ki, o kitablarında Muaviyyənin fəzilətinə dair bir bölümün sıçovul tərəfindən gəmirilmiş olduğunu gördü, və o sıçovula bəddua etdi, sıçovul damdan düşdü və ölənə qədər izdirab içində qaldı".
(Tarix Bağdad 16/476)

<u>Muaviyyə (r.a) əleyhinə olan bəzi iddialara cavab</u>

<u>1) Əmmar ibni Yasirin qatilinin cəhənnəmə gedəcəyi iddiasına cavab:</u>

Hz.Muaviyyə düşmənləri *"Səhih Buxari"*dən bu hədisi gətirməkdələr. Bu səbəblə də Əmmarın (r.a) Hz. Muaviyyənin ordusu tərəfindən qətle dildiyini və

Hz.Muaviyyənin (r.a) cəhənnəm əhli olduğunu iddia etməkdədirlər ki, hədis belədir:

حدثنا مسدد قال حدثنا عبد العزيز بن مختار قال حدثنا خالد الحذاء عن عكرمة قال لي ابن عباس ولابنه علي انطلقا إلى أبي سعيد فاسمعا من حديثه فانطلقنا فإذا هو في حائط يصلحه فأخذ رداءه فاحتبى ثم أنشأ يحدثنا حتى أتى ذكر بناء المسجد فقال كنا نحمل لبنة لبنة وعمار لبنتين لبنتين فرآه النبي ﷺ فينفض التراب عنه ويقول ويح عمار تقتله الفئة الباغية يدعوهم إلى الجنة ويدعونه إلى النار قال يقول عمار أعوذ بالله من الفتن

İkrimə dedi: İbn Abbas (r.a) mənə və oğlu Əliyə dedi: Əbu Səid (əl-Xudrinin) yanına gedin və ondan hədis dinləyin. Biz onun yanına yollandıq. O, bağda abadlıq işləri ilə məşğul idi. (Bizi görəndə) ridasını topladı (bədəninə bürüdü). Sonra isə bizə hədis söylədi. Söhbət məscidin inşasına çatanda belə dedi: Biz kərpicləri bir-bir daşıyırdıq. Əmmar isə iki-iki daşıyırdı. Peyğəmbər (sallallahu aleyhi və əlih) onu (Əmmarı) görüb və üzərindəki torpağı silkələyib dedi: ***"Yazıq Əmmar! Onu azğın (və ya zalım) dəstə öldürəcəkdir. Əmmar onları cənnətə çağıracaq, onlar isə onu (cəhənnəm) oduna cağıracaqlar. Əmmar (bunları eşidib) deyirdi ki, fitnələrdən Allaha sığınıram".***

Mənbə: (Səhih Buxari, Namaz kitabı, 63-cü bab hədis 436 /Səhih Buxari : cild 1, kitab 8, No 438)

Cavab:

Alimlərin bu hədis barədə sözləri:

İmam ibni Həcər bu barədə yazır:

أنهم كانوا ظانين أنهم يدعون إلى الجنة، وهم مجتهدون لا لوم عليهم في

اتباع ظنونهم، فالمراد بالدعاء إلى الجنة الدعاء إلى سببها وهو طاعة الإمام، وكذلك كان عمار يدعوهم إلى طاعة علي وهو الإمام الواجب الطاعة إذ ذاك، وكانوا هم يدعون إلى خلاف ذلك لكنهم معذورون للتأويل الذي ظهر لهم

"Onlar, Cənnətə çağırdıqlarını zənn edirdilər. Müctəhid olduqları üçün zənnlərinə uymaları səbəbiylə ləvm edilməzlər (qınanmazlar). Cənnətə çağırmaqdan murad, onun səbəbinə çağırmaqdır. Bu da imama itaətdir. Necə ki, Hz.Əmmar onları Hz.Əliyə itaət etməyə çağırırdı. O vaxt itaət edilməsi vacib olan imam da Hz.Əli idi. Digərləridə bunun xilafına çağırış edirlərdi. Lakin, onlarda özlərinə zahir olan təvil səbəbindən məzur halda idilər". *(Fəthul Bari)*

İbn Teymiyyə deyir: "Üstəlik ***"Əmmarı üsyankarlar öldürəcək"*** hədisi bu ləfzin Muaviyyə və əshabına aid olmasında qəti deyildir, ola bilsin ki, bununla ona hücum edib onu öldürənlər qəsd olunmuşdur və onlar əskərlərdən bir qrupdur və kim Əmmar'ın öldürülməsinə razıdırsa onların da hökmü onu öldürənlərin hökmü kimidir. Məlumdur ki, əskərlər arasında Abdullah bin Amr bin əl-As və başqaları kimi Əmmar'ın ölümünə razı olmayanlar da var idi. Əksinə hamı Əmmar'ın öldürülməsini rədd edirdilər.
Hətta Muaviyyə və Amr belə bunu inkar edirdilər". *(İbn Teymiyyə, "Məcmu əl-Fətava", 35/76)*

əl-Hafiz İbn Kəsir - rahiməhullah - deyir:

وَلَا يَلْزَمُ مِنْ تَسْمِيَةِ أَصْحَابِ مُعَاوِيَةَ بُغَاةً : تَكْفِيرُهُمْ ، كَمَا يُحَاوِلُهُ جَهَلَةُ

الْفِرْقَةِ الضَّالَّةِ مِنَ الشِّيعَةِ وَغَيْرِهِمْ ; لِأَنَّهُمْ ، وَإِنْ كَانُوا بُغَاةً فِي نَفْسِ الْأَمْرِ، فَإِنَّهُمْ كَانُوا مُجْتَهِدِينَ فِيمَا تَعَاطَوْهُ مِنَ الْقِتَالِ، وَلَيْسَ كُلُّ مُجْتَهِدٍ مُصِيبًا، بَلِ الْمُصِيبُ لَهُ أَجْرَانِ، وَالْمُخْطِئُ لَهُ أَجْرٌ .

وَمَنْ زَادَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ بَعْدَ قَوْلِهِ: " «تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ» ": لَا أَنَالَهَا اللَّهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَدِ افْتَرَى فِي هَذِهِ الزِّيَادَةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ; فَإِنَّهُ لَمْ يَقُلْهَا ؛ إِذْ لَمْ تُنْقَلْ مِنْ طَرِيقٍ تُقْبَلُ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

وَأَمَّا قَوْلُهُ: «يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ، وَيَدْعُونَهُ إِلَى النَّارِ» : فَإِنَّ عَمَّارًا وَأَصْحَابَهُ يَدْعُونَ أَهْلَ الشَّامِ إِلَى الْأُلْفَةِ وَاجْتِمَاعِ الْكَلِمَةِ ، وَأَهْلُ الشَّامِ يُرِيدُونَ أَنْ يَسْتَأْثِرُوا بِالْأَمْرِ دُونَ مَنْ هُوَ أَحَقُّ بِهِ ، وَأَنْ يَكُونَ النَّاسُ أَوْزَاعًا عَلَى كُلِّ قُطْرٍ إِمَامٌ بِرَأْسِهِ ، وَهَذَا يُؤَدِّي إِلَى افْتِرَاقِ الْكَلِمَةِ ، وَاخْتِلَافِ الْأُمَّةِ، فَهُوَ لَازِمُ مَذْهَبِهِمْ وَنَاشِئٌ عَنْ مَسْلَكِهِمْ ، وَإِنْ كَانُوا لَا يَقْصِدُونَهُ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ ".

“Bağilər adlanmaları, şiələrdən və başqalarından ibarət zəlalət firqələrinin cahillərinin iddia etdikləri kimi Muaviyyə və əshabının kafirlər olması anlamına gəlməz, çünki onlar bağilər olsalar da ictihad edərək vuruşmuşdular və hər müctəhid haqlı olmaz, əksinə haqlı olana iki əcr, xəta edənə isə bir əcr düşür. Kim hədisi ***“Əmmarı bağı bir qrup öldürəcək, Allah ona Qiyamət günü şəfaətimi qismət etməyəcək”*** şəklinə əlavə sözlə rəvayət edirsə, bu artıq sözlər ilə peyğəmbərə - sallallahu aleyhi va səlləm - iftira etmişdir, çünki o, belə bir şey deməmişdir. Beləki bu artıq sözlər məqbul bir kanalla rəvayət olunmamışdır. Doğrusunu Allah bilir! Lakin onun ***“O, onları cənnətə, onlar isə onu cəhənnəmə çağırırlar”*** sözlərinə gəldikdə isə, əlbəttə ki, Əmmar və onun adamları ülfətə, bir söz ətrafında birləşməyə çağırırdılar. Şam əhli isə idarəni ələ keçirmək istəyir və bunda kimin daha la-

yiq olduğuna əhəmiyyət vermirdilər və insanların ayrı-ayrı ölkələrdə bir arada olub hər birinin başında bir idarəçinin olmasını istəyirdilər. Belə bir şey isə fikirlərin ayrılmasına, ümmətin parçalanmasına gətirib çıxarır və bu, bunu qəsd etməsələr belə onların getdikləri məzhəbin nəticəsi idi və onların tutduqları yolun ortaya çıxardığı vəziyyəti idi.
Doğrusunu Allah bilir! *(“əl-Bidayə van-Nihayə”, 4/538)*

İmam ən-Nəvəvi deyir: “Alimlər deyirlər ki, bu hədis açıq-aşkar bir hüccətdir ki, Əli - radiyallahu anhu - haqq sahibi idi, doğru idi və ikinci tərəf bağilər idilər, lakin ictihad etmişdilər. Buna görə də daha əvvəl bir neçə yerdə dediyimiz kimi üzərilərində heç bir günah yoxdur...” *(“Şərh Səhih Muslim”, 18/40)*

İbn Həzm əl-Əndəlusi deyir: “Xəta edən müctəhid Allahın razılığını qazanmaq niyyəti ilə haqq olduğunu düşündüyü bir şey üçün vuruşarsa, xətalı olduğunu bilməzsə, əcr qazansa belə yenə də baği sayılır. Əgər döyüşü tərk edərsə üzərinə heç bir hədd düşməz və öldürülənlərə görə qan qisası alınmaz. Lakin əgər xətalı olduğunu bilərək vuruşmağa davam edərsə, belə biri düşməndir, ona müharibə hədləri tətbiq olunmalıdır və tökülən qanlara görə qisas alınmalıdır. Bu, fasiqlik edir, xuruc edir və xətalı müctəhid deyildir. Bunun bəyanı Allahu Təalənin bu sözləridir: ***“Əgər möminlərdən iki tayfa bir-biri ilə savaşarsa, onları barışdırın. Əgər onlardan biri digəri-***

nə təcavüz edərsə, təcavüz edənlə, o Allahın əmrinə qayıdana kimi savaşın!" *(İbn Həzm, "əl-Fəsl fil-Miləl van-Nihəl", 3/77)*

İbn Teymiyyə deyir: "Bəzən bağilik edən təvil edərək, özünün haqq üzərində olduğuna etiqad edərək bunu edir, bəzən də özünün baği olduğunu bilib bunu edir. Bəzən də şübhə və şəhvətlərdən mürəkkəb bir səbəbdən bağilik edə bilər və çox zaman da belə olur. İstənilən halda bunların heç biri Əhl'i-Sünnətin görüşünə münasibətdə heç bir problem yaratmır, çünki Əhl'i-Sünnət nə Muaviyyənin, nə də ondan da əfzəl olan kəslərin günahlardan təmiz olduqlarını demirlər. Əgər günahdan təmiz olduqlarını demirlərsə ictihadda xəta etməkdən uzaq olduqlarını da əlbəttə ki, söyləməzlər. Əksinə deyirlər ki, günahların səbəbləri vardır və tövbə, istiğfar, günahları silən yaxşı əməllər və kəffarə olan müsibətlər və sair səbəblər həmin bu günahların aqibətlərinin qarşısını alır". *("Minhəcus-Sunnətin-Nəbəviyyə", 4/385)*

İmam Əbul-Həsən əl-Əşari - rahiməhullah - deyir: "Eynilə Əli və Muaviyyənin - radiyallahu anhumə - arasında baş verənlər də təvil və ictihad üzərində baş vermişdir. Səhabələrin hamısı etibarlıdır, dində ittiham olunmazlar. Allah onların hamısını tərifləmiş və biz onların hamısına hörmət etməyə, sayğı göstərməyə, təzim etməyə, onları sevməyə, onlardan birinin haqqında hörmətsizlik edən hər bir kəsdən uzaq dur-

mağı etiqad edirik. Allah onların hamısından razı olsun!” *(Əbul-Həsən əl-Əşari, “əl-İbanə”, səh: 190-191; Darul-Bəyan, Dəməşq)*

İmam Nəvəvi yazır:

وَأَمَّا مُعَاوِيَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَهُوَ مِنَ الْعُدُولِ الْفُضَلاءِ وَالصَّحَابَةِ النُّجَبَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَمَّا الْحُرُوبُ الَّتِي جَرَتْ فَكَانَتْ لِكُلِّ طَائِفَةٍ شُبْهَةٌ اعْتَقَدَتْ تَصْوِيبَ أَنْفُسِهَا بِسَبَبِهَا وَكُلُّهُمْ عُدُولٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَمُتَأَوِّلُونَ فِي حُرُوبِهِمْ وَغَيْرِهَا وَلَمْ يُخْرِجْ شيء مِنْ ذَلِكَ أَحَدًا مِنْهُمْ عَنِ الْعَدَالَةِ لِأَنَّهُمْ مُجْتَهِدُونَ اخْتَلَفُوا فِي مَسَائِلَ مِنْ مَحَلِّ الِاجْتِهَادِ كَمَا يَخْتَلِفُ الْمُجْتَهِدُونَ بَعْدَهُمْ فِي مَسَائِلَ مِنَ الدِّمَاءِ وَغَيْرِهَا وَلَا يَلْزَمُ مِنْ ذَلِكَ نَقْصُ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَاعْلَمْ أَنَّ سَبَبَ تِلْكَ الْحُرُوبِ أَنَّ الْقَضَايَا كَانَتْ مُشْتَبِهَةً فَلِشِدَّةِ اشْتِبَاهِهَا اخْتَلَفَ اجتهادهم

“Hz. Muaviyyəyə (r.a) gəlincə; ədalətli, fəzilət sahibi və Səhabə’nin seçginlərindəndir. Hz Əli (r.a) ilə aralarında baş verən savaş, hər iki tərəfin özünə görə doğru yolda olduqlarına inandıqları bəzi səbəblərə müstəniddir. Allah hamısından razı olsun, onların tamamı ədalət sahibidirlər. Aralarında baş verən şeylər, onların heç birin ədalət sifətini düşürməmişdir. Çünki onların hamısı ictihad etmiş/müctəhid kimsələrdir və ictihada məhəl olan nöqtələrdə ixtilaf etmişlərdir. Bəzi müctəhidlərin bir qrup kimsələrin öldürülməsinin caiz olub olmadığı xüsusunda və buna bənzər məsələlərdə etdikləri ictihadlar nəticəsində ixtilaf etmələri kimi ki, ən nəhayətində bu hal onlara bir əksiklik gətirməz. *(Şərh Muslim,15/149)*

Qeyd edim ki, nə Hz.Əli nə də Əmmar ibni Yasir (r.a) Muaviyyənin (r.a) səfində savaşanları kafir gör-

məmişdir.

İbni Əbu Şeybə yazır:

كفر أهل الشام ، : كنت إلى جنب عمار فقال رجل : زياد بن الحارث ، قال لا تقولوا ذلك نبينا و نبيهم واحد و قبلتنا و قبلتهم واحدة، لكنهم : فقال عمار قوم مفترون جاروا عن الحق ، علينا أن نقاتلهم حتى يرجعوا .
#38855- Ziyad ibn Əl Haris dedi: Əmmar ibni Yasirin yanında idim, bir adam dedi: “Şam Əhli küfr etmişdir!” Əmmar ona dedi: “Belə söyləmə! Onların Peyğəmbəri və bizim Peyğəmbərimiz birdir, Bizim qibləmiz və onların qibləsi birdir, lakin onlar asi (Muftərun) qövmdür, Onlar haqqa qarşı gəlmişlərdir və onlarla (onlar haqqa dönənə qədər) savaşacağıq.”
(Musənnəf ibn Əbi Şeybə #38855)

İbni Mənzur yazır:

علي فمشى في قتلاه فقال : هؤلاء في الجنة ثم خرج إلى قتلى معاوية فقال : هؤلاء في الجنة ، وليصير الأمر إلي وإلى معاوية
Əli (r.a) öz tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi: "Bunlar cənnətdədir". Sonra O, Muaviyyənin (r .a) tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi: "Və bunlar da cənnətdədir".
(Qaynaq :"Müxtəsər-Tarixi Dəməşq"-İbni Mənzur)

Uca Allah Hucurat surəsində buyurur:
وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

"Əgər möminlərdən iki dəstə bir-biri ilə vuruşsa, onları dərhal barışdırın. Əgər onlardan biri təcavüzkarlıq etsə, təcavüzkarlıq edənlə Allahın əmrinə (itaətinə) qayıdana qədər vuruşun. (Təcavüzkarlıq edən Allahın əmrinə) qayıtsa, hər iki dəstənin arasını düzəldin və insafla hərəkət edin. Şübhəsiz ki, Allah insaflıları sevər! (Hucurat-9)

Uca Allah bir-biriylə savaşdığı halda iki topluluğuda müsəlman gördüyü halda digər bir tərəfi kafir görənlərin onları kafir görməsinin nə önəmi var? Lakin deyə bilərik ki, digər tərəf ictihadında xəta etmişdir.

İmam Buxari *"Əs Səhih"*ində yazır:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ اسْتَقْبَلَ وَاللَّهِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ مُعَاوِيَةَ بِكَتَائِبَ أَمْثَالِ الْجِبَالِ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِنِّي لأَرَى كَتَائِبَ لاَ تُوَلِّي حَتَّى تَقْتُلَ أَقْرَانَهَا. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ ـ وَكَانَ وَاللَّهِ خَيْرَ الرَّجُلَيْنِ ـ أَىْ عَمْرُو إِنْ قَتَلَ هَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ وَهَؤُلاَءِ هَؤُلاَءِ مَنْ لِي بِأُمُورِ النَّاسِ مَنْ لِي بِنِسَائِهِمْ، مَنْ لِي بِضَيْعَتِهِمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِ رَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَمُرَةَ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرِ بْنِ كُرَيْزٍ، فَقَالَ اذْهَبَا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فَاعْرِضَا عَلَيْهِ، وَقُولاَ لَهُ، وَاطْلُبَا إِلَيْهِ. فَأَتَيَاهُ، فَدَخَلاَ عَلَيْهِ فَتَكَلَّمَا، وَقَالاَ لَهُ، فَطَلَبَا إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِنَّا بَنُو عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَدْ أَصَبْنَا مِنْ هَذَا الْمَالِ، وَإِنَّ هَذِهِ الأُمَّةَ قَدْ عَاثَتْ فِي دِمَائِهَا. قَالاَ فَإِنَّهُ يَعْرِضُ عَلَيْكَ كَذَا وَكَذَا وَيَطْلُبُ إِلَيْكَ وَيَسْأَلُكَ. قَالَ فَمَنْ لِي بِهَذَا قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَمَا سَأَلَهُمَا شَيْئًا إِلاَّ قَالاَ نَحْنُ لَكَ بِهِ. فَصَالَحَهُ، فَقَالَ الْحَسَنُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ، وَهْوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ " إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ، وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ". قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ إِنَّمَا ثَبَتَ لَنَا سَمَاعُ الْحَسَنِ مِنْ أَبِي بَكْرَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ

Həsənül Bəsri nəql edir: ″Həsən ibni Əli (r.a) Vallahi, Hz.Muaviyyəni (r.a) dağlar kimi böyük bir orduyla qarşıladı. Bunun üzərinə Amr ibnul As Hz.Muaviyyəyə: ″Mən, Vallahi elə əsgəri birliklər görürəm ki, bunlar özləri kimi (sayca və keyfiyyətcə) eyni olan birlikləri öldürmədikcə geri dönməzlər". Hz.Muaviyyədə (r.a) Amra (r.a)-ki, Muaviyyə bu iki adamın xeyirlisidir-bu cavabı verdi: ″Ey Amr, de görək, bunlar (bizimkilər) onları, onlarda bunları öldürsələr, müsəlmanların işlərini kim mənim adıma aparacaq, kim qadınlarının və yetimlərinin baxımlarını öz üzərinə alacaq?″

Hz.Muaviyyə sülh etmək üçün, Qureyşin Bəni Əbduşşəms boyundan iki nəfəri, yəni Abdurrahmən ibni Səmurə və Abdullah ibni Amrı, Hz.Həsənə (r.a) göndərdi. Bunlara: "O zata (Hz.Həsənə) gedin və ona (sülh bağlamaq) istədiyimizi söyləyin.
(Xilafət arzusundan) əl çəkməsini söyləyin, (buna müqabil nə istərlərsə) verin. ″Bunlar Hz.Həsənin (r.a) yanına gedib hüzuruna çıxdılar (Hz.Muaviyyənin sözlərinə uyğun şəkildə danışdılar), (xilafəti Hz.Muaviyyəyə buraxması halında nə istərsə verəcəyini) söylədilər. Hz.Həsən (r.a) onlara: ″Bizlər Əbdulmuttəlibin oğullarıyıq. Beytul maldan bir hissəmiz var. Bu ümmət (ehtiyac qarşısında) mal üçün qanını sərf etməyə başladı. (Beytul maldan bizə ayrılacaq hissə nədir?) dedi. Onlar: ″Hz.Muaviyyə sizdən bunları tələb edir, xilafətdən əl çəkmənizi istəyir, müqabilində

nə istədiyinizi soruşur" dedilər. Hz.Həsən(r.a): "Sizin bu vədlərinizi bizə kim təkəlluf edəcək?" dedi. Elçilər: "Biz təkəlluf edirik, sizə bu təminat veririk" dedilər. Hz.Həsən (r.a) hər nə tələb etdiysə hamısına: " təkəlluf edirik" deyərək təminat verdilər.
Beləcə, Hz.Həsən Hz.Muaviyyə ilə sülh etdi. Həsən əl Bəsri demişdir ki: "Mən Əbu Bəkrdən (r.a) eşitdim belə dedi: "Rasulullahı (s.a.s) minbərdə gördüm, yanında Həsən ibni Əli vardı, bəzən xalqa yönəlir, bəzəndə Həsənə yönəlir və : ***"Bu oğlum seyyiddir, umulur ki, Allah onunla iki müəzzəm müsəlman ordunu sülhə qovuşduracaq "*** deyirdi. *(Buxari kitab #49, Hədis #867)*

İmam Beyhəqi bu hədisi şərh edərkən deyir:

قَالَ سُفْيَانُ: قَوْلُهُ «فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» يُعْجِبُنَا جِدًّا، قَالَ الشَّيْخُ: وَإِنَّمَا أَعْجَبَهُمْ لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمَّاهُمَا جَمِيعًا مُسْلِمِينَ، وَهَذَا خَبَرٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا كَانَ مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بَعْدَ وَفَاةِ عَلِيٍّ فِي تَسْلِيمِهِ الْأَمْرَ إِلَى مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ،

Sufyan "müsəlmanlardan iki qrup (un barışması)" ifadəsi haqqında dedi. Bunu çox sevirəm. (Əl Beyhəqi) dedi: "Onun bunu sevməsinin səbəbi Rasulullahın (s.a.s) onların hamısına "Müsəlman" deməsidir.
Bu xəbər, Əlinin (r.a) vəfatından sonra Həsən ibni Əlinin (r.a) Muaviyyə ibni Əbu Sufyanın (r.a) xəlifəliyini qəbul edincə gerçəkləşdi". *(Əl Etiqad əl Beyhəqi 1/376)*

İmam İbni Həcər isə bu hədisin şərhində deyir:

قال ابن بطال : هذا يدل على أن معاوية كان هو الراغب في الصلح وأنه عرض على الحسن المال ورغبه فيه وحثه على رفع السيف وذكره ما وعده به جده ﷺ من سيادته في الإصلاح به

"İbn Battal dedi: "Bu dəlildir ki, Muaviyyə sülh istəmiş və bunu Həsənə (r.a) təklif etmiş, buna niyyət etmiş və qılınc çəkməmiş kimsəydi. Və ona (Həsənə) (xatırlatmışdı) ki, babası Peyğəmbərin (s.a.s) sənin (Həsənin) haqqında ***"Bu oğlum seyyiddir, Allah onun vasitəsiylə (iki böyük müsəlman topluluğu) barışdıracaq"*** sözü var. *(Fəthul Bari ,Kitab əl Fitən)*

2. İshaq ibn Rəhaveyh dedi: Rasulullahdan (s.a.s) Muaviyyənin (r.a) fəzilətinə dair heç bir səhih hədis yoxdur" iddiasina cavab

Hz.Muaviyyə düşmənlərinin gətirdiyi şübhələrdən biri də budur ki,

İmam Zəhəbi *"Siyər aləm ən Nübəla cild 3 səh 132"* yazır:

الأصم حدثنا أبي سمعت ابن راهويه يقول لا يصح عن النبي ﷺ في فضل معاوية شيء

İshaq ibni Rəhaveyh dedi: "Rasulullahdan (s.a.s) Muaviyyənin fəzilətinə dair heç bir səhih hədis yoxdur".

Cavab:

a) Bu isbat olunmamışdır
Şeyx Muhəmməd əl Şənqiti deyir: "Bu ifadə batildir

və İshaq ibni Rəhaveyhdən (gəldiyi) isbat olunmamışdır.
Zəhəbinin *"Siyər"*ində 3/312-də, Şövqaninin *"Əl Fəvaid əl Məcmua"*sında səh 408-söyləndiyi kimi, Əl Hakim tərəfindən Əbu Muhəmməd ibn Yaqub Əl Asm o da atasından o da İshaq ibn Rəhaveyhdən eşitdiyini nəql etmişdir.. Fəvaiddə "Həddəsənə Əbi" ifadəsi zikr edilməmişdir (Fəvaiddə Əl Asm İshaq ibn Rəhaveyhdən birbaşa nəql etmişdir).

1. Əl Asm-O, 247 h-ci ildə doğulmuş və 237 h-də vəfat edən İshaq ibni Rəhaveyhdən eşitməmişdir.
2. Yaqub ibni Yusəf ibni Muaqəl Əbul Fədl ən Neysəburi-O, Əl Asmın atasıdır. Heç kim tərəfindən siqə sayılmamışdır. Xatib Bağdadi *"Tarixi Bağdadda 14/286 no. 7582"*- onun biografiyasında deyir:" Yaqub ibni Yusəf ibni Muaqəl Əbul Fədl ən Neysəburi, Bağdada gəldi və İshaq ibni Rəhaveyhdən nəql etdi. Muhəmməd İbni Məxləddə ondan nəql etmişdir". Sonra Xatib onun haqqında heç bir cərh və tədilə yer verməmişdir.

O, *"Siyər Aləm ən Nubəla"*-da 15/453 oğlunun biografiyasında zikr edilmişdir və imam Zəhəbi də onun haqqında heç bir cərh və tədilə yer verməmişdir.

Yəni, bu ifadə isbat edilməmişdir və İshaq ibni Rəhaveyhdən (gələn bu nəql) zəifdir. İmam İshaq bunu necə deyəbilər ki? *(Əl Hədis ən Nəbəviyyə fi fədail Muaviyyə ibni Əbu Sufyan səh 45-46)*

Hz.Muaviyyənin (r.a) fəzilətinə dair bir çox səhih hədis gəlmişdir ki, alimlər də öz kitablarında bunları iqrar etməkdədir

b) İmam İbni Əsakir (r.a) yazır:

وأصح ما رُوي في فضل معاوية حديث أبي حمزة عن ابن عباس أنه كاتِبُ النبيِّ منذ أسلم، أخرجه مسلم في صحيحه. وبعده حديث العرباض: اللهم علمه الكتاب. وبعد حديث ابن أبي عَميرة: اللهم اجعله هاديا مهديا"

"Muaviyyənin fəzilətləri barəsində nəql edilənlərin ən səhihi Əbu Həmzənin İbni Abbasdan Onun İslamı qəbul etdikdən sonra vəhy katibi olmasıdır ki, Muslim tərəfindən *"Səhih"*ində nəql edilmişdir". Bundan sonra *"Əl İrbad"*dakı ***"Allahım ona kitabı öyrət"*** rəvayəti və daha sonrada İbni Əbu Umeyrənin: ***"Allahım onu hidayət et və hidayət edici qıl"*** hədisidir". *(Tarixi Mədinətul Diməşq (59/106), Əlbani bunu Əs-Səhihəsində cild 7, səh 694, Hədis no:3227-də sitat gətirmişdir)*

c) İbni Kəsir: ***"Allahım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzabdan qoru"*** hədisini zikr etdikdən sonra yazır:

وقد اعتنى ابن عساكر بهذا الحديث وأطنب فيه، وأطيب وأطرب، وأفاد وأجاد، وأحسن الانتقاد، فرحمه الله، كم له من موطن قد تبرز فيه على غيره من الحفاظ والنقاد.

"İbni Əsakir bu hədisi mütəşəkkil və ətraflı halda ən

gözəl və yaxşı şəkildə zikr etmişdir. Allah ona rəhmət etsin. O bir çox sahədə (digər) Huffaz və tənqidçilərdən öndə idi". *(Əl Bidayə vən Nihayə 8/160)*

Sonra İbni Kəsir digər bir hədisi sitat gətirərək deyir:

ثم ساق ابن عساكر أحاديث كثيرة موضوعة بلا شك في فضل معاوية، أضربنا عنها صفحا، واكتفينا بما أوردناه من الأحاديث الصحاح والحسان والمستجادات عما سواها من الموضعات والمنكرات.

ثم قال ابن عساكر: وأصح ما روي في فضل معاوية حديث أبي جمرة، عن ابن عباس: أنه كان كاتب النبي ﷺ منذ أسلم.

أخرجه مسلم في صحيحه.

وبعده حديث العرباض: «اللهم علم معاوية الكتاب».

وبعده حديث ابن أبي عمير: «اللهم اجعله هاديا مهديا».

"Sonra İbni Əsakir Muaviyyənin fəzilətlərinə dair şübhəsiz bir çox uydurma (hədislər) zikr etmişdir ki, mən onları zikr etmədim. Bu uydurmalara qarşı səhih, həsən və güclü hədisləri zikr etdim.
İbni Əsakir dedi: "Muaviyyənin fəzilətləri barəsində nəql edilənlərin ən səhihi Əbu Həmzənin İbni Abbasdan Onun İslamı qəbul etdikdən sonra vəhy katibi olmasıdır ki, Muslim tərəfindən *"Səhih"*ində nəql edilmişdir". Bundan sonra *"Əl İrbad"*dakı ***"Allahım ona kitabı öyrət"*** rəvayəti və daha sonrada İbni Əbu Umeyrənin: ***"Allahım onu hidayət et və hidayət edici qıl"*** hədisidir". *(Əl Bidayə vən Nihayə 8/161)*

d) İmam Zəhəbi yazır:

وذكر المفضل الغلابي: أن زيد بن ثابت كان كاتب وحي رسول الله ﷺ، وكان معاوية كاتبه فيما بينه وبين العرب. كذا قال. وقد صح عن ابن عباس قال: كنت ألعب، فدعاني رسول الله ﷺ وقال: ادع لي معاوية وكان يكتب الوحي. وقال معاوية بن صالح، عن يونس بن سيف، عن الحارث بن زياد، عن أبي رهم السماعي، عن العرباض بن سارية: سمعت رسول الله ﷺ وهو يدعونا إلى السحور: هلم إلى الغداء المبارك. ثم سمعته يقول: اللهم علم معاوية الكتاب والحساب، وقه العذاب. رواه أحمد في مسنده، وقد وهم فيه قتيبة، وأسقط منه أبا رهم والعرباض. وقيل أبو مسهر: ثنا سعيد بن عبد العزيز، عن ربيعة بن يزيد، عن عبد الرحمن بن أبي عميرة المزني وكان من أصحاب النبي ﷺ، أن النبي ﷺ قال لمعاوية: اللهم علمه الكتاب والحساب، وقه العذاب. هذا الحديث رواته ثقات، لكن اختلفوا في صحبة عبد الرحمن، والأظهر أنه صحابي،

روي نحوه من وجوه أخر. وقال مروان الطاطري: ثنا سعيد بن عبد العزيز، حدثني ربيعة بن يزيد، سمعت عبد الرحمن بن أبي عميرة يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول

لمعاوية: اللهم اجعله هادياً مهدياً، واهده واهد به. رواه الوليد بن مسلم، وأبو مسهر، عن سعيد، نحوه، رواه الترمذي، عن الذهلي، عن أبي مسهر، وقال: حسن غريب.

“Əl Mufdəl əl Ğlabi nəql etdi: ”Zeyd ibni Sabit Rasulullahın (s.a.s) vəhy katibi idi və Muaviyyə də məktubları yazardı. Lakin səhih bir şəkildə ibni Abbasdan isbat olunmuşdur ki, o dedi: ”Mən (uşaqlarla) oynayarkən Rasulullah (s.a.s) məni çağırdı və dedi: ***”Get və Muaviyyəni çağır”*** və o (gələn) vəhyləri yazardı… Əl Ərbad ibni Səriyyə əs Suleymi nəql etdi ki, Rasulullahı (s.a.s) belə deyərkən eşitdim: ***”Ey Allahım, Muaviyyəyə hesabı və kitabı öyrət və onu əzab-***

dan qoru" *(Əz-zəhəbi "Siyər Aləm Ən Nübəla 3/124 "-da bu hədisin güclü şahid olduğunu söyləmişdir)*...

Əbdurrahmən ibni Əbu Umeyrə dedi ki, Rasulullah (s.a.s) dedi: ***"Allahım ona hesabı və kitabı öyrət və onu əzabdan qoru".*** (İbni Əbu Umeyrənin) bu hədisinin raviləri siqədir, lakin Əbdurrahmənin səhabə olmasında ixtilaf vardır. Lakin daha doğru olan onun səhabə olduğudur. Əbdurrahmən ibni Əbu Umeyrə dedi. (Rasulullah (s.a.s) dedi): ***"Allahım Muaviyyəyə hidayət et, onu hidayət edici qıl və insanları onunla hidayətə çatdır".*** Tirmizi dedi ki, bu hədis "Həsən Qərib"dir. *(Tarix ul İslam 4/309-310)*

3. Rasulullah (s.a.s) dedi: "Allah onun (Muaviyyənin) qarnını doyurmasın" hədisinin izahı

*"Səhih Muslim"*də bu hədisə rast gəlirik:

عن ابن عباس ، قال : كنت ألعَب مع الصبيان ، فجاءَ رسولَ الله صلى الله عليهوسلم فتواريتُ خلفَ بابٍ ، قال فجاءَ فحطَأَني حَطْأَةً ، وقال : «اذهَبْ وادعُ لي معاويةَ» قال : فجئتُ فقلت : هو يأكل ، قال : ثم قال لي : «اذهَبْ فادعُ لي معاوية» قال : فجئتُ فقلْت : هو يأكل ، فقال : لا أشبَعَ اللهُ بطْنَه

"İbn Abbasdan: Uşaqlarla oynayırdım. Rasulullah gəldi və mən bir qapının arxasında gizləndim. Gəlib boynumun arxasına yüngül toxundu və dedi: ***"Get Muaviyəni çağır! Gedib gəldim və yemək yediyini dedim. Eyni şey bir daha təkrarlandı və Rasulullah***

buyurdu: Allah onun qarnını doyurmasın!"
(Muslim, kitab #032, Hədis #6298)

Cavab:

İbn Həcər əl-Məkki bu hədisi şərh edərək deyir: "Bu hədisdə Muaviyyə əleyhində bir nöqsan yoxdur. **Birincisi:** hədisdə qeyd olunmur ki, İbn Abbas gəlib Muaviyyəyə "Allahın Elçisi - sallallahu aleyhi va səlləm - səni çağırır" və o, qəsdən vaxtı uzatdı. Burada sadəcə olaraq bir ehtimal var ki, İbn Abbas onu yemək yeyərkən görmüş, həya etmiş, sonra peyğəmbərin - sallallahu aleyhi va səlləm - yanına gələrək onun yemək yediyini xəbər vermişdir. Eyni şey ikinci dəfə də təkrarlanmışdır.
İkinci: İbn Abbasın Muaviyyəyə peyğəmbərin - sallallahu aleyhi va səlləm - tələbini xəbər verdiyini fərz etsək belə burada daha bir ehtimal vardır ki, Muaviyyə bu işdə bir sərbəstlik olduğunu və dərhal cavab verməyin tələb olunmadığını zənn etmişdir.
Üçüncü: Bu duanın peyğəmbərin - sallallahu aleyhi va səlləm - dilindən qəsd olmadan çıxması da mümkündür, necəki əshabından bəzilərinə ***"sağ əlin torpağa bulaşsın!"*** və möminlərin analarından bəzilərinə isə ***"Allah səni kəssin də ağrısını boğazında hiss edəsən!"*** deməsi və buna bənzər sözlər mənalarını qəsd etmədən bir adət olaraq dillərində işlətdikləri sözlərdəndir." *(Muxtəsar Tathir əl-Cənan val-Lisan, səh : 90-91)*

İmam ən-Nəvəvi bu hədisdən sonra deyir:

وأما دعاؤه على معاوية أن لا يشبع حين تأخر ؛ ففيه الجوابان السابقان : أحدهما أنه جرى على اللسان بلا قصد . والثاني : أنه عقوبة له لتأخره ، وقد فهم مسلم رحمه الله من هذا الحديث أن معاوية لم يكن مستحقا للدعاء عليه ، فلهذا أدخله في هذا الباب ، وجعله غيره من مناقب معاوية لأنه في الحقيقة يصير دعاء له "

"Gec gəldiyi üçün qarnının doymaması ilə Muaviyyəyə qarşı dua etməsinə gəldikdə isə, bunda iki cavab vardır: **Birinci:** Bu, qəsd edilmədən dildə işlədilən bir sözdür. **İkinci:** Bu, gec gəldiyi üçün aqibətidir. Muslim - rahiməhullah - bu hədisdən anlamışdır ki, Muaviyyə bu bəd-duaya layiq olmamışdır, ona görə hədisi bu baba daxil etmişdir. Başqa alimlər isə bunu Muaviyyə üçün bir fəzilət hesab ediblər, çünki həqiqətdə bu dua onun leyhinə olur". *("Şərh Səhih Muslim", 16/156; eləcədə bax: "əl-Minhəc Şərh Səhih Muslim bin əl-Həccac", 16/156)*

Əl-Hafiz əl-İraqi - rahiməhullah - deyir: "O, söyərkən, bəd-dua edərkən və bunun kimi ondan hasil olmuş şeyləri edərkən bunları qəsd edərək etməmişdir, əksinə bu ərəblərin adətində olan sözü niyyət etmədən söyləmək növündəndir. Onun ***"sağ əlin torpağa bulaşsın!", "Allah səni kəssin də ağrısını boğazında hiss edəsən!"*** və Ənəs'in hədisində Ummu Suleym'in yetim qızına söylədiyi ***"Allah sənin kimilərin sayını artırmasın!"*** və Muaviyyə'nin hədisində ***"Allah onun qarnını doyurmasın!"*** və bunun bənzər sözləri buna misaldır. Bunların heç biri ilə hə-

qiqi duanı qəsd etmirlər. Allahın Elçisi bu dualarından hər hansı birinin müstəcəb olmasından qorxduğu üçün Rəbbindən - Subhənəhu - dilək dilədi və ondan bunu rəhmət, kəffarə, qürbət, təmizləyici səbəb və əcr etməsini istədi. Belə hallar çox nadir zamanlarda baş verirdi...” *(əl-İraqi, "Tarhut-Təsrib fi Şərhit-Təqrib", 8/13)*

Hafiz əz-Zəhəbi *“əs-Siyər”*də deyir:

قلت: لعل هذه منقبة معاوية لقول النبي ﷺ: اللهم من لعنته أو شتمته فاجعل ذلك له زكاة ورحمة.

“Bunun Muaviyyə’nin bir fəziləti də olduğu söylənə bilər, çünki peyğəmbər - sallallahu aleyhi va sələm - demişdir: ***“Allahım! Kimə lənət etmişəmsə, kimi söymüşəmsə bunu onun üçün bir təmizləmə və bir rəhmət et!”*** *("Siyər aləm ən-Nubələ", 14/130; Bunun eynisini " Təzkiratul-Huffaz" kitabında da (2/699) demişdir)*

İmam Muslim *“əs-Səhih”*də Muaviyyə haqqında gəlmiş bu hədislə bərabər mövzunu bizə daha da gözəl izah edəcək digər hədisləri də qeyd etmişdir.

Anamız Aişə - radiyallahu anhə - rəvayət edir: ***“Peyğəmbərin - salləllahu aleyhi va səlləm - yanına iki kişi daxil oldu, onunla nəsə danışdılar və nə danışdıqlarını bilmədim. Onu qəzəbləndirdilər. Onların ikisinə də lənət etdi və onları söydü! Onlar yanından çıxdıqda dedim: “Ey Allahın Elçisi! Bu iki nəfərin qazandıqları xeyrdən kim bir şey qazana bilər?”***

Soruşdu: "O, nədir ki?" Dedim: "Sən onlara lənət etdin, onları söydün!" Dedi: "Məgər Rəbbimlə kəsdiyim şərti bilmirsənmi? Dedim: "Ey Allahım! Mən bir bəşərəm, müsəlmanlardan kiməsə lənət etsəm, onu söysəm bunu onun üçün bir təmizlənmə və bir əcr et" *("Səhih Muslim", 2600)*

Əbu Hureyrə - radiyallahu anhu - rəvayət edir ki, peyğəmbər - sallallahu aleyhi va səlləm - dedi: ***"Allahım! Mən Səndən əhdi-peyman alıram və sən bunda mənə xələf çıxmazsan! Mən sadəcə bir bəşərəm, hansı möminə əziyyət etsəm, onu söysəm, ona lənət etsəm, onu döyərsəm bunu onun üçün xeyir-dua, bir təmizlənmə və onunla Sənə Qiyamət günü yaxınlaşacağı bir qürbət et!".*** *("Səhih Muslim", 2601)*

İbni Kəsir yazır:
فركب مسلم من الحديث الأول وهذا الحديث فضيلة لمعاوية
"Muslim ***(Allah onun qarnını doyurmasın)*** hədisini öncəki hədisdən ***(Allahım! Kimə lənət etmişəmsə, kimi söymüşəmsə bunu onun üçün bir təmizləmə və bir rəhmət et)*** sonra gətirmişdir və bu hədisdə Muaviyyə üçün fəzilət vardır". *(Əl Bidayə vən Nihayə 8/120)*

4. İmam Nəsainin Muaviyyə əleyhdarlığı səbəbindən qətlə yetirildiyi şübhəsi :

İbni Kəsir yazır:
وقال الدارَقطْني : كان أفْقهَ مشايخِ مصرَ في عصرِه ، وأعْرفَهم بالصحيحِ والسَّقِيمِ مِن الآثارِ ، وأعرفَهم بالرِّجال ، فلما بلَغ هذا المبلَغَ حسَدُوه , فخرَج إلى الرَّمْلةِ ، فسُئل عن فضائلِ مُعاويةَ

فأمسكَ عنه , فضرَبوه في الجامعِ ، فقال : أخْرِجوني إلى مكةَ ، فأخرَجوه وهو عليلٌ ، فتُوفِّي بمكة مقتولاً شهيدًا

قال الحاكمُ : مع ما رُزق النسائيُّ مِن الفضائلِ رُزق الشهادةَ في آخِرِ عُمُره ، ومات بمكةَ سنةَ ثلاثٍ وثلاثمائة ...

"Dəraqutni dedi: (İmam Nəsai) Misir şeyxlərinin ən fəqihi, hədislərin səhihini və zəifini ən yaxşı tanıyanı , "rical"ı ən yaxşı biləni idi.
Bu mərtəbəyə çatdıqda insanlar ona həsəd elədilər o da (Fələstinin) Rəmlə şəhərinə getdi. Orada ondan Muaviyyənin fəziləti haqqında soruşsalar da susub cavab vermədi. Məscidin içində onu döydülər.
Məkkəyə götürülməsini istədi və xəstə olduğu halda onu Məkkəyə götürdülər. Məkkədə məqtul, şəhid olaraq öldü.
Hakim dedi: Nəsaiyə bu qədər fəzilətlə yanaşı ömrünün sonunda şəhid olmaq da nəsib oldu. Məkkədə hicri 303-cü ildə vəfat etdi..." *(İbn Kəsir: Əl Bidayə vən Nihayə: 14/794-795)*

Cavab:

a) Şeyx Zubeyr Əli deyir: "Dəraqutni H. 305-306-cı illərdə dünyaya gəlmiş və Nəsaidə 303 H-də vəfat etmişdir. Bu rəvayətin isnadı qopuq və Mərduddur". *(Təhqiqi İslahi İlmi Məqalət səh 273)*

b) Bu rəvayət həmçinin Hakim tərəfindən *"Mərifət ulum əl hədis səh 182"*-də, Muhəmməd ibni İshaq (ibni

Muhəmməd ibni Yəhya ibni Məndəh) Əsbəhani tərəfindən nəql edimişdir ki, şeyxləri bu rəvayəti söyləyib”.

Şeyx Zubeyr Əli, buna belə cavab verir: ”Bu şeyxlərin hamısı məchuldur və bu səbəbdən rəvayət zəifdir ”. *(Təhqiqi İslahi İlmi Məqalət səh 273)*

Zəhəbi, bu rəvayəti İbn Məndədən o da Həmzə Əl Əqbi Əl Misridən nəql edir. *(Siyər 14/132)*

Şeyx Zubeyr Əli dedi: ”İsnadı yoxdur”. *(Təhqiqi İslahi İlmi Məqalət səh 273)*

b) Kəməluddin ibnul Adim (588-660 h/1192-1262 m) *“Buğyətut Taləb”* əsərində Nəsainin tərcümeyi halından bəhs edərkən deyir:

قرأ عليَّ أبو عبدِ الرحمن النسائي كتابَ الخصائص فقلتُ له : حدّثني بفضائلِ معاوية ، فجاءني

: بعدَ جمعة بوَرَقةٍ فيها حديثانِ ، فقلتُ

أهذه بَس ؟ فقال : وليستْ بصِحاحٍ ، هذه غرِم معاويةُ عليها الدراهمَ ، فقلت له : أنتَ شيخُ

سوءٍ ، لا تُجاوِرْني ، فقال : ولا لي في جوارِك حظٌّ ، وخرَج

قال علي بن مُحَّد المادرائي : وحدَّثني أهل بيتِ المقدِس قالوا : قرَأ عليْنا أبو عبد الرحمن النسائي

كتابَ الخصائص ، فقلتُ له : أينَ فضائلُ معاوية ؟ فقال : وما يرضَى معاوية أن يُسكَت عنه

، قال : فرَجمناه وضغَطناه ، وجعْلنا نضرِب جنْبه ، فمات بعد ثلاثٍ

“Hafiz Əbu Tahir Əhməd bin Muhəmməd Əs Siləfinin xəttindən oxudum (sənədi zikr edir): Əbu Abdir Rahmən Ən Nəsai *“Əl Xasais”* kitabını mənə oxudu. Mən ona belə dedim: Mənə Muaviyyənin fəzilətindən bəhs et. O da Cümədən sonra mənə üzərində iki

hədis yazılı bir vərəq gətirdi. Mən soruşdum: Elə bu-mu? Nəsai dedi: Bunlar da səhih deyil. Muaviyyə bunlar üçün pul ödəyib (yazdırmışdır).
Mən ona dedim: Sən pis adamsan. Mənimlə oturub durma! Nəsai dedi: Səninlə oturmaq mənim üçün xoşbəxtlik deyil. Sonra çıxıb getdi.
Əli bin Muhəmməd Əl Mədərai dedi: Beytul Maqdis əhli mənə belə dedilər: Əbu Abdir Rahmən Ən Nəsai *"Əl Xasais"* kitabını bizə oxudu. Mən ondan soruşdum: Bəs Muaviyyənin fəzilətləri hanı? Nəsai dedi: Muaviyyə onun haqqında susulmasına razı olmazmı? (bir də onun fəzilətinimi rəvayət edək?)
Biz də onu daşa basıb, əzdik. Böyürlərinə vurduq. Üç gün sonra öldü..." *(Kəmaluddin İbnul Adim: Buğyətut Taləb: 2/785)*

Cavab:

Hafiz əs Səxavi dedi:

لا يصح –"Səhih deyildir"[(بغية الراغب المتمني في ختم النسائي رواية ابن السني ص-130)

Eyni zamanda bu hədisin isnadı belədir ki **أخبرنا أبو عبد الله محمد بن الحسن بن عمر الصيرفي قال: حدثنا أبو اسحق ابراهيم ين نصر البزاز، وكتبه لي بخطه، قال: حدثنا علي بن محمد الكاتب المادرائي قال: حدثني أبو منصور تكين الأمير قال**

Ravilərdən-أبو عبد الله محمد بن الحسن بن عمر الصيرفي və أبو اسحاق ابراهيم بن نصر البزاز- siqə deyillərdir

c) Bütün söylənənlərə qarşı İmam Nəsainin öz tələbəsi İbni Yunus əl Misri (Nəsainin vəfatı haqqında) deyir:

وكان خروجه من مصر فى ذى القعدة سنة اثنتين وثلاثمائة، وتوفى بفلسطين يوم الاثنين لثلاث عشرة خلت من صفر سنة ثلاث وثلاثمائة

"O, Misirdən 302 H Zilqədə ayında getdi və fələsində Səfər ayının 13-ü Bazar ertəsi günü vəfat etdi". *(Tarix İbn Yunus 2/24 no. 55)*

Hafiz əz Zəhəbi ibni Yunusun sözlərini sitat gətirərək deyir:

قُلْتُ: هَذَا أَصحُّ، فَإِنَّ ابْنَ يُوْنُسَ حَافِظٌ يَقِظٌ وَقَدْ أَخَذَ عَنِ النَّسَائِيِّ، وَهُوَ بِهِ عَارِفٌ

"Deyirəm ki, bu (daha) səhihdir. İbni Yunus hafiz, Nəsainin tələbəsi və Arifdir". *(Siyər 14/133)*

Şeyx Zubeyr Əli deyir: "Əgər bu hadisə (Nəsainin döyülərək öldürülməsi) baş vermişsə nə üçün Nəsainin öz tələbəsi onun ölümü haqqında belə vacib məsələni zikr etməmişdir? *(Təhqiqi İslah İlmi Məqalət" cild 6 səh 275)*

Dr.Bəşər Əl Əvvəd yazır:

ورجع الذهبي قول الطحاوي وابن يونس وصححه كما في تاريخ الاسلام (الورقة: 13 أحمد الثالث 2917 / 9) وتابعه في ذلك تلميذه الصلاح الصفدي (في الوافي 6 / 417) .

"Zəhəbi, İmam Təhavi və İbni Yunusun (Nəsainin

ölümü ilə əlaqədar) ifadlərini, *"Tarix əl İslam, 9/2917 "*-da bildirildiyi kimi doğrulamış, tələbəsi Salah əs Səfidə *"Əl Vafidə, 6/417"* onu (n yolunu) izləmişdir". *(Təhqiq Təhzib əl Kamal 1328)*

İmam Nəsainin özü kitablarında Muaviyyədən gələn hədisləri zikr etmişdir

Şeyx Təha Kəran deyir: "Muaviyyədən səhih sittədə gələn 50 hədis vardır ki, bunun 29-nu İmam Nəsai öz kitablarına daxil etmiş, 13-nü isə sadəcə özü zikr etmişdir". *(əl-Mizzi: Tuhfət əl-Əşrəf, cild. 8 səh 434 -455)*

İmam Nəsai *"Sünən ən Nəsai"*də (No:5095, 683, 2558 və s) hədislərini Muaviyyə isnadıyla zikr etmişdir.

Əl Mizzi dedi:
قال الْحَافِظ أبو القاسم : وهذه الحكاية لاتدل على سوء اعتقاد أَبِي عَبْد الرَّحْمَنِ فِي معاوية بْن أبي سفيان، وإنما تدل على الكف فِي ذكره بكل حال.

ثم روى بإسناده عَن أَبِي الْحَسَن علي بْن مُحَمَّد القابسي، قال: سمعت أَبَا علي الْحَسَن بْن أَبِي هلال يَقُول: سئل أَبُو عَبْد الرَّحْمَنِ النَّسَائي عَنْ معاوية بْن أَبِي سفيان صاحب رَسُول اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: إنما الإسلام كدار لها باب، فباب الإسلام الصحابة، فمن آذى الصحابة إنما أراد الإسلام، كمن نقر الباب إنما يريد دخول الدار، قال: فمن أراد معاوية فإنما أراد الصحابة.

- əl-Hafiz Əbul-Qasim bin Əsakir'dən nəql edir: "Bu hekayə heç də Əbu Abdirrahmən'nin (ən-Nəsai'nin) Muaviyyə bin Əbu Sufyan haqqında mənfi rəydə olduğuna dəlalət etmir. Yalnızca onun adını bütün

hallarda zikr etməkdən çəkindiyinə dəlalət edir. Sonra isnadı ilə Əbul-Həsən Əli bin Muhammməd əl-Qabisi'dən rəvayət edir; dedi: "Əbu Əli əl-Həsən bin Əbil Hiləl'i belə deyərkən eşitdim: "Əbu Abdirrahmən ən-Nəsai'dən Allah Elçisinin - salləllahu aleyhi va səlləm - səhabəsi Muaviyyə bin Əbu Sufyan haqqında soruşanda belə demişdir: "İslam qapısı olan bir evdir və İslamın qapısı səhabələrdir, kim səhabələrə əziyyət verərsə bununla İslamı qəsd etmişdir, necəki qapını döyən insan bununla evə daxil olmaq istəyir" və dedi: "Muaviyyəni qəsd edən elə səhabələri qəsd etmişdir". *(Tarix Diməşq 71-174; əl-Hafiz əl-Mizzi, "Təhzibul-Kəmal", 1/339)*

5. Sad'ın (r.a) Əlini (r.a) zikr etməsi və Muaviyyənin (r.a) onu (Əli'ni) söyməsi rəvayəti

İbn Macənin rəvayəti:

قدِمَ معاوية في بعضِ حجَّاته ، فدخَل عليه سعد ، فذكروا عليا ، فنال منه ، فغضِب سعد

"Muaviyyə Həcc üçün gəlmişdi. Sad onun yanına getdi. Məclisdə Əlinin adı zikr edildi. (Muaviyyə) onu söyüb, təhqir etdi. Sad bundan qəzəbləndi".
(İbni Macə, cild 1, hədis 121)

Cavab:

a) Şeyx Zubeyr Əli dedi:

اسناد ضعيف

عبد الرحمن بن سابط لم يسمع من سعد رضى الله عنه

“İsnadı zəifdir. Əbdurrahmən ibni Sabit Sad radiyallahu anh'dan eşitməmişdir. *(Ənvərus səhifə, hədis no 121, səh 380)*

b) Şeyx Muqbil ibn Hadi dedi:

هذا الحديث إذا نظرت إلى سنده وجدتهم ثقات، ولكن يحيى ابن معين يقول: إن عبد الرحمن بن سابط لم يسمع من سعد بن أبي وقاص كما في "جامع التحصيل".

“Bu hədisin isnadını gördüyümüzdə, görünür ki, siqə (raviləri var), lakin Yəhya ibn Məin deyir: *"Cəmi ət -Təhsil"*-də deyildiyi kimi, Əbdurrahmən ibni Sabit Sad ibni Əbu Vəqqasdan eşitməmişdir”.
(Əhədis əl Mualla 1/146)

c) Şeyx Əbdurrahmən Diməşqi yazır:

والرواية معلولة بالإرسال. فإن فيها عبد الرحمن بن سابط وهو ثقة لكنه كثير الإرسال عن جماعة من الصحابة. وأشار الحافظ المزي إلى ذلك كما في (تهذيب الكمال124/17) وجزم يحيى بن معين بأن ابن سابط لم يسمع من سعد بن أبي وقاص) أنظر جامع التحصيل222/1).

قال الحافظ في التهذيب « قيل ليحيى بن معين: سمع عبد الرحمن من سعد بن أبي وقاص؟ قال: لا. قيل: من أبي أمامة؟ قال: لا. قيل: من جابر؟ قال: لا؛ هو مرسل» (تهذيب التهذيب180/6 ترجمة رقم361).

وقال عنه في التقريب « ثقة كثير الإرسال» (تقريب التهذيب ترجمة رقم3867 ص340 الإصابة228/5).

(بل حكى الحافظ أنه « لا يصح له سماع من صحابي» (الإصابة228/5).

"Bu rəvayət irsal səbəbindən xətalıdır. Çünki, Əbdurrahmən ibni Sabit siqə olsada Səhabənin bir qrupundan çox irsal edər. Hafiz Əl Mizzi *(Təhzib əl Kamal 17/124)*-da buna işarə etmişdir. Yəhya ibni Məin əminliklə bildirib ki, İbni Sabit Sad ibni Əbu Vəqqasdan eşitməmişdir (bax*"Cəmi ət-Təhsil 1/222"*).
Hafiz *"Təhzib"*də dedi: "Yəhya ibni Məindən soruşuldu: "Əbdurrahmən Sad ibni Əbu Vəqqasdan eşitmişmidir?
O dedi: "xeyr".
Ondan soruşuldu: Bəs Əbu Umamədən?
O dedi: "xeyr".
Ondan soruşuldu: "Bəs, Cabirdən?
O dedi: "xeyr" mürsəldir. *(Təhzib ət-Təhzib 6/180 no 261)*

*"Təqrib"*də zikr edildi: "Siqədir, çoxlu irsal edər". *(Təqrib ət-Təhzib no. 3867 səh 340, əl İsabə 5/228)*

Əksinə Hafiz onu zikr edərkən: "Səhabədən nəql etdiyi doğru deyildir" deməkdədir. *(əl İsabə 5/228, Əhədis Yəhtəc bihə əş-Şiyə" 1/343)*

Əgər bu hədis səhih olsaydı Sad ibni Əbu Vəqqas (r.a) Muaviyyə (r.a) üçün belə deyərdimi?

Sad ibni Əbu Vəqqas dedi:

مَا رَأَيْتُ أَحَداً بَعْدَ عُثْمَانَ أَقْضَى بِحَقٍّ مِنْ صَاحِبِ هَذَا البَابِ -يَعْنِي: مُعَاوِيَةَ

"Osmandan (r.a) sonra Muaviyyədən (r.a) başqa haqqa görə daha yaxşı idarə edən bir kimsə görmədim". *(İbni Əsakir, Tarixi Diməşq 59/161, Hafiz Əbu Yəhya Nurpuri hədisi mötəbər saymışdır)*

Yenə əgər bu hədisi səhih saysaq belə Hz.Muaviyyənin (r.a) bu sözünə nə deməli?

"Muaviyyə dedi: "Vallahi, xeyr. Mən onun (Əlinin) məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm". Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü?" *(Siyər aləm Ən Nubəla, cild 3, səh 140. Kitabın Mühəqqiqi dedi:*رجاله ثقات *- ricalları siqədir, Həmçinin İbni Kəsir bu rəvayəti "Əl Bidayə"sində 8/129-da zikr etmişdir)*

Hz.Muaviyyənin (r.a) özündən üstün sayıb, çətinə düşdüyündə suallarını yönəltdiyi bir kimsəni (Hz. Əlini (r.a)) söydüyü necə düşünüləbilər ki?

İmam Əhməd nəql edir ki, Sad ibni Əbu Vəqqasın (r.a) özü belə deməkdədir:

وَكَانَ بَيْنَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ ، وَبَيْنِ سَعْدٍ كَلامٌ ، وَقَالَ : فَتَنَاوَلَ رَجُلٌ خَالِدًا ، قَالَ : عَبْدُ الرَّحْمَنِ عِنْدَ سَعْدٍ ، قَالَ : فَقَالَ سَعْدٌ : إِنَّ مَا بَيْنَنَا لَمْ يَبْلُغْ دِينَنَا " .

"Tariq ibni Şihab dedi: "Xalid ibni Vəlidlə Sad ibni Əbu Vəqqas arasında mübahisə oldu. Bir adam (Sadın xeyrinə) Xalid əleyhinə danışdı. Sad (Xalidin əleyhinə danışan adama) dedi: "Bizim (səhabənin) ara-

sında başverənlər, dinimizə təsir (zərər) etmir”.
(Fədail əs-Səhabə, Əhməd no. 1311, Kitabın Mühəqqiqi dedi: "İsnadı səhihdir")

6. Səni Əbu Turabı (r.a) lənətləməyə nə əngəl olur?

*"Səhih Muslim"*də oxuyuruq:

حدثنا قتيبة بن سعيد ، ومُحَمَّد بن عباد – وتقاربا في اللفظ – قالا : حدثنا حاتم وهو ابن إسماعيل – عن بكير بن مسمار ، عن عامر بن سعد بن أبي وقاص ، عن أبيه ، قال : أمر معاوية بن أبي سفيان سعْدا فقال : ما منَعك أن تسُبَّ أبا التراب ؟ فقال : أما ما ذكرتُ ثلاثا قالهن له رسول الله ﷺ فلن أسبُّه ، لأن تكون لي واحدة منهن أحب إلي من حُمْرِ النَّعَم ، سمعت رسولَ الله ﷺ يقول له ، خلَّفه في بعض مغازيه ، فقال له علي : يا رسول الله خلَّفتني مع النساء والصبيان ؟ فقال له رسول الله ﷺ : أما ترضى أن تكون مِني بمنزلةِ هارون مِن موسى ؟ إلا أنه لا نبوة بعدي

وسمعته يقول يوم خيبر لأُعْطِيَنَّ الرايةَ رجلا يحبُ اللهَ ورسوله ، ويحبه الله ورسوله , قال فتطاولنا لها فقال: ادعوا لي عليا , فأتي به أرمدَ ، فبصَق في عينه ودفع الراية إليه ، ففتح الله عليه ، ولما نزلت هذه الآية : {فقل تعالوا ندع أبناءنا وأبناءكم} دعا رسول الله ﷺ عليا وفاطمة وحسنا وحسينا فقال : اللهم هؤلاء أهلي

"2404 - Muaviyyə bin Əbu Sufyan, Sad bin Əbi Vaqqası çağırdı. Muaviyyə ondan soruşdu: Əbu Turabı (Əlini) səbb etməyə əngəl olan nədir?
Rasulullahın - sallalahu aleyhi və alə alihi və səlləm - onun haqqında zikr etdiyi üç xüsus vardır ki, onları xatırladığım müddətcə mən əsla Əlini söymərəm. Bunlardan hər biri mənim üçün qırmızı dəvələrdən xeyirlidir:

1. Rasulullah bəzi savaşlarda onun arxa cəbhədə qalmasına qərar vermişdi. Əli ona dedi: Ey Allahın rəsulu! Məni qadın və uşaqlarla bərabərmi qoyursan? Rəsul belə cavab verdi: ***"Mənim yanımda Harunun Musa yanındakı mərtəbəsindəki kimi olmaq istəmirsənmi? Ancaq məndən sonra peyğəmbərlik yoxdur!"***
2. Xeybər günü Rəsul belə dedi: ***"Bu bayrağı elə birinə verəcəm ki, Allahı və Rəsulunu sevir. Allah və Rəsuluda onu sevir." Hamımız bayrağı almağa ümid edirdik. Rəsul dedi: "Əlini yanıma çağırın!"***
Əli gözü xəstə halda gəldi. Peyğəmbər onun gözünə tüpürcəyini sürdü və bayrağı ona verdi. Allah da ona fəthi müyəssər etdi.
3. ***"De: Gəlin oğullarımızı və oğullarınızı çağıraq."*** ayəsi nazil olduqda, Rasulullah Əlini, Fatiməni, Həsən və Hüseyni çağırdı və dedi: ***"Allahım mənim ailəm bunlardır".*** *(Səhih Muslim: 4/1871)*

Cavab:

İmam Ən Nəvəvi (r.a) bu hədisin şərhində yazır:

فقول معاوية هذا ليس فيه تصريح بأنه أمر سعدا بسبه ، وإنما سأله عن السبب المانع له من السب ، كأنه يقول : هل امتنعت تورعا ، أو خوفا ، أو غير ذلك . فإن كان تورعا وإجلالا له عن السب فأنت مصيب محسن ، وإن كان غير ذلك فله جواب آخر ، ولعل سعدا قد كان في طائفة يسبون فلم يسب معهم ، وعجز عن الإنكار ، وأنكر عليهم ، فسأله هذا السؤال . قالوا : ويحتمل تأويلا آخر أن معناه ما منعك أن تخطئه في رأيه واجتهاده ، وتظهر للناس حسن رأينا واجتهادنا ، وأنه أخطأ ؟ .

"Muaviyyənin bu sözündə onun Sad'a Əlini söyməyi əmr etməsi aydın deyilmir, sadəcə olaraq ondan Əlini söyməyinə maneə olan səbəb haqqında soruşmuşdur. Sanki ondan soruşur ki, "Sən bunu Əliyə qarşı sayğıdan yoxsa qorxudan və ya başqa səbəbə görəmi edirsən?" Əgər sayğı və ona hörmətə görə söymürsənsə o zaman doğru və gözəl edirsən! Əgər səbəbi başqa şeydirsə onun cavabı başqadır. Ola bilsin ki, Sad o zaman Əlini söyən bir qrup insan arasında olmuş və onlara qoşulub söyməmişdir. Onları inkar etmişdir. Muaviyyə də ona bu sualı vermişdir. Başqa alimlər isə deyir ki, burada başqa bir təvil də mümkündür, bu zaman mənası belə olur ki, Əlini rəyində və ictihadında xətalı çıxarmağa və insanlara bizim rəyimizin, ictihadımızın doğru olduğunu göstərməyə maneə olan səbəb nədir?" *(Şərh Səhih Muslim, 15/175)*

İmam əl-Qurtubi - rahiməhullah - Darar əs-Sudai'nin Əlini vəsf etməsi və bunun üzərinə Muaviyyənin ağlamasını zikr etdikdən sonra deyir:

وهذا الحديث يدل على معرفة معاوية بفضل علي رضي الله عنه ومنزلته ، وعظم حقه ومكانته ، وعند ذلك يبعد على معاوية أن يصرح بلعنه وسبه ، لما كان معاوية موصوفاً به من العقل والدين والحلم وكرم الأخلاق وما يروى عنه من ذلك فأكثره كذب لا يصح. وأصح ما فيها قوله لسعد بن أبي وقاص: ما يمنعك أن تسب أبا تراب ؟ وهذا ليس بتصريح بالسب ، وإنما هو سؤال عن سبب امتناعه ليستخرج من عنده من ذلك ، أو من نقيضه ، كما قد ظهر من جوابه ، ولما سمع ذلك معاوية سكت وأذعن ، وعرف الحق لمستحقه.

ولو سلمنا : أن ذلك من معاولة حمل على السَّب ، فإنَّه يحتمل أن يكون طلب منه أن يسبَّه بتقصير في اجتهاد ، في إسلام عثمان لقاتليه ، أو في إقدامه على الحرب والقتال للمسلمين ، وما أشبه ذلك مما يمكن أن يقصر بمثله من أهل الفضل ، وأما التصريح باللعن ، وركيك القول ، كما قد اقتحمه جهَّال بني أمية وسفلتهم ، فحاشا معاوية منه ، ومن كان على مثل حاله من الصحبة ، والدين ، والفضل ، والحلم ، والعلم ، والله تعالى أعلم

“Bu hədis göstərir ki, Muaviyyə Əlinin - radiyallahu anhu - fəzilətini, yüksək məqamını, haqqının böyüklüyünü bilirdi. Beləliklə Muaviyyənin açıqdan onu lənətləməsi və söyməsi uzaq bir ehtimaldır, çünki Muaviyyə ağıl, dindarlıq, mehribanlıq və gözəl əxlaqla vəsf olunmuşdur. Ondan (Əlini söyməsi) barədə və daha da pis şeylər haqqında rəvayət edilənlərə gəldikdə isə bunların hamısı yalandır və heç biri səhih deyildir. Bunların içində ən səhihi onun Sad bin Əbi Vaqqas’a dediyi - ”Əbu Turaba söyməyə sənə maneə olan nədir?” - sözləridir. Bu isə onun Əlini söydüyünü göstərmir.” *(əl-Qurtubi, “əl-Mufhim”, 6/278)*

Alləmə Əbu Abdilləh Muhəmməd bin Əli ət-Təmimi əl-Məziri (hicri 453-536) deyir: “Burada ona söyməyi əmr etməsinə dair aşkar bir ifadə yoxdur, sadəcə olaraq söyməsinə mane olan səbəb haqqında soruşdu. Belə bir sual haqqında soruşulan adamı söyməyi icazəli görəndən soruşulduğu kimi icazəli görməyəndən də soruşula bilər. Ola bilsin ki, Muaviyyə Sad’ı onu (yəni Əlini) söyən bir qövmün yanında görmüş və onların bu işini inkar etməsi müm-

kün olmamışdır. Buna görə də ondan peyğəmbərdən - salləllahu aleyhi va səlləm - rəvayət etdiyi həmin sözləri çıxarmaq üçün ona - “Əbu Turabı söyməyə sənə mane olan nədir?” - sualını vermişdir ki, onun üçün Əlini söyənlərə qarşı hüccət olsun və ordusunun güruhuna qarşı ona əsaslansın və beləliklə də, səhabələrdən bir başqasının dili ilə muradına çatmış olsun.” *(“əl-Mulim bi Fəvaid Muslim”, 3/246-247)*

Məşhur vəzir Alləmə Avnuddin Əbul-Muzaffər Yəhya bin Muhəmməd bin Hubeyra (hicri 499-560) deyir: “Bu hədisdə dəlil vardır ki, Muaviyyə - “Əbu Turabı söyməyinə nə mane oldu?” - sözü ilə Sad’da olanı oyadaraq çıxarmışdır. O, ona sual verəndir. Buna dəlalət edən tərəf odur ki, Sad Əlinin fəzilətlərini zikr etdikdə Muaviyyə onun sözünü inkar etmədi və həmçinin Sad bütün sözlərini tam sərbəstlik ilə, özlüyündə deyinmədən, tam rahat şəkildə söyləyə bilmişdir. Ola bilsin ki, Muaviyyənin Sadın sözü ilə, Sadın Əli haqqında dedikləri ilə öz əhli və davamçıları arasındakı bəzi gənclərə dərs vermək istəməsi uzaq bir ehtimal deyildir. Belə ki, rəvayət edilib ki, o, Əlini tərifləyərdi və deyərdi: “Allahın elçisi - sallallahu aleyhi va səlləm - elmi bir-başa onun ağzına qoyardı.” Aralarındakı gərginliyə baxmayaraq Əlidən ona fətvalar gələrdi və o, Əlinin fəzilətini heç bir zaman inkar etməmişdir. Aralarındakı savaş isə sadəcə fəri bir məsələdəki ictihada dayanır ki, o məsələdə Muaviy-

yə xəta etmiş, Əli isə doğruya isabət etmişdir və bu, onu iman dairəsindən kənara çıxarmaz. *(əl-İfsah an Məanis-Sihah", 1/348)*

Şeyx Əbul-Məali Mahmud Şukri əl-Âlusi deyir: "Muaviyyənin, əmiri (yəni Əlini) - kərramallahu təalə vachəhu - onun ölümündən sonra söyməsi haqqında tarixçilərin nəql etdikləri xəbərlərin nə qədər doğru olduğu göz qarşısındadır. Onlar onun haqqında elə şeylər danışırlar ki, bu sözlərə etibar etmək və onlara əhəmiyyət vermək olmaz, çünki tarixçilər istər çirkin, istərsə də gözəl olsun hər bir şeyi nəql edirlər və səhihlə, uydurma və zəif rəvayətlər arasında fərq qoymurlar. Onların çoxu gecə vaxtı odun yığanlardır, nə yığdığından xəbərsizdirlər. Belə təhlükəli bir məsələdə bu cür xəbərlərə etimad etmək ağıl sahibi bir insana yaraşmaz, qaldı ki, fəzilət sahibi biri belə bir şey etsin! *("Sabbul-Azəb alə Mən Səbbəl-Əshab ", səh: 421)*

Nəzərinizə çatdırmaq istədiyim bir məqam vardır ki, hədisin özündə də Hz.Muaviyyə (r.a) Hz.Əlini (r.a) onun özünün ən sevdiyi künyə olan "Əbu Turab" künyəsi ilə zikr etməkdədir ki ,buda Hz.Muaviyyənin (r.a) Hz.Əliyə qarşı olan sevgisinin təzahürüdür.

Səhl ibni Sad nəql edir:
حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ إِنْ كَانَتْ أَحَبَّ أَسْمَاءِ عَلِيٍّ ـ رضى الله عنه ـ إِلَيْهِ لأَبُو تُرَابٍ، وَإِنْ كَانَ

لَيَفْرَحُ أَنْ يُدْعَى بِهَا، وَمَا سَمَّاهُ أَبُو تُرَابٍ إِلاَّ النَّبِيُّ ﷺ غَاضَبَ يَوْمًا فَاطِمَةَ فَخَرَجَ فَاضْطَجَعَ إِلَى الْجِدَارِ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَجَاءَهُ النَّبِيُّ ﷺ يَتْبَعُهُ، فَقَالَ هُوَ ذَا مُضْطَجِعٌ فِي الْجِدَارِ فَجَاءَهُ النَّبِيُّ ﷺ وَامْتَلأَ ظَهْرُهُ تُرَابًا، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَمْسَحُ التُّرَابَ عَنْ ظَهْرِهِ يَقُولُ " اجْلِسْ يَا أَبَا تُرَابٍ ".

“Əlinin (r.a) ən sevdiyi künyəsi Əbu Turab idi. Onu bu adla çağırmamızı xoşlayardı. Ona ilk dəfə bu adı verən Peyğəmbərdən (s.a.s) başqa biri olmamışdır. Bir dəfə Əli Fatimənin yanına girmiş və sonra çıxaraq məsciddə bir divarın yanında yatmışdı. Peyğəmbər (s.a.s) onu axtarmış və bir kimsədə: ”O, (məsciddə) divarın yanında yatır” demişdi. Onun (Əlinin) kürəyi torpağa batmış halda ikən Peyğəmbər (s.a.s) ona getdi. Peyğəmbər Əlinin kürəyindən torpaqları təmizləyərək: ***“Qalx, ey Əbu Turab!”*** - dedi”.

(Səhih əl-Buxari 6204)

Səhl ibni Sad nəql edir:

Əbu Həzim Sələmə bin Dinardan rəvayət edir ki, “Bir nəfər Səhl bin Sədin (r) yanına gəlir və: “Mədinə əmiri filankəs minbərin yanında Əli haqqında danışır” - deyir. Səhl: “Bu əmir Əli haqqında nə deyir?” - deyə soruşur. Əbu Həzim: “Əmir Əliyə Əbu Turab deyir” - dedikdə, Səhl ibn Səd güldü və: “Allaha and olsun, Əliyə bu ləqəbi Peyğəmbər vermişdir və Əlinin ən çox bu ad xoşuna gəlirdi” - dedi. Əbu Həzim dedi: “Mən bu ləqəbi peyğəmbərin Əliyə necə verdiyini öyrənməklə ləzzət almaq istədim və Səhl ibn Səddən soruşdum: “Ey Əbu Abbas, bu necə olub?”

O dedi: “Bir dəfə Əli Fatimənin yanına girmiş və sonra çıxaraq məsciddə yatmışdı. Bu vaxt Peyğəmbər gəlib: ***“Əmioğlun haradadır?”*** – deyə soruşdu. Fatimə: “Məsciddədir” - dedi. Peyğəmbər məscidə getdi və Əlinin kürəyi torpağa batmış halda yatdığını gördü. Peyğəmbər Əlinin kürəyindən torpaqları təmizləyərək: ***“Otur, ey Əbu Turab! Otur, ey Əbu Turab!”*** - dedi. *(Buxari; Kitabul-fadail-Əshab 9/51)*

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, Hz.Muaviyyə Hz.Əlinin (r.a) fəzilətlərindən xəbərdar idi:

İbn Kəsir (r.a) həmçinin Cərir ibn Əbdulhəmid yoluyla əl-Muğirədən nəql edir ki, o dedi:

عندما جاء خبر قتل علي إلى معاوية بن أبي سفيان، بدأ البكاء. وقالت زوجته له: "أنت
البكاء على وفاته، وكنت قد خاض معه؟". فقال: "ويل لك، لا يدركون ما فقد الناس [قبل وفاته] من الفضيلة، الفقه، والمعرفة"

: Əlinin (r.a) öldürülməsi xəbəri Muaviyyəyə (r.a) çatanda o ağlamağa başladı. Xanımı ona dedi: "Sən onun ölümünə ağlayırsan və onunla döyüşmüsən?" (Muaviyyə) dedi: "Vay halına, sən insanların (onun ölümüylə) fəzilətdən, fiqhdən və mərifətdən nələr itirdiyini anlamırsan". *(İbni Kəsir, Əl bidayə və Nihayə)*

Hişam ibni Əmmar nəql etdi ki, Muaviyyə (r.a) Əlinin (r.a) fəzilətləri haqqında dedi:

مُعَاوِيَةَ يَقُوْلُ
لَوْ أَنَّ عَلِيّاً لَمْ يَفْعَلْ مَا فَعَلَ، ثُمَّ كَانَ فِي غَارٍ، لَذَهَبَ النَّاسُ إِلَيْهِ حَتَّى يَسْتَخْرِجُوْهُ مِنْهُ

"Hətta Əli (r.a) bir mağarada inzivaya çəkilməyə qərar versə belə insanlar yenə onu çölə çıxarmağa çalışar və geri gətirərdilər". *(İmam Zəhəbi, Siyər Aləm Ən Nubəla)*

Görüldüyü kimi, Hz.Muaviyyə (r.a) Hz.Əlinin üstünlüyünü qəbul etmiş, onu ən sevdiyi künyə ilə anmış. Zikr etdiyimiz kimi, çətin vəziyyətlərdə ona suallar yönəltmiş və onun ölümünə ağlamışdır.

7. Əbdurrahmən ibn Əbdurəbb əl-Kə'bin (Tabein) Muaviyyəni (r.a) tənqid etməsi

Əbdurrahmən ibnul Əbdurəbb əl Kəbi nəql edir:

Rasulullah (s.a.s) dedi.... ***"Kim bir imama beyət edib, səmimiyyətlə sədaqət sözü vermiş isə, əlindən gəldikcə ona itaət etsin. Bir başqası gəlib sonrakıyla munəəzəyə girişəcək olarsa, sonradan çıxanın boynunu uçurun".*** (Ravi Əbdurrahmən) dedi ki: Amr ibni As'a yaxınlaşdım və dedim:

فدنوت منه فقلت له أنشدك الله آنت سمعت هذا من رسول الله ﷺ فأهوى إلى هذا ابن عمك معاوية أذنيه وقلبه بيديه وقال سمعته أذناي و قلبي فقلت له والله يقول يا أيها الذين آمنوا يأمرنا أن نأكل أموالنا بيننا بالباطل ونقتل أنفسنا لا تأكلوا أموالكم بينكم بالباطل إلا أن تكون تجارة عن تراض منكم ولا تقتلوا أنفسكم إن الله كان بكم رحيما قال فسكت ساعة ثم قال أطعه في طاعة الله واعصه في معصية الله

"Sən Allah, bunu Rasulullahdan sən özün eşitmisən? Əllərini qulaqlarına və qəlbinə uzadıb dedi: Onu qulaqlarım eşitdi və qəlbimdə dərk etdi.

Əbdurrahmən ona: Sənin bu əmin oğlu Muaviyyə bizə mallarımızı aramızda batil qaydada yeməyimizi və özümüzü öldürməyimizi əmr edir. Bir halda ki, Allah deyib: ***"Ey iman gətirənlər! Qarşılıqlı razılıqla edilən alış-veriş müstəsna olmaqla, bir-birinizin mallarını haqsız bəhanələrlə (haqsız yerə) yeməyin və özünüzü öldürməyin! Həqiqətən, Allah sizə qarşı mərhəmətlidir!*** *(Nisa,29)* dedim. Amr ibn As bir qədər susub sonra isə dedi: (Muaviyyəyə) Allaha itaətdə ona itaət et, Allaha asilikdə isə ona asi ol.
(Səhih Muslim, Əmirlik kitabı 10-cu bab, hədis 1844)

<u>Cavab:</u>

İlk olaraq qeyd etmək lazımdır ki, (Tabeindən) olan Əbdurrahmən, imama itaət etmək və əgər başqa bir kimsə ona (xilafət iddiası) ilə qarşı gələrsə, müsəlmanların onu öldürməsi haqqındakı hədisi yanlış anlamışdır. Çünki, Hz.Muaviyyə (r.a) xilafət iddiasında deyildi, əksinə Hz.Osmanın (r.a) qanını axtarmaqda idi. Hz.Muaviyyənin (r.a) özü belə deyirdi:" Mən onun (Əlinin) məndən daha üstün olduğunu və idarəçiliyə haqqı olduğunu bilirəm". Lakin, siz bilmirsinizmi ki, Osman məzlum olaraq öldürüldü? Mən onun xalaoğlusu və qanını axtaranam". *(Fəth əl Bari, 13/92)*

Həmçinin İmam Əl Ayni yazır:

فإنه ولي عثمان بن عفان والمطالب بدمه وهو أحق الناس

"Əlbəttə O (Muaviyyə) Osman ibni Əffanın vəlisi (qo-humu) idi və Osmanın (qatillərinin) qanını tələb ed-irdi və insanlar arasında buna ən çox haqqı olan kimsə idi". *(Umdətul Qari Şərh Səhih Buxari 17/185)*

İmam Nəvəvi (r.a) hədisin şərhində yazır:

المقصود بهذا الكلام أن القائل لما سمع كلام عبد الله بن عمرو، وذكر الحديث في تحريم منازعة الخليفة الأول، وأن الثاني يقتل، فاعتقد هذا القائل هذا الوصف في معاوية لمنازعته علياً رضي الله عنه، وكانت قد سبقت بيعة علي فرأى هذا أن نفقة معاوية على أجناده وأتباعه في حرب علي ومنازعته ومقاتلته إياه من أكل المال بالباطل، ومن قتل النفس، لأنه قتال بغير حق، فلا يستحق أحد مالا في مقاتلته.

"Bu ifadənin mənası, dinləyicinin (tabeinin) Abdul-lah ibni Amr ibnul Əl As'ın ilk xəlifəyə qarşı savaş-manın qadağan olması və özü üçün bunu iddia edib xəlifəyə qarşı savaşanın öldürülməsi barədə sözlərini eşitməsidir. Bunun Muaviyyə ilə Əli arasındakı mü-naşiqəyə tətbiq ediləbiləcəyini düşünürdü, çünki so-nuncu (Muaviyyə) onun beyətini ilk qəbul etmişdi.
Savaş zamanı Muaviyyənin əsgərlərinə və ardıcılları-na xərclədiyi pulun, sərvətin haqsız sərfi kimi olun-duğunu və onların haqlı olmadıqları üçün savaşın birinin digərini öldürmək kimi olduğunu, bu səbəb-dən də onlardan heç birinin savaşmaq üçün pul ha-qq etmədiyini görürdü (düşünürdü)".
(Şərh Səhih Muslim)

Tabeinin hədisin mənasını yanlış anlamasında qə-

ribə heçnə yoxdur. Necə ki, buna bənzər hadisələr baş vermişdir. Buna misal olaraq *"Səhih Buxari"*də rast gəlirik ki, Adi ibni Hatim İslamı qəbul etdiyi zaman, hətta o da bir hədisin mənasını yanlış anlamışdır.

Adiy ibni Hatim deyir ki: ***"Dan yeri söküləndə ağ sap (şəfəq) qara sapdan (gecənin qaranlığından) seçilənə qədər yeyin-için"*** ayəti nazil olduğu zaman biri qara digəri ağ olan iki sap alıb yastığımın altına qoydum. Sahurda bunlara baxır, bunlar bir-birindən ayırd ediləcək qədər dan yeri ağardığında yemək və içməyi buraxırdım. Səhər olunca gedib olanları Rasulullaha (s.a.s) xəbər verdim. Rasulullah (s.a.s) belə buyurdu: ***"Sənin yastığın nə qədərdə böyükmüş! Ayətdə qəsd edilən gündüzün ağlığı və gecənin qaranlığıdır. Bunları yastığının altına necə sığdırdın!"*** *(Səhih əl-Buxari 1916)*

Səhabə və Tabeinin Hz.Muaviyyə haqqındakı fikirləri isə həqiqətdə belədir:

1. Möminlərin anası Aişə (r.a) dedi:
ما زال بي ما رأيت من امر الناس فى الفتنة حتى اني لأتمنى ان يزيد الله عزوجل معاوية من عمري في عمره

“Fitnə zamanı insanların məsələlərini görəndə, Allahdan Muaviyyənin yaşını mənim yaşıma çatdırmasını arzu etdim”. *(Ət Təbəqat İbni Aruba Əl Hərrani, səh 41)*

2. İbni Abbas dedi:

ما رأيت رجلا كان أخلق يعنى للملك من معاوية

"İdarəçilik üçün (4 xəlifədən) sonra Muaviyyədən daha uyğunu görmədim". *(Tarix Diməşq 62/161 Şeyx Zubeyr Əli səhih isnadla Təhqiq, Fədail əs-Səhabə səh 128 -də və Məcallə əl Hədis no: 29 səh 62-də, Musənnəf Abdul Razzəq cild 11 səh 453 no: 20985)*

3.

ما رأيت بعد رسول الله ﷺ أسود من معاوية

İbni Ömər dedi: "Rasulullahdan (s.a.s) sonra Muaviyyədən başqa daha Əsvəd bir kimsə görmədim".

İmam Əhməddən Əsvədin mənası haqqında soruşuldu, O dedi: "Onun mənası cömərd (əli açıq) deməkdir". *(Əs-Sünən Əl Xəllal 679, 680, 681, Kitabın Muhəqqiqi dedi, İbni Ömərin ifadəsinin isnadı Həsəndir və Əhmədin ifadəsinin isnadı isə səhihdir)*

4. Sad ibni Əbu Vəqqas dedi:

مَا رَأَيْتُ أَحَداً بَعْدَ عُثْمَانَ أَقْضَى بِحَقٍّ مِنْ صَاحِبِ هَذَا البَابِ -يَعْنِي: مُعَاوِيَةَ

"Osmandan (r.a) sonra Muaviyyədən (r.a) başqa haqqa daha uyğun idarə edən bir kimsə görmədim". *(İbni Əsakir, Tarixi Diməşq 59/161, Hafiz Əbu Yəhya Nurpuri hədisi mötəbər saymışdır)*

5. Əbu Dərda dedi:

مَا رَأَيْتُ أَحَدًا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَشْبَهَ صَلاةً بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مِنْ أَمِيرِكُمْ هَذَا ، يَعْنِي

“Namazında peyğəmbərə - sallallahu aleyhi va səl-ləm - sizin bu əmirinizdən - yəni Muaviyyə’dən - çox oxşayan başqa heç kimsəni görmədim”. *(Əl Heysəmi, Məcməuz Zəvaid 4/285-də dedi: ”Təbərani tərəfindən rəvayət edilmişdir və Qeys ibni Haris əl Münhəcidən başqa ricalları səhihin ricallarıdır və o siqədir”)*

Səhabə və Tabeindən Hz.Muaviyyə (r.a) haqqında bunlara bənzər bir çox ifadələrə rast gəlmək mümkündür.

8. Əl-Miqdamın Muaviyyəyə (a.a) nə deyə qızıla, ipəyə və Həsənin (r.a) ölümünə icazə verdiyini soruşması

حدثنا عمرو بن عثمان بن سعيد الحمصي حدثنا بقية عن بحير عن خالد قال وفد المقدام بن معدي كرب وعمرو بن الأسود ورجل من بني أسد من أهل قنسرين إلى معاوية بن أبي سفيان فقال معاوية للمقدام أعلمت أن الحسن بن علي توفي فرجع المقدام فقال له رجل أتراها مصيبة قال له ولم لا أراها مصيبة وقد وضعه رسول الله ﷺ في حجره فقال هذا مني وحسين من علي قال فقال المقدام أما أنا فلا أبرح اليوم فقال الأسدي جمرة أطفأها الله عز وجل حتى أغيظك وأسمعك ما تكره ثم قال يا معاوية إن أنا صدقت فصدقني وإن أنا كذبت فكذبني قال أفعل قال فأنشدك بالله هل تعلم أن رسول الله ﷺ نهى عن لبس الذهب قال نعم قال فأنشدك بالله هل تعلم أن رسول الله ﷺ نهى عن لبس الحرير قال نعم قال فأنشدك بالله هل تعلم أن رسول الله ﷺ نهى عن لبس

قال فوالله لقد رأيت هذا كله في بيتك يا جلود السباع والركوب عليها قال نعم قال خالد فأمر له معاوية فقال معاوية قد علمت أني لن أنجو منك يا مقدام معاوية بما لم يأمر لصاحبيه وفرض لابنه في المائتين ففرقها المقدام في أصحابه قال ولم يعط الأسدي أحدا شيئا مما أخ ذ فبلغ ذلك معاوية فقال أما المقدام فرجل كريم بسط يده وأما الأسدي فرجل حسن الإمساك لشيئه .

النسائي (4254) // (3967

Bizə Amr ibn Osman ibn Səid əl-Himsi nəql etdi, bizə Bəqiyyə (ibn əl Vəlid) nəql etdi, o da Bəhirdən, o da Xaliddən: (Səhabə) Miqdam ibn Madi Kərib ilə Amr ibn əl-Əsvəd və Qinnəsrin əhalisindən olan Əsəd oğullarından bir kişi Muaviyyə ibn Əbu Sufyanın yanına (evinə) gəldilər. Muaviyyə əl-Miqdama dedi: Həsən ibn Əlinin öldüyünü bilirsənmi? əl-Miqdam dedi: "İnnə lilləh və inna ileyhi raciun". Bir kişi (Muaviyyə ibn Əbu Sufyan) ona dedi: Sən onun ölümünü müsibətmi sayırsan?! (əl-Miqdam cavab olaraq Muaviyyəyə) dedi: Mən onun ölümünü necə müsibət saymaya bilərəm?! Rasulullah (salləllahu aleyhi və alih) onu qucağına alıb deyirdi: ***"Bu (Həsən) Məndəndir, Hüseyn də Əlidən".*** Əsəd oğullarından olan dedi: (Həsən) atəş qığılcımı idi ki, Allah onu (öldürməklə fitnəni) söndürdü. (Hədisi nəql edən Xalid) dedi: əl-Miqdam (Muaviyyəyə) dedi: Mən bu gün səni qıcıqlandıran və qəzəbləndirən şeyləri sənə eşitdirməyincə burdan ayrılmayacağam!
əl-Miqdam sonra isə dedi: Ey Muaviyyə! Əgər doğru danışsam mənim sözlərimin doğru olduğunu təsdiqlə və əgər yalan danışsam mənim yalan dediyimi də təsdiqlə. Muaviyyə də dedi ki, oldu.

əl-Miqdam Muaviyyəyə dedi: Allah eşqinə de görüm Rasulullahın (salləllahu aleyhi və alih) kişilərə qızıl üzük taxmağı haram etdiyini bilirsənmi? Muaviyyə dedi bəli. əl-Miqdam: Allah eşqinə de görüm Rasulullahın (sallallahu aleyhi və alih) kişilərə ipək geymələrinin haram etdiyini bilirsənmi? Muaviyyə dedi bəli bilirəm. əl-Miqdam: Allah eşqinə de görüm Rasulullahın (sallallahu aleyhi və alih) vəhşi heyvanların dərilərinin giyinilməsini və onların üzərinə minməyin (oturmağın) haram etdiyini bilirsənmi? Muaviyyə dedi bəli bilirəm. əl-Miqdam dedi: Ey Muaviyyə! Allaha and olsun ki, mən bunların (haramların) hamısını sənin evində gördüm. Muaviyyə dedi: Ey Miqdam! Mən başa düşdüm ki, sənin əlindən qurtara bilməyəcəm. (Hədisi nəql edən) Xalid dedi: Muaviyyə, Miqdamın o iki yoldaşına (pul) verilməsini əmr etdiyindən çoxunu Miqdama verilməsini əmr etdi. Onun oğluna da iki yüz qədərində (pul) verdi. Miqdam aldıqlarını yoldaşlarına bölüşdürdü. Əsəd oğullarından olan kişi isə aldıqlarından heç kimə bir şey vermədi. Muaviyyə bundan xəbər tutdu və dedi: əl-Miqdam əli açıq (pulunu malını əsirgəmədən verən) kişidir. Əsəd oğullarından olan isə əli möhkəm, bir şey verməyə qıymayan kişidir.

Mənbə: Sünən Əbu Davud, libas kitabı, hədis 4131, 9/131

Cavab:

Hədisin isnadı haqqında Əl Munzəri dedi:

وَأَخْرَجَهُ النَّسَائِيُّ مُخْتَصَرًا وَفِي إِسْنَادِهِ بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ وَفِيهِ مَقَالٌ انْتَهَى

"Nəsai qısa sözlərlə rəvayət etmişdir, isnaddakı ravi Bəqiyyə ibni Vəliddə problem vardır". *(Avnul Məbud)*

Şeyx Şueyb Əl Ərnəvut dedi: "Bəqiyyənin zəif olması səbəbindən isnad zəifdir". *(Təhqiq Sunən Əbu Davud , 4131)*

İmam Əhmədin *"Müsnəd"*inin Təhqiqində Şeyx Şueyb Əl Ərnəvut deyir:

إسناده ضعيف بقية - وهو ابن الوليد - مدلس ويسوي وقد عنعن

"İsnad zəifdir, Bəqiyyə ibn Vəlid, Mudəllisdir və təsviyə edərdi, (isnadda) onun (ənən)-əsi vardır".
(Təhqiq Müsnəd 4/132)

İbni Kəsir eyni isnad və hədis haqqında deyir:

وقال بقية: عن بجير بن سعيد، عن خالد بن معدان، عن المقدام بن معدي كرب، قال: سمعت رسول الله يقول: «الحسن مني والحسين من علي». فيه نكارة لفظا ومعنى.

"Bəqiyyə Bəhir ibni Səiddən o Xalid ibni Mədəndən o da Əl Miqdam ibni Madi Kəribdən ki, o dedi: "Rasululallahın (s.a.s) belə dediyini eşitdim:
"Həsən məndən, Hüseyndə Əlidəndir". Bu sözlərdə və mənada Nəqarət vardır"(Yəni Münkərdir). *(Əl Bidayə vən Nihayə cild 8 "Əl Həsənin ölümü" bölümünün aşağısında)*

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, Bəqiyyənin bu

hədisdə zikr etdiyi: ***"Həsən məndən Hüseyndə Əlidəndir"*** sözləridə Səhih hədislə bizə gəlmiş Rasulullahın (s.a.s): ***"Hüseyn məndən, məndə Hüseyndənəm"*** *(ət-Tirmizi (3775), İbn Macə (144) və Əhməd (17111)* sözlərinə ziddir.

a) Muaviyyə (r.a): "Əzab, Həsən ibni Əliyə (r.a) toxunmaz":

Və Hədisdə keçən Muaviyyəyə aid edilən Sən onun ölümünü müsibətmi sayırsan?! Sözündə də problem vardır. Çünki Hz.Muaviyyənin özü Hz.Həsən (r.a) haqqında demişdir:

" وَإِنَّهُ لَنْ يُعَذَّبَ لِسَانٌ أَوْ شَفَتَانِ مَصَّهُمَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

"Rasulullah (s.a.s) tərəfindən dili və dodaqları öpülən bir kimsəyə (Hz.Həsənə) əzab toxunmaz".
(Müsnəd Əhməd 28/62, Şueyb Əl Ərnəvut təhqiqində mötəbər saymışdır, Heysəmi "Məcməuz Zəvaid (9/177)"-də dedi : "Əbdurrahmən ibni Əbu Əvf'dən başqa raviləri səhihin raviləridir ki, o (Əbdurrahmən) da siqədir)

b) Muaviyyənin (r.a) Əhl'i beytə (r.a) olan hörməti:

Muhəqqiq Dr. Abdullah ibn Ömər ibn Süleyman əd-Dəmiciyə görə Əl Əcurrinin ***"Əş-Şəriyə"***sində " Muaviyyənin Əhl'i beytə təzimi" adlı bölümdə mötəbər rəvayətlər:

No 1959:

مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ قَالَ: كَانَ مُعَاوِيَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا لَقِيَ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا , قَالَ: مَرْحَبًا بِابْنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلًا , وَيَأْمُرُ لَهُ بِثَلَاثِمِائَةِ أَلْفٍ

"Muhəmməd ibni Abdullah ibni Yaqub dedi: "Muaviyyə Həsənlə görüşdüyü zaman dedi: "Mərhaba, Ey Rasulullahın (s.a.s) oğlu, xoş gəldin və ona hədiyyə kimi 300 dirhəm verilməsini əmr etdi". *(Kitabın muhəqqiqi dedi ki, isnadı səhihdir)*

No 1961

، عن الزهري قال : لما قتل علي بن أبي طالب رضي الله عنه وجاء الحسن بن علي رضي الله عنهما إلى معاوية فقال له معاوية : لو لم يكن لك فضل على يزيد إلا أن أمك امرأة من قريش وأمه امرأة من كلب لكان لك عليه فضل ، فكيف وأمك فاطمة بنت رسول الله ﷺ

"Zühri dedi: "Əli ibn Əbu Talibin şəhadətindən sonra Həsən ibni Əli Muaviyyə ilə görüşdü və Muaviyyə ona dedi: "Sənin ananın Qureyşdən və onun anasının Kalb (qəbiləsindən) olması sənin Yeziddən üstün olman üçün yetərlidir. Lakin bundan əlavə sənin anan Fatimə (Qureyşli olmasıyla birlikdə), Rasulullahın (s.a.s) qızıdır (Yəni, sən oğlum Yeziddən olduqca üstünsən)". *(kitabın Muhəqqiqi dedi ki, isnadı Həsəndir)*

No 1963:

عن جعفر بن محمد عن أبيه أن الحسن والحسين رضي الله عنهما كانا يقبلان جوائز معاوية رضي الله عنه

"Həsən və Hüseyn radiyallahu anhuma Muaviyyədən hədiyyələr qəbul edərdilər". *(Muhəqqiq dedi ki, isnadı Həsəndir)*

c) Muaviyyə (r.a) insanlara qızıl və ipək geyinməyi qadağan edir:

Hədisdə: "Mən bunların (ipək paltar,qızıl və s) hamısını sənin evində gördüm" ifadəsi keçməkdədir. İlk olaraq, (Hədisi səhih saysaq belə), bu kimi şeylərin evdə olması günah deyil. Hər ikisi qadınlara halal qılınmışdır. Vacib olan məqam budur ki, "sən bunları geyinirsən" deyilmir, lakin bunları sənin evində görmüşəm" deyə keçməkdədir. Əgər, bir kimsə Muaviyyənin (r.a) bunları geyindiyini iddia etsə belə bu problemlidir, çünki hədis kitablarında zikr edildiyi kimi, bu kimi şeyləri kişilərin geyinməsini qadağan edirdi. Məsələn:

a) İmam Əhməd nəql edir:

، عَنْ أَبِي حَرِيزٍ، مَوْلَى مُعَاوِيَةَ، قَالَ: خَطَبَ النَّاسَ مُعَاوِيَةُ، بِحِمْصَ، فَذَكَرَ فِي خُطْبَتِهِ: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " حَرَّمَ سَبْعَةَ أَشْيَاءَ، وَإِنِّي أُبْلِغُكُمْ ذَلِكَ وَأَنْهَاكُمْ عَنْهُ، مِنْهُنَّ: النَّوْحُ، وَالشِّعْرُ، وَالتَّصَاوِيرُ، وَالتَّبَرُّجُ، وَجُلُودُ السِّبَاعِ، وَالذَّهَبُ، وَالْحَرِيرُ "

"Bir dəfə Muaviyyə Həmasda xütbə verərkən dedi: " Bu şeyləri sizin aranızda görürəm və Rasulullah (s.a.s) qadağan etdiyi üçün qadağan edirəm"..Yırtıcı heyvanların dərisini geyinməyi...ipək geyinməyi". *(Musnəd Əhməd 28/131, Muhəqqiq Şueyb Əl Ərnəvut dedi:*

Səhih Liğeyrihi)

b) İmam Nəsai *"Sünən Nəsai"*də "kişilərə qızılın haram olması" babında yazır:

أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ أَنْبَأَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ حَدَّثَنَا بَيْهَسُ بْنُ فَهْدَانَ، قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو شَيْخٍ الْهُنَائِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ، وَحَوْلَهُ، نَاسٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ فَقَالَ لَهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَهَى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ فَقَالُوا اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ وَنَهَى عَنْ لُبْسِ الذَّهَبِ إِلاَّ مُقَطَّعًا قَالُوا نَعَمْ . خَالَفَهُ عَلِيُّ بْنُ غُرَابٍ رَوَاهُ عَنْ بَيْهَسٍ عَنْ أَبِي شَيْخٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ .

"Əbu Şeyx Əl Huneyi dedi: "Muaviyyə, ətrafında Ənsar və Mühacirlərdən ibarət olan bir topluluğa: Rasulullahın (kişilərə) ipək geyməyi qadağan etdiyini bilirsinizmi? Onlar dedilər: Vallahi, bəli. O dedi: Qırılıb (kiçik parçalara ayrılıncaya qədər) qızıl taxmağı (qadağan etdiyini)? Onlar dedilər: "Bəli".
(Sünən ən-Nasa'i 5159)

Bu hədislər Muaviyyənin (r.a) bunları qadağan etdiyinə dəlildir. Özü qadağan etdiyi şeyi necə geyindiyi düşünüləbilərki? Həmçinin bu ifadənin Muaviyyə düşməni olaraq qələmə verilməyə çalışan İmam Nəsainin kitablarında zikr edilməsi təqdirəşəyandır.

<u>d) Hz.Muaviyyənin geyimini onu görənlər bu cür ifadə etməkdədir:</u>

İmam Əhməd *"Kitab Əz-Zühd"*-də yazır:

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو شِبْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ وَاقِعٍ، حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْلَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ مُعَاوِيَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ بِدِمَشْقَ يَخْطُبُ النَّاسَ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ مَرْقُوعٌ "

“Əbu Həmlə dedi :”Muaviyyəni minbər üzərində insanlara xütbə verərkən gördüm, köynəyi digər paltarla yamalı idi”. *(Əz-Zuhd no. 965)*

Qısaca özətlərsək:

1. Bu Hədis elm əhli arasında müzakirə edilmişdir

2. Əgər hədisi səhih saysaq belə, İbni Kəsirin ifadə etdiyi kimi hədisdə problemlər vardır

3. Muaviyyə (r.a) Hz.Həsənə (r.a) əzab toxunmaz deməkdədir

4. Hz.Muaviyyə (r.a) İslamda kişilərə haram olan qızıl və ipəyin geyinməsini qadağan edirdi

<u>9. İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (r.a) lənətləmişdirmi?</u>

Muaviyyə (r.a) düşmənləri bu hədisi sitat gətirirlər:

Əhməd b. Osman b. Həkim əl-Əvdi bizə rəvayət etdi və dedi: Xalid b. Məxləd bizə rəvayət etdi və dedi: Əli b. Salih bizə Məysərə b. Həbibdən, o da Minhal b. Əmrdən, o da Səid b. Cubeyrdən onun belə dediyini rəvayət etdi: Mən Ərafatda İbn Abbasla bir yerdə idim. O (İbn Abbas) dedi: "Niyə insanların təlbiyə deməklərini eşitmirəm?" Mən dedim: "Muaviyyədən qorxduqları üçün. " İbn Abbas çadırından Muaviy-

yəni heçə sayaraq çıxıb dedi: "Ləbbeyk Allahummə Ləbbeyk, Ləbbeykə Allahummə Ləbbeyk, Allah onlara lənət etsin, bu insanlar Əliyə nifrət etdiklərinə görə Sünnəni tərk ediblər!". *(Sünən ən Beyhəqi)*

Cavab:

"Lənət (etmək ifadəsi) Beyhəqidən başqa kimsədən rəvayət edilməmişdir. Ravi Xalid ibn Məxləd əl Qətvani "məzkurul hədisdir", lakin qulat şiədir". *(İbn Sa `d, cild.6, səh.283)*

Alimlərə görə Xalid ibn Məxləd siqədir, lakin rəvayətində yalnız qaldığı zaman höccət deyildir, çünki bir çox münkər hədislər rəvayət etmişdir. Məsələn:

İmam Əhməd dedi:
.له أحاديث مناكير
"Münkər hədislər rəvayət etmişdir" (العلل رواية عبد الله 2: 18 /رقم 1403)

İbn Əbu Hətim dedi:
سألت أبي عن خالد بن مخلد فقال له أحاديث مناكير

"Onun atasına Xalid ibn Məxləd haqqında soruşulduğunda münkər hədislər rəvayət edər demişdir". *(العلل 2/18)*

Əl Əcurri dedi:
" سئل أبو داود عن خالد بن مخلد القطواني ، فقال : صدوق ولكنه يتشيع

“Əbu Davud Xalid ibn Məxləd əl Qətvani haqqında dedi: ”Səduqdur lakin şiədir”. *(Savalat əl Əcurri 1/ 1030)*

Yəni, qısaca o səduqdur, lakin ğulat şiədir və münkər hədislər nəql edir. Xüsusilədə öz batil məzhəbini dəstəkləyən hədisləri nəql etməkdədir.

10. İbni Abbas (r.a) Muaviyyəyə (r.a) eşşək demişdirmi?

Bu barədə gətirilən rəvayət isə belədir:

Məşhur Hənəfi fəqihi Əbu Cəfər Ət Tahavi *”Şərhu Məanil Əsər”* adlı kitabında deyir:

عن عطاء قال : قال رجلٌ لابن عباسٍ رضي الله عنهما : هل لك في معاوية أوتَرَ بواحدة , وهو يُريد أن يعِيب معاويةَ , فقال ابن عباس: أصاب معاوية
قيل له : قد روي عن ابن عباس رضي الله عنهما في فعْلِ معاوية هذا ما يدل على: إنكارِه إياه عليه وذلك
عن عكرمةَ أنه قال : كنتُ مع ابن عباسٍ عند معاويةَ نتحدَّث حتى ذهَب هَزِيعٌ من اللّيْل , فقام معاويةُ , فركَع ركعةً واحدةً , فقال ابن عباسٍ : مِن أين تُرى أخَذها الحِمار
وقد يجوز أن يكون قولُ ابن عباسٍ «أصاب معاوية» على التقِية له , أي أصاب في شيءٍ آخرَ لأنه كان في زمَنه , ولا يجوز عليه عندنا أن يكون ما خالفَ فعْلَ رسول الله ﷺ الذي قد علِمه عنه صواباً. وقد روي عن ابن عباس في الوتْر أنه ثلاث

"Əgər deyilsə: ..... Ata dedi: Bir nəfər İbn Abbasa -. radiyallahu anhumə - dedi: Muaviyyənin bir rükət vitr qılması haqda nə deyirsən? Bu adam Muaviyyəni tənqid etmək istəyirdi. İbn Abbas dedi: "Muaviyyə

düzgün etmişdir".
Buna bizim tərəfimizdən belə cavab verilər: İbn Abbasdan - radiyallahu anhumə - Muaviyyənin bu felini rədd etdiyinə dəlalət edən rəvayət vardır:
İkrimə dedi: İbn Abbasla bərabər Muaviyyənin yanındaydım. Gecənin bir bölümü keçənə qədər danışdıq. Sonra Muaviyyə ayağa qalxıb bir rükət (vitr) qıldı. İbn Abbas dedi: Eşşək (yəni Muaviyə) bunu (tək rükət vitr qılma görüşünü) hardan alıb?
İbn Abbasın "Muaviyyə düzgün etmişdir" sözünün təqiyyə olması caizdir/mümkündür. Məqsədi Muaviyyənin başqa bir məsələdə doğru davranmasıydı. Çünki onlar eyni zamanda yaşamışdılar. Bizə görə İbn Abbasın Rasulullahın felinə müxalif olduğunu bildiyi bir şey haqda "düzgün etmişdir" deməsi caiz deyildir. İbn Abbasdan vitrin üç rükət olduğu rəvayət edilmişdir." *(Əbu Cəfər Ət Tahavi: Şərhu Məanil Əsər: 1/286)*

Cavab:

Hədisin isnadı belədir:
أبا غسان مالك بن يحيى الهمداني حدثه قال ثنا عبد الوهاب بن عطاء قال أنا عمران بن حدير عن عكرمة أنه قال

Əbū Ğəssan Mālik ibn Yəhyā əl-Həmədani ona nəql etdi: ‘Əbdul Vəhhab ibn ‘Atā’ bizə nəql etdi: ‘İmrān ibn Hudayr mənə İkrimədən nəql etdi ki, o dedi: Bu Məqamlara diqqət yetirmənizi istərdim: Əbu Ğəssan Malik ibn Yəhya Əs-Susi Abdulvəhhab ibn Ata'dan hədis eşitmişmidir? İlk öncə bunu anlamaq gərək.

عبد الوهاب بن عطاء متوفَّى سنة 204 أو 206 ,ابن حجر في التقريب.
وأبو غسان متوفَّى سنة 274 الذهبي في تاريخ الإسلام.

Əbdulvəhhab ibn Ata, İbn-i Həcərin *"Təqrib"* adlı əsərində nəql etdiyi kimi h.204-206 da ilində vəfat etmişdir.
Əbu Ğəssan isə Zəhəbini *"Tarix-ul İslam"* da dediyi kimi h.274 ilində vəfat etmişdir.
Əbu'l Həccac əl-Mizzi, Əbu Ğəssan'ı Əbdulvəhhab ibn Ata'dan rəvayət edənlər arasında zikr etməmişdir. Yəni bu ravilər arasında qopuqluq olması ehtimal olunandır.

Əbul Ğəssan :

وأبو غسان مالك بن يحيى هو السوسي قال فيه ابن حبان : مستقيم الحديث وسماه بدر الدين العيني في مغاني الأخيار في شرح أسامي رجال معاني الآثار (10/3) : (مالك بن يحيى بن مالك بن كثير بن راشد وقال: ذكره ابن يونس في تاريخ الغرباء الذين دخلوا مصر.
Əbū Ğəssan Mālik ibn Yəhyā ,əl-Sūsīdir. İbn Hibbān onun haqqında dedi: Müstəqim əl Hədisdir. Bədr əl-Dīn əl-ʻAynī onu *"Məğānī əl-Əxyar fī Şərh Əsāmī Ricāl Məʻānī əl-Əshar"*da (cilt 3 səh 10)-da, zikr etmişdir.
İbn Yūnus onu *"Tārīx əl-Ğurabə əlləzinə Zəxalu Misr "*də zikr etmişdir.

أبا غسان مالك بن يحيى مجهول.
الضعيفة ج6 ص357

Əlbani *"Əz Zəifə"*-də (cilt.6, səh.357)-də onu məchul saymışdır.

Qeyd edim ki, ümumilikdə İbni Hibbanın Təvsiq

metodu qınanmışdır. Buna səbəb İbni Hibbanın kitabında bəzi məchul ravilərə siqə və müstəqim əl Hədis deməsiylə əlaqədardır. İbni Hibban burada təvsiqində yalnız qalmışdır. Hədis uləmasının Əbu Ğəssan üzərində bəlli yöndə bir təsviqi yoxdur.

İmam Əbdur Razzəqın kitabında yer verdiyi bir hədisə baxaq. Bu hədis imam Təhavinin zikr etdiyi hədislə təzadlıdır:

عبد الرزاق في مصنفه (3/ص21) قال: أخبرني عتبة بن محمد بن الحارث(مقبول إذا توبع) أن عكرمة مولى بن عباس أخبره قال وفد بن عباس على معاوية بالشام فكانا يسمران حتى شطر الليل فأكثر قال فشهد بن عباس مع معاوية العشاء الآخرة ذات ليلة في المقصورة فلما فرغ معاوية ركع ركعة واحدة ثم لم يزد عليها وأنا أنظر إليه قال فجئت بن عباس فقلت له ألا أضحك من معاوية صلى العشاء ثم أوتر بركعة لم يزد عليها قال أصاب.

'Abdur Rəzzaq *"Musənnəf"*də nəql etdi ki (3:21): "Utbə ibn Muhəmməd ibn əl-Hāris mənə nəql etdi ki, 'İbni Abbasın azadlı qulu İkrimə ona nəql etdi: İbn 'Abbās Suriyada Muaviyyəyə gəldi və onlar gecə yarısına qədər və daha artıq müzakirə edərək keçirdilər. Belə ki, İbni Abbas Muaviyyəylə işa namazını əda edərək iştirak etdi. Mən ona baxarkən Muaviyyə namazını bitirdi və ona əlavə etmədi. İbni Abbasa gəldim və ona dedim: Muaviyyəyə gülməməlimiyəm? O İşanı əda edir, daha sonrada vitri bir rükat olaraq qılır və ona əlavə etmir? O dedi: o doğru etmişdir.

'Utbə Hədisdə qəbul edilir. Əl-Buxārī bu hədisi 'Osman ibn Əl-Əsvəddən və Nāfi' ibn 'Ömərdən nəql

etmişdir, onların hər ikisi də İbni Əbu Muleykədən. Və İbni Əbu Şeybə *"Musənnəf"*də Atadan. Və ‘Abdur Rəzzāq ibn ‘Üyeynədən >‘Ubeydullāh ibn Əbu Yezīddən nəql etmişdir.

Buxaridəki hədis isə belədir. Qeyd edim ki, bu hədisdə İmam Təhavinin qeyd etdiyi hədis ilə təzadlıdır:

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، قِيلَ لاِبْنِ عَبَّاسٍ هَلْ لَكَ فِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ مُعَاوِيَةَ، فَإِنَّهُ مَا أَوْتَرَ إِلاَّ بِوَاحِدَةٍ. قَالَ إِنَّهُ فَقِيهٌ.

Bir nəfər İbn Abbas radiyallahu anh’a dedi: Mömünlərin əmiri Muaviyyə haqqında nə deyirsən? O vitri ancaq bir rükat olaraq qıldı. İbn Abbas: O fəqihdir, deyə cavab verdi.”

Nəzərə alaq ki, İmam əl-Təhavi hədisin iki variantını da nəql etməkdədir. Bu haqda öz kitabında deyir, lakin nədənsə bu hissə zikr edilməmişdir. İmam Təhavi yazır:

حدثنا أبو بكرة، قال: ثنا عثمان بن عمر، قال: ثنا عمران، فذكر بإسناده مثله إلا أنه لم يقل الحمار

: Əbu Bəkr bizə nəql etdi: ‘Osman ibn ‘Ömər bizə nəql etdi: ‘İmrān bizə rəvayət etdi və onu eyni isnadla nəql etti, lakin eşşək (sözünü) demədi.

http://islamport.com/d/1/mtn/1/66/2348.html

Görüldüyü üzrə, ‘Əbdul Vəhhab ibn ‘Atā’nın əshabından Osman ibn Ömər eyni hədisi nəql etmiş lakin o eşşək sözünü zikr etməmişdir.

Qeyd edim ki:

وعثمان بن عمر هذا هو ابن فارس العبدي ثقة

‘Osman ibn ‘Ömər, İbn Fāris əl-‘Abdīdir, siqədir.

Ət Təhavi İbni Abbasın Muaviyyənin hərəkətiylə olan razılığını və fikir ayrılğını tutuşdurmaq istəmişdir. Nəzərinizə çatdırım ki, İmam Təhavi bu iki hədisidə öz kitabında birgə zikr etmişdir. Görüldüyü üzərə digər hədisdə eşşək sözü zikr edilməmişdir. Aydındır ki, imam Təhavi Həzrəti Muaviyyənin fəzilətini tənqid üçün yox, sadəcə vitrin bir rükat qılınması görüşünə öz iradını bildirmək istəmişdir. Bu səbəbdən də o iki hədisidə birgə nəql etmiş, sonrada açıqlama gətirmişdir.

وقد يجوز أن يكون قولُ ابن عباسٍ «أصاب معاوية» على التقِية له , أي أصاب في شيءٍ آخرَ لأنه كان في زمَنه , ولا يجوز عليه عندنا أن يكون ما خالفَ فعْلَ رسول الله ﷺ الذي قد علِمه عنه صواباً. وقد روي عن ابن عباس في الوتْر أنه ثلاث

:"İbn Abbasın "Muaviyyə düzgün etmişdir" sözünün təqiyyə olması caizdir/mümkündür. Məqsədi Muaviyyənin başqa bir məsələdə doğru davranmasıydı. Çünki onlar eyni zamanda yaşamışdılar. Bizə görə İbn Abbasın Rasulullahın felinə müxalif olduğunu bildiyi bir şey haqda "düzgün etmişdir" deməsi caiz deyildir. İbn Abbasdan vitrin üç rükət olduğu rəvayət edilmişdir."

Zikr edilən bu sözlərə gəlincə İmam Beyhəqi bu sözlərə öz iradını bildirmiş və demişdir:

ولا يحل لأحد أن يحمل قول ابن عباس على التقية منه, فابن عباس كان أبعد الناس من أن يخاف معاوية في سكوته عن فعل أخطأ فيه وكان أعلم وأورع

من أن يقول لأصحابه في دين الله تعالى ما يعتقد خلافه....فكيف يظن بابن عباس أن يقول لأصحابه فيما بينهم أصاب معاوية في شيء ينكره بقلبه)

Əl-Beyhəqī bunu *"Mə'rifət əl-Sunən və l-Əsar (cilt 4 səh 81-Dar əl Vəhy nəşr evi-)"*-də təkzib etmişdir və demişdir: "İbni Abbasın ifadəsini ondan təqiyyəymiş kimi daşımaq heç kimsəyə caiz deyildir. Eləcə də İbn 'Abbās Muaviyyənin qorxusundan onun xəta etdiyi hərəkətə səssiz qalacaq olan insanlardan ən uzağı idi. O, Allahın dinində inancına zidd olduğuna inandığı şeyi əshabına söyləməkdən daha elmli və daha dürüst idi…. İbni Abbasın əshabının arasında qəlbinin doğru görmədiyi bir şeydə Muaviyyə doğruydu dediyi necə təsəvvür ediləbilər ki?

Bilmək lazımdır ki, İbni Abbasın özü səhabələrə lənət edilməsini qadağan etmişdir:

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ حَنْبَلٍ ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبِي ، قَالَ : حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنَا رَجُلٌ ، عَنْ مُجَاهِدٍ ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : " لا تَسُبُّوا أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنَا بِالاسْتِغْفَارِ لَهُمْ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُمْ سَيَقْتَتِلُونَ " .

"Əbu Muaviyyə bir adamdan (Racul) o da Mucahiddən nəql etdi ki, İbni Abbas dedi: "Muhəmmədin (sallallahu aleyhi va səlləmin) səhabələri haqqında pis danışmayın. Allah bizlərə onlar üçün istiğfar etməmizi (bağışlanma diləməmizi) əmr etmişdir və onların arasında savaş olacağını bilirdi". *(Fədail Əs Səhabə No 18, Muhəqqiq Vəsiullah Abbas dedi: "İsnad Əbu Muaviyyənin nəql etdiyi kimsənin mübhəm (bilinməyən) olması səbəbindən zəifdir. Lakin digər ravilər siqə-*

dir.. İbni Teymiyyə "Minhəcüs Sünnə"də dedi: "İbni Batta səhih isnadla Abdullah ibni Əhməddən o Əbu Muaviyyədən o Rəcədan (Rəculdan deyil) o Mücahiddən o da İbni Abbasdan nəql etmişdir, (Şeyx Vəsiullah Abbas dedi): " Əgər bu Rəcul deyildə Rəcəysə isnad səhihdir..., çünki Rəcə, İbni Həvətdir ki, o siqədir")

Urvə atasından nəql etdi ki, Hz.Aişə (r.a) dedi:

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ قَالَتْ لِي عَائِشَةُ يَا ابْنَ أُخْتِي أُمِرُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا، لأَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَسَبُّوهُمْ .

"Ey bacımın oğlu, Müsəlmanlardan Nəbinin (s.a.s) səhabələri üçün istiğfar etmələri əmr edildi. Lakin onlar (səhabələrə) səbb etdilər". *(Səhih Muslim 3022)*

İbni Ömər (r.a) dedi: "Hz.Muhəmmədin (s.a.s) səhabələri haqqında pis danışmayın, çünki onların Rasulullahla (s.a.s) keçirdikləri qısa bir müddət belə sizdən birinin həyatı boyu etdiyi xeyir əməllərdən daha üstündür". *(İbn Macə, cild. 1, kitab 1, Hədis 162, Şeyx Vəsiullah Abbas Fədail əs Səhabə adlı təhqiqində hədisi səhih saymışdır)*

a) İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (r.a) səhabə kimi görmüşdür:

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ، حَدَّثَنَا الْمُعَافَى، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الأَسْوَدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ أَوْتَرَ مُعَاوِيَةُ بَعْدَ الْعِشَاءِ بِرَكْعَةٍ وَعِنْدَهُ مَوْلًى لاِبْنِ عَبَّاسٍ، فَأَتَى ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ دَعْهُ، فَإِنَّهُ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ.

İbni Əbu Muleykə nəql etdi: "Muaviyyə işa namaz-

ından sonra bir rükat vitr qıldı. Bu zaman İbni Abbasın azadlı quluda oradaydı. O, İbni Abbasa gedərək (Muaviyyənin vitri bir rükat olaraq qıldığını dedi). İbni Abbas dedi: ″Onu burax, çünki o Rasulullahın (s.a.s) səhabəsidir″. *(Səhih Buxari, Hədis 3810)*

b) İbni Abbas (r.a) Muaviyyəni (r.a) təriflәmişdir:

İbni Abbas dedi: ″Muaviyyə fəqihdir″. *(Buxari kitab #57, Hədis #109)*

İmam Şafii (r.a) nəql edir:

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُتْبَةُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ كُرَيْبًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى مُعَاوِيَةَ صَلَّى الْعِشَاءَ ثُمَّ أَوْتَرَ بِرَكْعَةٍ لَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا فَأَخْبَرَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: أَصَابَ أَيْ بَنَى لَيْسَ أَحَدٌ مِنَّا أَعْلَمَ مِنْ مُعَاوِيَةَ

“Kureyb, Muaviyyəni yatsı və (ardından) bir rükət vitr qılarkən gördü. İbni Abbasa (bu barədə) dedi və İbni Abbasda ona: ″Ey Oğlum, o doğru etmişdir.(Bu məsələdə) aramızda Muaviyyədən daha elmlisi yoxdur″. *(Əl Umm 1/330)*

İbni Abbas dedi:

مَا كَانَ مُعَاوِيَةُ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّهَمًا "

“Muaviyyə Rasulullah (s.a.s) üzərinə (barəsində) yalan söyləməz″. *(Musnəd Əhməd 16863, Şeyx Şuayb Ərnəut dedi ki, hədis səhihdir)*

İbni Abbas dedi:

ما رأيت رجلا كان أخلق يعنى للملك من معاوية

"İdarəçilik üçün (4 xəlifədən) sonra Muaviyyədən daha uyğunu görmədim". *(Tarix Diməşq 62/161 Şeyx Zubeyr Əli səhih isnadla Təhqiq, Fədail əs-Səhabə səh 128-də və Məcəllə əl Hədis no: 29 səh 62-də, Musənnəf Abdul Razzəq cild 11 səh 453 no: 20985)*

c) İbni Abbas (r.a) Muaviyyə (r.a) ilə təvaf etmiş və onun təvafında heç bir yanlış görməmişdir:

İmam Əhməd nəql edir:

حدثنا مروان بن شجاع حدثني خصيف عن مجاهد عن ابن عباس

أنه طاف مع معاوية بالبيت فجعل معاوية يستلم الأركان كلها فقال له ابن عباس لم تستلم هذين الركنين ولم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم يستلمهما فقال معاوية ليس شيء من البيت مهجورا فقال ابن عباس لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة فقال معاوية صدقت

"İbni Abbas deyir ki, o Muaviyyə ilə Beytullahı təvaf etdi. Muaviyyə Kəbənin bütün künclərini öpdü. İbni Abbas dedi ki, nə üçün Rasulullahın (s.a.s) öpmədiyi küncləri öpürsən? Muaviyyə Beytullahda heç bir şeyin buraxılmaması gərəkdiyini söylədi.
İbni Abbas dedi: "Rasulullahın (s.a.s) həyatı sənin üçün örnəkdir". Muaviyyə dedi: "Haqlısan". *(Müsnəd Əhməd 1877, Şeyx Şueyb Əl Ərnəut dedi ki, Həsən Liğeyrihidr)*

Qısaca olaraq, nəzərinizə çatdırmaq istədiyim məsələ budur ki, digər Səhabələrdən və İbni Abbasdan gələn nəqllər səhabə haqqında pis danışmağı qada-

ğan etməkdədir. Belə olduğu halda, İbni Abbasın necə ola bilər ki, Hz.Muaviyyəni lənətlədiyi düşünülər? Həmçinin, İbni Abbasın Hz.Muaviyyə haqqında söylədiyi təriflər kitablarımızda mövcuddur ki, bəzilərini yuxarıda zikr etdik. İbni Abbas Hz.Muaviyyə ilə təvaf etmiş və onda Beytullahın bütün künclərini öpməkdən başqa yanlış bir şey görməmiş. İbni Abbasında Rasulullahdan (s.a.s) bu barədə gətirdiyi nəqli qəbul etmişdir. Belə olan halda İbni Abbasın Muaviyyə haqqında lənət etməsi necə mümkündür? Yəni mətndə gələn lənət ifadəsi də şazzdır.

Muaviyyə (r.a) əleyhində edilən propagandalara özünün verdiyi cavab

Urvə dedi:

عَقِيْلٌ، وَمَعْمَرٌ: عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي عُرْوَةُ: أَنَّ المِسْوَرَ بنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ: أَنَّهُ وَفَدَ عَلَى مُعَاوِيَةَ، فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ خَلاَ بِهِ، فَقَالَ: يَا مِسْوَرُ! مَا فَعَلَ طَعْنُكَ عَلَى الأَئِمَّةِ؟

قَالَ: دَعْنَا مِنْ هَذَا وَأَحْسِنْ.

قَالَ: لاَ وَاللهِ، لَتُكَلِّمَنِّي بِذَاتِ نَفْسِكَ بِالَّذِي تَعِيْبُ عَلَيَّ.

قَالَ مِسْوَرٌ: فَلَمْ أَتْرُكْ شَيْئاً أَعِيْبُهُ عَلَيْهِ إِلاَّ بَيَّنْتُ لَهُ.

فَقَالَ: لاَ أَبْرَأُ مِنَ الذَّنْبِ، فَهَلْ تَعُدُّ لَنَا يَا مِسْوَرُ مَا نَلِي مِنَ الإِصْلاَحِ فِي أَمْرِ العَامَّةِ، فَإِنَّ الحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، أَمْ تَعُدُّ الذُّنُوْبَ، وَتَتْرُكُ الإِحْسَانَ؟

قَالَ: مَا تُذْكَرُ إِلاَّ الذُّنُوْبُ.

قَالَ مُعَاوِيَةُ: فَإِنَّا نَعْتَرِفُ للهِ بِكُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْنَاهُ، فَهَلْ لَكَ يَا مِسْوَرُ ذُنُوْبٌ فِي خَاصَّتِكَ تَخْشَى أَنْ تُهْلِكَكَ إِنْ لَمْ تُغْفَرْ؟

قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ: فَمَا يَجْعَلُكَ اللهُ بِرَجَاءِ المَغْفِرَةِ أَحَقَّ مِنِّي، فَوَاللهِ مَا أَلِي مِنَ الإِصْلاَحِ أَكْثَرَ مِمَّا تَلِي، وَلَكِنْ -وَاللهِ - لاَ أُخَيَّرُ بَيْنَ أَمْرَيْنِ بَيْنَ اللهِ وَبَيْنَ غَيْرِهِ، إِلاَّ اخْتَرْتُ اللهَ عَلَى مَا سِوَاهُ، وَإِنِّي لَعَلَى دِيْنٍ يُقْبَلُ فِيْهِ العَمَلُ وَيُجْزَى فِيْهِ بِالحَسَنَاتِ، وَيُجْزَى فِيْهِ بِالذُّنُوْبِ إِلاَّ أَنْ يَعْفُوَ اللهُ عَنْهَا.

قَالَ: فَخَصَمَنِي.

قَالَ عُرْوَةُ: فَلَمْ أَسْمَعِ المِسْوَرَ ذَكَرَ مُعَاوِيَةَ إِلاَّ صَلَّى عَلَيْهِ

"Misvar ibn Mərhəmə bir heyətdə Muaviyyəyə getdi və O (Muaviyyə) (Mişvarın) ehtiyacının qarşılanmasında ona kömək etdi, sonra onunla yalnız görüşdü və ondan soruşdu: İdarəçiləri (Muaviyyə və s.) tənqid etməklə nə məsələn var?
Misvar dedi: "Onu burax və yaxşılıq elə"
Muaviyyə dedi: "Xeyr, Vallahi sən mənə özün haqqında deməlisən, nə üçün məni tənqid edirsən?"
Misvar dedi: "Mən sonra (onu tənqid etdiyim) bütün problemli məsələləri zikr etdim"
Muaviyyə cavab verdi: "Heç birimiz günahdan qorunmuş deyilik. Ey Misvar, insanları islah etmək üçün necə səy göstərdiyimi bilirsənmi? Bir xeyir əməl (ən az) on misliylə mükafatlandırılar, yoxsa sən yanlış şeyləri gördüyündə, xeyir əməlləri tərkmi edirsən ?"
Misvar dedi: "Xeyr, sadəcə biz gördüyümüz günahları zikr etdik"
Muaviyyə dedi: "Allahın hüzurunda qüsurlarımızı qəbul edirik. Ey Misvar, əgər Allah bağışlamazsa hə-

lak olacağından qorxduğun günahların varmı?"
Misvar dedi: "Bəli"
Muaviyyə dedi: "O zaman sənə nə olub? Düşünürsənki sən bağışlanacaqsan mən isə bağışlanmayacağam? Allaha and olsun ki, Mən islah etmək üçün sizdən daha çox əlimdən gələni etməyə çalışıram, lakin mən iki şey arasından birini seçirəm. "Allahı Allahdan qeyrilərinə qarşı tərcih edirəm. Mən Allahın əməli qəbul etdiyi din üzərindəyəm. Allah xeyir (əməlin) mükafatını, bağışladığı günahlardan başqalarının isə cəzasını verir. Ümid edirəm ki, Allah bir xeyir əmələ qarşılıq bol mükafat verəcəkdir. Mənim və sənin sayamayacağımız qədər böyük problemlərlə üzüzə gəlirəm. Mən Allahın nazil etdiyi namazın iqaməsi, Allah yolunda cihad və Əhkam sistemini təsis etdim. Və sənin söyləsəm sayamayacağın qədər digər işlərdə var, bunun haqqında düşün"
Misvar dedi: "Muzakirəni Muaviyyənin qazandığını anladım.
Urvə dedi: "Ondan sonra Misvarın Muaviyyə əleyhində heç zaman bir şey dediyi eşidilmədi. Hər zaman onu tərifləfrdi". *(Tarix Bağdad 1/208, Məcəllə əl Hədis cild 29 səh 61-də deyilir ki, isnadı səhihdir, Siyər Aləm ən Nubəla 3/151 və Mühəqqiq dedi ki, raviləri siqədir)*

Ömər ibni Əbduləziz (r.a) Muaviyyə (r.a) haqqında pis danışanları şallaqlamışdır

Əgər bu gün Muaviyyə (r.a) haqqında pis danışan-

lar Ömər ibni Əbdüləzizin (r.a) zamanında olsaydılar, yaxud Ömər ibn Əbdüləziz bu zamanda olsaydı, onları belə bir bidət çıxardıqları üçün şallaqlardı.

أخبرتنا أم البهاء فاطمة بنت محمد قالت أنا أبو الفضل الرازي أنا جعفر بن عبد الله نا محمد بن هارون نا أبو كريب نا ابن المبارك عن محمد بن مسلم عن إبراهيم بن ميسرة قال ما رأيت عمر بن عبد العزيز ضرب إنسانا قط إلا إنسانا شتم معاوية فإنه ضربه أسواطا

“Abdullah ibni Meysərə dedi: ”Ömər ibni Əbdüləzizi Muaviyyə radiyallahu anhı şətm edəndən başqasını vurarkən görmədim. Ona bir çox (şallaq) vurdu (r du)”. *(Tarix Diməşq 39/211, Şeyx Zubeyr Əli dedi ki, isnadı səhihdir, təhqiq Fədail əs Səhabə səh 129)*

Əbu Bəkr əl Xəllalın "Sünnə"sində Hz.Muaviyyə ilə bağlı bölüm

ذِكْرُ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ وَخِلَافَتِهِ، رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِ
Əbu Əbdul Rahmən Muaviyyə ibn Əbu Sufyan və xilafətinin-Allah ondan razı olsun- zikri:

652 - أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْعِجْلِيُّ، أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنْ حَدِيثِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: " يَكُونُ بَعْدِي اثْنَا عَشَرَ أَمِيرًا، أَوْ قَالَ: خَلِيفَةً "، فَقَالَ: «قَدْ جَاءَ»

İmam Əhmədə Cabir ibn Səmurənin Hədisi haqqında soruşuldu: ki, (Rasulullah (ﷺ)) dedi, ***"Məndən sonra 12 xəlifə gələcəkdir"*** Əhməd dedi: “Onlar artıq gəliblər” (İmam Əhməd Hz.Muaviyyəni də oraya daxil etmişdir)

653 - وَأَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، أَنَّ مُهَنَّا حَدَّثَهُمْ قَالَ: سَأَلْتُ أَحْمَدَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، فَقَالَ: «لَهُ صُحْبَةٌ» . قُلْتُ: مِنْ أَيْنَ هُوَ؟ قَالَ: «مَكِّيٌّ

قَطَنَ الشَّامَ »

İmam Əhmədə Muaviyyə haqqında soruşuldu. O dedi: O səhabəydi. Ondan soruşuldu ki, o haradan idi? Əhməd cavab verdi: Şamda yaşayan Məkki idi.

654 - وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَيْمُونِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ: أَلَيْسَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ صِهْرٍ وَنَسَبٍ يَنْقَطِعُ إِلَّا صِهْرِي وَنَسَبِي» ؟ قَالَ: " بَلَى، قُلْتُ: وَهَذِهِ لِمُعَاوِيَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ، لَهُ صِهْرٌ وَنَسَبٌ. قَالَ: وَسَمِعْتُ ابْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: «مَا لَهُمْ وَلِمُعَاوِيَةَ، نَسْأَلُ اللَّهَ الْعَافِيَةَ»

Əbdul Həmid əl Meymuni dedi, Əhməd ibn Hənbələ sual etdim ki, Rasulullah (s.a.s) belə demədimi: ***''Hər qohumluq və soy əlaqələri kəsilər, yalnız mənim qohumluq və ailəmdən başqa''*** o dedi: Bəli. Mən dedim: Bu həmçinin Muaviyyə üçünmüdür? O cavab verdi ki, bəli onun (Rasulullahla (s.a.s) qohumluq və soy (əlaqəsi) var . O dedi ki, Əhməd ibn Hənbəli belə deyərkən eşitdim: Onlar üçün nə isə, Muaviyyə üçün də elədir və Allahdan onun (Muaviyyə) üçün afiyət diləyirik.

657 - أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَطَرٍ، وَزَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى، أَنَّ أَبَا طَالِبٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ: أَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ وَابْنُ عُمَرَ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: نَعَمْ، مُعَاوِيَةُ أَخُو أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَهُمَا، وَابْنُ عُمَرَ أَخُو حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَهُمَا، قُلْتُ: أَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: نَعَمْ "

Əbu Talibdən nəql edildi ki, O Əbu Abdullah (Əhməd ibn Hənbələ) "Muaviyyə mömünlərin dayısıdır" yaxud "İbn Ömər mömünlərin dayısıdır" deyimləri

haqqında sual etdi. O dedi: Bəli, Muaviyyə Rasulullahın (s.a.s) xanımı Ümmü Həbibə bint Əbu Sufyanın qardaşı və İbn Ömər Rasulullahın (s.a.s) xanımı Həfsənin qardaşıdır. Mən dedim: Muaviyyəyə mömünlərin dayısı deyə bilərəmmi? O dedi: Bəli.

658 - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ هَارُونَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ: جَاءَنِي كِتَابٌ مِنَ الرَّقَّةِ أَنَّ قَوْمًا قَالُوا: لَا نَقُولُ: مُعَاوِيَةُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ، فَغَضِبَ وَقَالَ: «مَا اعْتِرَاضُهُمْ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ، يُجْفَوْنَ حَتَّى يَتُوبُوا»

Harun ibn 'Abdullahdan nəql edildi ki, O, Əbu Abdullah (Əhməd ibn Hənbələ) dedi: Əl-Rəqqadan mənə bir məktub gəldi ki, bəzi insanlar deyirlər ki: Biz, Muaviyyə mömünlərin dayısıdır demirik. O, əsəbiləşdi və dedi: Niyə bu məsələyə etiraz edirlər? Onlar tövbə edənə qədər uzaqlaşdırılmalıdırlar.

659 - أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي هَارُونَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَنَّ أَبَا الْحَارِثِ حَدَّثَهُمْ قَالَ: وَجَّهْنَا رُقْعَةً إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ: مَا تَقُولُ رَحِمَكَ اللَّهُ فِيمَنْ قَالَ: لَا أَقُولُ إِنَّ مُعَاوِيَةَ كَاتِبُ الْوَحْيِ، وَلَا أَقُولُ إِنَّهُ خَالُ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنَّهُ أَخَذَهَا بِالسَّيْفِ غَصْبًا؟ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: هَذَا قَوْلُ سَوْءٍ رَدِيءٌ، يُجَانَبُونَ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ، وَلَا يُجَالَسُونَ، وَنُبَيِّنُ أَمْرَهُمْ لِلنَّاسِ

Muhəmməd ibn Əbi Harun və Muhəmməd ibn Əbu Cəfərdən nəql edildi ki, Əbul Haris onlara dedi: Biz Əbu Abdullaha (Əhməd ibn Hənbələ) bir not göndərdik ki: Allah sənə mərhəmət etsin: Mən Muaviyyə vəhy katibidir və mömünlərin dayısıdır demirəm, çünki, o xilafəti qılıncla və zorla aldı, deyən bir kimsə haqqında nə deyirsən? Əbu Abdullah dedi: Bun-

lar pis sözlərdir və belə insanlardan qaçınılmaq və uzaqlaşdırmaq gərəkir və insanları onlar haqqında uyarmalıyıq.

660 - وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ: أَيُّهُمَا أَفْضَلُ: مُعَاوِيَةُ أَوْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ؟ فَقَالَ: «مُعَاوِيَةُ أَفْضَلُ، لَسْنَا نَقِيسُ بِأَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَدًا» . قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِيَ الَّذِينَ بُعِثْتُ فِيهِمْ»

Nəql edildi ki, Əbu Bəkr əl Mərvəzi dedi: Əbu Abdullaha (Əhməd ibn Hənbələ) dedim - Kim daha üstündür, Muaviyyə yoxsa Ömər ibn Əbduləziz? O dedi: Muaviyyə daha üstündür və Biz Rasulullah-sallalahu aleyhi və səlləmin - əshabını kimsəylə müqayisə etmərik. Rasulullah (sallalahu aleyhi və səlləm) - dedi: ***"İnsanların ən xeyirlisi mənim (elçi olaraq) göndərildiyim zamanın insanlarıdır(əshabımdır)".***

661 - أَخْبَرَنِي عِصْمَةُ بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: ثَنَا حَنْبَلٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَسُئِلَ: مَنْ أَفْضَلُ: مُعَاوِيَةُ أَوْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ؟ قَالَ: «مَنْ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي»

İmam Əhməddən soruşuldu ki, kim daha üstündür? Muaviyyə yoxsa Ömər ibn Əbduləziz? İmam Əhməd cavab verdi: Rasulullah - sallalahu aleyhi və səlləmi görən (Muaviyyə). Rasulullah - sallalahu aleyhi və səlləm dedi: ***"İnsanların ən xeyirlisi mənim əsrimdə yaşayan (əshabımın) insanlarıdır".***

664 - أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ الْمَرْوذِيُّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيْنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ قَالَ: سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ، يَقُولُ: سُئِلَ الْمُعَافَى وَأَنَا أَسْمَعُ، أَوْ سَأَلْتُهُ: مُعَاوِيَةُ أَفْضَلُ أَوْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ؟، فَقَالَ: «كَانَ مُعَاوِيَةُ أَفْضَلُ مِنْ سِتِّمِائَةٍ مِثْلِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ»

Muafa (ibn İmran) dedi: Muaviyyə Ömər ibn Əbdul-əzizdən 600 dəfə daha üstündür

670 - أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، «مَا رَأَيْتُ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، يَعْنِي مُعَاوِيَةَ»

Əbu İshaq (əs-Sabiyi) dedi: Muaviyyədən sonra onun kimi birisini görmədim.

675 - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: ثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِي الْمُعْتَمِرِ يَعْنِي الْحَسَوِيَّ، قَالَ: وَاسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: «كَانَ مُعَاوِيَةُ لَا يُتَّهَمُ فِي الْحَدِيثِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

İbn Şirin dedi: Muaviyyə (r.a) Rasulullah - sallalahu aleyhi va səlləm - dən nəqldə yalan söyləməmişdir.

676 - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: «لَمَّا قَدِمَ مُعَاوِيَةُ عَرَضَ النَّاسَ عَلَى عَطِيَّةِ آبَائِهِمْ حَتَّى انْتَهَى إِلَيَّ، فَأَعْطَانِي ثَلَاثَمِائَةِ دِرْهَمٍ»

Əbu İshaq dedi: Muaviyyəyə getdim və o insanlara valideynləri üçün hədiyyələr verirdi, və mən onunla tanışdığımda mənə 300 dirhəm verdi.

677 - أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ الْمَيْمُونِيُّ، قَالَ: ثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، قَالَ: ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: «مَا رَأَيْتُ رَجُلًا كَانَ أَخْلَقَ لِلْمُلْكِ مِنْ مُعَاوِيَةَ، إِنْ كَانَ النَّاسُ لَيَرِدُونَ مِنْهُ عَلَى

وَادِي الرَّحْبِ وَلَمْ يَكُنْ كَالضَّيِّقِ الْحَصِيصِ، الضَّجِرِ الْمُتَغَضِّبِ» . سَأَلْتُ أَحْمَدَ بْنَ يَحْيَى ثَعْلَبَ عَنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ: «لَمْ يَكُنْ مُعَاوِيَةُ كَالضَّيِّقِ الْحَصِيصِ» ، فَقَالَ: يَضْبِطُ الْأُمُورَ، قُلْتُ لِثَعْلَبٍ: يَكُونُ أَنَّهُ يَعْنِي لَمْ يَكُنْ ضَيِّقَ الْخُلُقِ؟ قَالَ: يَكُونُ فِي الْخُلُقِ وَغَيْرِهِ إِلَّا أَنَّهُ فِي الْمَالِ أَكْثَرُ، وَرَأَيْتُ مَا يَغْلِبُ عَلَى ثَعْلَبٍ فِي قَوْلِهِ: إِنَّهُ يَضْبِطُ الْأُمُورَ

İbn Abbas (r.a) dedi: "Muaviyyədən daha yaxşı idarə edən görmədim və əgər insanlar ondan Rəhab vadisində soruşsaydılar, O, onlara sərt və kobud davranmazdı. .

Əhməd bin Yəhya Sələbə bu nəql haqqında sual edildi, o cavabən dedi: Yəni, Muaviyyə insanlar üçün bu şeyləri edərdi deməkdir.

678 - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ فِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ: «مَا رَأَيْتُ أَحَدًا بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَسْوَدَ مِنْ مُعَاوِيَةَ» . قَالَ: تَفْسِيرُهُ: " أَسْخَى مِنْهُ "

İbn Ömər (r.a) dedi: Rasulullah - sallalahu aleyhi və səlləmdən sonra bir Əsvəd görmədim. İmam Əhməddən soruşuldu ki, Əsvəd nədir, O cavab verdi: comərd deməkdir.

683 - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شَاكِرٍ، قَالَ: ثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: «عَمِلَ مُعَاوِيَةُ بِسِيرَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ سِنِينَ لَا يَخْرِمُ مِنْهَا شَيْئًا»

Əz-Zuhri dedi: Muaviyyənin praktikası Ömər ibn Xəttabın yolu idi və ondan heç bir şey azaldmamışdır.

691 - أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَطَرٍ، قَالَ: ثَنَا أَبُو طَالِبٍ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ: يُكْتَبُ عَنِ الرَّجُلِ، إِذَا قَالَ: مُعَاوِيَةُ مَاتَ عَلَى غَيْرِ الْإِسْلَامِ أَوْ كَافِرٌ؟ قَالَ: " لَا، ثُمَّ قَالَ: لَا يُكَفَّرُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "

İmam Əhmədə sual edildi: Muaviyyə İslam üzərə ölmədi, yaxud kafir kimi öldü deyən bir kimsədən (Hədis) yazılarmı? O dedi: Xeyr, sonra dedi: Rasulullah - sallalahu aleyhi və səlləmin - əshabından bir kimsəyə kafir deməyin.

692 - أَخْبَرَنِي يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ شَتَمَ مُعَاوِيَةَ، يُصَيِّرُهُ إِلَى السُّلْطَانِ؟ قَالَ: «أَخْلَقُ أَنْ يُتَعَدَّى عَلَيْهِ»

Yusif ibn Musa dedi: Əbu Abdullaha (İmam Əhmədə) Muaviyyəni tənqid edən bir kimsənin sultana götürülüb götürülməyəcəyi haqqında sual edildi. O dedi: ″O (kimsə) cəzalandırılmalıdır″.

693 - أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ سِنْدِيٍّ قَرَابَةَ إِبْرَاهِيمَ الْحَرْبِيِّ قَالَ: كُنْتُ، أَوْ حَضَرْتُ، أَوْ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لِي خَالٌ ذَكَرَ أَنَّهُ يَنْتَقِصُ مُعَاوِيَةَ، وَرُبَّمَا أَكَلْتُ مَعَهُ، فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُبَادِرًا: «لَا تَأْكُلْ مَعَهُ»

İbrahim Əl Hərbi dedi: ″Bir kimsə Əbu Abdullaha (İmam Əhmədə), Mənim əmim Muaviyyəni tənqid edir və mən də bəzən onunla (yemək) yeyirəm dedi. O (İmam Əhməd) dərhal cavab verdi: Onunla yemə!

697 - أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ أَبُو يُوسُفَ الْفَارِسِيُّ، قَالَ: ثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، قَالَ: ثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ، قَالَ: ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ،

عَنْ رَبِيعَةَ، عَنْ يَزِيدَ: أَنَّ بَعْثًا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ كَانُوا مُرَابِطِينَ بِآمِدَ، وَكَانَ عَلَى حِمْصَ عُمَيْرُ بْنُ سَعْدٍ فَعَزَلَهُ عُثْمَانُ وَوَلَّى مُعَاوِيَةُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ أَهْلُ حِمْصَ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمِيرَةَ الْمُزَنِيُّ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِمُعَاوِيَةَ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا، وَاهْدِهِ وَاهْدِ بِهِ»

Rasulullah - sallalahu aleyhi va - səlləm Muaviyyə (r. a) haqqında dedi: ***“Allahım, onu hidayət edici və hidayəti tapmış qıl və onunla insanlara hidayət ver”.***

712 - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: ثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ الْبَلْخِيُّ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ سَيْفٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ زِيَادٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا لِمُعَاوِيَةَ فَقَالَ: «اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْكِتَابَ وَالْحِسَابَ، وَقِهِ الْعَذَابَ»

Rasulullah - sallalahu aleyhi və səlləm - dedi: ***"Ey Allahım! Muaviyyəyə hesabı öyrət və onu əzabdan qoru".***

713 - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَرُّوذِيُّ، قَالَ: قِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ وَنَحْنُ بِالْعَسْكَرِ وَقَدْ جَاءَ بَعْضُ رُسُلِ الْخَلِيفَةِ وَهُوَ يَعْقُوبُ فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، مَا تَقُولُ فِيمَا كَانَ مِنْ عَلِيٍّ وَمُعَاوِيَةَ رَحِمَهُمَا اللَّهُ؟ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: «مَا أَقُولُ فِيهَا إِلَّا الْحُسْنَى، رَحِمَهُمُ اللَّهُ أَجْمَعِينَ»

"İmam Əhməd həmçinin ona sual ediləndən sonra dedi: Muaviyyə və Əli (Allah hər ikisindən razı olsun) arasında olanlar haqqında nə deyirsən? O dedi: Onlar haqqında xeyirli olandan başqa birşey demirəm. Allah onların hamısına mərhəmət etsin

http://islamport.com/d/1/aqd/1/113/316.html

Siffin döyüşünə qısa bir baxış

Bu döyüşün baş vermə səbəbi Hz.Osmanın (r.a) xaricilər tərəfindən şəhid edilməsindən sonra yuxarıda zikr etdiyimiz kimi, onun Xalaoğlusu olan Hz.Muaviyyənin onun qanını tələb etməsi idi. Hz.Əli Hz. Muaviyyənin beyət etməsini, Hz.Muaviyyədə Hz. Əlidən Osmanın (r.a) qatillərinin ona təslim edilməsini istəyirdi. Hz.Osmanın şəhid edilməsiylə başlayan fitnə atəşi gedərək böyüdü və nəticədə iki müsəlman topluluğu qarşı-qarşıya qoydu və onları savaş meydanına sürüklədi. Çox az bir qisim səhabə bu fitnəyə daxil oldu, lakin əksər səhabə bu fitnədə yer almadı.

Siffin savaşı zamanı fitnəyə daxil olmayan səhabələr

Fitnə zamanı Rasulullah (s) insanları fitnədən uzaq durmasını tövsiyyə etmişdir və eləcədə Hz.Əli (r.a) savaşa qatılmayanları qınamamışdır. Demək olar ki, səhabələrin 99.7 faizi bu fitnəyə daxil olmamışlardır. Fitnə azğınlaşan zaman onlar İbni Ömərə (r.a) gəldilər və dedilər:

" أنت سيد الناس وابن سيدهم ، والناس بك راضون ، اخرج نبايعك . فقال : لا والله لا يهراق في محجمة من دم ولا في سببي ما كان في روح "

(Onlar ona gəldilər və dedilər “Sən insanların əfəndisi və onların əfəndisinin oğlusan, və insanlar səndən razıdırlar, çölə çıxda sənə beyət edəlim. O dedi “Xe-

yr, Vallahi, Ruhum olduğu müddətcə hətta bir bardaq qan belə mənim səbəbimdən tökülməyəcək.”)
(Qaynaq 1: Əbu Naim, Həyatul Əvliyyə)
(Qaynaq 2: Zəhəbi, Təzkərətul Hüffaz, cild 1, səh 32)

İnsanlar Yezidin Öləcəyini hiss edən zaman İraq və Şam əhli bölündü bu səbəbdən Mərvan, İbni Ömərə gəldi və dedi:
” قال مروان لابن عمر : ألا تخرج إلى الشام فيبايعوك ؟ قال : فكيف أصنع بأهل العراق ؟ قال : تقاتلهم بأهل الشام . قال : والله ما يسرني أن يبايعني الناس كلهم إلا أهل فدك ، وأن أقاتلهم ، فيقتل منهم رجل . فقال مروان : ”إنـي أرى فتنـة تغلـي مراجلها
Mərvan, İbni Ömərə dedi: ”Şama gəlməyəcəksənmi ki, sənə beyət edəlim?” O dedi:”İraq insanları ilə əlaqəli nə etməli?” O(Mərvan) dedi: ”Sən onlarla Şam əhli ilə savaş” O dedi: ”Vallahi, razı olmaram ki, Fədək əhlindən başqa bütün insanlar mənə beyət etsin və onlarla savaşmalı olum və onların arasından bir nəfər öldürüm”. *(İmam Zəhəbi, Siyər Aləm Ən-Nubəla)*

http://islamport.com/w/trj/Web/2129/1586.htm

Görüldüyü üzrə İbni Ömər ölümdən qorxduğu üçün deyil, ixtilafdan və fitnədən çəkindiyi üçün bu döyüşlərə qatılmamışdır.

İbni Ömərin və Sad ibn Malikin nə üçün bu mövqedə olduqları üçün bunu demək olar:
“ لله منزل نزله سعد بن مالك و عبد الله بن عمر والله لئن كان ذنبا إنه لصغير مغفور ولئن كان حسنا إنه لعظيم مشكور”
Sad ibn Malik və Abdullah ibn Ömər Allah üçün bir mövqe götürdü. Vallahi, əgər bu günahdırsa o kiçik

və bağışlanan bir günahdır, və əgər bu yaxşıdırsa bu şükr edilməsi gərəkən böyük bir əməldir.
(Qaynaq 1: İmam Təbərani Mucəm əl Kəbir)
http://islamport.com/d/1/mtn/1/27/612.html?zoom_highlightsub=%CF%CD%ED%C9
Qaynaq 2: (İmam Zəhəbi, Siyər Aləm Ən Nubəla)

Tarixi qaynaqlar göstərir ki, İbni Ömər və bir çox səhabə fitnəni tərk etmiş və evlərində qalmışlar. Həzrəti Əli Səhabədən Muhəmməd ibn Məsləmənin görüşünə sayğı duyur və onun üzrünü məzur görməktədir.

علي بن أبي طالب - رضي الله عنه- جاء -أيام الفتنة-إلى محمد بن مسلمة ، و قال له : ((ما خلفك عن هذا الأمر ؟ فقال له : دفع إلي ابن عمك -يعني الرسول - سيفا و قال لي : قاتل به ما قوتل العدو ، فإذا رأيت الناس يقتل بعضهم بعضا ، فاعمد به إلى صخرة فاضربه بها ، ثم ألزم بيتك حتى تأتيك منية قاضية ، أو يد خاطئة)) فقال علي خلّو عنه.

(Fitnə günlərində) "Əli ibn Əbu Talib (r.a) Muhəmməd ibn Məsləməyə gəldi və ona dedi: "Bu məsələyə nə üçün qoşulmursan?" O cavab verdi "Sənin əmin oğlu - yəni Rasulullah) - mənə qılınc verdi və dedi: Düşmən səninlə savaşdığı müddətcə sən də savaş, əgər insanların bir birini öldürdüyünü görürsən bir daşa doğru get və qılıncını qır, daha sonra ölüm sənə gəlincəyə vəya öldürülüncəyə qədər evində qal". Əli (r.a) (əshabına) dedi: Onu rahat buraxın." *(Müsnəd, İmam Əhməd ibn Hənbəl)*

Huzeyfə ibn Yəman (r.a) dedi ki:
ما أحد من الناس تدركه الفتنة إلا أنا أخافها عليه إلا محمد بن مسلمة فإني

سمعت رسول الله ﷺ يقول لا تضرك الفتنة .

Muhəmməd ibn Məsləmədən başqa hər bir adam üçün fitnədən qorxuram, (çünki) Rasulullahın (s.a.s) (ona) belə dediyini eşitdim: ***"Fitnə sənə zərər verməyəcək".***

(Qaynaq 1: Mirqatu'l-Məfatih Şərhu Mişqati'l-Məsabih, Molla Əli əl Qari)

(Qaynaq 2: Əl Bidayə və Əl Nihayə (cilt 6, səh 233), İbni Kəsir) http://lib.eshia.ir/22003/6/233

(Qaynaq 3: Minhəc əs-Sünnə, İbni Teymiyyə)

Eyniylədə Hz.Əli - radiyallahu anh - İbni Ömərin (r.a) mövqeyinə hörmət göstərmiş və onun üzrünü qəbul etmişdir.

مصعب بن عبد الله قال لما قتل عثمان وبويع علي أتي بعبد الله بن عمر فقيل بايع فأبى فشد به أصحاب علي فقال عبد الله بن عمر لعلي ما تصنع بهذا لا والله لا أبسط يدي ببيعة في فرقة ولا أقبضها في جماعة أبدا فقال علي خلوه انا كفيله

Musab ibn Abdullah dedi: Osman öldürüldüyü zaman Əliyə beyət edildi. Abdullah ibn Ömər ona gətirildi və ona deyildi: "Beyətini təklif et". Lakin o rədd etti. Bu səbəbdən Əlinin əshabı onu tutdu. Daha sonra Abdullah Əliyə dedi: " Nə edəcəksən? Xeyr, Vallahi, bölünmə zamanında mən əlimi beyət üçün uzatmayacağam, nə də əksər bir camaat olduqda geridə olacağam!" Bundan sonra Əli dedi: "Onu buraxın, Mən ona kəfiləm."

(Qaynaq 1: İbn Əsakir, Tarixi Diməşq)

(Qaynaq 2: İbni Mənzur, Müxtəsər Tarixi Dimaşq)
http://islamport.com/d/3/tkh/1/130/2546.html

Fitnə zamanı Müsəlmanın etməsi gərəkən haqqında Rasulullah (s) belə buyurmuşdur:

حديث مرفوع) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ ،) حَدَّثَنَا هَمَّامٌ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ ، عَنْهُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ ، عَنْ أَبِي مُوسَى ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ : " فِي الْفِتْنَةِ كَسِّرُوا فِيهَا قِسِيَّكُمْ ، وَقَطِّعُوا فِيهَا أَوْتَارَكُمْ ، وَالْزَمُوا فِيهَا أَجْوَافَ بُيُوتِكُمْ ، وَكُونُوا كَابْنِ آدَمَ " ، قَالَ أَبُو عِيسَى : هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَرْوَانَ هُوَ أَبُو قَيْسٍ الْأَوْدِيُّ .

"Fitnə zamanı evlərinizdən ayrılmayın! Oxlarınızı qırın, yaylarınızı kəsin! Âdəm əleyhissəlamın oğlu (Habil) kimi olun".

(Qaynaq 1: İmam Tirmizi, Cəmi əl Tirmizi)
(Qaynaq 2: Mirqat əl Məsabih Şərh Mişkat əl Məsabih, Molla Əli əl Qari)

Əshabın 10 min nəfərindən Çox az bir qismi bu fitnəyə düşmüşdür:

ن أيوب السختياني ، عن محمد بن سيرين أنه قال : لما حدثت الفتنة كان عدد الصحابة عشرة آلاف ، لم يخف منهم أربعون رجلا.

Əyyub Əl Şixtiyanidən o Muhəmməd ibni Şirindən (nəql etdi) ki o dedi: Fitnə çıxdığı zaman səhabələrin sayı 10 min idi, onlardan qatılanların sayı heç 40-a da çatmırdı.

Abdullah ibn Əhməd ibn Hənbəl atasından o İsmayıldan o Əyyubdan o da Muhəmməddən nəqletdi ki:

هاجت الفتنة و أصحاب رسول الله -صلى الله عليه و سلم- عشرةآلاف ، فما

حضر فيها مائة ، بل لم يبلغوا ثلاثين
Fitnə şiddətləndi və Rasulullahın - sallallahu aleyhi va -səlləmin - əshabının sayı 10 min idi, (onlardan bu fitnəyə) hətta nə yüzü nə də 30-u qatıldı.

(Qaynaq 1: Əl-Sünnə, Əbu Bəkr ibn Əl Xəllal)
http://islamport.com/w/aqd/Web/2568/390.htm

(Qaynaq 2: Füru fiqh əl Hənbəli, Əl Məqdisi)

Bukeyr ibn əl-Əshic ki, o dedi:
إلا أن رجالاً من أهل بدر لزموا بيوتهم بعد قتل عثمان فلم يخرجوا إلا إلى قبورهم
"Osmanın (r.a) qətlindən sonra bədr əhlindən olan kişilər evlərində qaldılar, və məzarları (na getmək) xaricində çölə çıxmadılar."

(Qaynaq 1: Əl-İstizkâr li-məzâhibi fuqahâi'l-əmśâr, İbn Əbdulbərr)
(Qaynaq 2: İbni Teymiyyə, Minhəc əs-Sünnə)

Əl Şabidən ki, o dedi:
بالله الذي لا إله إلا هو ، ما نهض في ذلك الأمر إلا ستة بدريين، ما لهم من سابع
Bir və tək olan Allaha and olsun, bu məsələdə Əhli Bədrdən yeddincisi olmayan altı nəfər yer aldı.
(Qaynaq 1: İmam Təbəri, Tarix əl Təbəri)
http://islamport.com/w/tkh/Web/2893/1271.htm
Alternativ link: *(İmam Təbəri Tarix əl Təbəri , cilt 3, səh 467)*

http://lib.eshia.ir/22009/3/467

و من مظاهر الاعتزال الجماعي للفتنة ، أن علي بن أبي طالب رضي الله عنه عندما ندب أهل المدينة للخروج معه للقتال لم يوافقوه ،و أبوا الخروج معه ، فكلّم عبد الله بن عمر شخصيا للخروج معه ، فقال له : أنا رجل من المدينة . ثم كرر عليهم دعوته للسير معه عندما سمع بخروج أهل مكة إلى البصرة ، فتثاقل عنه أكثرهم ،و استجاب له ما بين : 4 الى7 من البدريين.ابن كثير

Əli ibn Əbu Talib (رضي الله عنه) Mədinə xalqına onunla savaşa getməsini istədiyi zaman onlar razılaşmadılar və rədd etdilər. Bu səbəbdən o bununla əlaqəli şəxsən ibni Ömərlə danışdı və ibni Ömər cavab verdi: Mən (sadəcə) Mədinədən bir adamam. Daha sonra Məkkə xalqının Bəsrə üçün yola çıxdığını eşitdiyi zaman o bu dəvətini təkrarladı, lakin onların çoxu bunu rədd etdi. Və 4 və ya 7 ətrafında Bədr əhli bunu qəbul etdi. *(İbn Kəsir: əl Bidayə vəl Nihayə, 7/231)*

قال بُكَيْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الأَشَجِّ :"إِنَّ رِجَالا مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ لَزِمُوا بُيُوتَهُمْ بَعْدَ قَتْلِ عُثْمَانَ نَضَّرَ اللَّهُ وَجْهَهُ ، فَلَمْ يَخْرُجُوا إِلا إِلَى قُبُورِهِمْ "".

İbn Abdullah ibn Əl-Əşca dedi: Osmana-Allah onun üzünü nurlandırsın - edilən sui qəsddən sonra Bədr kişiləri evlərində qaldılar və məzarlarından (getməkdən) başqa çölə çıxmadılar. *(Əl-İnfirad, İbn Əbi əl Dünya)*

علي فمشى في قتلاه فقال : هؤلاء في الجنة ثم خرج إلى قتلى معاوية فقال : هؤلاء في الجنة ، وليصير الأمر إلي وإلى معاوية

Əli (r.a) öz tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi: "Bunlar cənnətdədir". Sonra O, Müuaviyyənin (r.a) tərəfindən ölənlərin arasında yeridi və dedi: "Və

bunlar da cənnətdədir".

(Qaynaq 1: İbni Mənzur, "Müxtəsər-Tarixi Dəməşq")
http://islamport.com/w/tkh/Web/346/3337.htm
(Qaynaq 2: Muhəmməd Sələbi, "Həsən ibn Əli ibn Əbu Talib radiyallahu anhu")
http://islamport.com/w/trj/Web/3688/221.htm
(Qaynaq 3: İbni Əsakir, "Tarixi Dəməşq")
(Qaynaq 4: İbni Əbu Şeybə,"Musənnəf")

Görüldüyü üzrə Əshabın 99.7%-i fitnəyə qarışmamağa qərar vermişdilər.

حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ ، قَالَ : قَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ : " لَمَّا كَانَ زَمَنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلامُ وَمُعَاوِيَةَ ، وَإِنِّي لَشَابٌّ الْقِتَالُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الطَّعَامِ الطَّيِّبِ ، فَتَجَهَّزْتُ بِجَهَازٍ حَسَنٍ حَتَّى أَتَيْتُهُمْ ، فَإِذَا صَفَّانِ لا يُرَى طَرَفَاهُمَا ، إِذَا كَبَّرَ هَؤُلاءِ كَبَّرَ هَؤُلاءِ ، وَإِذَا هَلَكَ هَؤُلاءِ هَلَكَ هَؤُلاءِ " ، قَالَ : " فَرَاجَعْتُ نَفْسِي " ، فَقُلْتُ : " أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَنْزِلُهُ كَافِرًا ، وَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَنْزِلُهُ مُؤْمِنًا ؟ أَوَمَنْ أَكْرَهَنِي عَلَى هَذَا ؟ فَمَا أَمْسَيْتُ حَتَّى رَجَعْتُ وَتَرَكْتُهُمْ " .

Əbu Əli əl Əliyyə dedi: "Əli və Muaviyyənin zamanı gəldiyində mən gənc idim, döyüşməyi ləzzətli yeməkdən daha çox xoşlayırdım. Bu səbəbdən özümü döyüş üçün hazırladım və oraya (döyüş sahəsinə) getdim. Mən sonsuza qədər uzanan iki xətt gördüm, bir qrup təkbir gətirdiyi zaman digəridə təkbir gətirməyə başlayırdı, və bir grup coşduğu zaman digər qrupda coşmağa başlayırdı. Bu səbəbdən mən öz mövqeyimi yenidən gözdən keçirdim və düşündüm: Bu iki qrupdan hansı kafirdir və hansı mömündir? Bunun üzərinə nifrət edən kimdir? Axşam düşdü-

yündə onları tərk ettim və evə gəldim.

(Qaynaq 1: İbni Sad, "Təbəqat")
(Qaynaq 2: İmam Zəhəbi, Siyər Aləm ən-Nubəla)

Molla Əliyyul-Qari, Əli və Muaviyyə radiyallahu anhuma arasında çıxan anlaşılmazlıqlar və savaşlar barəsində İmam Zufərin belə dediyini yazmaqdadır: Əbu Hənifəyə Əli, Muaviyyə və Siffində ölənlər haqqında soruşulduğunda belə cavab verdi: "Allah'ın hüzuruna gəldiyimdə mənə, məni mükəlləf tutduğu şeylərin hesabını soruşacaq, mənə onların işlərinin hesabını soruşmayacaq." *(Molla Əliyyul Qari, Şəmmul Əvariz fi Zəmmi Rəfaviz, səh 114)*

Necə ki, Uca Allah buyurmaqdadır: ***"Onlar bir ümmət idilər ki, gəlib keçdilər. Onların qazandıqları özlərinə, sizin qazandığınız sizə aiddir. Siz onların etdiklərindən məsul deyilsiniz".*** *(Bəqərə, 2/130-134)*

Əbu Zuranın qardaşı oğlu Əbul Qasım belə demişdir: Bir adam əmimə gəldi və ona: "Mən Muaviyyəyə buğz edirəm, dedi. Əmim ona: Niyə deyə soruşdu. O: Çünki Muaviyyə, Əli ilə haqsız yerə savaşdı dedi. Əmim Əbu Zur'a da ona belə qarşılıq verdi: " Muaviyyənin Rəbbi Rəhîm bir Rəbbdir, Muaviyyənin xəsmi (Əli) də səxavətli bir xəsmdir. İkisinin arasına sən nə deyə girirsən ki? *(İbn Əsakir, Tarixul Mədinətul Diməşq 59/141; İbn Həcər, Fəthul Bari 13/93; Ayni, Umdətul Qari, 24/319)*

İmam Əbu Hənifənin dediyi kimi biz, Allah Rəsulunun (s.a.s) əshabını sadəcə xeyirlə yad edərik və İmam Şafiinin də buyurduğu kimi Allah bizim əllərimizi onların qanına bulaşmasından qoruduğu kimi bizimdə öz dillərimizi bu məsələdən qorumamız gərəklidir.

Əbu Meysərənin yuxusu

قال راى فى المنام ابو ميسرة عمرو بن شرجيل و كان من افضل اصحاب عبد الله قال رايت كانى ادخلت الجنة فرايت قبابا مضروبة فقلت لمن هذه؟ فقيل هذه لذى الكلاع و حوشب و كانا ممن قتل مع معاوية يوم صفين قال قلت فاين عمار و اصحابه؟ قالوا امامك قلت و كيف و قد قتل بعضهم بعضا قال قيل انهم لقوا الله فوجدوه واسع المغفرة قال فقلت فما فعل اهل النهر قال لقوا برحا

"Yuxumda cənnətə soxulduğumu gördüm. Bir də baxdım ki, qurulmuş çadırlar var. Bunlar kimin dedim? Bu Siffin döyüşündə Muaviyyə tərəfində savaşan və şəhid olan Zül əl Kilə və Həvşə bin Kilədir deyildi. Sonra Əmmar və onun dostları haradadır deyə soruşdum? Mənə deyildi ki, onlar irəlidədirlər. Dedim, bu necə mümkün olabilər, axı onlar bir-birini öldürmüşlər. Mənə deyildi ki, onlar Allah ilə qarşılaşdılar və onu olduqca bağışlayıcı olaraq tapdılar.
Mən daha sonra ki, Nəhrivan əhlinə (xəvariclərə) nə oldu deyə soruşdum və mənə onlar şiddətlə qarşılaşdılar deyildi". *(İbn Əbu Şeybə, Musənnəf, cild 5, səh 290)*

Ömər ibn Əbduləzizin yuxusu

عن عمر بن عبد العزيز قال رايت رسول الله صلى الله عليه و سلم فى المنام و ابو بكر و عمر جالسان عنده فسلمت عليه فبينما انا جالس اذ اتي بعليّ و معاوية فادخلا بيتا و اجيف الباب و انا انظر فما كان باسرع من ان خرج عليّ و هو يقول قضى لى و رب الكعبة ثم كان باسرع منه ان خرج معاوية و هو يقول غفر لى و رب الكعبة

“Ömər ibn Əbduləziz dedi: ”Yuxumda Rasulullahı (s.a.s) ziyarət etdim və Əbu Bəkr və Ömərdə onunla oturmuşdu. Onları salamladım. Oturarkən Əli və Muaviyyə gətirildi və otağa daxil oldular. Otağın qapısı daha sonra bağlandı. Əli çıxmamışdan az öncə dedi: ”Kəbənin Rəbbinə and olsun, hesab mənim xeyrimə bitdi”. Qısa müddət sonra Muaviyyə çıxdı və dedi: ”Kəbənin Rəbbinə and olsun ki, məğrifət edildim (bağışlandım)”. *(Əl Bidayə vən Nihayə, cild 8, səh 130)*

Qur'andan Səhabə düşmənlərinə bəzi nəsihətlər

Ey iman gətirənlər! Allah qarşısında (borcunuzu yerinə yetirməkdə) sabitqədəm və ədalətli şahidlər olun. Hər hansı bir camaata qarşı olan kininiz sizi ədalətsizliyə sövq etməsin. Ədalətli olun. Bu, təqvaya daha yaxındır. Allahdan qorxun. Allah etdiklərinizdən xəbərdardır! *(Əl Maidə 8)*

Onlardan (mühacirlərdən və ənsarlardan) sonra gələnlər belə deyirlər: Ey Rəbbimiz! Bizi və bizdən əvvəlki iman gətirmiş (din) qardaşlarımızı bağışla.

Bizim qəlblərimizdə iman gətirənlərə qarşı kinə (həsədə) yer vermə. Ey Rəbbimiz! Sən, həqiqətən, şəfqətlisən, mərhəmətlisən! *(Həşr/10)*

Valhəmdulilləhi - Rabbil - Ələmin